

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Siyaset Bilimi Bilim Dalı

**TÜRKİYE'DE LİSANSÜSTÜ ÖĞRENİM GÖREN İRANLI
ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİ, BEKLENTİLERİ VE
TÜRKİYE'DE KALMAYA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ**

Shahram PAYAMI

Doktora Tezi

Ankara, 2024

TÜRKİYE'DE LİSANSÜSTÜ ÖĞRENİM GÖREN İRANLI
ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİ, BEKLENTİLERİ VE TÜRKİYE'DE
KALMAYA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ

Shahram PAYAMI

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Siyaset Bilimi Bilim Dalı

Doktora Tezi

Ankara, 2024

KABUL ve ONAY

Shahram PAYAMI tarafından hazırlanan ‘‘Türkiye’de Lisansüstü Öğrenim Gören İranlı Öğrencilerin Deneyimleri, Beklentileri Ve Türkiye’de Kalmaya Yönelik Düşünceleri başlıklı bu çalışma, [Savunma Sınavı Tarihi] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Helga RITTERSBERGER TILIÇ
(Başkan)

Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR
(Danışman)

Prof. Dr. Birsen ŞAHİN KÜTÜK
(Üye)

Prof. Dr. İsmail AYDINGÜN
(Üye)

Prof. Dr. Metin YÜKSEL
(Üye)

Bu tez çalışmasında Sayın (Unvanı, Adı ve Soyadı) Ortak Danışman olarak görev almıştır.

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA ve FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

06/02/2024

[İmza]

Shahram PAYAMI

“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

[İmza]

Shahram PAYAMI

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde engin bilgisi, hoşgörüsü ve sabrı ile beni yönlendiren ve her zaman desteğini gördüğüm değerli danışmanım Prof. Dr. Ali Çağlar'a şükranlarımı sunarım. Özellikle TİK üyeleri, Prof. Dr. Birsen Şahin Kütük ile Prof. Dr. Helga Rittersberger-Tılıç'a katkıları için çok teşekkür ediyorum. Sayın Birsen Hocam, emeğiniz ve katkınız çok kıymetliydi. Minnettarım. Bununla birlikte jürimde olmayı kabul ettikleri ve değerli katkılar sunmuş olan Sayın Prof. Dr. İsmail Aydingün ve Prof. Dr. Metin Yüksel hocalarıma da şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca gösterdikleri sabır ve verdikleri destekten dolayı ailem, emeği geçen tüm hocalarım ve arkadaşlarıma minnettarım.

Shahram PAYAMI

ÖZET

PAYAMI, Shahram Türkiye’de Lisansüstü Öğrenim Gören İranlı Öğrencilerin Deneyimleri, Beklentileri ve Türkiye’de Kalmaya Yönelik Düşünceleri, Doktora Tezi, Ankara, 2024.

Bu araştırmada, 2014 -2019 yılları arasında Türkiye'nin devlet ve vakıf üniversitelerinde eğitim alan İranlı yüksek lisans ve doktora öğrencilerin yaşadıkları sorunlar, deneyimler, beklentiler ve mezuniyet sonrası verecekleri kararlar ele alınmıştır. Çalışmanın temel amacı İranlı öğrencilerin eğitimleri sonrasında Türkiye’de kalmaya ilişkin düşünceler ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Araştırmada nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Türkiye’deki Üniversitelerde lisansüstü eğitime devam eden İranlı öğrenciler araştırmanın evreni olup, bu öğrenciler arasından olasılıklı olmayan örnekleme ile seçilen 396 İranlı öğrenci ise araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bu sayı, Türkiye’de öğrenim gören tüm İranlı öğrencilerin %11’ini oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda İranlı öğrencilerin Türkiye’deki eğitimlerinden büyük oranda memnun oldukları, sosyal ilişkiler açısından önemli bir sorun yaşamadıkları görülmüştür. Sorun yaşayan ve memnun olmayan öğrencilerin oranı ise oldukça düşüktür. Türkiye’deki öğrencilik döneminde herhangi bir uyum sorunu yaşayanların oranı düşük olmasına rağmen, .uyum sorunu yaşanan konular arasında en çok arkadaş edinmekte zorlanma ve buna bağlı yalnızlık hissi olarak öne çıkmaktadır. Türkiye’de yaşadıkları en önemli sorun ekonomik sorundur. Örneklemin üçte biri eğitim sonrasında Türkiye’de kalmayı düşünmektedir. Bunda etkili olan faktörler arasında iş imkanı ve kültürel yaşam gelmektedir.

Anahtar Sözcükler:

Uluslararası Öğrenci, Yabancı Uyraklı Öğrenci, İranlı Öğrenci, Sosyo-Ekonomik Problemler, Öğrencilerin Problemleri, Mezuniyet sonrası karar

ABSTRACT

PAYAMI, Shahram. Experiences and Expectations of Postgraduate Iranian Students in Turkey and Their Thoughts on Staying in Turkey. Doctoral Thesis, Ankara, 2024.

In this research, the problems, experiences, expectations and post-graduation decisions of Iranian master's and doctoral students who studied at Turkey's state and foundation universities between 2014 and 2019 were investigated. The main purpose of the study is to determine the thoughts of Iranian students about staying in Turkey after their education and the factors affecting their decisions. A Quantitative research design was used in the study. Iranian students attending postgraduate education at universities in Turkey are the population of the research, and 396 Iranian students selected by non-probability sampling among these students constitute the sample of the research. The sample number constitutes 11% of all Iranian students studying in Turkey. As a result of the research, it was seen that Iranian students were largely satisfied with their education in Turkey and did not experience any significant problems in terms of social relations. The rate of students who have problems and are dissatisfied is quite low. Although the rate of those who had any adaptation problems during their akademik life in Turkey is low, the most prominent issues with adaptation problems are difficulty in making friends and the resulting feeling of loneliness. The most important problem they face in Turkey is the economic problem. One third of the sample is considering staying in Turkey after their education completed. Job opportunities and cultural life are among the factors that are effective in their staying decisions.

Keywords:

International Student, Foreign Student, Iranian Student, Socio-Economic Problems, Problems of Students. Post-graduation decision

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY	i
YAYIMLAMA ve FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM : ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ	3
1.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	3
1.1.1.Araştırmanın Konusu, Amacı ve Kapsamı	3
1.1.2.Araştırmanın Hipotezleri.....	12
1.2.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	13
1.2.1.Araştırmanın Evren ve Örneklemi	14
1.2.2.Veriler Toplama ve Analiz Süreci.....	21
1.2.3.Veriler Analiz Teknikleri	22
2. BÖLÜM : ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ VE BEYİN GÖÇÜ	23
2.1.GÖÇ VE BEYİN GÖÇÜ	23
2.2.ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	29
2.2.1. Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Tarihiçesi	29
2.2.2. Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Beyin Göçü.....	36
2.2.3. Eğitim Sistemleri ve Uluslararasılaştırma	40
2.3. TERCİH SORUNU BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ VE BUNA İLİŞKİN TEORİK ARKAPLAN	44
2.3.1.Çekme – İtme Modeli Bağlamında Uluslararası Öğrenci Hareketliliği.....	45
2.3.2.Üniversite ve Ülke Tercih Bağlamında Uluslararası Öğrenci Hareketliliği	48
2.3.3.Karar Vermeyi Etkileyen Etmenler Bağlamında Uluslararası Öğrenci Hareketliliği....	50
3. BÖLÜM : ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNE İLİŞKİN LİTERATÜR	53
3.1. FİNANSAL KAYNAK OLARAK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	53
3.2. SOSYAL VE KÜLTÜREL BİR SORUN OLARAK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	55

3.3. EĞİTİM KALİTESİ BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	59
3.4. EKONOMİK SORUNLAR BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	61
3.5. BARINMA SORUNU BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	63
3.6. SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	65
3.7. KAMPUS İÇİ YAŞAM BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	68
3.8. MEMNUNİYET DÜZEYİ BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	69
3.9. SOSYO-EKONOMİK SORUNLAR BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ	70
3.10. EKONOMİK, KÜLTÜREL VE SOSYAL EYLEM OLARAK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETİLİLİĞİ.....	72
4. BÖLÜM : İRANLI ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİ VE TÜRKİYE’DE KALMAYA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ.....	73
4.1.ARAŞTIRMANIN BETİMSSEL BULGULARI.....	73
4.1.1.Sosyo-Demografik Bulgular	73
4.1.2.Türkiye’de Öğrenci Olma Süreci	85
4.1.3.Türkiye’de Eğitim Yaşamı	89
4.1.3.1. Devam Edilen Program	91
4.1.3.2. Üniversite, Bölüm ve Öğrenciler İle İletişimi	100
4.1.3.3. Türkiye’de Öğrenci Olmaktan Memnuniyet	110
4.1.3.4. Örneklemin Dil ve Eğitim Yaşamına İlişkin Bulgular	117
4.1.3.5. Üniversitede Yaşanan Sorunlar	126
4.1.4.Sosyal İlişkiler ve Boş Zamanı Değerlendirme Faaliyetleri	127
4.1.5.İran’a Gidiş Geliş Sırasında Yaşanan Problemler	143
4.1.6.Türkiye’deki Yaşam Deneyimi	144
4.1.7.Türkiye'deki Yaşama Bakış ve Entegrasyon	159
4.1.8.Katılımcıların Geleceğe İlişkin Bakışları, Beklentileri	167
4.2.MEZUNİYET SONRASINA İLİŞKİN DÜŞÜNCE VE BUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER	178
4.2.1.Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki.	178
4.2.2.Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle Türkiye’deki Yaşam Arasındaki İlişki.....	187
4.2.3.Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle Akademik Yaşam Arasındaki İlişki.....	194
4.2.4.Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle İran'la Temas Arasındaki İlişki.....	205

SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	208
EK 1. DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	240
EK 2. ETİK KOMİSYON İZİN FORMU	242
EK 3. ANKET FORMU	243

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
C	: Cilt
DEİK	: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
İLÜ	: İnanlı Lisans Üstü
İ.Ö	: İnanlı Öğrenci
M.Ö.	: Milattan Önce
NUFFIC	: Netherlands Organisation for International Cooperation in Higher Education
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
RG	: Resmi Gazete
SETA	: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
TÖMER	: Türkçe Öğretim Merkezi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UDEF	: Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu
UIS	: UNESCO Institute for Statistics
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
WISAP	: World International Student Associations Platform
YL	: Yüksek Lisans Tezi
Y.Ö	: Yabancı Öğrenci
YÖK UTM	: Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Ulusal Tez Merkezi: İran ve Göç Kelimeleri Arama Sonuçları	5
Tablo 2: Ulusal Tez Merkezi Sitesinde, İranlı Öğrenci Kelimesi Arama Sonuçları.....	6
Tablo 3: Orta Asya Bölgesinden Türkiye'ye Gelen Göçmen ve Öğrenci Sayısı	7
Tablo 4: Vatandaşlık ülkesine göre Türkiye'ye gelen göçmen, 2021, 2022 Yılı	8
Tablo 5: Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç, 2016-2022 Yılları	9
Tablo 6: İranlı Öğrencilerin 2023 Yılı Kayıtlı Olduğu Üniversiteler	15
Tablo 7. Yeni Kayıt Olan Yabancı Öğrenciler İçindeki İranlı Uyrukluların Oranı	16
Tablo 8. Türkiye'de Yabancı Öğrenci Sayısı İçindeki İran Uyrukluların Oranı	17
Tablo 9. Yabancı Öğrenciler İçinde İranlı Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	18
Tablo 10: Seçili Üniversitelerde İranlı Öğrenci Sayısı (2021-2022 Eğitim Yılı)	19
Tablo 11: Ankara İlinde İkamet Eden İranlı Öğrenci Sayısı (2021-2022 Eğitim Yılı) ..	20
Tablo 12: Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinde Çekici Faktörler	47
Tablo 13. Cinsiyet Dağılımı.....	74
Tablo 14. Yaş Dağılımı	75
Tablo 15. Medeni Durum.....	76
Tablo 16. Katılımcı Dâhil Aile Üye Sayısı	77
Tablo 17. Türkiye'ye Gelmeden Önce Yaşamınızın Büyük Bölümü Nerede Geçti?	77
Tablo 18. Anne- Babanızın Öğrenim Durumu Nedir?.....	78
Tablo 19. Öğrencilerin Aldıkları Eğitim Destekleri	81
Tablo 20. Burs Alan Öğrencilerin Destek Miktarları.....	82
Tablo 21. Burs Dışında Herhangi Bir Kişi / Kurumdan Yardım Alma Durum	82
Tablo 22. Burs Alan Katılımcıların Maddi Destek Aldıkları Kişi ya da Kurumlar	83
Tablo 23: Türkiye'de Asgari Net Ücret Tutarları (2014 ile 2022 yılları arası)	83
Tablo 24. Katılımcıların Türkiye'de Öğrenci Olarak Aylık Ortalama Gelir Düzeyleri .	84
Tablo 25. Öğrencilerin Aylık Ortalama Yeme-İçme Masrafları.....	84
Tablo 26. Lisans Mezuniyetiniz Hangi Ülkede Oldu?.....	86
Tablo 27: Kaç Yıldır Türkiye'de Bulunuyorsunuz?	87
Tablo 28. İkamet / Oturum İzninizin Türü Nedir?.....	88
Tablo 29. Katılımcıların Türkiye'deki Kayıtlı Olduğu Üniversiteler	91
Tablo 30. Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversitelerin İllere Göre Dağılımı	92
Tablo 31. Özel Üniversitelerde Kayıtlı Öğrencilerin Dağılımı.....	93
Tablo 32. Devlet Üniversitelerindeki Katılımcıların Dağılımı	94
Tablo 33. Fakültelere Göre Katılımcı Sayısı ve Dağılımı.....	95
Tablo 34. Hangi Dönem Öğrencisisiniz?	95
Tablo 35: Katılımcılara Göre Başarısızlık Nedenleri	96
Tablo 36. Aldığı Eğitim Danışmanlık Hizmetini Yetersiz Bulan Katılımcılar.....	98
Tablo 37. Öğrenimini Yarıda Bırakıp Ülkesine Geri Dönme Düşünesi Nedenleri	99
Tablo 38. Cevabı Olumsuz Olan Katılımcıların Yorumları.....	100
Tablo 39. Katılımcıların Duygu Durumu	104
Tablo 40. Üniversiteler Tarafından Sağlanan Olanaklar İçinde Eksik Bulunanlar.....	106
Tablo 41. TC Vatandaşı Öğrencilerin 2022-2023 Harç Miktarı	107
Tablo 42. Yabancı Öğrencilerin 2022-2023 Harç Miktarı.....	108
Tablo 43. Özel Üniversiteler Harç Miktarı	108
Tablo 44. Okuldaki Kütüphaneden Faydalanmayan Katılımcıların Nedenleri.....	110
Tablo 45: Türkiye'de Öğrenci Olmaktan Memnuniyet	111
Tablo 46. Memnun Kalan Katılımcıların Memnuniyet Nedenleri Dağılımı.....	111

Tablo 47. Katılımcıların Türkiye’de Öğrenci Olmaktan Memnuniyetsizlik Nedenleri	112
Tablo 48. Kendi Üniversitesinde Öğrenci Olmaktan Memnuniyetsizlik Nedenleri	113
Tablo 49. Katılımcıların Bölümden Memnuniyet Nedenleri	114
Tablo 50. Katılımcıların Bölümden Memnuniyetsizlik Nedenleri	114
Tablo 51. Katılımcıların Üniversite Değiştirme İsteği Nedenleri	115
Tablo 52: Katılımcıların Bölüm Değiştirme İsteği Nedenleri	116
Tablo 53. Türkiye’ye Gelmeden Önce Türkçeyi Ne Derecede Biliyordunuz?	118
Tablo 54. Türkçe ile İlgili Yaşanan Problemler Dağılımı	121
Tablo 55: Yabancı Dil Belgesine Göre Öğrenci Dağılımı	122
Tablo 56. Yabancı Dil Seviyelerini Gösteren Sertifikalar	123
Tablo 57: İngilizce [veya Almanca, Fransızca] Dili Seviyenizi Ne Derecede?	124
Tablo 58. Cinsiyete Göre ile Yabancı Dil Seviyesi	124
Tablo 59. Cinsiyete Göre Türkçe Dilini Bilme Düzeyi	125
Tablo 60. Katılımcıların Üniversitede Yaşadığı En Önemli Sorunlar	126
Tablo 61. Boş Zamanlarınızda Ne Yaparsınız? (Çoklu Cevap)	127
Tablo 62: Arkadaşlarınız Çoğunlukla Kimlerden Oluşuyor?	129
Tablo 63: Yaş Grubuna Göre Arkadaşlarının Dağılımı	130
Tablo 64. Cinsiyete Göre Başka Kişilerle İlişki Durumu	133
Tablo 65. Cinsiyete Göre Başka Üniversitelerdeki İranlı Öğrencilerle İlişki	134
Tablo 66: Kimlerle Çok Daha İyi Anlaşıyorsunuz?	135
Tablo 67. Cinsiyete Göre Kişilerle İlişki Kurma İsteği	136
Tablo 68. Cinsiyete Göre Kimlerle Çok Daha İyi Anlaşıldığı	137
Tablo 69. Cinsiyete Göre Ülkelerine Seyahat Sıklığı	139
Tablo 70. Cinsiyete Göre Türkiye’deki İran Devleti Temsilcilikleri ile İlişkiler	140
Tablo 71. Göç İdaresi ile Yaşanılan Problemler	141
Tablo 72. Ülkenize Ne Sıklıkta Gidiyorsunuz?	142
Tablo 73. Ülkenize Geliş-Gidişlerde Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?	143
Tablo 74: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Eğitim Döneminde Kaldıkları Yer	145
Tablo 75. Cinsiyet ile Öğrencilerin Türkiye’de Yaşadığı Yer Arasındaki İlişki	146
Tablo 76. Barınma Yeri Bulma ve Cinsiyet Karşılaştırması	147
Tablo 77: Barınma Yerinden Memnuniyet Düzeyi	147
Tablo 78: Yaş Gruplarına Göre Barınma Yerinden Memnuniyet Düzeyi	148
Tablo 79. Cinsiyete Göre Barınma Yerinden Memnuniyet	149
Tablo 80. Katılımcıların Herhangi Bir Sorun Olduğunda İlk Önce Başvurduğu Kişi	150
Tablo 81. İletişim Sorunları Türü	151
Tablo 82. Cinsiyete Göre Katılımcıların Ruh Hali	153
Tablo 83: Katılımcıların Yaş Gruplarına göre Uyum Sağlama Durumları	154
Tablo 84. Cinsiyete Göre ile Uyum Sorunu Yaşama	154
Tablo 85. Uyum Sorunu Yaşayan Katılımcıların İfadeleri	156
Tablo 86. Uyum Güçlüğü Çeken Öğrencilerin Yardım Aldığı Kişiler	157
Tablo 87: Katılımcıların Bulunduğu Kent ile Olan İlişki Türü	158
Tablo 88: Türkiye’yi Nasıl bir Ülke Olarak Gördüklerine İlişkin Düşünceleri	160
Tablo 89. Öğrencilerin Karşılaştığı Davranışların Türü	161
Tablo 90. Türkiye’de Şia Olduğu İçin, Pozitif veya Negatif Davranışa Maruz Kalma Türü	162
Tablo 91. Cinsiyete Göre Türkiye’de Öğrencileri Rahatsız Eden Konular	164
Tablo 92. Bir Uygulamaya Maruz Kalan Kadın Katılımcıların Yorumları	164
Tablo 93: Katılımcıların Türkiye’de Yaşadığı Kültürel Zorluklar	165
Tablo 94. Bir Türk Vatandaşı ile Evlenme Durumunda Aile Tepki Durumu	166

Tablo 95. Cinsiyete Göre Geleceğe Bakış	170
Tablo 96. Öğrencilerin Türkiye'ye Gelmeden Önce Beklenti Türü	170
Tablo 97: Yaş Gruplarına Göre Türkiye'ye Gelmeden Önce Beklenti Türü.....	171
Tablo 98. Cinsiyet ile Türkiye'ye Gelmeden Önceki Beklentiler Arasındaki İlişki.....	172
Tablo 99. Türkiye'de Bu Beklentilerinizin Ne Kadarı Gerçekleşti?.....	172
Tablo 100. İran'a Dönmeyi Düşünen Katılımcıların Dönme Nedenleri.....	174
Tablo 101. Türkiye'de Kalmayı Düşünen Katılımcıların Nedenleri	175
Tablo 102. Başka Ülkeye Gitmeyi Düşünen Katılımcıların Nedenleri.....	175
Tablo 103. Ülkesine Gitmek Durumunda Olanların Çalışmak İstedikleri Alanlar.....	176
Tablo 104. Yaş Aralığı ile Mezun Olduktan Sonra Verilen Karar Arasındaki İlişki.....	178
Tablo 105. Medeni Durumu ile Mezuniyet Sonrası Kararları Arasındaki İlişki.....	181
Tablo 106.İran'da Yaşadığı Yer Türü ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki.	183
Tablo 107. Katılımcıların Yakın İlişkide Olduğu Kişiler ile Bağlantısı ve Mezuniyet Sonrası Kararları Arasındaki İlişki	184
Tablo 108. İletişim Becerileri ile Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararları	185
Tablo 109. Katılımcıların Günlük Ruh Halleri ile Mezuniyet Sonrası Verecekleri Kararları ..	186
Tablo 110: Türkiye'de Kalma Süresi ile Mezuniyet Sonrası Verilen Karar.....	188
Tablo 111. Türkiye'de İkamet Süresi ile Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararlar	189
Tablo 112: Barınma Yerinden Memnuniyeti ile Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararlar Arasındaki İlişki	191
Tablo 113. Katılımcıların Beklenti Gerçekleşme Düzeyleri ile Verecekleri Karar Arasında İlişki	192
Tablo 114. Katılımcıların Umut Düzeyi ile Verecekleri Kararlar Arasındaki İlişki.....	193
Tablo 115. Katılımcıların Üniversitelerinden Memnuniyet Düzeyi ile Mezuniyet Sonrası Verecekleri Karar Arasındaki İlişki	195
Tablo 116. Alınan Danışmanlık Hizmeti ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki	197
Tablo 117. Okulu Yarıda Bırakıp İran'a Dönme Düşüncesi ile Verilen Karar Arasındaki İlişki	199
Tablo 118. Mezuniyet Sonrası Karar ile Katılımcıların Cinsiyeti Arasındaki İlişki.....	200
Tablo 119. Derslerdeki Başarı Seviyesi ile Mezuniyet Sonrası Verilecek Karar Arasındaki İlişki	201
Tablo 120: Yabancı Dil Yetenek Seviyesi (İngilizce, Almanca, Vs.) ile Geleceğe İlişkin Verdikleri Kararlar Arasındaki İlişki	202
Tablo 121. Türkçe Dil Yeteneği ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki.....	204
Tablo 122. Katılımcıların Hangi Sıklıkla İran'a Gittikleri ve Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararları Arasındaki İlişki	205
Tablo 123: Katılımcıların Türkler ile Evlilik Düşüncesi ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki	206

GİRİŞ

Yurtdışında eğitim dünya çapında birçok öğrencinin tercih ettiği bir yoldur. Yurt dışı eğitimi, öğrencilerin yabancı üniversitelere girmelerine olanak tanımakla birlikte, öğrencilere başka bir ülkenin dilini, kültürünü ve tarihini tanıma şansı da vermektedir. Öğrencilerin çoğu yurt dışında eğitime karar verme aşamasında, daha çok akademik kariyer ve ardından da aldıkları diplomayla daha vasıflı ve yüksek gelirli işe girmeyi düşünmektedirler. Ancak öğrenciler eğitim göçüne karar verirken eğitim sürecinde önlerine çıkabilecek zorlukları görmezden geldikleri öğrencinin bir kısmı yurt dışına çıktıktan sonra ülkelerine geri dönme kararı almaktadırlar. Aile ile olan bağlar, bağımsız kendi başına bir başka yerde yaşayabilme gibi durumlar ise öğrencilerin bir ülkede tutunabilmeleri ya da geri dönme kararları üzerinde etkili olabilmektedir.

Yabancı öğrenci kabulü, dünyada yükselen bir durumdur. Adeta bir endüstri haline gelen eğitim göçü, ülkelerin ekonomik getirisi nedeni ile hedeflediği gelir kalemleri arasında yer almıştır. Eğitim amaçlı gelen öğrencilerin ülke ekonomisine getirisi ekseninde bir çok ülke yabancı öğrenci kabulüne ilişkin yeni yapılanma içine girmiştir. Bu durum, dünyada büyüyen bir endüstridir denebilir.

Son yıllarda Türkiye’de eğitim alanında yapılan çalışmalar, Türkiye’nin ulusal kalkınma programı kapsamında yer alan eğitim politikasındaki yenilikleri göz önüne sermeye başlamıştır. Topsakal (2003), “Türkiye Eğitim Politikalarının Analizi Doğrultusunda ‘Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sisteminin Uyumu’” adlı çalışmasında eğitim yasaları, yapılan uluslararası anlaşmalar, milli kalkınma planları, Avrupa Birliği’ne uyum programları ve benzeri çalışmaların Türkiye’nin eğitim politikalarının belirlenmesinde ve güçlenmesinde önemli rol aldığını söylemektedir. Kaliteli bir eğitim sistemine sahip olma düşüncesi ile başlayan çalışmalar ve çeşitli alanlarda yapılan düzenlemelerin amacı, Türkiye’deki üniversiteleri, lisansüstü eğitim alma konusunda yabancı öğrenciler için cazip bir hale getirmek olmuştur. Türkiye’de çok sayıda eğitim kurumunun bulunması, ülkenin uluslararası öğrenci hareketinden önemli miktarda pay alma beklentisini artırmaktadır. Ancak son istatistiklere bakıldığında, üniversitelerin uluslararası öğrenci kontenjanlarının toplam talebi karşılayacak düzeyde

olmadığı görülmektedir. İster devlet ister üniversiteler tarafından yabancı öğrenci alımı kotası kısıtlı tutulması ve kabul şartlarının zorlaşmasından ortaya çıkan ilk sonuç ise yurt dışında eğitim görmeye istekli olan uluslararası öğrencilerin, Türkiye üniversitelerini tercih listesinden çıkararak, aynı niteliği taşıyan başka ülkelere yerleşmeleridir. Küçükcan ve Gür (2009)'e göre, Türkiye yükseköğretim sistemi, her gün artan yüksek eğitim talebini yeterince karşılayamamış, açılan kontenjanlar yetersiz kalmış, bunun sonucunda da arz ve talep arasında uyumsuzluk meydana gelmiştir.

Bu çalışmada ise Türkiye'ye lisansüstü eğitim için gelmiş İranlı öğrencilerin Türkiye'deki eğitim deneyimleri, memnuniyet durumları ve yaşadıkları sorunlar ele alınmıştır. Eğitim sonrasında Türkiye'de kalmaya ilişkin düşünce ve bunu belirleyen faktörlerin ele alındığı çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümü araştırmanın konusu, amacı ve yönteminden oluşmaktadır. İkinci bölümde göç ve eğitim göçüne ilişkin kavramların yanı sıra tercih sorunu bağlamında uluslararası öğrenci hareketliliği ve buna ilişkin teorik arkaplan verilmiştir. Üçüncü bölümde uluslararası göçe ilişkin yerli ve yabancı literatür özetlenmiştir. Dördüncü bölümde ise araştırma bulguları temel iki başlık altında verilmiştir. İlk başlıkta betimsel analizler, ikinci başlıkta ise hipotez testleri verilmiştir. Sonuç ve değerlendirme kısmında ise araştırma kapsamında temel bulgular literatürle karşılaştırmalı olarak verilmiş ve çalışma kapsamında geliştirilen öneriler sıralanmıştır.

1. BÖLÜM : ARAŞTIRMANIN KONUSU, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bu araştırmanın konusunu, Türkiye'ye lisansüstü eğitim için gelmiş olan İranlı öğrencilerin Türkiye'ye eğitim amaçlı gelme süreçleri ve yaşadıkları sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitsel sorunlar oluşturmaktadır. Çalışmanın konusu ve amacına ilişkin detaylar aşağıda verilmiştir.

1.1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Kapsamı

Araştırmanın ana konusunu, Türk üniversiteleri lisansüstü eğitim programlarında, tam zamanlı olarak eğitim gören İranlı yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin deneyimleri, beklentileri ve Türkiye'de kalma niyetleri oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamını, 14.10.1983 tarihinde kabul edilmiş ve 19 Ekim 1983 tarih ve 18196 Sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanmış 2922 Sayılı "Türkiye'de Öğrenim gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere ilişkin Kanun" ile tanımlanan ve kendilerine Türkiye'deki kamu ve vakıf üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alma olanağı tanınan İranlı öğrenciler oluşturmaktadır. Bu çalışmada, ağırlıklı olarak 2014-2019 yılları arası yükseköğretim programında kayıtlı olan İranlı öğrenciler seçilmiştir.

Dünya genelinde, yıllardır çeşitli kurumlar, üniversiteler, araştırma merkezleri vs. gibi müesseselerde nüfus hareketleri konusu üzerine, farklı boyutları ele alarak, çalışmalar yapılmıştır. Söz konusu doğduğu yerin dışında eğitim görenler olunca, yabancı uyruklu öğrenciler ve onların sorunlarını ele alan araştırmalar, bu öğrencilerin yaşamlarının görünmez taraflarına ışık tutarak çeşitli yönlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu kapsamda birçok modeller ve teoriler ortaya konulmuştur.

Alan yazın incelendiğinde, öğrencilerin bireysel ve eğitimsel hayatında yaşadıkları, öğrenci performansı üzerinde (tüm alanlarda) olumlu / olumsuz etki gösterdiğini işaret eden araştırmalar ile karşılaşılmıştır. Kimi öğrenciler için öğrenci hayatından iş

dünyasına geçiş, ne kadar şüpheler, korkular, istikrarsızlık ve kırılgnalık içeren, öngörülemeyen, kaotik, stresli, belirsiz bir süreç olsa da aynı zamanda yeni rollere, yetkinliklere ve yeteneklere yol açan bir süreç olarak da heyecan vericidir. Bu durum yabancı ülkelerde piyasaya giren adaylar için daha fazla kendini göstermektedir.

Türkiye'ye gelince, Türk üniversitelerinde öğrenim görme talebinde bulunan yabancı uyruklu öğrenci sayısının her geçen yıl arttığı gözlenmektedir. (Tablo: 3, 6, 7, 8 ve 9). Özellikle son 10 yıl içerisinde, Türkiye'de öğrenim görmek, çalışmak ve ülkeye yerleşmek amacıyla gelen İran vatandaşlarının sayısında artış olduğu da bilinmektedir. Bu perspektif, önemli ve güncel olan uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında İranlı öğrencileri örnekem grubu olarak seçmemize ve Türkiye'de yaşadıkları sorunları ve görüşleri üzerinde araştırma yapmamıza neden olmuştur.

İstatistiklere göre 2022-23 eğitim yılında yaklaşık 1.057.188 uluslararası öğrenci ABD üniversitelerinde kayıtlı bulunmaktadır¹. Bu geniş kitlenin yaşadıkları sorunlar, algı ve görüşlerinin, devlet yetkilileri tarafından kayıtsız ve ilgisiz kalması mümkün olmamaktadır. Aksine birçok kurum ve kuruluş tarafından sıklıkla gözetimi ve politikalarda önemli bir konumda yer alması oldukça görünmektedir. Ancak ABD üniversitelerinde bir İranlı öğrencinin deneyimleri, problemleri, yaşadıkları ve algıları ile Türkiye'de öğrenim gören benzer bir İranlı öğrencinin yaşadıkları (benzerliklere rağmen) farklı olacağı açıktır.

Türkiye'de göç konusunda çok sayıda çalışma olmasına rağmen, Türkiye'de eğitim amaçlı göçle gelen gençlere ilişkin yapılan çalışmalar ise daha sınırlıdır. Türkiye kaynaklarında yapılan literatür incelemeleri sonucunda, Yabancı öğrencilerin yurt dışında yaşadığı süreç içerisinde görüşleri, günlük hayatlarında karşılaştıkları zorluklar ve mezuniyet sonrası dönemlerine dair algıları ve düşünceleri hakkında yapılmış olan araştırmaların kısıtlı sayıda olduğu tespit edilmiştir (Kesten, Kıroğlu ve Elma'nın, 2010). Gerek Türkiye'de İranlı ve diğer yabancı öğrenciler, gerekse diğer ülkelerdeki İranlı ve yabancı öğrenciler için öğrencilerin memnuniyet düzeyini ölçen ve sorunlarını ele alan

¹ - <https://www.statista.com/statistics/237681/international-students-in-the-us/#:~:text=There%20were%201%2C057%2C188%20international%20students,the%202022%2F23%20academic%20year>. Erişim Tarihi: 20,01,2024

kapsamlı araştırmaların sayıca az olmasıdır. Günümüze kadar, Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde, Türkiye’deki İranlılar hakkında yapılan araştırmaların da oldukça az ve yeterli olmadığı söylenebilir. Literatür güncelleme gereği, 31.12.2023 tarihi itibariyle YÖK Ulusal Tez Arama Merkezi sitesi üzerinde, İranlı öğrenci gibi anahtar kelime girildiğinde az sayıda çalışmalara rastlanmaktadır. YÖK Ulusal Tez Merkezi web sayfasında, İran ve Göç kelimesi taramasında ise, aşağıdaki tez başlıklara rastlanmıştır.

Tablo 1: Ulusal Tez Merkezi: İran ve Göç Kelimeleri Arama Sonuçları
(YÖK UTM: 2024)

Yazar	Tez Adı (Orijinal/Çeviri)	Tez Türü / Konu
Rayehe Mozafarian	İranlı Mülteci Kadınların Kimlik Arama Sürecinde Din Değiştirmeleri: Eskişehir'de Bir Saha Araştırması	Doktora Sosyoloji, 2023
İsmail Hakkı Elçi	Türkiye ve İran Arasındaki Düzensiz Göç Sorunu ve Sınır Güvenliği	Doktora Siyasal Bilimler, 2022
Mehri Tavakoli	Türkiye'ye Göç Eden İranlıların ABD'nin İran Ambargosuna Karşı Tutum ve Tavırları	Y. Lisans Sosyoloji, 2019
Yasin Demirkıran	İran Ve Türkiye'de Göç ve Güvenlik Politikalarının Karşılaştırma Analizi	Y. Lisans Kamu Yönetimi, 2019
Aytak Namdar	Türkiye'de Yaşayan İranlı Sığınmacı ve Mülteci Kadınlarda Kaygı Düzeyi ve Kaygıyı Etkileyen Faktörler	Y. Lisans Sosyal Hizmetler, 2019
Yasin Demirkıran	İran İslam Devrimi ve Sovyet İşgalinden Günümüze İran ve Afgan Göç Edebiyatı	Y. Lisans Doğu Dilleri ve Edebiyatı, 2017

Uluslararası öğrenci kapsamında Türkiye üniversitelerinde öğrenim gören İranlı öğrenciler ve onların sorunları üzerine bir çalışma, yüksek lisans tezi olarak Davud Gaffariye (1992) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada Türkiye’deki İranlı öğrencilerin sosyo - ekonomik, kültürel ve siyasi durumları ele alınmıştır.

Tablo 2: Ulusal Tez Merkezi Sitesinde, İıranlı Öğrenci Kelimesi Arama Sonuçları
(YÖK UTM: 2024)

Yazar	Tez Adı/ Başlık	Tez Türü	Konu
Nasim Korouhi	Türkiye'de Eğitim Dili İngilizce Olan Bir Üniversitede Uluslararası İıranlı Öğrencilerin Profilleri, Eğitim ve Sosyal Deneyimleri	Y.Lisans 2020	Eğitim ve Öğretim
Melika Sadri Ardalani	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İıranlı Öğrencilerin Motivasyonları Üzerine Bir Araştırma	Y.Lisans 2021	Eğitim ve Öğretim
Haluk Güngör	Doğrudan Öğretim Stratejilerinin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen İıranlı Öğrencilerin Metin Özetleme Becerilerine Etkisi	Y.Lisans 2013	Eğitim ve Öğretim
Negin Pourmorad	Ortaöğretim İıranlı Öğrenci ve Öğretmenlerinin İyi bir Ders Kitabından Beklentileri ve Bu Beklentilerin Kullanılmakta Olan Ders Kitapları Tarafından Ne Kadar Karşılandığının Kıyaslanması Üzerine Bir Çalışma	Y.Lisans 2006	Eğitim ve Öğretim
Davut Gaffariye	Türkiye'deki İıranlı Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik, Kültürel Ve Siyasi Durumları	Y.Lisans 1992	Siyasal Bilimler

Bu alandaki araştırmaların çoğunluğu yabancı öğrencilerin; dil, eğitim, kültür, yaşam ve çevre/toplum ile bağlantısı, uyum süreci ve bu süreci nasıl rahatlıkla geçirebilecekleri ile ilgili sorunlara odaklanmış ama görüşlerinin ne yönde olduğu çok incelenmemiştir. Ayrıca Türkiye'deki araştırmaların çoğunda, yabancı öğrencilerin mezuniyet sonrası kendi ülkelerine dönmesi ya da eğitim aldığı ülkede kalması gibi ikilemler hakkındaki görüşlerine pek yer verilmemiştir.

Araştırmaya başlamadan önce, Türkiye göç profili hakkında bilgi alınmasının faydalı olduğu düşünölmüştür. Son yıllarda Orta Asya ülkeleri başta olmak üzere Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilerin Türk üniversitelerini tercih nedenleri, kimi araştırmacıların odağı haline gelmiş, birçok araştırma ve proje konusu olmuştur. Aşağıdaki tabloda, 2022 yılında Orta Asya'dan Türkiye'ye gelen birkaç ülkenin göçmen ve öğrenci sayısına yer verilmiştir. Rakamlara bakıldığında bu bölgeden yoğun bir göçmen ve öğrenci akımı anlaşılır.

Tablo 3: Orta Asya Bölgesinden Türkiye'ye Gelen Göçmen ve Öğrenci Sayısı
(YÖK/ TÜİK: 2024)

Vatandaşlık ülkesi	Türkiye'ye Gelen Göç (2022)			Türkiye'de Öğrenim Gören Öğrenci (2022)	
	Erkek	Kadın	Toplam		
Azerbaycan	9,288	8,944	18,232	Azerbaycan	28,922
Belarus	1,053	1,231	2,284	Belarus	58
Gürcistan	553	1,441	1,994	Gürcistan	570
Kazakistan	6,997	8,716	15,713	Kazakistan	4,857
Kırgızistan	2,537	4,074	6,611	Kırgız	1,766
Moldova	237	618	855	Moldova	311
Özbekistan	5,660	9458	15,118	Özbekistan	3,390
Rusya Federasyonu	56,236	43,550	99,786	Rusya Federasyonu	1,844
Tacikistan	1,056	897	1,953	Tacikistan	681
Türkmenistan	4,055	4801	8,856	Türkmenistan	15,578
Ukrayna	10,331	22134	32,465	Ukrayna	595
Toplam	98,003	105,864	203,867	Toplam	58,572

Uluslararası Göç İstatistikleri verilerine bakıldığında, 2022 yılında yurt dışından Türkiye'ye 494 bin 52 kişinin göç ettiği görülmektedir. Bu sayılarda bir önceki yıla göre %33,2 azalma tespit edilmiştir. Türkiye'ye göç eden nüfusun %52,9'unu erkekler, %47,1'ini ise kadınlar oluşturmuştur. Yurt dışından gelen nüfusun 94 bin 409'unu Türk vatandaşları, 399 bin 643'ünü ise yabancı uyruklular oluşturmuştur.

Ergönül (2014)'a göre, Türkiye'de bulunan İran vatandaşı sayısının az olması ve nüfus değişimi politikalarına tabi tutulmaması, araştırma sayılarının az olmasının sebebidir.

Yurt dışında yaşayan İranlı vatandaşların sayısı beş ile altı milyon arasındadır ve bu sayının 500 bini Türkiye'de ikamet etmektedir (Hunter, 2010:160). İranlı Öğrencilerin dışında, Türkiye'de yaşayan İranlı nüfus ile ilgili de bilgi vermek gerekirse aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Aşağıdaki tabloya bakıldığında 2021-22 yılında Türkiye'ye göç etme konusunda, TC. İçişler Bakanlığı ve Göç idarsi genel müdürlüğü tarafından uygulanan sınırlayıcı politikalar, idari zorluklar ve kısıtlamara rağmen, İran vatandaşları 25,802 göçmen ile üçüncü sırada yer almıştır. Rusya ise 99,786 göçmen ile ilk sırada yer almıştır.

Tablo 4: Vatandaşlık ülkesine göre Türkiye'ye gelen göçmen, 2021, 2022 Yılı
(YÖK:2024)

Sıra	Vatandaşlık ülkesi	Toplam	Sıra	Vatandaşlık ülkesi	Toplam
1	Rusya Federasyonu	99,786	18	Libya	4,229
2	Ukrayna	32,465	19	Fas	4,223
3	İran	25,802	20	Endonezya	4,159
4	Afganistan	21,469	21	Cezayir	3,925
5	Irak	19,245	22	Yemen	3,842
6	Azerbaycan	18,232	23	Birleşik Krallık	3,629
7	Kazakistan	15,713	24	Somali	3,548
8	Özbekistan	15,118	25	ABD	3,064
9	Suriye	12,571	26	Çin	2,995
10	Almanya	11,477	27	Lübnan	2,593
11	Türkmenistan	8,856	28	Hindistan	2,511
12	Kırgızistan	6,611	29	Belarus	2,284
13	Mısır	5,557	30	Gürcistan	1,994
14	Pakistan	5,039	31	Tacikistan	1,953
15	Ürdün	4,595	32	Nijerya	1,875
16	Filistin	4,398	33	Kuveyt	1,846
17	Sudan	4,394	34	Avusturya	1,679
			35	Tunus	1,676
Toplam			399,643		

Bu rakamlar arasında; 18,232 Azerbaycanlı, 12,571 Suriyeli, 11,477 Almanya vatandaşı dikkat çekmektedir. Emlek sektöründe yabancıya konut satış rakamlarına bakıldığında, TUIK (2024) istatistiklerine göre 2021 yılında Toplam 59,282 Yabancıya Konut Satış arasında İran vatandaşların payı ise, 10,056 konut, 2022 yılında ise, Toplam 68,210 Yabancıya Konut Satışından 8,223 konut satışı İranlılara aittir. Geçtiğimiz 2023 yılına bakılınca bir düşüş görünmektedir. Gerçekleşen toplam 35,268 Yabancıya Konut Satış arasında sadece 4,272 müşteri İran vatandaşı olmuştur.

Tablo 5: Türkiye'ye Gelen ve Türkiye'den Giden Göç, 2016-2022 Yılları
(TÜİK: 2024)

Yıl	Vatandaşlık ülkesi	Türkiye'ye gelen göç			Türkiye'den giden göç			Net göç
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
2022	Toplam	494,052	261,201	232,851	466,914	260,245	206,669	27,138
	Türk vatandaşı	94,409	55,832	38,577	139,531	84,835	54,696	-45,122
	Yabancı uyruklu	399,643	205,369	194,274	327,383	175,410	151,973	72,260
	İranlı	25,802	12,560	13,242	34,563	18,750	15,813	- 8,761
2021	Toplam	739,364	383,984	355,380	287,651	160,216	127,435	451,713
	Türk vatandaşı	124,269	70,286	53,983	103,613	61,585	42,028	20,656
	Yabancı uyruklu	615,095	313,698	301,397	184,038	98,631	85,407	431,057
	İranlı	66,984	33,758	33,226	10,267	5,564	4,703	56,717
2020	Toplam	340,845	182,796	158,049	420,463	234,979	185,484	-79,618
	Türk vatandaşı	98,349	59,000	39,349	77,810	46,277	31,533	20,539
	Yabancı uyruklu	242,496	123,796	118,700	342,653	188,702	153,951	-100,157
	İranlı	13,372	6,993	6,379	30,397	17,594	12,803	-17 025
2019	Toplam	677,042	368,515	308,527	330,289	180,444	149,845	346,753
	Türk vatandaşı	98,554	57,861	40,693	84,863	51,861	33,002	13,691
	Yabancı uyruklu	578,488	310,654	267,834	245,426	128,583	116,843	333,062
	İranlı	42,351	23,531	18,820	18,004	9,918	8,086	24,347
2018	Toplam	577,457	304,254	273,203	323,918	172,711	151,207	253,539
	Türk vatandaşı	110,567	64,899	45,668	136,740	78,874	57,866	-26,173
	Yabancı uyruklu	466,890	239,355	227,535	187,178	93,837	93,341	279,712
	İranlı	31,922	16,748	15,174	9,242	5,292	3,950	22,680
2017	Toplam	466,333	244,083	222,250	253,640	136,870	116,770	212,693
	Türk vatandaşı	101,772	59,360	42,412	113,326	66,400	46,926	-11,554
	Yabancı uyruklu	364,561	184,723	179,838	140,314	70,470	69,844	224,247
	İranlı	17,794	9,471	8,323	5,065	2,710	2,355	12,729
2016	Toplam	380,921	201,631	179,290	177,960	98,240	79,720	202,961
	Türk vatandaşı	107,052	63,202	43,850	69,326	43,820	25,506	37,726
	Yabancı uyruklu	273,869	138,429	135,440	108,634	54,420	54,214	165,235
	İranlı	15,539	8,232	7,307	5,695	3,265	2,430	9,844

Türkiye’de ve diğer ülkelerde, konumuzla ilgili nicel/nitel araştırmaların yetersizliği ve ihtiyaç duyulan istatistiklerin güncellenmesi gerekçesi, çalışmanın en temel güçlüklerinden biridir. Her ne kadar gereksinim halinde diğer uluslararası öğrenciler ile ilgili çalışmalara yer verilecek olsa da asıl çalışma, Türkiye’deki İranlı öğrenciler ile sınırlandırılmıştır.

Türkiye’de İranlı öğrenciler dâhil, eğitim gören uluslararası öğrenciler üzerinde kapsamlı olarak yeterli araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle bu kişilerin yaşadıkları sorunları, sosyal uyum problemleri ve yarına ilişkin düşüncelerini öğrenmekle birlikte aynı zamanda, konu ile ilgili etkin kamu politikaları, stratejileri ve vizyon oluşturmak için gerekli tartışmaları da bünyesinde taşıyan yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çoğu araştırmacının bakış açısı, öğrencilerin mezuniyet sonrası kendi ülkelerine döneceği varsayılarak (çoğu burs programlarının şartlarından biri olarak) sadece Türkiye’de eğitim süreci içindeki deneyimlerine ve karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmaya yönelik önerilerde bulunmayı da amaçlamıştır. Oysa uluslararası öğrenciler konusunda önemli konulardan biri de İranlı öğrencilerin mezuniyet sonrası kararlarıdır.

Bu çalışmanın temel amaçlarından biri Türkiye’deki İranlı öğrenci sayısındaki artışın sebebi ve buna bağlı olarak bu eğitim sürecini tamamladıktan sonra İran’a geri dönmek isteyip istemediklerinin saptanmasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin son yıllarda eğitim politikalarında başladığı yeni düzenlemeler kapsamında uluslararası öğrenci ve beyin göçü akımından yeterli ölçüde pay alma çabası, burs ve çeşitli maddi destekler sağlayarak yabancı öğrenci çekme konusunda gayret ettiği görülmektedir (Levent ve Karaevli: 2013).

Uzun vadeli bir bakışla yetenekli ve araştırma potansiyeli taşıyan yabancı öğrencilerin, mezuniyet sonrası Türkiye’de tutunması ve çalışma imkânlarının sağlanması, bilimsel kaynakların artması ile beraber akademik araştırma kültürünün zenginleşmesine sebep olması düşünülmektedir. Eğer bu eylem gerçekleşir ise Türkiye önümüzdeki yıllarda birçok alanda ister tıp ister sanayi ve teknoloji, isterse sosyal bilimlerde olsun gelişim sağlayarak, bölgesel ve uluslararası rekabette güçlü bir yere sahip olacaktır.

Ayrıca yabancı öğrenciler mezuniyet sonrası ister Türkiye’de kalsınlar, isterse kendi ülkelerine veya başka ülkeye yerleşsinler, kendi uzmanlık alanlarında çalışırken, adeta Türkiye’nin birer temsilcileri olabilecektir. Bu temsilcilik ve Türkiye’nin milli çıkarlarını, uluslararası düzeyde koruma, bu kişilerin öğrencilik döneminde yaşadıkları

anılar ve memnuniyet düzeyi ile bağlantılı olacaktır. Ancak hiçbir zaman bu duygu olumsuz bir şekilde kendini göstermeyecektir.

Bu çalışmada Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk üniversitelerinin yaklaşımlarının ortaya konulması ve bu yaklaşımların, yabancı (İranlı) öğrencilerin hayatına ve düşüncelerine hangi boyutta etki ettiğinin belirlenmesi, araştırmamızın amaçlarından biri olarak planlanmış ve değerlendirilmesi düşünülmüştür. Bu çalışma İranlı öğrencileri odak noktası olarak almış ve yapılan diğer araştırmalardan farklı olarak İranlı öğrencilerin mezuniyet sonrası kararı ve bunu belirleyen faktörleri de tespit etmesidir.

Bu çalışmanın bulgularında, İranlı öğrencilerin sorunlarının doğru ve kapsayıcı olarak belirlenmesi, uluslararası eğitim ve uluslararası öğrenci alımına ilişkin politikalar ile ilgilenen uzmanların bilgi sahibi olması açısından da yardımcı olacağı düşünülmektedir. Elde edilen bilgilerin politikalara yansımaları öğrencilerin yaşam standartlarının yükseltilmesine etken olacak, aynı zamanda ülkelerin ulusal ve uluslararası eğitim konumundaki görünüşlerinin iyi görünmesine yönelik alınan doğru ve verimli kararlarına yardımcı olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin son yıllarda eğitim politikalarında başladığı yeni düzenlemeler kapsamında uluslararası öğrenci ve beyin göçü akımından yeterli ölçüde pay alma çabası, burs ve çeşitli maddi destekler sağlayarak yabancı öğrenci çekme konusunda gayret ettiği görülmektedir (Levent ve Karaevli: 2013).

Uzun vadeli bir bakışla yetenekli ve araştırma potansiyeli taşıyan yabancı öğrencilerin, mezuniyet sonrası Türkiye'de tutunması ve çalışma imkânlarının sağlanması, bilimsel kaynakların artması ile beraber akademik araştırma kültürünün zenginleşmesine sebep olması düşünülmektedir. Eğer bu eylem gerçekleşir ise Türkiye önümüzdeki yıllarda birçok alanda ister tıp ister sanayi ve teknoloji, isterse sosyal bilimlerde olsun gelişim sağlayarak, bölgesel ve uluslararası rekabette güçlü bir yere sahip olacaktır.

Ayrıca yabancı öğrenciler mezuniyet sonrası ister Türkiye'de kalsınlar, isterse kendi ülkelerine veya başka ülkeye yerleşsinler, kendi uzmanlık alanlarında çalışırken, adeta Türkiye'nin birer temsilcileri olabilecektir. Bu temsilcilik ve Türkiye'nin milli

çıkarlarını, uluslararası düzeyde koruma, bu kişilerin öğrencilik döneminde yaşadıkları anılar ve memnuniyet düzeyi ile bağlantılı olacaktır. Ancak hiçbir zaman bu duygu olumsuz bir şekilde kendini göstermeyecektir.

Bir başka ifadeyle bu çalışmanın bulgularında, İranlı öğrencilerin sorunlarının doğru ve kapsayıcı olarak belirlenmesi, uluslararası eğitim ve uluslararası öğrenci alımına ilişkin politikalar ile ilgilenen uzmanların bilgi sahibi olması açısından da yardımcı olacağı düşünülmektedir. Elde edilen bilgilerin politikalara yansması öğrencilerin yaşam standartlarının yükseltilmesine etken olacak, aynı zamanda ülkelerin ulusal ve uluslararası eğitim konumundaki görünüşlerinin iyi görünmesine yönelik alınan doğru ve verimli kararlarına yardımcı olacaktır.

1.1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın temel amaçları doğrultusunda aşağıda yer alan hipotezler oluşturulmuştur:

- H1: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, Türkiye’deki eğitim düzeyinden memnuniyetleriyle ülkelere geri dönme istekleri arasında ilişki vardır.
- H2: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile sosyo-demografik değişkenler arasında ilişki vardır (cinsiyet, yaş, medeni durum, Öğrencilerin İran’daki yaşadığı yer, aile durumu, ebeveynlerin eğitim durumları)
- H3: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile sosyal ilişkileri arasında ilişki vardır.
- H4: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile Türkiye’de kalma süresi arasında ilişki vardır. (öğrencilerin geleceklere yönelik görüş ve düşünceleri burada burada analiz olarak ver)
- H5: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile Türkiye’deki resmi kurumlarla olan deneyimleri (konsolosluk, göç idaresi, resmi ofisler vb) arasında ilişki vardır.
- H6: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile İran’a gitme sıklığı arasında ilişki vardır.

- H7: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile Türkiye’deki yaşam ortamından memnuniyet arasında ilişki vardır (Öğrencilerin barınma yerinden memnuniyet, Öğrencilerin günlük ruh halleri durumu)
- H8: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile akademik başarısı arasında ilişki vardır. (Öğrencilerin aldığı danışmanlık hizmeti, Öğrencilerin derslerdeki başarı seviyesi, üniversitede öğrenci olmaktan duyduğu memnuniyet)
- H9: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile yabancı dil seviyesi (İngilizce, Almanca, Fransızca) arasında ilişki vardır.
- H10: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile Öğrencilerin bir yabancı ile evlilik yapma kararı arasında ilişkisi vardır.
- H11: Türkiye’de eğitim gören İranlı öğrencilerin, mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri ile Türkiye’ye gelmeden önceki Öğrencilerin beklentileri arasında ilişki vardır.

1.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Türkiye’deki üniversitelerde eğitimlerini sürdüren İranlı öğrencilerin eğitim sürecinden memnuniyet düzeyleri ve mezuniyet sonrası yaşam ve mesleki süreçlere ilişkin kararları konusunu ele alan bu nicel çalışmada anket tekniği ana veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Tezin ana konusunu, Türkiye’deki üniversitelerin yükseköğretim programlarında eğitim gören İranlı yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin (İLÜ) göç nedenleri, göç deneyimleri, beklentileri ve Türkiye’de kalma niyetleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda araştırmaya dâhil olan kişiler, İran’dan eğitim için Türkiye’ye gelen ‘İranlı öğrenci’ terimi ile tanımlanmıştır.

Bu araştırma kesitsel (Crosssectional) nitelikte bir durum saptama modeline sahiptir. Bu model, bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Türkiye’de lisansüstü İranlı öğrencilerinin yaşamını, düşüncelerini ve mezuniyet sonrası kararlarını etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla yapılan araştırma, tanımlayıcı nitelikte bir durum saptama çalışmasıdır. Araştırma amacına yönelik olarak İranlı lisansüstü ve doktora öğrencilerinin demografik özelliklerinin yanında düşüncelerine, tercihlerine ve seçimlerine etki eden faktörlerin tespitine yönelik bulgular elde etmeyi amaçlamıştır.

1.2.1. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın örneklemini 2014-2019 eğitim yılları arasında, geçici öğrenim vizesi ile Türkiye’de herhangi bir üniversitede bir yükseköğrenim programında (yüksek lisans ve doktora düzeyinde) kayıt hakkı kazanan, yaşamlarını ve aynı zamanda eğitimlerini sürdürmekte olan ‘‘İranlı lisansüstü öğrenciler’’ (İLÜ) ile sınırlandırılmıştır¹.

İranlı öğrencilerin daha çok bulunduğu üniversiteler YÖK (2016) verilerine dayanılarak, seçilmiştir. Öğrenci sayıları 8,9,10 ve 11 nolu tablolarda sunulmuştur. YÖK (2024) istatistik verilerine göre 2022-2023 öğrenim yılında İran uyruklu Toplam 22,632 öğrenci (Erkek:10,157, Kadın: 12475) kayıtlı bulunmaktadır.

Evrende yer alan öğrencilere ulaşmak için doğrudan kota ve kartopu örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların Türkiye’de öğrenim gören tüm İranlı öğrencilere genellemesi gibi bir amaç yoktur, bu nedenle de olasılıklı olmayan örnekleme tekniklerinden kota ve kartoplu örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Gönüllü katılımcılarla Buluşma noktaları arasında uzak mesafe, maddi ve zaman açısından tasarruf ve ulaşım kısıtlılığı gibi çeşitli nedenlerden dolayı, hazırlanan ankete çoğu katılımcılar çevrimiçi olarak katılmayı tercih etmişlerdir. Bunun dışında kalan İran uyruklu öğrencilere (lise, lisans düzeyi vb.) sadece atıfta bulunulmuştur. Çünkü bu düzeydeki öğrencilerin hayata bakış açıları, beklentileri ister istemez farklılık arz etmektedir.

Türkiye üniversiteleri arasında örneklem grubunu oluşturacak olan üniversiteler ve fakülteler belirlenmiştir. Bölümlerden görüşülecek öğrenci sayıları kota örnekleme tekniği ile seçilmiştir. Bu süreçte her üniversitedeki kayıtlı olan İranlı öğrenci sayısının Türkiye’deki toplam İranlı öğrenci sayısına oranı dikkate alınmış olup buna göre alan seçimi yapılmıştır. Üniversite seçimi aşamasından sonra enstitüler seçilmiştir. Sosyal Bilimler, Tıp ve Sağlık Bilimleri, Fen Bilimleri ve Güzel Sanatlar ve bunların alanları tabakaları oluşturmaktadır.

¹- Çalışma sırasında yabancı öğrenciler ile ilgili tüm istatistik sayılar <https://istatistik.yok.gov.tr/> ve <https://www.tuik.gov.tr/> web sayfalarından yararlanarak 01.01.2024 tarihinde güncellenmiştir.

Tablo 6: İnanlı Öğrencilerin 2023 Yılı Kayıtlı Olduğu Üniuersiteler
(YÖK:2024)

Üniuersite Adı	Toplam	Üniuersite Adı	Toplam
İstanbul Medipol	1115	İstanbul Okan	162
Bahçeşehir	947	Sakarya	162
İstanbul Aydın	709	Dicle	159
Dokuz Eylül	697	İstanbul Rumeli	157
İstanbul Nişantaşı	616	Yıldız Teknik	157
Biruni	576	Ankara Yıldırım Beyazıt	155
İstanbul Yeni Yüzyıl	558	Yüksek İhtisas	154
Yeditepe	551	Gazi	153
İstanbul	541	Koç	152
Ankara Medipol	539	Mersin	149
İstanbul Teknik	515	Eskişehir Osmangazi	140
Ankara	451	Selçuk	132
Ege	431	Antalya Bilim	129
Atatürk	414	Sabancı	123
İstanbul Esenyurt	405	Ostim Teknik	117
İstinye	402	Bilkent	116
Ondokuz Mayıs	385	Acıbadem M.A. Aydınlar	114
İstanbul Atlas	382	Gaziantep	112
İstanbul Kent	374	Düzce	109
Pamukkale	331	Çukurova	108
Fenerbahçe	309	Çankırı Karatekin	100
Kocaeli Sağlık Ve Teknoloji	289	İzmir Ekonomi	97
Orta Doğu Teknik	287	İstanbul Ticaret	95
İstanbul Gelişim	277	Alanya Alaaddin Keykubat	91
Başkent	271	İzmir Kâtip Çelebi	90
İstanbul Beykent	265	Van Yüzüncü Yıl	87
İstanbul Galata	263	Zonguldak Bülent Ecevit	86
İstanbul Arel	246	Bolu Abant İzzet Baysal	83
Karabük	244	Manisa Celâl Bayar	83
Bursa Uludağ	240	Kocaeli	81
Lokman Hekim	233	Sakarya Uygulamalı Bilimler	80
Sağlık Bilimleri	229	Özyeğin	75
İstanbul -Cerrahpaşa	228	Aydın Adnan Menderes	74
Marmara	210	Maltepe	73
Erciyes	206	İstanbul Kültür	68
Üsküdar	206	Kırşehir Ahi Evran	68
Hacettepe	199	Beykoz	67
Akdeniz	195	İstanbul Bilgi	65
İstanbul Topkapı	188	İzmir Demokrasi	65
Sivas Cumhuriyet	184	Muğla Sıtkı Koçman	58
Haliç	177	Kto Karatay	57
Karadeniz Teknik	173	Trakya	54
Altınbaş	171	Ankara Hacı Bayram Veli	51
Atılım	164	Necmettin Erbakan	47
Anadolu	162	Tokat Gaziosmanpaşa	47

Aşağıda, YÖK (2023) tarafından eğitim ve öğretim yıllarına göre yayınlanan Türkiye geneli yabancı uyruklu öğrenci sayılarıyla ilgili 2014-2019 yıllarına ait istatistikler derlendiğinde İranlı öğrencilere dair bir takım bulgular elde edilmiştir.

Tablo 7. Yeni Kayıt Olan Yabancı Öğrenciler İçindeki İranlı Uyrukluların Oranı
(YÖK:2023)

Yıllar	Y. LİSANS			DOKTORA			Toplam	Y. Lisans	Doktora
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam			
2014 - 2015									
Toplam	2987	1405	4392	838	346	1184			
İranlı Öğrenci	205	154	359	142	88	230	19,4%	8,2%	25,4%
2015 - 2016									
Toplam	3331	1620	4951	1037	475	1512			
İranlı Öğrenci	200	179	379	186	120	306	20,2%	7,7%	25,3%
2016 - 2017									
Toplam	3071	1544	4615	992	440	1432			
İranlı Öğrenci	155	161	316	149	119	268	18,7%	6,8%	27,0%
2017 - 2018									
Toplam	3515	1809	5324	954	427	1381			
İranlı Öğrenci	138	139	277	149	114	263	19,0%	5,2%	26,7%
2018 - 2019									
Toplam	5878	2867	8745	1363	675	2038			
İranlı Öğrenci	228	249	477	197	148	345	16,9%	5,5%	21,9%
2019 - 2020									
Toplam	6661	3166	9827	1608	706	2314			
İranlı Öğrenci	265	265	530	188	152	340	14,7%	5,4%	21,5%

Yukarıdaki tabloya göre yeni kayıt olan öğrenciler içindeki İranlı öğrencilerin sayısında yıllara göre bir azalma görülmektedir. Bu azalma yüksek lisansta da doktora da görülmektedir. Yüksek lisansta en yüksek yeni kayıt oranı 2015-2016 yıllarında iken doktora 2016-2017 yıllarındadır. İranlı öğrenciler, oransal olarak Türkiye’de doktora yapmayı yüksek lisansa göre daha fazla tercih etmektedir. Türkiye’deki yabancı uyruklu öğrenciler arasında İranlı doktora yapan öğrenci yoğunluğunun %20-25 seviyelerinde olduğu söylenebilir. Bu oran yüksek lisans yapanlarda ise %5-8 seviyelerindedir.

Tablo 8. Türkiye’de Yabancı Öğrenci Sayısı İçindeki İran Uyrukluların Oranı
(YÖK:2024)

Yıllar	Yeni Kayıt Olan Y.Ö			Toplam Y.Ö Sayısı			Toplam Y.Ö Sayısı İçinde İ.Ö Oranı	Yeni Y.Ö Sayısı İçindeki yeni İ.Ö Oranı
	E	K	T	E	K	T		
2014 - 2015								
TOPLAM	3,825	1,751	5,576	11,714	6,044	17,758		
İRAN	347	242	589	2,236	1,239	3,475	19,6%	10,6%
2015 - 2016								
TOPLAM	4,368	2,095	6,463	15,022	7,549	22,571		
İRAN	386	299	685	2,287	1,361	3,648	16,2%	10,6%
2016 - 2017								
TOPLAM	4,063	1,984	6,047	17,740	9,016	26,756		
İRAN	304	280	584	2,294	1,500	3,794	14,2%	9,7%
2017 - 2018								
TOPLAM	4,469	2,236	6,705	17,818	9,339	27,157		
İRAN	287	253	540	2,068	1,487	3,555	13,1%	8,1%
2018 - 2019								
TOPLAM	7,241	3,542	10,783	19,607	10406	30,013		
İRAN	425	397	822	1,798	1,508	3,306	11,0%	7,6%
2019 - 2020								
TOPLAM	41,095	3,872	44,967	21,280	10924	32,204		
İRAN	1,507	417	1,924	1,703	1,510	3,213	10,0%	4,3%

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi yıllara göre İranlı öğrenci sayıları hem yeni kayıta hem de toplam öğrenci sayılarında azalma eğilimindedir. İranlı öğrencilerin son yıllarda Türkiye’yi eğitim için daha düşük oranda tercih ettiği görülmektedir. Bu araştırmada lisansüstü eğitim gören İranlı öğrencilerin Türkiye’yi neden tercih etmedikleriyle ilgili önemli sonuçlar içermektedir.

Tablo 9. Yabancı Öğrenciler İçinde İranlı Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

2014 - 2015						
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
TOPLAM YABANCI ÖĞRENCİ	6044	11714	17758	34,0%	66,0%	100%
İRANLI ÖĞRENCİ	1239	2236	3475	35,7%	64,3%	100%
2015 - 2016						
TOPLAM YABANCI ÖĞRENCİ	7549	15022	22571	33,4%	66,6%	100%
İRANLI ÖĞRENCİ	1361	2287	3648	37,3%	62,7%	100%
2016 - 2017						
TOPLAM YABANCI ÖĞRENCİ	9016	17740	26756	33,7%	66,3%	100%
İRANLI ÖĞRENCİ	1500	2294	3794	39,5%	60,5%	100%
2017 - 2018						
TOPLAM YABANCI ÖĞRENCİ	9339	17818	27157	34,4%	65,6%	100%
İRANLI ÖĞRENCİ	1487	2068	3555	41,8%	58,2%	100%
2018 - 2019						
TOPLAM YABANCI ÖĞRENCİ	10406	19607	30013	34,7%	65,3%	100%
İRANLI ÖĞRENCİ	1508	1798	3306	45,6%	54,4%	100%
2019 - 2020						
TOPLAM YABANCI ÖĞRENCİ	10924	21280	32204	33,9%	66,1%	100%
İRANLI ÖĞRENCİ	1510	1703	3213	47%	53%	100%

Yabancı uyruklu öğrenciler içinde eğitim ve öğretim için Türkiye'ye gelen öğrenciler içinde erkeklerin oranını %65-66 seviyelerinde olduğu görülmektedir. Bu oranın, İranlı öğrenciler için %64 seviyelerinden yıllar içinde %53 seviyelerine kadar indiği görülmektedir. Bu orandan anlaşıldığı üzere İranlı kadın öğrencilerin son yıllardaki Türkiye'yi tercih etme oranında ciddi bir artış görülmektedir (%35'ten %47'ye). Bunun nedenleri elbette çok farklı olabilir ancak Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması, kadın eğitim oranının artması, bunlardan bazıları olabilir.

YÖK (2024) verilerine dayanılarak derlenen yukarıdaki tablo sonuçlarına göre;

- İranlı öğrencilerin sayısında son yıllara göre bir azalma görülmektedir.
- İranlı öğrenci sayıları hem yeni kayıta hem de toplam öğrenci sayılarında azalma eğilimindedir.
- İranlı öğrencilerin son yıllarda Türkiye’yi eğitim için daha düşük oranda tercih ettiği görülmektedir.
- İranlı kadın öğrencilerin son yıllardaki Türkiye’yi tercih etme oranında ciddi bir artış görülmektedir.

Tablo 10: Seçili Üniversitelerde İranlı Öğrenci Sayısı (2021-2022 Eğitim Yılı)

Üniversite Adı	Erkek	Kadın	Toplam
Ankara Üniversitesi	261	229	490
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	226	161	387
Atatürk Üniversitesi	172	178	350
Hacettepe Üniversitesi	96	111	207
Gazi Üniversitesi	52	71	123

2022 yılı sayılarına bakıldığında Ankara Üniversitesinde 490 İranlı öğrenci kayıtlı bulunmaktadır. Kadın ve erkek öğrenciler sayısı arasında çok fahiş bir açık yoktur. Ondokuz Mayıs Samsun üniversitesi 350 İranlı öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Araştırma evreni oluştururken ilk sırada yer alan Erzurum ATATÜRK üniversitesi, 2021-22 yılında İranlı öğrencilerin tercih listesinde üçüncü sırada yer almıştır. Hacettepe ise 207 İranlı Öğrenciyi bünyesinde eğitime almıştır. Ankara ilinde bulunan üniversiteler ve mesleki okullarda toplam İranlı Öğrencilerin sayısı 2386 kişiyi bulmuştur. Öğrenci dağılımı ise aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 11: Ankara İlinde İkamet Eden İranlı Öğrenci Sayısı (2021-2022 Eğitim Yılı)

Üniversite Adı	Türü	Erkek	Kadın	Toplam
Ankara Üniversitesi	Devlet	261	229	490
Ankara Medipol Üniversitesi	Vakıf	111	224	335
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Devlet	145	118	263
Hacettepe Üniversitesi	Devlet	96	111	207
Başkent Üniversitesi	Vakıf	65	126	191
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Devlet	61	85	146
Lokman Hekim Üniversitesi	Vakıf	51	91	142
Gazi Üniversitesi	Devlet	52	71	123
Atılım Üniversitesi	Vakıf	59	59	118
Yüksek İhtisas Üniversitesi	Vakıf	44	73	117
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Vakıf	76	39	115
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Devlet	25	14	39
Ostim Teknik Üniversitesi	Vakıf	22	12	34
Ted Üniversitesi	Vakıf	12	10	22
Ankara Müzik Ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Devlet	6	7	13
Tobb Ekonomi Ve Teknoloji Üniversitesi	Vakıf	7	3	10
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Devlet	4	4	8
Çankaya Üniversitesi	Vakıf	3	2	5
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	Vakıf	3	1	4
Ankara Bilim Üniversitesi	Vakıf	1	1	2
Ufuk Üniversitesi	Vakıf	0	2	2
Toplam		1104	1282	2386

Araştırmanın örneklem grubuna dâhil olan kişiler, 'İranlı öğrenci' terimi ile tanımlanmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan 2014-2019 eğitim ve öğretim yıllarında ortalama (N=Evren) 3498 İranlı öğrencinin Türkiye'de eğitim gördüğü, YÖK verilerinden tespit edilmiştir. Örneklem büyüklüğü olarak (n = Örneklem) +/-%5 hata ve %95 güven aralıklarında 347 olarak belirlenmiştir. Nihai olarak ise hedeflenen örneklem sayısı aşılı olarak 396 anket yapılmıştır. Bu sayı Türkiye'deki toplam İranlı öğrencilerin %11'ini oluşturmaktadır.

1.2.2. Veri Toplama ve Analiz Süreci

Bu tez çalışması nicel bir araştırma olup gereksinilen veriler ağırlıklı olarak anket tekniği ile toplanmıştır. Çalışma için hazırlanan anket soruları çeşitli konuları içermektedir. Ankette toplam 115 soru bulunmaktadır. Araştırma için hazırlanan ankette demografik sorular, Türkiye'ye eğitim için gelme kararı ve bunun nasıl alındığı, Türkiye'deki öğrenimi hakkında bilgiler ve memnuniyet durumu, eğitim sonrasında ne yapmak istedikleri, nerede yaşamak istedikleri gibi konuları içermektedir. Pilot çalışması sırasında anket formunda yer alan bazı soruların çıkarması gerekçesi tespit edilmiştir.

Başta kültürel farklılıklar olmak üzere, gizli olsa da bile, tutumlu ve muhafazkar toplumdaki kaynaklanan bakış açısından dolayı hassas içerikli ve kişilerin özel alanına istenmeden dâhil olma algısıyla çoğu katılımcılar, özellikle kadınlar tarafından doğru cevaplama ihtimali düşük olasılığını gidermek için bu önlem alınmıştır.

Ankette öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, önceki yaşadıkları yer vb. sorular demografik bilgi edinme amacıyla tasarlanmıştır. Türkiye'de ikamet süresi, İngilizce bilgileri, Türkçe dil bilgileri, akademik hayat bilgilerine anketin devamında yer verilmiştir. Sosyal ilişkiler bağlamında olan sorular ise arkadaşlık ilişkileri, ülkelerine seyahat sıklığı, barınma yeri türü ve iletişim türü konularında olmuştur. Hazırlanan anket için Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulundan izin alınmıştır.

Anket hazırlama ve uygulama esnasında İranlı öğrencilerin kendi ülkelerinde mevcut olan kısmi ideolojik ve siyasal baskıdan etkilendikleri ve bunun sonucunda da katılımcıların bilgilerini ve duygularını aktarmak konusunda bazı çekimser davranışlar sergilediği çalışma boyunca gözlenmiştir. Bu durum dikkate alınarak ve Hacettepe Üniversitesi Etik Kurulu (Ek:2) tarafından verilen izinler bildirilerek, mümkün mertebe katılımcıların dini, etnik ve siyasi görüşleri başta olmak üzere herhangi özel bilgileri ve görüşleri hakkında soru sorulmamaya çalışılmıştır.

Böylelikle elde edilen verilerin daha geçerli ve doğruya yakın olacağı düşünülmüştür. Katılımcıların farklı illere ve birçok üniversiteye dağılmış olmasından dolayı onlara ulaşmak, yaşanabilecek diğer bir sorun olarak öngörülmüştür. Biraz önce bahsettiğimiz

sorundan ötürü, öncelikle Ankara'ya yakın konumda bulunan katılımcılarla yüz yüze anket yapılmıştır. Kartopu tekniğinden yararlanarak katılımcılardan araştırmaya katılmak isteyebilecek öğrenci arkadaşlarının isimleri ya da iletişim bilgileri temin edilerek, diğer katılımcılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda yüzyüze anket yapılamayan durumlarda anketler online olarak yapılmıştır.

1.2.3. Veri Analiz Teknikleri

Bu nicel çalışmada verilerin analizi için betimsel analiz; hipotez testlerinin analizi için ise ilişki testleri kullanılmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler, ağırlıklı olarak, anket yoluyla elde edilmiştir. Dolayısıyla araştırmanın ana verileri, 2014 – 2019 eğitim yılları arası dönemde bir yükseköğrenim programına kayıtlı olan ve eğitimine devam eden İran uyruklu öğrencilerden katılımları gönüllülük esasına dayalı olarak elde edilmiştir. Veri analizinden önce anketler incelenmiş ve hatalı, eksik anketler analize dâhil edilmemiştir. Verilerin analizleri SPSS 22 programı aracılığı ile 0.05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

İlişkisel tarama metodu, bilindiği üzere, genel olarak, araştırmada seçilen iki veya daha fazla değişkenin aralarındaki bağlantı ve durumu ilişkisel olarak belirlemek ve ilişki düzeyi istatistiksel testler kullanılarak ölçmek ve ortaya çıkması olası sonuçları yorumlamak için kullanılmaktadır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Bu çalışmada değişkenlerin arasındaki ilişkinin düzeyini belirlemek için de ki kare testi kullanılmıştır. Bu yöntemle araştırmadaki iki veya daha fazla değişkenin (ayrı ayrı) birlikte tutarlı bir değişim gösterip göstermediğine bakılmıştır. Analizler hipotez başlıkları altında sunulmuştur.

2. BÖLÜM : ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ VE BEYİN GÖÇÜ

Kuramsal çerçeve, deneysel çalışmanın temellerini oluşturmaktadır. Bir araştırmacı çalışmada inşa ettiği ve yürüttüğü araştırmadan önce muhakkak bir Kuramsal çerçeve'ye ihtiyaç duymaktadır. Bu bölümde araştırmanın Göç, Beyin Göçü ve Uluslararası Öğrenci hareketinde ile ilgili kavramsal ve kuramsal çerçevesi açıklanmıştır. Buradan hareketle Bu bölümde araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi açıklanmıştır.

2.1. GÖÇ VE BEYİN GÖÇÜ

Araştırmanın bu kısmında göç kavramı ve göç teorilerine yer verilmiştir. Bu seçimin sebebi ise tüm nüfus hareketlerine ilişkin çalışmalar bie nevi göç kavramı ile bağlantılıdır. Ayrıca literatür taramasında tespit edilen bir konu ise göç teorilerinin ilk olarak sanayi devrimi ile başlayan yer değişim olgusu ile önem kazanarak, 19. yüzyılda akademik bir boyut kazanmış ve 20. Y.yıla gelince çeşitli teorik bakış açıları gelişmiştir. Günümüzde ise nerdeyse tüm ülkeler bir türlü göç sorunları ile karşı karşıya kalmaklarından dolayı, çıkış noktalarını göç araştırma merkezlerinde aramaktadırlar.

Birçoğu göç teörileine göre, belli bir bölgede, her türlü olağan üstü durum ortaya çıkması ile insanların sağlığını, huzurunu ve refahını olumsuz yönde etkilemekte olan olgular, insanları göç etmeye mecbur kılmaktadır. Ayrıca ülkelerdeki istikrarsızlıktan doğan ekonomik gücün yetersizliği, iş Bulma sorunu ve geleceğe yönelik kaygı duygusu göçlere zemin hazırlamaktadır. Ancak göç eylemi bir ülkenin yüksek düzeyde eğitim almış ve vasıflı ve netilikli çalışanlara gelince, beyin göçü olgusu ortaya çıkarak klasik göç teorilerine yeni bir boyut kazandırır.

Beyin göçü olgusu normalde belli bir niteliği taşıyan ve has alanlarda çalışmaya hazır olan kişilere denmektedir. Ancak eğer beyin göçü olgusu daha erken ve üniversite çağından itibaren başladıysa, Uluslararası öğrenci hareketi teorileri de önceki adı geçen alanlarla bir araya gelmektedir. Buradan hareketle araştırmanın konusuna daha hâkim

olmak amacıyla, göç, beyin göçü ve uluslararası öğrenci hareketleri ile ilgili teoriler ele alınmış ve bütünleşik bir şekilde gözden gerilimesinin faydalı olduğu düşünölmüştür.

Beyin göçü olgusu, göç olgusunun bir alt türü olarak değeriendirilmektedir. Bu bağlamda “beyin göçü”, iyi eğitim görmüş ve nitelikli ya da uzman vasfıyla çalışmaya hazır yetenekli bireylerin, yetiştikleri ülkeden bir başka ülkeye geçici ya da kalıcı olarak göç etmeleri olarak tanımlanabilmektedir (Bulut ve Eral Demir, 2015: 256). Eğitimli bireylerin bir ülkeden bir başka ülkeye göç etmelerini içermesi dolayısıyla beyin göçü, hem göç edilmesi doğrutusunda uzaklaşılan ülke hem de göç edilerek yerleşilen ülke açısından ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel etkilere sahip bir olgu olarak değeriendirilmektedir.

Kuramsal temellendirmeler kapsamında beyin göçü, akışın ya da göçün, daha çok, az gelişmiş ya da gelişmekte olan bölge ve/veya ülkelerden, üst düzey bilimsel ve teknolojik kaynaklara sahip çok gelişmiş bölge ve/veya ülkelere yönelik gerçekleştiği belirlemesine dayanmaktadır (Alburo ve Abella, 2002: 38; Kumar, 2015: 1175).

Bu bağlamda beyin göçü, daha çok vasıflı işgücünün gelişmiş ülkelere göçü olarak değeriendirilmektedir. Bununla birlikte konu ile araştırmalar kapsamında, özellikle son yıllarda gelişmiş Avrupa ülkelerinden Amerika Birleşik Devletleri’ne yönelik olarak beyin göçü yaşanması dolayısıyla, Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkeler tarafından da beyin göçünün önemli bir sorun olarak değeriendirilmeye başlandığı görölmektedir (Danzer ve Ülkü, 2011: 344).

Belirtildiği üzere günümüz itibariyle gelişmekte olan ülkeler için de beyin göçü önemli bir sorun olarak görölmekle birlikte; gelişmekte olan ülkelerin küresel nitelik taşıyan beyin göçünden gördükleri zararların, gelişmiş ülkelere oranla çok daha büyük boyutlarda gerçekleştiği kabul edilmektedir (Penninx, 2005: 139).

Çünkü vasıflı işgücünün göç olgusu kapsamında gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere akışı, beşeri ve sosyal sermaye olarak nitelendirilen eğitimli bireylerin ve nitelikli işgücünün, gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkeler tarafından kaybedilmesi

anlamına gelmektedir. Eğitimli bireyleri ve nitelikli işgücünü kendisine kazandıran gelişmiş ülkeler ise kazanan ülkeler olmak doğrultusunda ulusal ve uluslararası düzeyde birtakım ekonomik, sosyal ve siyasi avantajlar elde edebilmektedir.

Beyin göçünün ekonomik açıdan gelişme süreci içerisinde yer alan üçüncü dünya ülkelerinden gelişmiş ülkelere yönelmesi, kısıtlı olanaklar ve kaynaklarla eğitim verilen kitlenin en güçlü ve en yetenekli kesiminin yitirilmesi anlamına geldiğinden, bu ülkelerde büyük bir hüsrana yaşanmasına neden olmaktadır (Castles, 2003: 16). Bu bağlamda beyin göçü kapsamında gelişmiş ülkelere göç eden bireylerin, genel anlamda doktor, mühendis, araştırmacı, bilim insanı ya da akademisyen oldukları düşünülürse, gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerin yaşadıkları kaybın boyutları çok daha iyi anlaşılacaktır.

Erdoğan (2015) tarafından yapılan belirlemeler doğrultusunda beyin göçü, ortaya çıkması, güçlenmesi ve sürdürülmesi bağlamında ve arz – talep dengesi, cazibe kutupları ve itici – çekici unsurları açısından farklı nedenler kapsamında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Erdoğan (2015: 28) beyin göçü olgusunun, genel olarak göç olgusunda olduğu gibi ortaya çıkması, güçlenmesi ve sürdürülmesi bağlamında farklı bireysel ve sosyal etmenlerden etkilenebildiğini söylemektedir. Ayrıca arz – talep dengesi, cazibe kutupları ve itici – çekici unsurları bağlamında da göç kaynağı ve göç hedefi anlamındaki ülkeye göre farklılık gösterebildiğini ifade etmektedir.

Söz konusu edilen bu belirlemelere karşın beyin göçü, sadece iyi yetişmiş ya da eğitimli bireylerin gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere göç etmesini içeren bir olgu olarak değerlendirilmemektedir. Bu bağlamda beyin göçü olgusunun, yüksek vasıflara sahip olmasalar dahi, kendi ülkelerinde eğitimli kitle içerisinde yer almaları dolayısıyla göç etmeyi tercih eden bireyleri de kapsadığı belirtilmektedir. Beyin göçü olgusunun yeni ve farklı bir boyutu olarak nitelendirilen bu kapsam, göç hareketliliğinin önemli bir bölümünü içermektedir (Adams, 1969: 529; Beine, Docquier ve Rapoport, 2008: 278; Beine, Docquier ve Oden-Defoort, 2011: 525).

Beyin göçü olgusu, “kaynak ülke” anlamında göç veren ülke ve “hedef ülke” anlamında göç alan ülke açısından farklı boyutlara sahip bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Bu

bağlamda beyin göçü, kaynak ülkelerin ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda çok daha büyük boyutlu sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Kaynak ülkeler açısından beyin göçünün en temel olumsuzlukları, beyin gücü yetiştirme maliyetleri ile potansiyel üretim kaybının neden olduğu olumsuzluklar kapsamında değerlendirilmektedir (Piper, 2009: 96).

Beyin göçü olgusu, kaynak ülke açısından mali ve finansal kaynaklar anlamında da dikkat çekici olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Çünkü ülkeler ulusal kalkınma programlarında bilakis eğitim sektörüne çok daha fazla pay ayırmaya özen göstererek, kimi zaman bütçe açığı ortaya çıkmasına neden olabilmekteyken, bu denli önemsenen bir sistemde yetiştirilen bireylerin beyin göçü kapsamında hedef ülkelere aktarılması, ülke ekonomisinin yetişmiş işgücü ile desteklenmesini olanaksız hale getirebilmektedir. (Beine, Docquier ve Oden – Defoort, 2011: 526).

Günümüz itibariyle birçok az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkede, vasıflı ve eğitilmiş bireylerin gelişmiş ülkelere göç etmelerini içeren beyin göçü ihtimalinin ve kaygısının bertaraf edilmesine yönelik birtakım ulusal politikalar geliştirildiği görülmektedir. Bu bağlamda, eğitim kararları da beyin göçüne neden olan etmenler arasında değerlendirilmekte ve eğitim uygulamalarına yönelik düzenlemeler, bu kapsamda belirlenen ulusal politikalar içerisinde ele alınmaktadır (Beine, Docquier ve Rapoport, 2008: 635). Bu ulusal politikalar içerisinde ayrıca devletin özellikle finansal kaynaklarının büyük bölümünün aktarıldığı beşeri sermayenin göç yüzünden kaybedilmesinin önlenmesi amacıyla, göçe engelleyici sınırlamalar getirilmesi söz konusu olabilmektedir (Beine, Docquier ve Rapoport, 2001: 279).

Az gelişmiş ülkelerde ve gelişmemiş ülkelerde kalkınma ve ekonomik büyüme sağlanması noktasında beşeri sermayenin çok önemli bir rol oynadığı düşünüldüğünde, beyin göçünün engellenmesine yönelik olarak göçe engelleyici sınırlamalar getirilmesinin ve bu kapsamda ulusal politikalar geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğu çok daha iyi anlaşılabilir (Solé, 2004: 1213).

Bununla birlikte beyin göçünün sadece az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelerden gelişmiş ülkelere değil, bir gelişmiş ülkeden bir başka gelişmiş ülkeye yönelik de gerçekleşebileceği söz konusudur. Bu nedenle, gelişmiş ülkelerin de kalkınma ve ekonomik büyüme süreçlerini devam ettirmeleri gerektiği için, konu ile ilgili ulusal düzenlemelerin gelişmiş ülkeler için de önem taşıdığı görülebilmektedir (Stewart ve Mulvey, 2014: 1025).

Bu durum günümüzde, özellikle İngiltere için söz konusu edilen bir durumdur. Çünkü İngiltere, hem bir taraftan nitelikli işgücünün ülkeye transfer edilmesine yönelik ulusal düzenlemelerde bulunmakta, hem de özellikle Kanada ve ABD'ye yönelik gerçekleşen beyin göçünü minimum düzeye indirmek amacıyla politikalar üretmektedir.

Beyin göçünün günümüz itibariyle çok daha yüksek oranlarda gerçekleşmesinin temelinde, küreselleşme olgusunun etkisini çok daha fazla ortaya koyması ve gelişmiş ekonomilerin endüstri toplumundan enformasyon toplumuna geçmelerinin ve sermaye yerine bilginin daha önemli görülmeye başlamasının yattığı belirtilmektedir (Waever ve diğerleri, 1993: 163). Bu temelde küreselleşme olgusu, beyin göçünü tetikleyen önemli bir etmen olarak değerlendirilmektedir. Çünkü günümüz itibariyle, küreselleşmenin de etkisiyle dünya ekonomik yapısı değişmekte ve genel anlamda tüm işlerin ve işleyişlerin işgücü nitelikleri farklılık göstermektedir. Bu nedenle, artık sürdürülebilir kalkınmada ve uluslararası rekabette insan kaynağının niteliği çok daha önemli addedilmektedir.

Nitelikli işgücü akışları, genel olarak ve başlangıçta kısa dönemli ve geçici göç hareketleri olarak ortaya çıkarken, gelişmiş ülkelerin oluşturduğu göç politikaları ile geçici olarak sürdürülen beyin göçü, kalıcı hale gelmeye başlamıştır (Boyer ve Hatton, 1997: 699-700). Bu süreçte gelişmiş ülkeler, beyin göçünün geçici olmaktan kalıcı olmaya dönüştürülmesine yönelik programlar ve politikalar uygulamaktadırlar.

Nitelikli işgücü, üretimin en önemli girdisi olduğundan, nitelikli işgücünün kaybedilmesi anlamında beyin göçü, ekonomik kalkınma açısından en olumsuz etkilere neden olan bir etmen olarak değerlendirilmektedir (Adams, 1969: 530). Çünkü bir ülkenin yeterli sayı ve nitelikte işgücüne sahip olması söz konusu değilse, o ülke için çağdaş üretim

teknolojilerinin etkin kullanılabilmesi ve uluslararası piyasalarda rekabet avantajı elde edilebilmesi imkânı azalacaktır. Söz konusu edilen bu olumsuz etkilerine karşın beyin göçü, birtakım olumlu etkileri bağlamında da değerlendirilebilen bir olgudur.

Bu bağlamda beyin göçü ile az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkeler birtakım olumsuzluklara maruz kalabilmektedirler. Ancak, beyin göçü sayesinde gelişmiş ülkelerde eğitim görme ve/veya istihdam edilme anlamında çok daha iyi olanaklara sahip olan vasıflı ve eğitilmiş bireyler, sadece göç ettikleri ülkeler için değil, genel anlamda tüm insanlık için önemli kabul edilebilecek katkılar sağlamakta ve tüm insanlığa hizmet edebilmektedirler (De Haas, 2010: 231).

Sonuç olarak, beyin göçü olgusu, farklı sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi etmenlerin etkisiyle kendisini ortaya koyan bir olgu olmak bakımından, salt bir yer değişimi hareketi ya da farklı bir ülkede eğitim görme talebi kapsamında değerlendirilmemelidir. Bununla birlikte, beyin göçü kapsamında gerçekleştirilen hareketliliğin, sadece nedenleri bağlamında değil, aynı zamanda ve belki de daha fazla sonuçları bağlamında değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

2.2. ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Küresell niteliği ile tanımlanan bulunduğumuz çağın nüfus hareketleri konusunda dikkat çeken ve gün geçtikçe aratan meselelerin birisi uluslararası öğrenci hareketidir. Bu konunun sürekli gündemde fazla yer alma sebeplerinden birisi, genel tabiriyle hedef ülkelere ekonomik kazanç sağlamla birlikte, sayesinde beyin göçü zemini hazırlama ve nitelikli kişileri ülkede tatmasıya, modern bilgi ve teknolojilerin o ülke'ye aktarım sağlanmasıdır. Ayrıca söz konusu ülkelerin bu vasıta ile elde ettiği sosyo-kültürel ve beşeri sermaye konusu da önem taşımaktadır ve neredeyse tüm ülkelerinin odak noktası haline gelmiştir.

2.2.1. Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Tarihçesi

“Uluslararası öğrenci” kavramı ilgili literatürde, farklı kapsamlarda ele alınarak farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda “uluslararası öğrenci” kavramı, “yabancı uyruklu öğrenci”, “International Student” ya da “Yabancı (Foreign)” kavramları ile de karşılaşılabilmektedir (Andrade, 2006: 132).

Huang (2008: 1004) tarafından yapılan belirlemeler doğrultusunda da “Uluslararası Öğrenci” kavramının; ABD’de “International Student”, İngiltere’de “Over-Seas” ve Avustralya’da da “Foreign Student” tanımlamaları ile karşılandığı görülmektedir.

OECD¹, 2016 Raporu’na göre, yapılan belirlemeler doğrultusunda, yükseköğretim programlarında kayıtlı öğrencilerin buldukları ülkelerde “Non-Citizens” ve “Non-Resident” yabancılar olarak adlandırılmaları belirtilmektedir (Istaitieh, 2011: 20) .

“Uluslararası Öğrenci Dernekleri Federasyonu (UDEP)” (2019) tarafından yapılan tanımlama doğrultusunda da “uluslararası öğrenci” kavramı, kendi ülkesi dışında eğitim gören öğrenci olarak ifade edilmektedir. Yine UDEP (2019) tarafından yapılan bir tanımlama çerçevesinde “uluslararası öğrenci”; herhangi bir eğitim programı için başka

¹ - “The Organisation for Economic Co-Operation and Development, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

bir ülkeye giden ve bu ülkede eğitimini devam ettirebilmek için pasaport ve ikametgâh gibi resmi işlemleri yerine getiren öğrenci olarak ifade edilmektedir.

Shah ve diğerleri (2010) tarafından yapılan tanımlama çerçevesinde “Uluslararası Öğrenci”, belirli bir süreliğine eğitim almak için milli sınırlarının ötesine geçen kişi olarak değerlendirilmektedir. Bu araştırmacılar özellikle genç bireylerin, öncelikli olarak “itme-çekme¹” dinamikleri ve ardından da eğitimin uluslararasılaşması temelinde uluslararası öğrenci olmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler.

Dewey ve Duff (2009: 493) tarafından uluslararası öğrenci tercihlerini etkileyen “itme” faktörleri, öğrencilerin kendi ülkelerinden kaynaklanmakta ve bu faktörler doğrultusunda da genç bireyler, bir anlamda başka bir ülkede eğitim görmeye teşvik edilmektedirler. Uluslararası öğrencilerin kendi ülkelerinden kaynaklanan bu itme faktörleri, akademik programların yetersizliği, eğitim kalitesinin düşük olması, burs olanaklarının yetersiz olması, nüfus yoğunluğu ve kötü çalışma koşulları ile istihdam olanaklarına sahip olunamaması kapsamında ifade edilebilmektedir.

Altbach ve Knight (2007: 292) tarafından da uluslararası öğrenci tercihlerini etkileyen “çekme” faktörleri, ev sahibi ülkeyi uluslararası öğrenci tercihlerine konu eden ve bu bağlamda çekici kılan faktörleri ifade etmektedir. Bu temelde uluslararası öğrenciler için ev sahibi ülkenin tercih edilmesini sağlayan çekme faktörleri, kaliteli eğitim olanağına sahip olunması, tercih edilen üniversitenin uluslararası öneme sahip olması, coğrafi yakınlık ve öğrencilerin ev sahibi ülkede herhangi bir aile üyelerinin, akrabalarının ya da arkadaşlarının bulunması olarak değerlendirilebilmektedir.

Bununla birlikte Li ve Bray (2007: 791-792), uluslararası öğrenci tercihlerinin sadece itme-çekme faktörleri temelinde değerlendirilmesinin birtakım sınırlılıklar içerdiğini belirtmektedirler. Çünkü Li ve Bray’e (2007) göre, itme-çekme faktörleri bağlamında ortaya konulan nedenler, sadece dışsal etkileri ifade eden nedenler olmak bakımından öğrencilerin bireysel özelliklerinin ya da farklılıklarının gözletilmesini sağlamamaktadır.

1- Push – Pull

Bu nedenle Li ve Bray (2007) uluslararası öğrencilerin tercihlerinin belirlenmesi sürecinde, öğrencilerin yaş, cinsiyet, akademik yeterlilik düzeyi, motivasyon, istek ve sosyo-ekonomik düzey vb. gibi özelliklerinin dikkate alınmamasının, sağlıklı sonuçlar elde edilmesini engelleyeceğini ifade etmektedirler.

İnsan türü var olduğundan beri, birçok olay ve/veya duruma yönelik düşüncelerinin içeriğini ve amacını değiştirmiş olmasına karşın, birtakım olgulara yönelik amaçlarının ya çok az değiştiği ya da hiç değişmediği görülmektedir. Tarihsel süreç içerisinde kendisini ortaya koyan bu olgulardan birisi de insanların bilgiye erişebilmek ya da maddi kaynak gibi kazançlar elde edebilmek amacıyla farklı yerlere yolculuk yapması isteğidir. Bu doğal istek nedeniyle gündeme gelen nüfus hareketliliği, insani bir hak ve eylem olarak değerlendirilebilmektedir.

Bireylerin öğrenim görmek amacıyla dünyaya geldikleri topraklardan ayrılıp uzun yolculuklara çıkmaları, yaşamlarını bir anlamda düşünmeye ve eğitime adanmaları, bu süreçte bilimsel ve felsefi çalışmalarla tanışmaları ve bu çalışmalarını temel almak doğrultusunda beşeri ihtiyaçların daha fazla karşılanmasına yönelik araştırmalar gerçekleştirmeleri kapsamında da gerçekleşebilen nüfus hareketliliği, sonuç olarak hem ilk uygarlıkların ortaya çıkmaya başladığı döneme tekabül etmekte hem de farklı uygarlıkların gelişmesinin/geliştirilmesinin temelini oluşturmaktadır (Reisberg, 2015).

Günümüz itibarıyla “uluslararası öğrenci hareketi” kapsamında kendisini ortaya koyan bu olgu, özellikle son yüzyıllarda ulus – devletlerin kurulmasının ardından gündeme gelen modern devlet anlayışı ile birlikte, siyasi sınırların çok daha esnek hale gelmesi ve nüfus hareketliliğinin çok daha kolay gerçekleştirilebilmesi konusunda siyasi erkler tarafından da desteklenir hale gelmiştir (McMahon, 1992: 467).

Buna yönelik olarak, daha önceki dönemlerde bireysel olarak gerçekleştirilen uluslararası öğrenci hareketleri, süreç içerisinde öğrenci gruplarının yurtdışında üniversite eğitimi görebilmeleri için akademik çalışmaların desteklenmesi bağlamında gerçekleştirilmeye başlanmış, uluslararası öğrencilerin öğrenim görebilmelerine yönelik yeni üniversiteler

ve akademiler kurulmuş ve uluslararası öğrenci hareketliliğinin devlet politikaları kapsamında desteklenmesi sağlanmıştır.

İlgili literatürde söz konusu edilen bu kapsamdaki öğrenci hareketliliğinin, Helenistik Dönem ile birlikte bilimsel ve felsefi düşüncenin çok daha önem kazanmaya başlaması doğrultusunda gündeme geldiği anlayışı genel kabul görmektedir (Davis, 1995: 1). Bu bağlamda M.Ö. 4. yüzyıl itibariyle Platon tarafından kurulmuş olan “Akademia”, Atina dışından öğrencileri de kabul etmesi anlamında, uluslararası öğrencileri kabul eden dünyanın ilk üniversitesi olarak bilinmektedir (Altbach, 2004: 19). Doğu Uygarlıkları çerçevesinde değerlendirildiğinde de; yine milattan öncesine dayanan dönemlerde bu uygarlıklarda, insanların doğanın sırrını çözebilmeye ve/veya öğrenme meraklarını tatmin edebilmeye yönelik olarak farklı ülkelere seyahatler gerçekleştirdikleri görülmektedir (Al – Youssef, 2013: 56).

Tarihsel süreç içerisinde eğitim amaçlı seyahatler sıklıkla yaşanmış olmakla birlikte, uluslararası öğrenci hareketliliğinin, özellikle Yakın Çağ’da önem kazandığı söylenebilir (Coles ve Swami, 2012: 88). Çünkü Yakın Çağ’a gelindiğinde, insan türünün, yine özde öğrenme merakını çok daha fazla tatmin edebilmeye yönelik gerçekleştirdiği seyahatlerin sıklığının ve sayısının arttığı görülmektedir.

Söz konusu edilen dönem itibariyle ulaşım araçları gelişmiş ve çeşitlenmiş, dolaşım ve yerleşme olanakları kolaylaşmış ve öğrenim görmek amacıyla bir başka ülkede yaşamaya başlamak, çok daha rutin bir olgu olarak değerlendirilir hale gelmiştir. Buna yönelik olarak da birçok bilim insanı, şair, filozof ve seyyah, ülkelerarası dolaşım olgusunu çok daha sık gündeme getirmeye başlamıştır.

Yakın Çağ ile birlikte yükseköğretimin kurumsallaşmaya başlaması ve modern üniversitelerin ve kolejlerin kurulması ile Sanayi Devrimi’ni gerçekleştirmek bağlamında özellikle İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkeler, uluslararası öğrenci hareketliliğinin merkezi olma niteliği kazanmışlardır (Grimshaw, 2011: 706). Özellikle fen bilimleri alanındaki çalışmaların ön planda olması dolayısıyla İngiltere, Fransa ve Almanya, bu alanda öğrenim görmek isteyen uluslararası öğrenciler için bir çekim merkezi haline

gelmeye başlamıştır. Bu bağlamda söz konusu edilen bu ülkelerde, günümüz itibariyle “bilgi patlaması” olarak addedilen olgunun gündeme gelmesinin temelinde de, Sanayi Devrimi sonrasında hız kazanan uluslararası öğrenci hareketliliğinin yer aldığı söylene bilinir.

Bununla birlikte konu ile ilgili çalışmalar yapan birçok tarihçi ve sosyolog, bunun tersine, Sanayi Devrimi’nin temelinde uluslararası öğrenci hareketliliğinin yer aldığını belirtmekte ve özellikle 14. ve 15. yüzyıllarda söz konusu olan sosyal ve kültürel hareketliliğin, bilgi ve kaynaklarının Sanayi Devrimi’ni ilk gerçekleştiren ülkelerde toplanmasını sağladığını ifade etmektedirler (Li ve Gasser, 2005: 592). Bu bağlamda ilgili literatürde yer alan bir yaklaşıma göre de, uluslararası öğrenci hareketliliğine önem veren İngiltere, Fransa ve Almanya gibi ülkeler Sanayi Devrimi’ni ilk olarak yaşayabilmişler ve günümüz itibariyle de bilimsel ve teknolojik açıdan üstün bir güce erişebilmişlerdir.

Sanayi Devrimi ile birlikte, başta deniz yolları olmak üzere geniş bir küresel ulaşım ağı kurulması bakımından, özellikle iki olgunun yüzyıla damgasını vurmaya başladığı görülmektedir. Bu olgulardan birisi, sömürgecilik faaliyetlerinin genişlemesi ve hız kazanması; diğeri de, uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında, çok artmaya başlayan, beyin göçüdür. Bu belirlemeler doğrultusunda, beyin göçü olgusunun temelinde uluslararası öğrenci hareketliliğinin yer aldığı kabul edilmektedir.

Uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında farklı ülkelerde öğrenim görmeye başlayan bireyler, bir süre sonra bu ülkelerin dilini, gereği gibi öğrenmeleri ve gerekli niteliklere ve eğitime sahip olmaları dolayısıyla, ülke vatandaşı olarak addedilmeye ve öğrenim gördükleri ülkelerde istihdam edilmeye başlanmışlardır (Mittal ve Wieling, 2006: 218).

Bu bireyler ayrıca, belirtildiği üzere sömürgecilik faaliyetlerinin önem kazanması doğrultusunda istihbarat ağının bir parçası olarak da değerlendirilmişler ve uluslararası öğrenci hareketliliğine zemin hazırlayan ülkeler, belirli niteliklere ve eğitime sahip bu bireylerden, aynı zamanda ekonomik ve askeri üstünlük elde edebilmek amacıyla da yararlanmaya başlayarak beyin göçüne zemin hazırlamışlardır.

Uluslararası öğrenci hareketliliği, Sanayi Devrimi'ni yaşayan ülkelerin güçlenmesinin temelinde yer aldığı düşünülmesi ile birlikte, diğer Avrupa ülkelerinde de önem kazanmaya başlamıştır (Perrucci ve Hu, 1995: 493).

İran ve Türkiye de, tarihlerinde “meşrutiyet” olarak nitelendirilen toplumsal ve hukuksal değişim dönemleri ile birlikte, uluslararası öğrenci hareketliliği olgusu kapsamında anılan ülkeler arasında değerlendirilmektedirler. Bu bağlamda, Avrupa ülkelerinin ardından İran ve Türkiye’de de, başlangıçta sadece üstün zekâlı olarak addedilen ya da devlet görevlisi niteliğinde olan bireylerin uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında farklı ülkelerde üniversite eğitimi almalarına olanak sağlanmaktaydı. Bununla birlikte süreç içerisinde bu kapsamda değerlendirilmeyen öğrencilerin ya da öğrenci gruplarının da bu olanaktan yararlanabilmelerine yönelik yasal düzenlemeler yapılması gündeme gelmiştir. Çünkü artık İran ve Türkiye de, modern devlet dönemine geçiş sürecinde uluslararası öğrenci hareketliliği, devlet politikaları ile desteklenmeye başlamıştır.

İran ve Türkiye arası öğrenci değişimi konusuna değinmek gerekir ise, iki ülke arası yüz yıllarca kültürel paylaşım ve nüfus değişimi ve dini, kültürel ve toplumsal benzerlikler ve çeşitli ticari ve siyasi ve stratejik bağlantılara rağmen, resmi eğitim amaçlı hareketler Cumhuriyet Dönemi yıllarında kayıtlara geçmiştir ve devletler arası anlaşmaların söz konusu olmuştur.

Şah Rıza Pehlevi'nin 1934 yılında Türkiye'ye yaptığı resmi seyahat sırasında, İran ile Türkiye arasındaki dostluk ve kardeşlik bağlantılarının güçlendirmesi, tarafların temel isteği olarak bildirilmiştir. Bu kapsamda iki ülke arası bilgi, tecrübe ve uzman paylaşımı amacıyla öğrenci gönderim de söz konusu olmuştur. Tahran ve Ankara arasındaki ilişkilerin güçlenmesinde, 1937 yılında Sadabat Paktı'nın imzalanması da önemli bir rol oynamıştır. Ancak ikinci Dünya savaşı başlamasıyla ve 1941 yılında İranın işgali, ö ülkeyi zor durumda bırakmış ve önceden yapılan anlaşmaların takibine bir süre ara verilmiştir. İktidari babasından devraldığı Muhammed Reza Pehlevi, ülknin siyasi istikrarı sağlanması ardından, babası döneminde yarım kalmış modernizasyon ve kalkınma programlarını gündeme almıştır. Bu doğrultuda milli eğitim programı kapsamında yurtdışı eğitim de önem kazanmış ve uygulamalar hızlandırılmıştır.

Metin (2019)'e göre İran ile Türkiye arasındaki eğitim alanındaki ikili ilişkilerin temeli Rıza Şah ve Mustafa Kemal Atatürk dönemlerine kadar gitse de, iki ülke arasındaki öğrenci değişimi konusunda önemli gelişmeler İkinci Dünya savaşı bitmesi ardından ve Muhammedreza Şah iktidarının istabile olması ardından adımlar atılmıştır. Savaş ve işgal sırasında mevcut anlaşmaların geçerli olmasına rağmen, bir ilerleme görünmemiştir. Ancak mevcut idari belgelerden anlaşılan, 1942 yılından itibaren iki devletin istek ve çabaları neticesinde İran'dan Türkiye'ye öğrenci hareketi az sayıda olsa bile başlamıştır. Ülkeler arasındaki anlaşma çerçevesinde bu öğrenci hareketi özellikle 1945 yılından itibaren hızlanmış ve İran'dan çok sayıda öğrenci Türkiye'ye gönderilmiştir.

Anlaşmaların önemli maddelerinden birisi ise, Türkiye'ye getirilen İranlı öğrencilerin eğitim ve barınma başta olmak üzere tüm masraflarının Türkiye tarafından karşılanması olmuştur. Bu anlaşmalar kapsamında 1943 ile 45 yılları arasında, Tahrandaki Türkiye Büyük elçiliği destekleri ile yaklaşık 120 İranlı öğrenci (4 kız öğrenci dahil), eğitim almak amacıyla Türkiye'ye getirilmiş ve İstanbul'daki fakültelere, yüksekokullara kayıt olup ve yurtlara yerleştirilmiştir.

Metin (2019) Türkiye'de Burslu Olarak Okuyan İranlı Öğrenciler (1934-1950) konulu çalışmasında bildirdiği üzere, Cumhuriyet Halk Partisi, o dönemde İranlı öğrencilerin vize, seyahat kolaylığı, barınma yeri temini ve çeşitli destekler sağlamasında tüm kurumlara özenle talimat vermiştir. Dikkat çeken başka bir diğer konu ise İranlı öğrencilerin günlük yaşam ve eğitim masraflarının karşılanmasında C.H.P tarafından yapılan ödenekler olmasıdır. Metin (2019) arşiv araştırmalarında, (658) numaralı İran uyruklu tıp öğrencisi, Celal Hamidi adına ait 167 TL turanda olan ihtiyaç listesinin bir kısmının C.H.P. Genel Sekreterliği tarafından karşılanmasına dair ödeme emri belgesine ulaşmıştır. Metin (2019) makalesinde verdiği arşiv bilgilerine göre ilgili öğrencilerin bir çoğu eğitimlerini başarılı bir şekilde tamamlamış ve mezun olmuşlardır.

Bu öğrencilerin arasında başarısız ve okulunu yarıda bırakıp ülkesine dönen çok az sayıda kişiler de bulunmuştur. Kayıtlara göre ilgili kişilerin devamsızlık nedenleri arasında akademik başarısızlığa ilave, maddi ve ailevi nedenler, sağlık sorunu vb. gibi sebepler de, Türkiye'deki eğitimin yarım kalmasına neden olmuştur.

Metin (2019) makalesinde, dönemin C.H.P. Zonguldak Mebusu H. Türkmen'in ifadesine vurgu yaparak; İranlı öğrencilerin Türkiye'de okutulmasının siyasi bir amaca dayandığını bildirmiştir. Yazarın ifadesine göre İranlı öğrencilerin Türkiye'de eğitimini sağlamak ve kendi ülkelerine döndüklerinde, Türkiye'ye yönelik olası tehditlere karşı dostça davranmaları, Türkiye Cumhuriyeti İranlı öğrencilerle ilgili belirtilen hedeflerdendir. Ancak yıllar içinde ne kadar bu siyasi hedefe ulaşmıştır? Bu soruyla ilgili olarak İranlı öğrencilerin sonraki yıllardaki faaliyetleriyle ilgili elde yeterli bilgi olmadığından dolayı kesin bir hüküm belirtmek mümkün değildir.

2.2.2. Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Beyin Göçü

Beyin göçü ve uluslararası hareketliliği olgusunun ne olduğu, etkileri, faydaları ve zararlı yönleri üzerine çalışmalara bakıldığında benzer alanda hareket ettikleri be sosyolojik açıdan benzer sonuçlara vardığı görünmektedir. Yılmaz (2019) araştırmasında beyin göçü konusu uluslararası hareketler bağlamında ele almıştır. Beyin göçü ve uluslararası öğrenci hareketliliği olgusunun konusu, nitelikli, iyi eğitim görmüş veya üst düzey eğitim alma aşamasında olan ve bilimsel alanlarında uzmanlaşma doğrultusunda hareket eden kişiler olduğu için, uluslararası öğrenci hareketini, bir tür beyin göçü olgusu olarak düşünmek mümkündür.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından birçok ülkenin kalkınma süreci içerisinde yer almaya başlaması ile birlikte, sosyal, kültürel ve ekonomik değişmelerin ve gelişmelerin desteklenebilmesi amacıyla, dünya genelinde birçok ülkenin uluslararası öğrenci hareketliliğine çok daha fazla önem vermeye başladığı görülmüştür (Roberston ve diğerleri, 2010: 91). Bu kapsamdaki eğitimlerin desteklenmesi ayrıca, ülkelerin yüksek teknolojiye sahip ürünler üretebilmeleri, stratejik ve jeopolitik öneme sahip olabilmeleri açısından da önemli görülmüştür. Bu kapsamdaki değişimler ve gelişmeler, bu doğrultuda, küreselleşme çağına geçişi hızlandıran ve kolaylaştıran en önemli olgular arasında değerlendirilmektedir.

Küreselleşmenin tüm hızıyla etkisini gösterdiği günümüzde ise uluslararası öğrenci hareketliliğinin doğal sonucu olarak ortaya çıktığı kabul edilen beyin göçünün, çok daha fazla yaşandığı kabul edilmektedir (Schweisfurth ve Gu, 2009: 465). Bu bağlamda

günümüz itibariyle dünya genelinde; savunma sanayinin, uzay bilimlerinin ve diğer endüstri dallarının önem kazanmaya başlaması ile birlikte, bu alanlarda yetişmiş insan gücüne daha fazla ihtiyaç duyulmaya başlanmıştır. Buna yönelik olarak, gelişmiş ülkelerde, uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında eğitim gören öğrencileri istihdam etmeye her dönemde olduğundan çok daha fazla önem verilmeye başlanmış ve ülkelerini cazibe merkezi kılmak doğrultusunda gerçekleştirdikleri düzenlemelerle, beyin göçü almayı başarmışlardır.

Beyin göçünün zeminini güçlendirebilmek için uluslararası öğrenci hareketliliğini desteklemek isteyen gelişmiş ülkeler, bilgi ve teknoloji üretiminin gereklerinin yerine getirilebilmesi amacıyla ve ulusal güç unsurlarını kullanarak, uluslararası öğrencilerin eğitimlerine daha fazla maddi kaynak ayırmaya ve yatırım yapmaya başlamışlardır (Schartner ve Wright, 2013: 115).

Konu ile ilgili çalışmaları doğrultusunda Frame (1983: 87), yurt dışı eğitimin ya da uluslararası öğrenci hareketliliğinin, yeni bilimlerin ve gelişmiş teknolojilerin bir ülkeden diğerine ya da bir toplumdaki diğerine aktarılabilmesi yöntemlerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Spaulding ve Flack (1976: 93) de, bu kapsamda uluslararası öğrenci hareketliliğinin, insanların özel anlamda eğitim ihtiyaçlarının ve genel anlamda da birçok temel ihtiyaçlarının çok daha fazla karşılanmasına olanak sağlayan bir süreci ifade etmesi dolayısıyla, artık çok daha önemli addedilmeye başlandığını belirtmektedirler.

Banjong ve Olson (2016: 2) da araştırmaları doğrultusunda, özellikle 20. yüzyılın ortalarından itibaren, dünya genelinde uluslararası öğrenci hareketliliğinde istikrarlı bir artışın gündeme geldiğini belirlemişlerdir. Önceki anlatımlarda da yer verildiği üzere, özellikle küreselleşmenin bu hareketliliği büyük oranda artırdığı görülmektedir (Wierstra ve diğerleri, 2003: 505). (Teichler, 2004: 7).

Günümüz itibariyle, uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında yurt dışı eğitimin, daha iyi yaşam olanaklarına sahip olabilmek amacıyla bir başka ülkeye yerleşmek istenilmesi; güçlü bir eğitim sistemine sahip olan ülkelerin eğitim olanaklarından yararlanılabilmesi; farklı ülkelerin sosyal ve kültürel olanaklarından faydalanılması doğrultusunda kişisel ve

akademik gelişim sağlanabilmesi ve neticesinde de eğitim görülen ülkenin bilgi ve deneyimlerinin kullanılabilmesi amacıyla gerçekleştirilebildiği görülmektedir (Yang, Noels ve Saumure, 2006: 488; Zhou ve diğerleri, 2008: 65; Sawir ve diğerleri, 2012: 436; Trilokekar ve Kizilbash, 2013: 3). Bununla birlikte daha fazla ekonomik kazanç elde etme isteği de, uluslararası öğrenci hareketliliğini destekleyen önemli değişkenler arasında görülmektedir (Ryan, 2011: 633).

Günümüzde küreselleşme olgusunun etkisini çok daha fazla hissettirmeye başlaması ile birlikte, sadece örgütler anlamında değil, aynı zamanda ve belki de çok daha fazla bireyler anlamında da bir rekabet ortamının gündeme geldiği görülmektedir. Bu bağlamda artık bireyler, hem diğer bireylerden daha fazla rekabet avantajı elde edebilmek, hem de sosyal statülerini yükseltebilmek için uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında farklı eğitim olanaklarından yararlanmaya ve niteliklerini artırabilmeye yönelik fırsatları değerlendirmek istemektedirler (Poyrazlı ve Grahame, 2007: 29). Buna yönelik olarak da gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, dünya genelinde birçok ülke tarafından sunulan uluslararası öğrenci hareketliliği olanaklarından yararlanılması önemsenmektedir.

Uluslararası öğrenci hareketliliğinin günümüzde kazandığı bu anlam ve belirtildiği üzere beyin göçüne zemin hazırlayacak nitelikte olması, yine gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, dünya genelinde birçok ülkenin ulusal kalkınma planlarında konuya yönelik belirlemelere ve yasal düzenlemelere yer verdikleri görülmektedir (Mallinckrodt ve Leong, 1992: 72). Bu çerçevede ülkeler, eğitim sistemlerinin ve akademik kurumlarının yapısını uluslararası öğrenci hareketliliğine yönelik farklılaştırmakta, iç ve dış politika anlayışlarını uluslararası öğrencilere göre revize etmektedirler.

“Uluslararası öğrenci alımı politikaları” kapsamında lanse edilen bu temeldeki revizyonlar ve değişimler, özellikle akademik kurumların uluslararası öğrenci kontenjanlarının artırılması bağlamında gerçekleştirilmektedir (Hung ve Hyun, 2010: 343). Bireyler de eğitim amaçlı uluslararası hareketliliğin içerisinde, ya tercihlerini gelişmiş ülkelere yönelik kullanmakta ya da çevre ülkelerin bu kapsamdaki olanaklarından yararlanmak doğrultusunda yapmaktadırlar.

Ülkelerin uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamındaki revizyon ve değişim politikaları aynı zamanda, uluslararasılaştırma anlayışıyla da gerçekleştirilmektedir. Eğitim olanaklarının uluslararasılaştırılması ile kast edilen ise akademik kurumların ve üniversitelerin idari uygulamalarının uluslararası öğrencilere hizmet verecek şekilde düzenlenmesi; uluslararası öğrencilere yönelik hizmet, yardım ve yönlendirme faaliyetlerini gerçekleştirecek uluslararası ofislerin kurulması; uluslararası öğrencilerin yaşam standartlarının yükseltilebilmesine yönelik tedbirler alınması ve bu öğrencilerin yabancı bir ülkede yaşamalarından kaynaklanan sorunların önlenmesine ya da çözümlenebilmesine yönelik takip ve oryantasyon çalışmalarında bulunulması vb. olarak ifade edilebilmektedir (Grayson, 2008: 217; De Araujo, 2011: 3; Gargano, 2015: 146).

Belirtilen bu kapsamdaki hizmetler, bu doğrultuda, uluslararası öğrencilerin sosyo-kültürel ve psikolojik uyumlarının kolaylaştırılabilmesi açısından önemli görülmektedir. Türkiye, benzer şekilde, diğer gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, her geçen gün, çok daha fazla sayıda uluslararası öğrenciye hizmet vermeye yönelik düzenlemeler yapmaktadır. Konu ile ilgili araştırması kapsamında Çetinsaya (2014: 46), 1975 ile 2010 yılları arasında, dünya genelindeki uluslararası öğrenci sayısının 800 binden 4,1 milyona ulaştığını ve 2025 yılında bu sayının yaklaşık 8 milyona ulaşacağını belirtmiştir.

“UNESCO Institute of Statistics (UIS)” tarafından yapılan belirlemelere göre; 2012 yılında dünya genelinde yaklaşık 4 milyon olan uluslararası öğrenci sayısı, 2000 yılı rakamlarının tam iki katını ifade etmektedir (UIS, 2018). WISAP tarafından “Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) – 2012 Raporu’na endeksli olarak yapılan belirlemeler çerçevesinde de, 2011 yılı sonu itibariyle dünya genelindeki uluslararası öğrenci sayısı 2,5 milyon olarak paylaşılmıştır. DEİK tarafından yapılan belirlemeler kapsamında da, 2016 yılı başı itibariyle dünya genelindeki uluslararası öğrenci sayısı 4,7 milyon olarak tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında söz konusu edilen bu istatistiksel belirlemeler, kısmen de olsa aynı zamanda beyin göçü olgusunun uluslararası kapsamdaki karşılığını ifade etmesi bakımından önem arz etmektedir. Çünkü bu aşamaya

dek ifade edilmeye çalışılan hususlar doğrultusunda da görülmektedir ki uluslararası öğrenci hareketliliği, hem kendi kapsamı itibariyle, hem de beyin göçünü beraberinde getirebilmesi doğrultusunda küresel anlamda önemli addedilmekte, ulusal ve uluslararası düzenlemelere konu edilmektedir.

2.2.3. Eğitim Sistemleri ve Uluslararasılaştırma¹

Uluslararası öğrenci gönderimi ve alımı, aynı zamanda ülkelerin eğitim sistemlerinin girdisi / çıktısı olmak ve mevcut eğitim sisteminin ne denli başarılı olduğunu ortaya koymak bağlamında da önem taşımaktadır. Bu kapsamda, bir ülkenin eğitim sistemi, sistemin içerdiği disiplinler, eğitim süresi, uluslararası öğrencilere kazandırılacak bilimsel birikim ve mesleki deneyim düzeyi, sistemin ne denli uluslararasılaştırılabildiği ve uluslararası öğrencilerin eğitimleri sonrasında elde edebilecekleri itibar ve saygınlık gibi hususlara endeksli olarak başarılı kabul edilmektedir.

Eğitim sistemlerinin uluslararasılaştırılması, özellikle günümüz itibariyle, uluslararası ilişkilerin yürütülmesi sürecinin önemli bir aracı olarak değerlendirildiğinden, diplomatik nitelikleri olan bir konu olarak görülmektedir (Özoğlu, Gür ve Coşkun, 2012: 33). Bu nedenle, özellikle gelişmiş ülkeler, ulusal programlarında ve yatırımlarında uluslararası eğitime öncelikli olarak yer vermeye özen göstermekte ve ulusal kalkınma planlarının büyük bir bölümünü eğitim politikalarına ayırmaktadırlar.

Eğitim sistemlerinin uluslararasılaştırılması ya da uluslararası bir kimliğe ve niteliğe ulaştırılabilmesi, ülkelerin gelişmişlik ve kalkınma düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Aynı şekilde, uluslararası nitelik kazandırılabilmiş eğitim sistemleri de, ülkelerin gelişme ve kalkınmalarını desteklemek açısından önem taşımaktadır. Bu süreçte uluslararası öğrenci hareketliliğine verilen değer, eğitim sistemlerini uluslararasılaştırma programlarının önemli bir ögesi olarak görülmekte ve uluslararası öğrenci hareketliliği olgusu, eğitimsel ve toplumsal değerler, elde edilebilecek kazançlar ve akademik nitelikler bağlamında desteklenmeye çalışılmaktadır (Valka, 2015: 162).

¹ - Yükseköğretimde uluslararasılaşma ile kastedilen, bir kurumun eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme ve toplumsal katkı fonksiyonlarına uluslararası ya da kültürlerarası boyut entegre etme sürecidir. Google Tarama: 1 Temmuz 2019.

Uluslararası eğitim sektörünün ana aktörü, yükseköğretim kurumları olduğu için eğitim sistemleri, özellikle yükseköğretim düzeyinde uluslararası hale getirilmektedir. Bu anlayışla ülkeler, yükseköğretim kurumlarının ve özellikle de üniversitelerin tarihsel süreçte üstlenmiş olduğu, bilginin üretilmesi, yorumlanması, zenginleştirilmesi, eleştirilmesi ve aktarılması işlevini ön plana çıkarmaktadırlar (Ertürk, vd. 2004).

Bununla birlikte, yükseköğretim kurumlarının mevcut sosyo-ekonomik yapının ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirme niteliği yanında, yeni kuşakların yeteneklerinin geliştirilmesine, kültürel ve bilimsel yeterliliklerinin artırılmasına ve eleştirel düşünme yetilerinin desteklenmesine yönelik katkıları da, uluslararasılaştırma sürecinde ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır (Lewthwaite, 1996: 169).

Eğitim sistemlerinin uluslararasılaştırılması, üniversiteler kapsamında, kurumun bilgi üretme ve aktarma, yenilikçi ve eleştirel bakış açısını yayma ve nitelikli insan gücü yetiştirme gibi özelliklerinin geliştirilmesi bağlamında gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte üniversitenin ifade özgürlüğünü savunma ve insanlığın durumunu iyileştirme gibi etik değerleri önemseme ve ön plana çıkarma niteliği de, eğitim sistemi kapsamında geliştirilen hususlar olarak kendisini ortaya koymaktadır (Buchanan ve Keohane, 2006: 47).

Eğitim sisteminin uluslararasılaştırılması, özellikle küreselleşmenin etkisiyle; ülkeler arasındaki ilişki ve etkileşimin artırılmasını, bilgi, teknoloji, insan, öğrenci ve öğretim üyesi sirkülasyonunu artırmaktadır. Buna endeksli olarak ülkeler hem çok kültürlü bir anlayışla eğitim verebilmekte hem eğitimin evrensel işlevlerine hizmet edebilmekte hem uluslararası iş birliğini geliştirebilmekte hem de kültürel etkileşim sürecini destekleyebilmektedirler (Taylor vd., 2010: 70). Bu nedenle, ulusal sınırların gittikçe çok daha fazla ortadan kalkmaya başladığı günümüz dünyasında, ülkelerin geleceğe yönelik hedeflerini uluslararası boyutta ortaya koyabilmeleri ve yeni uluslararası hedefler belirleyebilmeleri açısından, eğitim sistemlerini uluslararası niteliğe ulaştırabilmelerinin önemli olduğu belirtilmektedir (Küçükcan ve Gür, 2009: 67).

Eğitim sistemlerinin uluslararasılaştırılması, “dünya vatandaşı” olarak nitelendirilebilecek ve küresel vizyona sahip bireylerin yetiştirilebilmesi açısından önem

taşımaktadır (Rienties ve vd., 2012: 688). Bu süreçte uluslararası eğitim, sağladığı olanaklar, kazandırdığı değerler, yaşattığı deneyimler ve akademik kazanımları ile uluslararası eğitim talep ve ihtiyacı içerisinde olan uluslararası öğrencilerin sayısının hızlı bir şekilde artmasına zemin hazırlamaktadır. Buna yönelik olarak ülkeler, üniversitelerini, akademilerini, kolejlerini, teknoloji enstitülerini, meslek okullarını ve yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitim veren kurumlarını, eğitim sistemleri bağlamında uluslararasılaştırma ve ülkelerinde uluslararası öğrenci hareketliliğini destekleyecek düzenlemeler yapmaktadırlar.

Eğitim sistemlerinin uluslararasılaştırılması, bilginin üretim için temel kaynak olarak görülmesini, bilgi üretiminin ve iletiminin yaygınlaştırılmasını, sürekli öğrenmenin sağlanması ile bilgilenme sürecinde değişime ve gelişime açık olunmasını ve toplumsal ve ekonomik örgütlenmelerin de bu kapsamda gerçekleştirilmesini olanaklı kılmayı ifade etmektedir (De Wit, 2011: 23).

Bu bağlamda, eğitim sisteminin uluslararasılaştırılması, Enformasyon Devrimi ile birlikte ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel alanlarda söz konusu olmaya başlayan köklü değişimlerin uluslararası eğitim alanına yansıtılabilmesi olarak da değerlendirilebilmektedir (Zaharia, 2002: 304). Çünkü artık eğitim, bireylerin sadece kendi ülkelerinde değil, dünyanın istedikleri her yerde ulaşabilecekleri bir anlayışla ele alınmaktadır.

Ülkeler, eğitim sistemlerini uluslararasılaştırma doğrultusunda, aynı zamanda, küresel pazarın gereklerini karşılayabilmek ve diğer ülkelere göre daha fazla rekabet avantajı elde edebilmek amacıyla, ulusal eğitim politikalarında düzenlemeler yapmaktadırlar. Neticesinde, artık küresel rekabet, ülkelerden daha fazla, uluslararası eğitim anlayışları kapsamında yaşanmaktadır. Ülkelerin adından daha çok, eğitim sistemleri ön plana çıkartılmaktadır (Toulmin, 1999: 906).

Mesleki eğitimin öneminin günden güne artması dolayısıyla, eğitim sistemlerine uluslararası nitelik kazandırma sürecinde, bu konuda da düzenlemeler yapılmaktadır. Bu doğrultuda, artık üniversiteler, iş dünyası ile daha sıkı ilişkiler içerisinde olmaya özen

göstermekte ve eğitim sistemlerini, güncel sosyo – ekonomik ihtiyaçlara ve zorunluluklara göre düzenlemektedirler (Kyvik, 2004: 396). Hatta bu anlayışla iş dünyasının üyeleri tarafından, iş dünyasının talep ve ihtiyaçlarının gözetilmesi doğrultusunda, mesleki eğitim veren uluslararası nitelikli üniversiteler de kurulmaktadır (Buchanan ve Keohane, 2006).

Bilgi toplumu anlayışı doğrultusunda, refah ve gelişmişliğin temel stratejik anahtarını, bilgiyi üreten eğitilmiş bireyler oluşturmaya başladığı için eğitim sistemlerinin uluslararasılaştırılması sürecinde “insan” en önemli unsur olarak görülmektedir. Bu çerçevede bilginin kullanıldıkça yaygınlaştırıldığı anlayışıyla hareket edilmekte ve ekonomik gelişmenin temel kaynağının “insan” olduğu düşünülmektedir (Paarlberg, 2004).

Bununla birlikte eğitim sektörü, bir ülke için en fazla anlam ifade eden bir değer olarak görülmekte ve eğitimin, ülke sınırlarına endeksli bir hizmet alanı olmaktan çıkartılmasına ve ülkelerin ihraç edebildikleri bir hizmet ürünü olmasına yönelik düzenlemeler yapılmaktadır (Çalık ve Sezgin, 2005: 63). Çünkü artık uluslararası öğrenci hareketliliğine yönelik yapılan yatırımların, uzun dönemli sosyal, siyasal, ekonomik ve akademik katkıları yadsınamaz gerçeklikler olarak değerlendirilmektedir.

2.3. TERCİH SORUNU BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ VE BUNA İLİŞKİN TEORİK ARKAPLAN

Uluslararası öğrencilerin eğitim görecekları ülkeyi, üniversiteyi ya da bölümü / alanı tercih etmelerinde etkili olan faktörler, farklı modeller kapsamında değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda sosyolojik temellendirmelere dayanan modeller, ekonomik temellendirmelere dayanan modeller ya da karma faktörlerin etkisinin bir arada değerlendirilmesine dayanan modeller kapsamında, uluslararası öğrencilerin eğitim görecekları ülkeyi, üniversiteyi ya da bölümü / alanı tercih edebildikleri belirtilmektedir.

Uluslararası öğrencilerin eğitim görecekları ülkeyi, üniversiteyi ya da bölümü / alanı tercih etmelerinde, daha çok sosyolojik etmenlerin ve sosyal faktörlerin etkili olduğunu savunan sosyolojik temellendirmelere dayanan modeller, bu kapsamda çekme-itme etkilerinin de sosyolojik bağlamda değerlendirilmesi gerektiğini geliştirmişlerdir (Lin ve Yi, 1997: 474). Bu anlayışla sosyolojik temellendirmelere dayanan modeller, uluslararası öğrencilerin maruz kalabilecekleri ya da maruz kaldıkları sosyal sorunların göz ardı edilmesinin, uluslararası öğrenci hareketliliğini olumsuz yönde etkileyeceğini savunmaktadırlar (Dreher ve Poutvaara, 2010: 1296).

Uluslararası öğrencilerin eğitim görecekları ülkeyi, üniversiteyi ya da bölümü / alanı tercih etmelerinde, daha çok ekonomik etmenlerin ve finansal faktörlerin etkili olduğunu savunan ekonomik temellendirmelere dayanan modellere göre, uluslararası öğrencilere yönelik cazip ekonomik ve finansal çekme faktörlerinin oluşturulabilmesi için, uygulanacak politikaların ve öğrencilere sağlanacak ekonomik olanakların belirlenmesine önem verilmesi gerekmektedir (Deressa ve Beavers, 1988: 52). Çünkü ekonomik çekiciliğin sağlanması, uluslararası öğrencilerin eğitim görecekları ülkeyi, üniversiteyi ya da bölümü / alanı tercih etmeleri sürecinde en cazip koşulların yaratılmasını sağlayacaktır (Lee, Koeske ve Sales, 2004: 403).

Uluslararası öğrencilerin eğitim görecekları ülkeyi, üniversiteyi ya da bölümü / alanı tercih etmelerinde, sosyolojik ve ekonomik etmenlerle birlikte birçok başka etmenin de etkili olduğunu savunan ve karma faktörlerin etkisinin bir arada değerlendirilmesine dayanan modeller, sosyolojik ve ekonomik etmenlerle birlikte, öğrencilerin kolay vize

almalarını sağlayacak düzenlemelerde bulunulması ya da üniversitelerin öğrencilere sundukları sosyalleşme alternatiflerini de önemli görmektedir (Takahashi, 1989: 307).

Sosyolojik temellendirmelere dayanan modeller, ekonomik temellendirmelere dayanan modeller ve karma faktörlerin etkisinin bir arada değerlendirilmesine dayanan modeller, uluslararası öğrencilerin eğitim görecekları ülkeyi, üniversiteyi ya da bölümü / alanı tercih etmeleri sürecinde etkili olan itme faktörlerini de, genel olarak gelinen ülkenin sosyal, ekonomik ve/veya siyasal durumu kapsamında ele almaktadırlar (Korolev, 2001:37).

Bu bağlamda, eğer gelinen ülkenin sosyal, ekonomik ve/veya siyasal koşulları öğrencilerin yükseköğrenim sürecinde desteklenmelerine olanak sağlayamamaktaysa, öğrenciler bu durumda uluslararası öğrenci hareketliliği içerisinde yer almak isteyebilmekte ve sosyal, ekonomik ve/veya siyasal koşulları eğitimlerini devam ettirmeye daha uygun olan ülkeleri tercih edebilmektedirler (Jiao ve Onwuegbuzie, 2001: 19).

2.3.1. Çekme – İtme Modeli Bağlamında Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Uluslararası öğrenci hareketi “Çekme – İtme Modeli” kapsamında değerlendirildiğinde, uluslararası öğrenci hareketliliğine neden olabilen bazı çekme faktörlerinin itme faktörlerine dönüşebildiği ya da tam tersi bir durumun söz konusu olabileceği belirtilmektedir. Bununla birlikte Çekme – İtme modeline göre, uluslararası öğrenciler için uzun vadede çekme faktörleri kapsamında değerlendirilebilen etmenler, kısa vadede itme faktörleri arasında yer alabilmekte ya da tam tersi anlamda kısa vadede çekme faktörleri arasında değerlendirilebilen bazı etmenler, uzun vadede itme faktörlerine dâhil olabilmektedirler.

NUFFIC kurumu tarafından yapılan, bir uluslararası eğitim programı kapsamındaki bir araştırmada, bir ülkenin öğrencilerinin ülke, şehir, üniversite, eğitim programı ve bölüm seçmelerini etkilemekte olan faktörleri iki ana başlık altında sınıflandırmıştır:

- Teşvik edici faktörler
- ‘Kişisel’ ve ‘çevresel faktörler’.

Kişisel faktörler olarak, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumu, aile yapısı ve öğrencilerin tanıdıkları fertlerden birinin yurt dışında yaşaması ve destek sağlaması gibi faktörleri kapsamaktadır. Çevresel faktörler olarak şunları sıralayabiliriz; öğrencilerin geldiği ülkenin yükseköğretim/araştırma imkânları konusunda zayıf olması veya bu imkânlarla erişim zorluğu, üniversitelerin veya araştırma merkezlerinin kalitesi ve uluslararası çapta bilinirliği, çalışma piyasasında yurt dışında eğitim gören kişilerin üstün görülmesi ve diplomalarının değerli kabul edilmesi ve iş imkânlarında ön sıraya alınmaları gibi birçok çevresel faktör bulunmaktadır.

Bunlara ek olarak öğrencilerin yaşam ve eğitim hayatının pahalı olması, yurt dışına çıkmakta olan kişilerin dil, uyruk, din, kültür vb. gibi konularda başka bir ülkeye yakınlık ve bağlılık hissi, öğrencilerin bulunduğu bölgenin sosyo-ekonomik durumu, Öğrencinin çıkmakta veya gitmekte olduğu ülke / bölgenin iklim şartları ve hedef ülkelerin çeşitli burslar ve nitelikli göçmenlere kolaylık sağlayan göç politikaları da çevresel faktörler arasında yer almaktadır. Mazzarol ve Soutar (2002: 83) tarafından, uluslararası öğrenci hareketine neden olabilen çekme faktörleri aşağıda verilen beş temel etmen kapsamında belirlenmiştir:

1. “Uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında eğitim görülmek istenilen ülke, üniversite ve/veya bölüm / alanın, eğitim sisteminin kalitesi ve niteliği, ülke için çekicilik özelliği taşımaktadır.
2. Uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında eğitim görülmek istenilen ülke, üniversite ve/veya bölüm / alan kapsamında verilen uluslararası akreditasyona sahip sertifika ve diplomalar, ülke için çekicilik özelliği taşımaktadır.
3. Uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında eğitim görülmek istenilen ülke, üniversite ve/veya bölüm / alanın bilgi erişim kolaylığı sağlaması, ülke için çekicilik özelliği taşımaktadır.
4. Uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında eğitim görülmek istenilen ülke, üniversite ve/veya bölüm / alanın uluslararası akademik camiadaki itibarı, ülke için çekicilik özelliği taşımaktadır.
5. Uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında eğitim görülmek istenilen ülke, üniversite ve/veya bölüm / alanın ulusal ve uluslararası akademik literatürde yer bulan bilgi kaynakları üretmesi, ülke için çekicilik özelliği taşımaktadır.”
6. “Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinde Çekici Faktörler” ile ilgili belirlemeler aşağıda yer almaktadır.

Uluslararası Öğrenci hareketliliğindeki çekici faktörlere vurgu yapmak gerekirse; hedef ülkedeki yüksek eğitim düzeyi, iş piyasası ve yabancı nitelikli işgücü istihdan koşulları ve yaşam standartlarının ön sıralarda yer almaktadır. Bu şartların yanı sıra, daha kaliteli eğitim ve araştırma fırsatları, AR-GE ve bilimsel projelerin çeşitliliği ve bu projelere devlet ve özel sektör ve işletmeler tarafından sağlanan maddi teşvikler (burs, eğitim ve araştırma fonları vs), öğrenciler için daha saygın kariyer ve yükselme fırsatları gibi faktörler mevcuttur. Aşağıdaki tabloda bazı çekici faktörler bildirilmiştir:

Tablo 12: Uluslararası Öğrenci Hareketliliğinde Çekici Faktörler
(Kaynak: Böhm ve diğerleri, 2004: 20).

Nitelik	Açıklama
Eğitim Kalitesi	Eğitimde ülkenin akademik saygınlığa sahip olmasını, akademik kaynaklarının yeterliliğini, akademisyenlerinin niteliğini, sosyal destek yaklaşımlarına yer vermesini ve farklılıklara anlayış göstermesini ifade etmektedir.
İş Olanakları	Eğitim bir çıktısı olarak görülmekte ve ev sahibi ülkenin, yerel ve küresel bazdaki işçi hareketliliğini ifade etmektedir.
Alım Gücü	Öğrencilerin masraflarını, ev sahibi ülkenin herhangi bir bölgesinde kolaylıkla karşılayabilmelerini ifade etmektedir. Alım gücünün yüksek olduğu ülkeler, uluslararası öğrenciler tarafından çok daha fazla tercih edilebilmektedir.
Kişisel Güvenlik	Ev sahibi ülkeye yönelik oluşan güvenlik algısını ifade etmektedir.
Yaşam Tarzı	Spor, müzik, gece hayatı ve diğer kültürel faktörleri ifade etmektedir. Bununla birlikte hoşgörü, kabullenme, benzerliklere ve farklılıklara yönelik yaklaşımlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir.
Eğitim Erişebilirliği	Eğitim kurumlarına ve programlarına erişim kolaylığını ifade etmektedir.

Uluslararası öğrenci hareketliliği bağlamında eğitim görülmek istenilen ülke, üniversite ve/veya bölüm / alan, uluslararası öğrenciler tarafından yapılan tercihlerin gözetilmesi ile de belirlenebilmektedir. Bu bağlamda uluslararası öğrenciler, diğer öğrenciler tarafından en fazla tercih edilen ülke, üniversite ve / veya bölüm / alanı, en iyi eğitim veren ülkeler, üniversiteler ve/veya bölümler / alanlar olarak değerlendirebilmekte ve tercihlerini de bu yönde yapabilmektedirler (Badke, 2002: 62). Aynı şekilde, uluslararası öğrenci

hareketliliği kapsamında eğitim görülmek istenilen ülke, üniversite ve/veya bölüm/alan, öğrencilerin ülkede gördükleri değer, eğitimlerini tamamlamalarının ardından çalışma yaşamında yer alabilme imkânlarına ve sahip olabilecekleri iş olanaklarına bağlı olarak da belirlenebilmektedir (Andrade, 2007: 60).

2.3.2. Üniversite ve Ülke Tercihi Bağlamında Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Uluslararası eğitim sektöründe, ev sahibi ülke konumunda bulunan ve en fazla uluslararası öğrenci alan ülkeler, eğitim kaliteleri, tanınırlıkları ve uluslararası öğrencilere sağladıkları olanaklar doğrultusunda ön plana çıkmaktadırlar. Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda, yabancı uyruklu öğrencilerin üniversite ve ülke tercihi yapmalarında, eğitim kalitesinin seviyesine diğer unsurlardan çok daha fazla önem verdikleri belirlenmiştir (Becker ve Kolster, 2012: 11). Bu temelde ülkeler, uluslararası eğitim sektörüne ve uluslararası öğrenci hareketliliğine, gelişmişlik düzeylerini artıracığı anlayışıyla önem vermektelerdir.

İlgili literatür incelendiğinde, gelişmiş ülkeler, uluslararası eğitim sektörünün en fazla tercih edilen ülkeleri arasında yer almaktadır. OECD International Students Mobility-2018 Yılı verilerine göre 2018 yılı itibariyle, her iki uluslararası öğrenciden biri, uluslararası eğitim sektöründe ev sahibi ülke olarak en büyük paya sahip olan ilk 6 ülkeden birisine gitmiştir. Bu bağlamda ABD uluslararası eğitim sektöründe ve uluslararası öğrenci hareketliliğinde en büyük paya sahip ülke olarak değerlendirilmektedir. ABD'yi de sırasıyla, İngiltere, Avustralya, Çin, Fransa ve Almanya takip etmektedir (OECD, 2019).

OECD International Students Mobility - 2018 Yılı verilerine göre ayrıca, ülkeler bazında uluslararası öğrenci gönderme ve alma oranları incelendiğinde aşağıda yer alan belirlemelere ulaşılmaktadır (OECD, 2019):

- “Avustralya; uluslararası öğrenci hareketi kapsamında bir başka ülkeye gönderdiği her 1 öğrenciye karşılık, 24 yabancı uyruklu öğrenci almıştır.
- Yeni Zelanda; uluslararası öğrenci hareketi kapsamında bir başka ülkeye gönderdiği her 1 öğrenciye karşılık, 15 yabancı uyruklu öğrenci almıştır.
- ABD ve İngiltere; uluslararası öğrenci hareketi kapsamında bir başka ülkeye gönderdiği her 1 öğrenciye karşılık, 11 yabancı uyruklu öğrenci almıştır.
- Şili, Estonya, Yunanistan, İzlanda, Kore, Lüksemburg, Meksika, Polonya, Slovakya, Slovenya ve Türkiye ise uluslararası öğrenci hareketi kapsamında gönderdiği ve aldığı öğrenciler açısından negatif bir dengeye sahiptir. Çünkü söz konusu edilen bu ülkelerin, uluslararası öğrenci hareketi kapsamında gönderdikleri öğrencilerin sayısının, aldıkları yabancı uyruklu öğrenci sayısından çok daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu durum da belirtilen ülkeler açısından; uluslararası öğrenci hareketi, uluslararası eğitim sektörü ve pazar payı anlamında ülkelerin etkinliklerini ortaya koymaktadır”.

Uluslararası öğrenciler üniversite ve ülke tercihlerini aynı zamanda, eğitimlerini tamamlamalarının ardından eğitim gördükleri ülkede çalışma ve vatandaşlık hakkı elde edebilecekleri anlayışıyla da yapabilmektedirler. Bu anlayışla uluslararası öğrencilerin, kendilerine “küresel vatandaşlık” kazandırabilecek nitelikteki ülkeleri ve bu ülkelerdeki üniversiteleri tercih etme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Garner, 2002: 86). Bununla birlikte uluslararası öğrencilerin üniversite ve ülke tercihlerinde etkili olduğu belirlenen etmenler aşağıda verildiği gibi ifade edilmektedir (Çalık ve Sezgin, 2005: 66):

- “Uluslararası öğrenciler, yaşam deneyimlerini artırmaya katkıda bulunacak üniversite ve ülkeleri tercih etme eğilimi göstermektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, refah ve güvenlik seviyesi yüksek olan ülkeleri ve bu ülkelerdeki üniversiteleri tercih etme eğilimi göstermektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, uluslararası camiada saygınlığı yüksek olan ülkeleri ve bu ülkelerdeki üniversiteleri tercih etme eğilimi göstermektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, alım gücü yüksek olan ve eğitimleri süresince çok daha az harcama yapabilecekleri ülkeleri ve bu ülkelerdeki üniversiteleri tercih etme eğilimi göstermektedirler.

- Uluslararası öğrenciler, vize işlemlerinde kendilerine kolaylık sağlayan ülkeleri ve bu ülkelerdeki üniversiteleri tercih etme eğilimi göstermektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, eğitimlerini tamamlamalarının ardından kendilerine çalışma olanağı tanıyabilecek ülkeleri ve bu ülkelerdeki üniversiteleri tercih etme eğilimi göstermektedirler”.

Uluslararası öğrencilerin üniversite ve ülke tercihlerini belirleyen bu etmenler haricinde, uluslararası öğrenci hareketine ev sahipliği yapan ülkeler tarafından da yabancı uyruklu öğrencilerin kabul edilmesine yönelik birtakım koşullar ortaya konulabilmektedir (Garner, 2002: 87). Bu koşullar ülkelere ve üniversitelere göre farklılık gösterebilmekle birlikte, neticesinde uluslararası öğrencilerin üniversite ve ülke tercihlerinin temel belirleyicisi olabilmektedir. Çünkü ev sahibi ülkeler, bu koşulları sağlayamayan uluslararası öğrencileri kabul etmemeye yönelik düzenlemelerde bulunabilmektedirler.

2.3.3 Karar Vermeyi Etkileyen Etmenler Bağlamında Uluslararası Öğrenci Hareketliliği

Uluslararası öğrencilerin üniversite ve ülke tercihlerini yapmalarında etkili olan ve karar vermelerini etkileyen birtakım etmenlerde bulunmaktadır. Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda; uluslararası öğrencilerin özellikle eğitimlerini tamamlamalarının ardından, eğitim gördükleri ülkede daimi ya da uzun süreli olarak ikamet etme olanağına sahip olup olamayacaklarının tercihlerine yönelik karar verme sürecinde etkili olduğu belirlenmiştir (Ziguras ve Law, 2006: 61).

Shahid, Shafique ve Bodla (2012: 65-66) araştırmaları kapsamında, uluslararası öğrencilerin üniversite ve ülke tercihlerine yönelik karar verme sürecinde, dedikodulardan, söylentilerden ve ağızdan ağza yayılan söylemlerden etkilenebildiklerini belirlemişlerdir. Chen (2007: 303) araştırması doğrultusunda, uluslararası öğrencilerin üniversite ve ülke tercihlerine yönelik karar verme sürecinde, ailelerinin, arkadaşlarının ve/veya diğer uluslararası öğrencilerin ve üniversitede görev yapan öğretim görevlilerinin niteliğinden etkilendiklerini belirlemiştir.

Yakunina vd. (2013: 218-219) araştırmalarında, uluslararası öğrencilerin üniversite ve ülke tercihlerine yönelik karar verme sürecinde aşağıda belirtilen etmenlerden etkilenebildiklerini tespit edilmiştir:

- “Uluslararası öğrenciler, genel olarak gelecekte çalışmak istedikleri alanda en iyi eğimi veren ülke ve üniversiteyi tercih etme eğilimi göstermektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, çalışmak istedikleri alanın ev sahibi ülkede gördüğü değere göre tercihlerini belirleyebilmektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, eğitimlerini tamamlamalarının ardından çalışma yaşamı bağlamında kurabilecekleri olası bağlantılara göre ülke ve üniversite tercihinde bulunabilmektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, ilgi ve yeteneklerinin desteklenebileceğini düşündükleri ülke ve üniversiteleri tercih etme eğilimi gösterebilmektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, eğitimlerini tamamlamalarının ardından iş olanağına sahip olabilecekleri ve maddi sıkıntı yaşamayacaklarını düşündükleri ülkeleri tercih etme eğilimi gösterebilmektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, eğilimlerine ve yaşam tarzlarına uygun düşen ülkeleri ve üniversiteleri tercih etme eğilimi gösterebilmektedirler.
- Uluslararası öğrenciler, hayallerini gerçekleştirebileceklerini düşünmek gibi maddi olmayan nedenlere endeksli olarak ülke ve üniversite tercihlerini belirleyebilmektedirler.”

Uluslararası öğrenciler tarafından tercih edilmek konusunda, Türkiye’yi ele aldığımızda; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yürütölen çalışmalar, uluslararası öğrenci hareketi kapsamında yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye’yi tercih etmelerinde önemli role sahip oldukları görölmektedir. Bu çerçevede yabancı uyruklu yüksek lisans ve doktora öğrencilerine eğitimleri süresince başarı / destek burslarının ya da proje çalışmalarının yürütölməsi kapsamında sağlanan maddi desteklerin ve mezuniyet sonrası için bilimsel araştırmalara endeksli olarak sunulan cazip olanakların, Türkiye’nin

uluslararası öğrenci hareketi kapsamında tercih edilmesi olasılığını artırmaktadır (Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan, 2017: 216-217).

TÜBİTAK ve YTB tarafından gerçekleştirilen çalışmalar, Türkiye'nin beyin göçü veren bir ülke olmaktan çıkarak, bu akımın tersine çevrilmesini sağlayan önemli kurumlar olarak değerlendirilmektedirler. Özellikle TÜBİTAK tarafından araştırma – geliştirme (AR-GE) faaliyetleri kapsamında yürütülen projeler ve bilimsel çalışmalar, Türkiye'nin dünyanın farklı birçok ülkesinden yabancı uyruklu öğrenci çekmesini sağlayan önemli etmenler arasında ifade edilmektedir. Bu da, Türkiye'de gelecek dönemlerde araştırma kültürünün çok daha fazla zenginleşmesine katkıda bulunan ve beşeri sermayenin geliştirilebilmesini destekleyen bir nokta olarak görülmektedir (Savaşan, 2015: 3).

3. BÖLÜM : ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİNE İLİŞKİN LİTERATÜR

Uluslararası öğrenci hareketliliği kavramı ne çapta geniş olduğunu belirtmek gerekirse; yasal yollardan öğrenci vizesi almış olan ve kendi imkanları veya burslu olarak, kendi ülkeleri dışında farklı bir ülkeye yerleşerek, bir üniversitenin yüksek öğrenim programına kayıtlı olan tüm kişileri kapsamaktadır. konu ile ilgili araştırmaların çoğunda uluslararası eğitim programları denildiğinde, yabancı dil eğitimi programları, üniversite yüksek öğrenim proöramları, mesleki eğitim ve öğrenci değişim gibi başlıklar altında ele alınmaktadır. Buradan hareketle uluslararası öğrenci hareketliliği çeşitli bakış açısı ve boyutlardan bakılarak irdelenmiştir.

3.1. FİNANSAL KAYNAK OLARAK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Uluslararası öğrenci hareketi finansal kaynak sağlayan bir olgu olarak değerlendirildiğinde, üniversitelerin ve / veya eğitim görülen ülkenin sağladığı maddi destekler ve uluslararası öğrencilerin üniversitelere yaptıkları eğitim desteği ödemeler, önemli kalemler olarak ifade edilmektedir.

Konu ile ilgili araştırması doğrultusunda Feast (2002: 76), Avustralya'daki vakıf üniversitelerinin finansal geleceğini, uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında incelemiştir. Araştırması sonucunda Feast (2002: 76), Avustralya'daki vakıf üniversitelerinin mali varlıklarını devam ettirebilmelerinin temelinde, uluslararası öğrenci hareketliliği dolayısıyla elde edilen kabul ve kayıt ödemeleri ile sağlanan finansal kaynağın yer aldığı tespitinde bulunmuştur.

Aynı şekilde uluslararası öğrenci hareketliliğinin zemin hazırladığı beyin göçü de, uluslararası öğrenci hareketliliğinin finansal kaynak sağlamasına yönelik önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Hayes ve Lin, 1994: 9). Çünkü önceki anlatımlarda da yer verildiği üzere, uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında yer alan öğrenciler, eğitim yaşamlarını tamamlamalarının ardından beyin göçü sürecine dâhil olabilmekte ve eğitim gördükleri ülkelerde yaşamaya ve çalışmaya devam etmek isteyebilmektedirler.

Bu nedenle, uluslararası öğrenci hareketliliği kapsamında gerçekleşen beyin göçü, uluslararası öğrenci hareketliliğini desteklemek amacıyla, yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır.

Özkan ve Güvendir (2015: 179) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, uluslararası öğrencilerin büyük bölümünün, eğitimlerini tamamlamalarının ardından Türkiye’de yaşamaya devam etmek ve çalışma yaşamına Türkiye’de başlamak istediklerini belirttikleri tespit edilmiştir.

Özoğlu, Gür ve Coşkun (2012: 28) da Almanya, Avusturya, Fransa, İngiltere, Yeni Zelanda ve Kanada gibi, uluslararası öğrencilerin yoğun olarak tercih ettikleri ülkelerde gerçekleştirdikleri araştırmalarında, bu ülkelerde eğitim gören uluslararası öğrencilerin, eğitimlerini tamamlamalarının ardından, çalışma ve vatandaşlık hakkı elde edebilmek için, eğitim gördükleri ülkelerde yaşamaya devam ettiklerini belirlemişlerdir.

Araştırmaları sonucunda Özoğlu, Gür ve Coşkun (2012: 28), Türkiye’de uluslararası öğrencilere çalışma ve vatandaşlık hakkı verilmesine ilişkin düzenlemeler yapmak ve beyin göçünü desteklemek, uluslararası öğrencilerin Türkiye’de kalma motivasyonunu artırılabilmesi için belirlenmesinde bulunmuşlardır.

Günümüz itibariyle uluslararası öğrenci hareketliliğinin yükselen güçleri, Asya ülkeleri olarak ifade edilmektedir. Çünkü bugün itibariyle Asya ülkeleri, artık dünyanın önemli ekonomik güçleri haline gelmiş durumdadır. Bu ülkelerin, teknolojik büyüme sürecinin içerisinde yer almaları dolayısıyla, nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılayabilmek için uluslararası öğrenci hareketliliğine büyük önem verdikleri görülmektedir.

Asya ülkelerinin ekonomik büyüme içerisinde olmaları, aynı zamanda uluslararası öğrenciler için bir çekicilik de yaratmaktadır. Bu temelde, Asya ülkeleri, sadece gelişmiş ülkelere öğrenci gönderen ülkeler olmak bakımından değil, öğrenci alan ülkeler olmak bakımından da önemli görülmektedirler (Hatakenaka, 2007: 139-140).

Sonuç olarak, artık uluslararası öğrenci hareketliliği alanında daha fazla tercih edilmek isteyen ülke ve uluslararası nitelik taşıyan üniversiteler, bu amaca yönelik

düzenlemelerde bulunmakta, kaliteli ve nitelikli bir yükseköğretim kurumu olmayı başarmaya yönelik çalışmalar gerçekleştirmektedirler. Bu anlayışla, Asya ülkelerinin uluslararası öğrenci hareketliliğine yönelik eğitim hedefleri temel alınmakta ve eğitim sistemleri bağlamındaki düzenlemelerin bu örnekler çerçevesinde gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

3.2. SOSYAL VE KÜLTÜREL BİR SORUN OLARAK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Ülkelerin uluslararası öğrenci hareketliliği olgusuna yönelik talep ve beklentilerini karşılayabilmeleri için, öncelikli olarak bu hareketlilik ile birlikte kendisini ortaya koymaya başlayan sosyal ve kültürel sorunları belirlemeleri ve bu sorunların çözümlenmesine yönelik düzenlemelerde bulunmaları gerekmektedir. Çünkü uluslararası öğrencilerin eğitim gördükleri ülkelerde yaşadıkları birtakım sosyal ve kültürel sorunlar, hem eğitim sürecinin sıkıntılı bir dönem olarak geçirilmesine neden olabilmekte, hem de öğrencilerin, eğitimlerini tamamlamalarının ardından, bir an önce o ülkeden ayrılmalarını beraberinde getirebilmektedir.

Uluslararası öğrencilerin yaşadıkları sosyal ve kültürel sorunların temelinde, yeni bir ülkede ve farklı bir yaşam tarzına göre yaşamak durumunda kalmaları ve bu ülkenin örf ve adetlerinin, kimi zaman kendi örf ve adetlerinden tümüyle farklı olmasından kaynaklandığı belirtilmektedir (Berry, 1997: 11). Bu süreçte ortaya çıkan kültür farklılığı, uluslararası öğrencilerin eğitim görmeye başladıkları ülkeye adapte olmalarını zorlaştırmakta ve yaşanan uyum sorunu dolayısıyla, kültürel farklılıklar çok daha belirgin hale gelebilmektedir.

Birçok ülkenin konu ile ilgili yasal mevzuatı, uluslararası öğrencilerin eğitimlerini tamamlamalarının ardından çalışma ve vatandaşlık hakkı elde etmelerine yönelik düzenlemeler içermemektedir. Bu nedenle, uluslararası öğrenciler, eğitimlerini tamamlamalarının ardından ülkelerine döneceklerini düşünmek doğrultusunda, eğitim gördükleri ülke ile sosyal ve kültürel uyum içerisinde olmayı çok fazla önemsemeyebilmektedirler (Annaberdiyev, 2006: 67). Bu ülkelerde bazı özel

uygulamalarla, uluslararası öğrencilerin eğitimlerini tamamlamalarının ardından ülkede bir süre daha kalabilmelerine yönelik oturma izinleri verilmesine yönelik düzenlemeler gerçekleştirilse de, öğrenciler bu düzenlemeleri de kalıcı çözüm olarak görmediklerinden ya da göremediklerinden, sonuç yine değişmeyeabilmektedir (Açıkalm, Demirel ve Önsoy, 1996: 83).

Dünya genelinde bireylerin kişisel ve sosyal istek, beklenti ve ihtiyaçlarının her geçen gün çok daha fazla değişmeye başlaması, uluslararası öğrencilerin de değişen istek, beklenti ve ihtiyaçlarının gözetilmesi gerekliliğini beraberinde getirmektedir (Elkatmış ve Yiğit, 2022: 321).

Bu bağlamda uluslararası öğrenciler hem farklı bir ülkeden, farklı sosyal ve kültürel yapıdan gelmeleri hem de yeni bir ülkede ve farklı bir sosyal ve kültürel yapıda yaşamaya başlamaları dolayısıyla, ülke vatandaşı olan yükseköğretim öğrencilerinden çok daha farklı istek, beklenti ve ihtiyaçlar içerisinde olabilmekte ve hatta istek, beklenti ve ihtiyaçların her geçen gün farklılaşabilmektedir (Tok ve Yığın, 2013: 133). Uluslararası öğrencilerin bu kapsamdaki taleplerinin göz ardı edilmesi ise sadece bireysel ve akademik anlamda öğrencilerin değil, genel anlamda sosyal yaşamda sorunlar yaşanmasına neden olabilmektedir (Sungur ve diğerleri, 2016: 103).

Uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel sorunlar yaşamaları, daha öncesinde bir başka ülkeyi ziyaret etme ya da bir başka ülkede yaşamış olma durumlarına ve bir başka ülkede yaşamaya yönelik tutumlarına göre de farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda eğer öğrenciler, eğitim görecekları ülkeyi belirleme konusunda kendi tercihleri noktasında hareket edebilmişlerse ve bilakis kendi tercih ettikleri ülkede eğitim görme hakkı elde edebilmişlerse, yaşadıkları sosyal ve kültürel uyum sorunları çok daha düşük düzeyde kalabilmekte ya da bu öğrencilerin sosyal ve kültürel uyum sorunu yaşamamaları söz konusu olabilmektedir (Paksoy, Paksoy ve Özçalıcı, 2012: 90).

Aynı şekilde uluslararası öğrencilerin, kendi tercihleri olan bölümde ya da alanda eğitim görebilmek için bir başka ülkeye gelmiş olmaları, sosyal ve kültürel sorunlar yaşamaları sürecini direkt olarak etkilemektedir. Bu bağlamda eğer öğrenciler, sadece ülke seçme

noktasında değil, eğitim görmek istedikleri bölümü ya da alanı seçme noktasında da kendi tercihlerine göre hareket edebilme olanağına sahip olabilmişlerse, eğitim görmeye başladıkları ülkede sosyal ve kültürel uyum sorunu yaşama olasılıkları da o denli düşük düzeyde gerçekleşmekte ya da bu öğrencilerin sosyal ve kültürel uyum sorunu yaşamaları söz konusu olmamaktadır (Musaoğlu, 2016: 16).

Uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel uyumları, aynı zamanda yaşam algılarına göre de farklılık gösterebilmektedir. Bu çerçevede, eğer bireyler yeni bir ülkede yaşamayı zorluk olarak görmemekte ve tersine yeni deneyimler edinmeye yönelik bir süreç olarak gördüklerinde, sosyal ve kültürel uyum sorunu yaşamaları söz konusu olmayabilmektedir. Bununla birlikte öğrenciler, bariz bir sosyal ve kültürel uyum sorunu yaşamasa dahi, yine de bu yönde bir tutum içinde olduklarında, uyum ve entegrasyon sorunu yaşanması kaçınılmaz hale gelebilmektedir (Güçlü, 1996: 104).

Uluslararası öğrencilerin eğitim görmek amacıyla yaşamaya başladıkları yeni ülkeye uyum sağlayabilmeleri açısından, bu ülkenin sosyal ve kültürel değerleri konusunda bilgilendirilmeleri önemli görülmektedir (Ertürk, Beşirli ve Tuncay, 2004: 56). Çünkü öğrencilerin hem eğitim süreçlerini mutlu ve huzurlu bir şekilde sürdürebilmeleri hem de eğitimleri sonrasında o ülkeye yerleşmeyi düşünebilmeleri açısından, entegrasyon sorununun çözümlenmesi gerekmektedir.

Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda, uluslararası öğrencilerin büyük bölümünün, eğitim görmek için dahi olsa ailelerinden ve ülkelerinden uzun dönemli olarak ayrılmak durumunda kalmalarını ve bir başka ülkede yaşayacak olmalarını “korlu dolu bir deneyim” olarak nitelendirdikleri belirlenmiştir (Coşkunserçe ve Erişti, 2017: 87). Hatta araştırmalar kapsamında uluslararası öğrencilerin, sadece ailelerinden ve ülkelerinden ayrılmayı ve yeni bir ülkede yaşamayı değil, aynı zamanda farklı bir eğitim sistemi içerisinde yer almayı da stres yaratan bir durum olarak gördükleri bulgulanmıştır (Biçer, Çoban ve Bakır, 2014: 127).

Uluslararası öğrencilerin yaşadıkları ya da yaşayabilecekleri sosyal ve kültürel sorunların bertaraf edilebilmesi için, bu sorunların nedenlerinin çok iyi anlaşılması ve sorunlarının

çözümlemesi konusunda öğrencilerin desteklenmesi önem taşımaktadır. Bu süreçte uluslararası öğrencilerin ülke tercihlerini belirleyen itme ve çekme faktörlerinin ve öğrencilerin ülke, üniversite ve/veya bölüm/alan tercihlerini bu faktörlere göre yaptıklarının çok iyi bilinmesi gerekmektedir (Wood, 1998: 99).

Bu bağlamda, her ne kadar uluslararası öğrencilerin ülke, üniversite ve/veya bölüm / alan tercihlerini şahsi tercihlerine göre yaptıkları düşünülse de, bu tercihlerin yapılmasında ülkelerin ve üniversitelerin sahip oldukları ekonomik ve sosyal özelliklerin de etkili olduğu gözetilmek durumundadır.

Uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel uyum sorunlarının çözümlenmesine yönelik tedbirler alınması sürecinde ülkeler ve üniversiteler, çekme - itme faktörleri bağlamında bölgesel ve ulusal politikalar geliştirmek yoluna gidebilmektedirler. Bu temelde, konu ile ilgili hizmet sunan uluslar - üstü kuruluşlar oluşturulabilmekte ve uluslararası ilişkilerin geliştirilmesine yönelik politikalar üretilebilmektedir.

Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010:29) araştırmaları çerçevesinde, uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel uyum sorunlarının çözümlenmesine yönelik hizmet veren uluslar - üstü kuruluşların, öğrencilerin iletişim sorunları, ekonomik sıkıntıları, barınma ve yemek ihtiyaçları, ev özelemleri ile baş edebilmeleri ve ülkenin gelenek ve görenekleri hakkında bilgilendirilmeleri kapsamında desteklenmelerinin önemli olacağı belirlemede bulunmuşlardır.

Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010: 29-30) araştırmalarında ayrıca, uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel uyum sorunu yaşamamak açısından, öncelikli olarak kendi ülkelerinden gelen diğer uluslararası öğrencilerle arkadaşlık kurmayı tercih ettiklerini ve ancak böyle bir olanağa ya da alternatifte sahip olunmaması durumunda Türk öğrencilerle arkadaşlık kurma eğilimi içerisinde olduklarını belirlemişlerdir.

Huntley (1993: 103-104) de araştırması doğrultusunda ABD'de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin, sosyal ve kültürel sorunları aşmak amacıyla, aynı ülkeden geldikleri uluslararası öğrencilerle arkadaş olmayı tercih ettiklerini ve hatta aynı ülkeden

geldikleri uluslararası öğrencilerle aynı evde kalarak, sosyal ve kültürel sorunlarla çok daha kolay baş edebildiklerini belirlemiştir.

Huntley (1993: 103-104) araştırmasında ayrıca, dil sorununun uluslararası öğrenciler tarafından en önemli sorun olarak değerlendirildiğini ve aynı evde yaşanan arkadaşlar ile anadili kullanabilmenin, sosyal yaşamdan izole olmayı sağlayan önemli bir husus olarak nitelendirdiğini belirlemiştir.

Huxur ve diğerleri (1996) araştırmalarında, uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel anlamda, en fazla insanları tanıma sürecinde ve kendi ülkelerine yönelik sosyal yaşamda sahip olunan önyargılar dolayısıyla sorun yaşadıklarını belirlemiştir.

3.3. EĞİTİM KALİTESİ BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Eğitim kalitesi de uluslararası öğrenci hareketini etkileyen önemli etmenler arasında değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda uluslararası öğrenciler, belirli bir standarda, kaliteye ve niteliğe sahip olan üniversiteleri tercih etme eğilimi göstermektedirler. Bununla birlikte belirli standartlara ve kalite ilkelerine sahip üniversiteler, kendi ülke vatandaşları için olduğu gibi, yabancı uyruklu öğrenciler için de birtakım giriş koşulları belirleyebilmektedirler. Bu şekilde, kaliteli mesleki ve bilimsel niteliklere sahip bireylerin mezun olabilmesi sağlanabilmektedir.

Türkiye’de de özellikle son dönemlerde, üniversite giriş sınavları ile üniversitelerde öğrenim görme hakkı elde edebilecek yabancı uyruklu öğrenci sayısının artırılmasına yönelik düzenlemeler yapıldığı ve üniversitelerin yabancı uyruklu öğrenci kontenjanlarının artırıldığı görülmektedir. Bu kapsamda hem yabancı uyruklu öğrencilerin üniversiteler bünyesinde yürütülen bilimsel araştırma ve proje çalışmaları kapsamında yetiştirilmeleri hem de bu araştırma ve çalışmalara katkıda bulunmaları amaçlanmaktadır (Gömleksiz vd., 2011: 883).

Uluslararası öğrenciler, dâhil oldukları eğitim programları haricinde, üniversiteler tarafından sunulan boş zaman etkinliklerini, sosyal ve kültürel etkinlikleri de dikkate alarak tercihte bulunabilmektedirler (Hofman ve Den berg, 2000: 96). Çünkü uluslararası öğrenciler, akademik programların kapsamı ve üniversitelerde görev yapan öğretim görevlilerinin niteliği doğrultusunda üniversite tercihlerini yapmalarının yanında, belirttiğimiz diğer hususları da dikkate alabilmektedirler (Hellsten ve Prescott, 2004: 346).

Jochems ve diğerleri (1996:328) tarafından Hollanda'daki üniversitelerde gerçekleştirilen araştırma kapsamında, uluslararası öğrencilerin ders alma sürelerinin Hollanda vatandaşı öğrencilere göre çok daha uzun sürelerde gerçekleştirildiği ve bu durumun, öğrencilerin akademik başarı düzeylerine direkt olarak yansıdığı ve yabancı uyruklu öğrencilerin aldıkları notların düşük düzeyde kalmasına neden olduğu belirlenmiştir.

UNESCO Uluslararası Öğrenci Hareketliliği - 2019 verilerine göre, uluslararası öğrencilerin eğitim kalitesini dikkate alarak, ülkelere göre farklı bölümleri tercih ettikleri görülmektedir.

ABD'de 2018 yılında uluslararası Öğrencilerin Eğitim Kalitesi Bağlamında Tercih Ettikleri Branşlar / Alanlar (2018)" ile ilgili veriler yer almaktadır. ABD'de uluslararası öğrencilerin %22'si İşletme ve Yönetim Bölümünde, %19 oranında ise Mühendislikler ile ilgili bölümlerde ve %9 oranında ise bilgisayar Teknolojileri Bölümünde kayıt yapmışlardır.

İngiltere'de ise yabancı öğrenciler %36 oranında İşletme ve Yönetim Bölümü'nü, %34 oranında Mühendislikler ile ilgili bölümleri / alanları ve %18 oranında Sosyal Bilimler kapsamındaki bölümleri / alanları tercih ettikleri görülmektedir.

Bu rakamlar Almanya üniversiteleri için %25 İşletme ve Yönetim Bölümü, %25 oranında Mimarlık, Mühendislik ve ilgili Teknolojiler ile ilgili bölümler ve %20 oranında Sosyal ve Davranışsal Bilimler ve Hukuk kapsamındaki bölümleridir.

3.4. EKONOMİK SORUNLAR BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Ekonomik sorunlar, uluslararası öğrencilerin akademik başarı düzeylerini etkileyen etmenler arasında değerlendirilmektedir. Bu bağlamda yabancı uyruklu öğrencilerin, özellikle de ailelerinden ya da ilgili kurumlardan yeterli maddi destek görememeleri söz konusu olduğunda, eğitimlerine kanalize olamamaktadırlar (Jenkins ve Galloway, 2009:162).

Konu ile ilgili araştırmaları incelediğimizde, uluslararası öğrencilerin finansal kaynaklarının yetersizliğinin ya da ekonomik sorunlar yaşamalarının, akademik başarı düzeyleri ile birlikte yaşam koşullarına ve standartlarına da olumsuz etkilerde bulunduğu görülmektedir. Çünkü ekonomik sorunlar yaşayan uluslararası öğrenciler, yeterli beslenme ve barınma koşullarına sahip olmayabiliyor ve bu durum, eğitimlerini tamamlayamadan ülkelerine geri dönmelerine neden olabilmektedir (Lee ve Rice, 2007:385).

Hellsten ve Prescott (2004: 348) araştırmalarında, uluslararası öğrencilerin yaşadıkları ekonomik sıkıntıların, temel iki şekilde başka sorunlara neden olduğu görülmektedir:

- “Uluslararası öğrencilerin ekonomik sorunlar yaşamaları, öğretim giderlerini karşılayamamaları anlamında eğitimlerine devam edememelerine neden olabilmektedir.
- Uluslararası öğrencilerin ekonomik sorunlar yaşamaları, günlük yaşam, beslenme ve barınma giderlerini karşılayamamaları anlamında eğitimlerine devam edememelerine neden olabilmektedir.”

Yine konu ile ilgili araştırmalar çerçevesinde, uluslararası öğrencilerin ekonomik sorunlar yaşamalarının, kendileri için en önemli stres ve kaygı kaynağı olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte öğrenciler, ya ailelerinden yeterli maddi destek görememeleri ya da aileleri tarafından sağlanan maddi desteğin, ülkeler arasındaki kur farklılıkları dolayısıyla yetersiz kalabilmesi nedeniyle ekonomik sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Arambewela ve Hall, 2009: 558).

Uluslararası öğrencilerin ekonomik sorunlar yaşamamaları için genel olarak üniversiteler, özel sektör ve devlet kurumları ve sanayi işletmeleri tarafından birtakım burslar ya da maddi olanaklar sağlanabilmekle birlikte, ya bu destekler her öğrenciye ulaştırılamamakta ya da destekler yetersiz kalabilmektedir. Bununla birlikte öğrenciler, üniversite, devlet kurumları, özel sektör ve sanayi işbirliği ile gerçekleştirilen AR-GE çalışmaları içerisinde yer alarak da maddi destek alabilmektedirler (Evans ve Stevenson, 2011: 5).

Çöllü ve Öztürk (2009: 227) araştırmalarına göre uluslararası öğrencilere ödenen bursların ve sağlanan maddi desteklerin yetersiz olmasının, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimlerini devam ettirirken, aynı zamanda maddi kazanç elde etmeye yönelik düşük geliri ve ağır koşullara sahip işlerde çalışmalarını zorunlu kılabilirdiğini belirlemiştir. Bu durum, uluslararası öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin düşük düzeyde gerçekleşmesine neden olabilmektedir. Güçlü (1996: 104) araştırmasında, uluslararası öğrencilerin ailelerinden yeterli maddi destek görememeleri, yabancı uyruklu öğrencilere sağlanan bursların yetersizliği ve yabancılar için sınırlı iş olanakları bulunması gibi nedenleri, en önemli nedenler olarak belirlemiştir. Can (1996: 505) araştırmasında, uluslararası öğrencilerin, aldıkları bursların yetersiz olduğu için, eğitimlerine, yaşam standartlarını düşürerek devam ettirebildiklerini ve öğrencilerin, özellikle de üniversite harç ödemelerinin yüksek olmasından şikâyetçi olduklarını belirlemiştir.

Çağlar (1996: 146) tarafından yapılan çalışmalara göre, uluslararası öğrencilerin aldıkları bursların yetersizliği dolayısıyla, sıklıkla arkadaşlarından borç almak durumunda kaldıkları, harcamalarını sürekli kısıtıkları ve part-time işlerde çalışarak yaşamlarını devam ettirmeye çalıştıkları belirlenmiştir.

Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010: 30) da araştırmalarında, uluslararası öğrencilerin, valiliklerin ve belediyelerin yabancı uyruklu öğrencilere sağladıkları yemek ve ulaşım kartları ile ekonomik destek almak durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Özçetin (2013: 56) araştırmasında, uluslararası öğrencilerin ekonomik sorunlar yaşamaları ve maddi yetersizlikler dolayısıyla, sosyal ve kültürel etkinliklere dâhil olamadıklarını ve hatta arkadaş ortamlarından dahi uzak kaldıklarını ifade etmiştir.

3.5. BARINMA SORUNU BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Barınma sorunu, uluslararası öğrencilerin maruz kaldıkları en önemli sorunlar arasında değerlendirilmektedir. Çünkü yabancı uyruklu olsun ya da olmasın, ailelerinden uzakta eğitimlerini devam ettirmek durumunda olan tüm öğrencilerin, öncelikli olarak barınma sorununu çözmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte barınma sorununu çözemeyen öğrenciler, kimi zaman daha öncesinde tanımadığı kişilerin yanında kalabilmekte ve tanımadığı kişilerle aynı mekânı paylaşma nedeniyle birtakım farklı sorunlarla karşılaşabilmektedirler.

Arlı (2013: 175) da araştırması kapsamında, uluslararası öğrencilerin barınma sorunlarını çözebilmek için ve yurt ortamında sorunlar yaşamaları dolayısıyla, %62,4 oranında bir ev kiralarak arkadaşları ile birlikte kalmayı tercih ettiklerini belirlemiştir.

Uluslararası öğrenciler, yabancı bir ülkede yaşamaya başlamanın beraberinde getirdiği sorunlar yanında, barınma sorunları ile de karşı karşıya kaldıklarında, eğitimlerine devam etmeme kararı alabilmektedirler. Bu nedenle de yabancı uyruklu öğrencilere, yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik diğer tüm tedbirlerle birlikte, özellikle de kampus yaşamı içerisinde barınma ve beslenme olanağı sunulması motivasyonlarının artmasını sağlayacaktır (Bektaş, 2008: 271).

Türkiye'deki uluslararası öğrenciler üzerinde yapılan araştırmalar doğrultusunda, özellikle, eğitimlerinin birinci yılında olan yabancı uyruklu öğrencilerin barınma sorunu yaşadıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte araştırmalarda, arkadaşları ile birlikte ev kiralarak barınma sorununu çözmeye çalışan uluslararası öğrencilerin, sosyal ve kültürel olanaklardan yeterli derecede yararlanamadıklarını belirttikleri bulgulanmıştır (Çöllü ve Öztürk, 2009: 229).

Barınma ihtiyacı, Maslow'un "İhtiyaçlar Hiyerarşisi"ne göre, öncelikli olarak karşılanması gereken fizyolojik ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Bu nedenle de bireylerin yaşamlarını devam ettirebilmeleri için, diğer fizyolojik ihtiyaçları ile birlikte,

barınma ihtiyaçlarını da karşılamaları yaşamsal önem taşımaktadır. Bununla birlikte yabancı uyruklu öğrenciler, barınma sorunlarını, arkadaşları ile birlikte ortak ev kiralayarak ya da yurttan kalarak çözmek noktasından hareket etseler dahi, bu ortamlarda uygun ders çalışma koşullarına sahip olmayabildiklerini ifade etmektedirler (Ersoy ve Arpacı, 2003: 18).

Uluslararası öğrencilerin barınma sorunu ile karşı karşıya kalmaları, özellikle de hem başka bir ülkede hem de büyükşehirlerde yaşıyor olmasından kaynaklanan başka birtakım sosyo-psikolojik sorunları beraberinde getirmektedir. Bunlardan biri, bireylerin kendilerini yalnız hissetmeleridir.

Konu ile ilgili araştırmasında Gebhard (2012:187); uluslararası öğrencilerin, yurt ortamında, bir arada yemek yeme, sohbet etme ve yardımlaşma gibi paylaşımlara yer verilmemesi dolayısıyla kendilerini yalnız hissettiklerini ve bazı psikolojik sorunlar yaşayabildiklerini belirlemiştir.

Söz konusu edilen bu belirlemeler doğrultusunda görülmektedir ki uluslararası öğrencilerin eğitim görmeye başladıkları ülkede sosyalleşebilmeleri ve sosyal yaşamla bütünleşebilmeleri için, öncelikli olarak barınma ve beslenme gibi temel fizyolojik ihtiyaçlarının gereği gibi karşılanması gerekmektedir. Çünkü gereği gibi sosyalleşemeyen ve sosyal yaşamla bütünleşemeyen yabancı uyruklu öğrenciler, sürekli “yabancı” muamelesi görecekerinden, “yabancı” olmayı içselleştirerek, yalnızlık duygusu ile baş edemeyeceklerdir. Bu durum ise onların başarı düzeylerini olumsuz yönde etkileyecektir.

3.6. SOSYAL ETKİLEŞİM VE İLETİŞİM BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Uluslararası öğrenciler, içerisinde yer almaya başladıkları yeni toplumun üyeleri ile gereği gibi sosyal etkileşimde bulunamama sorunu da yaşayabilmektedirler. Sosyal Etkileşim Kuramına göre, yabancı uyruklu öğrencilerin ikinci dil edinimi, özellikle sosyal etkileşim süreci ile kolaylaştırılabilmektedir. Sosyal etkileşim ayrıca, bireylerin arkadaşlarıyla, komşularıyla ve toplumun diğer üyeleriyle sosyal yaşamı düzenlemeye yönelik ilişkiler kurulmasını sağladığından, özellikle de yabancı uyruklu öğrenciler için göz ardı edilmemesi gereken bir süreci ifade etmektedir (Şahin, Zoraloğlu ve Fırat, 2010:136).

Sosyal etkileşim, sosyal yaşamı düzenleyen yazılı olmayan kuralların edinilmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyal etkileşimde bulunmak doğrultusunda uluslararası öğrenciler, içerisinde yer almaya başladıkları yeni kültürün temel değerlerini edinebilmekte ve daha sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilmektedirler. Bu nedenle de sosyal etkileşimler, yabancı uyruklu öğrencilerin günlük yaşam içerisindeki ilişkilerini düzenlemekte ve bireyin uyum sürecini desteklemektedir (Tananuraksakul ve Hall, 2011:191).

Uluslararası öğrencilerin dil probleminden dolayı iletişim sorunu yaşamaları da kaçınılmaz hale gelebilmektedir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda, yabancı uyruklu öğrencilerin, dil problemi dolayısıyla içerisinde yer almaya başladıkları yeni toplum üyeleri ile gereği gibi iletişim ve etkileşim kuramadıkları ve sosyal rollerini gerçekleştiremedikleri ve dolayısıyla da stres yaşadıkları belirlenmiştir (Traş ve Güngör, 2011: 265).

Uluslararası öğrencilerin dil problemi yaşamaları hem sosyal hem de akademik alanda iletişim kurmalarını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, yabancı uyruklu öğrencilerin dil problemlerinin çözülmesine yönelik olarak, öncelikle eğitim gördükleri üniversite tarafından dil eğitim programları düzenlenmeli ve dili kullanabilme seviyelerinin artırılması sağlanarak hem sosyal yaşama hem de akademik programlara uyum süreçlerinin kolaylaştırılması olanaklı kılınmalıdır (Savaşan, 2015: 6).

Özyürek (2009), Türk soylu yabancı öğrencilerin dil sorunları üzerine çalışmasında, farklı lehçeler ile konuşan yabancılar ile iletişim kurma yeteneğini, yabancı öğrencilerin ortak sorunları belirlemede araştırmacılara yardımcı olmasını bildirmektedir.

Türkiye’de bu kapsamda, 1984 yılından itibaren “Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER)” tarafından yürütülen çalışmalar doğrultusunda Ankara, Gazi ve Ege Üniversitelerinde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinin kolaylaştırılması amaçlanmaktadır. TÖMER tarafından verilen dil eğitimlerinden, başta Orta Asya Türk Cumhuriyetleri’nden gelen uluslararası öğrenciler olmak üzere, tüm yabancı uyruklu öğrenciler ve Türkiye’de üniversite öğrenimi görmek istediğini belirten tüm yabancı uyruklu bireyler yararlanabilmektedirler (Açık, 2008: 128).

Uluslararası öğrencilerin eğitim görmeye başladıkları ülkenin dilini öğrenmeleri, ırkçılık ya da ayrımcılık anlamındaki yaklaşımlara maruz kalma olasılığının düşük düzeyde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu nedenle de yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördükleri ülkeler ve üniversiteler tarafından, özellikle de yaşanabilecek akademik ve sosyal uyum sorunlarının bertaraf edilebilmesi için, öğrencilerin dil yeterlilikleri konusunda desteklenmelerine yönelik programlar düzenlenmesi gerekmektedir (Jackson, Ray ve Bybell, 2013: 19).

Kuo (2011: 39) araştırmasına göre, uluslararası öğrencilerin dil problemi yaşamaları durumunda, memnuniyetlerini ve endişelerini gereği gibi paylaşmamak nedeniyle, sosyal uyum sorunları yaşadıklarını belirlemiştir. Araştırmasından elde ettiği sonuçlara endeksli olarak da Kuo (2011: 39), yabancı uyruklu öğrencilerin dil konusunda desteklenmelerinin, akademik başarı düzeylerini artıracak ve topluma katılım ve kişilerarası ilişki kurma düzeylerini geliştireceğini ifade etmiştir.

İletişim sosyal adaptasyonun en temel koşulu olduğundan, uluslararası öğrencilerin sosyal adaptasyon sorunlarının çözümlenebilmesi için öncelikle dil ve iletişim bağlamında desteklenmeleri gerekmektedir. Çünkü dil problemi yaşayan yabancı uyruklu öğrenciler, sadece kendi ülkelerinden gelen uluslararası öğrencilerle arkadaşlık kurma yoluna gidebilmekte ve bu durum da, yaşadıkları ülkenin sosyal yaşamından daha fazla izole olmalarını beraberinde getirmektedir (Park ve Son, 2011: 81).

Bu nedenle de kültürlerarası etkileşimin sağlanabilmesi ve uluslararası öğrencilerin yaşam koşullarının kolaylaştırılabilmesi için, dil konusunda desteklenmelerine özen gösterilmelidir.

İletişim konusu, uyum sorunlarının aşılabilmesine yönelik olarak, uluslararası öğrencilerin kültürel duyarlılığa ve kültüre dayalı sosyal becerilere sahip olmalarının sağlanabilmesi açısından da önemli görülmektedir. Çünkü sağlıklı iletişim kurulabilmesi, bireylerin bilinçlenme, anlama ve algılama, saygı duyma, beğenme ve takdir etme gibi beceriler noktasında desteklenmelerini sağlamaktadır. Sağlıklı iletişim kurmayan yabancı uyruklu öğrenciler ise ihtiyaç duyduklarında destek alabilecekleri sosyal çevreden yoksun kalacaklarından, sosyal ve psikolojik sorunlar yaşayabilmektedirler (Rickwood vd., 2005:6).

İletişim sorunu yaşayan uluslararası öğrenciler, sosyo-kültürel adaptasyon sağlayamadıklarından, bir anlamda inzivaya çekilerek yaşamayı tercih edebilmekte ve sadece kendi kültürüne göre yaşamayı her şeyden daha fazla önemsemeye başlayabilmektedir. Bu durum ise yabancı uyruklu öğrencilerin okullarında ve arkadaş ortamlarında sorun yaşamalarına neden olabilmektedir (Jackson vd., 2013: 20).

3.7. KAMPUS İÇİ YAŞAM BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Uluslararası öğrencilerin, yerleşke içi yaşamda, barınma, beslenme, ders çalışma ve sosyo-kültürel etkinliklere katılma anlamında yeterli olanaklara sahip olamaması da, sorunlar arasında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, birçok üniversitenin yerleşkeleri belirtilen konulara yönelik uygun tesislere sahiptir. Bu doğrultuda yerleşke yaşamı içerisinde yabancı uyruklu öğrenciler, eğitimlerini devam ettirebilmeye yönelik olanaklara sahip olabilmektedirler.

Kampus yaşamı, ders çalışma, barınma ve beslenme ihtiyaçlarının karşılanması, sosyo-kültürel etkinliklere katılım anlamında, öğrencilerin yaşamlarının büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bununla birlikte, yerleşke yaşamının, beraberinde getirdiği birçok sorundan da bahsedilebilmektedir (Sullivan, 2008: 123). Çünkü üniversitelerin kampüsleri içerisinde, genel olarak öğrencilerin tüm ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çeşitli işletmeler ve alışveriş merkezleri bulunmasına, öğrencilere yerleşke içerisinde birçok sosyal hizmetin sunulmasına yönelik düzenlemeler yapılmasına ve hatta öğrencilerden çalışmak isteyenlere yerleşke içerisindeki işletmelerde part – time çalışma olanağı sağlanmasına karşın, tüm üniversitelerin aynı olanakları sunabildikleri söylenememektedir (Wilson ve Gunawardena, 2012: 89).

Kampus yaşamı, kültürel farklılıklardan kaynaklanan uyum sorunlarının azaltılabilmesine katkı sağlayan bir alan olarak değerlendirilmektedir. Kampus yaşamı kapsamında öğrencilere sunulan olanaklarla, öğrenciler arasında kültür alışverişinde bulunulmasına zemin hazırlanmakta, bireylerin kendilerini yalnız hissetmeleri önlenmeye çalışılmakta ve efektif ilişkiler kurulabilmektedir (Medvedeva, 2014: 424).

Kampus yaşamı, uluslararası öğrencilerin eğitim gördükleri ev sahibi ülkeye ilişkin beklentilerinin karşılanmasında ilk aşamayı ifade etmektedir. Bu nedenle de kampus yaşamının öğrencilerin beklentilerini karşılamadaki başarısızlığı, ülkeye yönelik genel bir algının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Buna yönelik olarak da, kampus yaşamı içerisinde öğrencilerin sosyo – kültürel ve psikolojik uyum sorunları yaşamalarını önlemeye yönelik düzenlemelerde bulunulması gerektiği ifade edilmektedir (Kondakçı, Van den Broeck ve Yıldırım, 2008: 451).

3.8. MEMNUNİYET DÜZEYİ BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeyleri, uluslararası eğitim sektöründe sahip olunan payın artmasına ya da azalmasına neden olabilmektedir. Konu ile ilgili araştırmalar doğrultusunda, uluslararası öğrencilerden en düşük memnuniyet düzeylerine sahip olanların, kendi olanakları ile eğitimlerini devam ettiren ve “özel öğrenci” olarak adlandırılabilen yabancı uyruklu öğrenciler olduğu belirlenmiştir. Araştırmalar kapsamında ayrıca, özel öğrencilerin ülkelerine döndüklerinde iş bulma olanaklarının düşük olmasının da memnuniyet düzeylerinin düşük olmasını etkilediği belirtilmektedir (Hendrickson, Rosen ve Aune, 2011: 284).

Şimşek ve Bakır'ın (2016: 516) araştırmalarına göre bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanma olanağı sunulan uluslararası öğrencilerin memnuniyet düzeyleri yüksektir. Bu temelde de bilgi ve iletişim teknolojileri, uluslararası öğrenci hareketinde ülkelerin rekabet avantajı elde etmelerini sağlayan önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Uluslararası öğrencilerin yüksek memnuniyet düzeyine sahip olmalarının sağlanması, gelecekte de eğitim gördükleri ülkeye göç etmelerine ya da o ülkede kalmaya ve yaşamaya devam etme kararı vermelerine zemin hazırlaması açısından önem taşımaktadır. Buna yönelik olarak yabancı uyruklu öğrenciler, ülke bazlı tecrübelere, geniş sosyal bağlara ve onaylı itibara sahip olmaları nedeniyle, aynı zamanda uzman işgücü potansiyeli olarak da değerlendirilmelidirler (She ve Wotherspoon, 2013: 6).

Araştırmalar çerçevesinde, uluslararası öğrencilerin, eğitim gördükleri ev sahibi ülkeye yönelik yüksek memnuniyet düzeyine sahip olduklarında, eğitimlerini tamamlamalarının ardından o ülkede çalışmaya başladıkları ve uzun vadede de vatandaşlık hakkı elde ettikleri belirlenmiştir (Suter ve Jandl, 2006:30).

Suter ve Jandl (2006:30) araştırmalarında, ev sahibi ülkenin gelişmişlik düzeyine göre değişmekle birlikte, yabancı uyruklu öğrencilerin %15 ile %35 arasında değişen oranlarda, eğitim gördükleri ülkede yaşamaya devam ettiklerini belirlemiştir.

Uluslararası öğrencilerin ekonomik sorunlar ile sosyal ve kültürel sorunlar yaşamaları, düşük memnuniyet düzeyine sahip olmalarını beraberinde getirmektedir. Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010: 31) araştırmalarında, Türkiye’de önyargı ve dışlanma ile karşılaşan yabancı uyruklu öğrencilerin, yalnızlık, uyumsuzluk, çekingenlik, kültürel şok ve psikolojik bozukluklar anlamında sorunlar yaşayabildiklerini ve bu öğrencilerin ülkeye ve üniversiteye yönelik memnuniyetlerinin de düşük düzeyde gerçekleştiğini belirlemişlerdir.

Özçetin (2013: 88) de araştırmasında, ekonomik sorunlar yaşamayan, barınma ve beslenme ihtiyaçlarını gereği gibi karşılayabilen, sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurabilen, sosyo – kültürel ve sportif etkinliklere katılabilen yabancı uyruklu öğrencilerin, ülkeden ve üniversiteden memnun olma düzeylerinin de yüksek olduğunu belirlemiştir.

Ev sahibi ülkenin sosyal ve kültürel değerleri ile kendisini bütünleştirebilmiş yabancı uyruklu öğrenciler, başarılı bir sosyalleşme süreci içerisinde yer alabildiklerinden, memnuniyet düzeyleri de o denli yüksek olabilmektedir. Çünkü bu şekilde sosyal etkileşimde ve iletişimde bulunabilme olasılığı artmakta ve bireyler sosyal yaşama çok daha kolay uyum sağlamaktadırlar.

3.9. SOSYO–EKONOMİK SORUNLAR BAĞLAMINDA ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETLİLİĞİ

Uluslararası öğrencilerin maruz kaldıkları diğer sorunlar gibi sosyo - ekonomik sorunlar da, öğrencilerin eğitim yaşamlarını olduğu gibi sosyal yaşamlarını da olumsuz etkileyebilmektedir. Bu doğrultuda sosyo - ekonomik sorunlar yaşayan yabancı uyruklu öğrenciler, hayal kırıklıkları ve duygusal sıkıntılar yaşamaya başladıklarında da psikolojik rahatsızlıklara maruz kalabilmektedirler.

Uluslararası öğrenciler, kendi ülkelerinden uzak kalmak (homesick), dil problemleri yaşamak, kültür ve yaşam tarzı farklılıkları vb. dolayısıyla depresyonla baş etmek zorunda kalabilmektedirler (Manthei ve Gilmore, 2005: 206). İranlı doktora öğrencileri örneğinde gerçekleştirilen araştırmalar kapsamında da öğrencilerin en fazla yaşadıkları sorunlar arasında dil problemi, akademisyenlerle yeterli iletişim ve irtibat

kuramama ve anlaşamama ve yaşam giderleri ile gelirlerin denk olmaması (Haghdooost, 2005: 5; Haghdooost, Pour khandani ve Afzalan, 2006: 116) gibi sorunlar öncelikli olarak gündeme getirilmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin öz kültürleri ile eğitim görülen ülkenin kültürel değerleri arasında büyük farklılıklar bulunması, önemli sorunlar arasında değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ev sahibi ülkede yaşama süresi uzadıkça, uluslararası öğrencilerin kültür çatışması yaşama olasılıkları da o denli düşük olmaktadır. Aynı şekilde yabancı uyruklu öğrencilerin, ev sahibi ülkenin vatandaşı olan öğrenciler ya da yerli halk ile sosyal etkileşim ve iletişim içerisinde bulunmaları da kültürel sorunların bertaraf edilmesini sağlamaktadır (Altbach ve Knight, 2007: 294).

Zeller ve Mosier (1993: 1-2) tarafından belirlenen “W – Curve Modeli” kapsamında da, uluslararası öğrencilerin adaptasyon süreçleri aşağıda verilen kapsamda ve inişli- çıkışlı beş aşamalı bir süreç olarak değerlendirilmektedir:

1. Uluslararası öğrencilerin kampüse ilk geldikleri zamanı ifade eden ve “balayı dönemi” olarak adlandırılan dönemi kapsamaktadır. Dönem itibarıyla öğrenciler, üniversiteye kayıtlarını yaptırmış, hazırlıklarını ve planlamalarını yapmış olmanın sağladığı motivasyon ile kendilerini iyi hissetmektedirler.
2. Öğrencilerin, eğitim döneminin başlaması ile birlikte okul kültürüne aşina olmamaları dolayısıyla kültür şoku yaşamaya başladıkları dönemi ifade etmektedir. Bu dönemde uluslararası öğrenciler, uyum problemi yaşayacakları gerçeği ile yüzleşmeye başlamaktadırlar.
3. Öğrencilerin kültür şokunun üstesinden gelmeye başladıkları aşamayı ifade etmektedir. Bu nedenle de öğrenciler, artık kendilerini daha rahat hissetmeye başlamakta ve bu aşamada güven duygusunun hâkim olduğu görülmektedir.
4. Bu aşamada yabancı uyruklu öğrenciler; fiziksel çevreye alışmalarına karşın, henüz tam olarak sosyal çevreye uyum sağlayamamış olmakta ve öz kültürü ile ev sahibi ülke kültürü arasında kalması nedeniyle sosyal izolasyon yaşayabilmektedir.
5. Son aşama kapsamında da yabancı uyruklu öğrenciler; kampus yaşamına entegre olabilen, üniversite personeli ve akademisyenler sağlıklı diyaloglar kurabilen ve sağlıklı arkadaşlık ilişkileri oluşturabilen bireyler olabilmektedirler”.

3.10. EKONOMİK, KÜLTÜREL VE SOSYAL EYLEM OLARAK ULUSLARARASI ÖĞRENCİ HAREKETİLİLİĞİ

Uluslararası öğrenci hareketi, sahip olduğu temel nitelikler ve ortaya koyduğu değerler bağlamında, ekonomik, kültürel ve sosyal bir eylem olma niteliğine sahiptir. Bu anlayış içindeki ülkeler, özellikle de kalkınma planlarını ve eğitim politikalarını oluşturma sürecinde, uluslararası öğrenci hareketliliğini ekonomik, kültürel ve sosyal değerler üreten önemli bir araç olarak ele almaktadırlar. Buna yönelik olarak uluslararası öğrenci hareketliliği olgusu, tüm dünyayı etkileyen küreselleşme sürecinin önemli bir parçası olarak görülmekte ve yükseköğretim programlarının uluslararasılaştırılması da, küreselleşmenin güçlü bir kanıtı olarak değerlendirilmektedir.

Söz konusu edilen bu belirlemeler doğrultusunda, artık uluslararası öğrenci hareketliliğine daha fazla önem veren ülkeler ve uluslararası nitelik taşıyan üniversiteler, konuyu pazarlama anlayışı ile ele almaktadırlar (Kehm, 2005: 19). Çünkü artık yabancı uyruklu öğrencilerin, eğitim olgusuna endeksli olarak ülkelerarası dolaşimleri ekonomik bir sektör olarak değerlendirilmekte ve hemen hemen bütün ülkeler, bu sektörden daha fazla pay alabilmek için, yeni eğitim politikaları ve sistemleri üretmektedirler (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010: 28). Ülkelerin, daha fazla içinde yer almak istedikleri, ekonomik, kültürel ve sosyal bir eylem olarak uluslararası öğrenci hareketi, aşağıda verilen üç temel husus altında ele alınmaktadır (Hatakenaka, 2007: 138):

1. Uluslararası öğrenci hareketliliği; gerek ulusal ve gerekse de küresel düzeyde, çok kültürlülük anlayışının yaygınlaştırılmasını sağlamak açısından kültürel ve sosyal bir eylem olma niteliğine sahiptir.
2. Uluslararası öğrenci hareketliliği; ülkelerin önemli kazançlar elde etmelerini sağlaması açısından, ekonomik bir eylem olma niteliğine sahiptir.
3. Uluslararası öğrenci hareketliliği, beyin göçüne zemin hazırlayan bir olgu olmak bakımından; ekonomik, sosyal ve kültürel bir eylem olma niteliğine sahiptir.

Çalışmanın bu aşamasında, söz konusu edilen bu niteliklere göre, uluslararası öğrenci hareketliliği ile ilgili ayrıntılı belirlemelerde ve değerlendirmelerde bulunulacaktır. Çalışmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi burada tamamlanmıştır. Bir sonraki bölümde araştırmanın bulgularına yer verilmiştir.

4. BÖLÜM : İRANLI ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİ VE TÜRKİYE'DE KALMAYA YÖNELİK DÜŞÜNCELERİ

Bu bölümde anket tekniği ile sahadan toplanmış olan verilerden elde edilmiş olan bulgulara yer verilmiştir. Bulgular alanlarına göre aşağıda ilgili alt başlıklar çerçevesinde sunulmuştur.

4.1. ARAŞTIRMANIN BETİMSSEL BULGULARI

Betimsel bulgular başlığı altında demografik bilgiler, Türkiye'de öğrenci olma süreci, eğitim yaşamı, Türkiye'de yaşamdan memnuniyet, entegrasyon ve gelecek beklentisi konusunda bilgiler verilmiştir.

4.1.1. Sosyo-Demografik Bulgular

Bu bölümünde katılımcıların demografik yapısına ilişkin bulgular analiz edilerek, sonuçlarına yer verilmiştir. Ayrıca bu bölüm Türkiye'de İLÜ öğrencilerinin düşünceleri, deneyimleri ve yaşadığı problemlere ilişkin bulguları ve yorumları içermektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular tablo, grafik ve yorumlarıyla aşağıda sunulmuştur.

Araştırma kapsamında İLÜ öğrencilerin demografik özelliklerini elde etmek amacıyla cinsiyet, medeni durum, yaş, okul, bölüm, sınıf, ekonomik gelir düzeyi, anne ve baba eğitim durumu, işi vb. gibi sorular sorulmuştur. Bu sorulardan elde edilen verilerin frekans dağılımları çıkarılmıştır.

Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim gören İranlı Lisans Üstü (İLÜ) öğrencilerden ankete katılmayı kabul eden 396 öğrencinin, büyük çoğunluğunu %60,1 oranıyla erkek öğrenciler (n=238) oluştururken, kadın öğrencilerin oranı ise %39,9'dur (n=158).

Tablo 13. Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Sayı	Oran
Erkek	238	60,1
Kadın	158	39,9
Toplam	396	100

Yurtdışı eğitim programlarına katılmak konusunda kadın öğrencilerin oranının az olmasının nedeni, son yıllarda İran vatandaşları nezdinde toplumsal cinsiyet eşitliğine genel olarak olumlu bakışın oluşumu ve güçlenmesine ve köklü değişimlere rağmen, hala belli bir kitle ataerkil aile sisteminin baskın olması nedeniyle bu olanağı kadınlar için kısıtlamaktadır.

Ayrıca, nerdeyse tüm Müslüman ülkeler gibi, hala toplumda kadının sosyal yaşamda yerinin az olması hissedilmektedir. Bu güçlü ve baskıcı faktör nedeniyle genç ve özellikle bekâr kadınların yurt dışı seyahat ve eğitim olanağı erkek öğrencilere göre daha zor olduğu için kadın katılımcıların sayısı daha azdır.

YÖK verilerine göre ise toplam İLÜ öğrenci sayısı yıllara göre azalsa da İranlı kadın öğrencilerin sayısında önemli bir artış görülmektedir. 2018-19 Öğrenim yılında YÖK tarafından açıklanan istatistiksel raporlara göre, Türk Üniversitelerinde öğrenim gören toplam (ön lisans, lisan ve lisansüstü) 7154 İran uyruklu öğrencinin 3301'i (%46,1) kadın ve 3853'ü (%53,9) erkektir¹.

Her yıl YÖK tarafından açıklanan raporlar ve istatistiklerde Türkiye'ye gelen yeni yabancı öğrencilerin sayısı (İranlı öğrenciler dâhil) güncel olarak sunulmaktadır. Bu verilerden elde edilen örneklem hesaplamalarına göre araştırma kapsamında ulaşılan toplam İranlı öğrenci sayısı 2014-2019 yılları arasında Türkiye'de lisansüstü eğitim gören toplam öğrenci sayını temsil edecek büyüklüktedir. Katılımcı sayısından da anlaşılacağı üzere Türkiye'deki İLÜ öğrencilerin akademik çalışmalara katkıda bulunmaya istekli olduklarını da göstermektedir.

¹ <https://istatistik.yok.gov.tr/> , Tablo 21. Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uyruklarına Göre Sayıları, 2018 – 2019 (Erişim tarihi: 03.10.2023)

Genel bir söylemle, yaşamın çocukluk, gençlik, yaşlılık gibi evrelerinden her birini tanımlamak için Yaş kavramı gerekmektedir. Zamanın hızlıca geçmesi insanlar için yaş ilerleme ve yaşlanma kaygısından doğan düüünce, davranış ve kararlardır.

Özgür (2013) 'e göre, dünyanın hızlıca ve sürekli değişmesi mevcut değerlerin de Zaman içinde değişmesine sebep olmuştur. Bu yüzen zaman faktörünün önemli kaçınılmazdır. Zaman akımı ile beraber insanlar yaşadıkları olaylar, aldıkları dersler ve eğitimler neticesinde, bakış açıları değişebilmektedir, bu da değerlerin farklılaşmasına yol açmaktadır. Özgür (2013), 'Yaşa Göre Değer Farklılıkları' adlı çalışmasında, ileri yaştaki bireyin olaylara bakış ve davranı açısından diğer yaş gruplara göre daha muhafazacı olması ve benimsemesi beklenmektedir.

Schwartz (1987) çalışmaları sonucu, genç yaşlardan ileri yaşlara doğru süreçte, bireylerin, inançlarına dayanarak, amaçları uğruna sergiledikleri davranışları olarak adlanan değerlerin, farklılıkları görünmektedir.

Araştırmamızda ise yaş değişkeninin bir nicel veri türü olarak ele almamızın sebebi, katılımcıların yaş gruplarına göre duyguları, görüş ve algıları ve zaman içerisinde verdikleri kararların değişmesi hakkında analizler yapılmasıdır. Buradan hareketle aşağıdaki tabloda katılımcıların yaş dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 14. Yaş Dağılımı

Yaş Aralığı	Sayı	Oran
18-25	25	6,3
26-30	82	20,7
31-35	91	23,0
36-40	48	12,1
41-45	94	23,7
46-50	46	11,6
50+	10	2,5
Toplam	396	100

Katılımcıların yaş gruplarına bakıldığında; 18-25 yaş grubu (n=25) %6,3, 26-30 yaş grubu (n=82) %20,7, 31-35 yaş grubu (n=91) %23, 36-40 yaş grubu (n=48) %12,1, 41-45 yaş grubu (n=94) %23,7, 46-50 yaş grubu (n=46) %11,6 ve 50 ve üzeri grup ise (n=10)

%2,5'dir. Katılımcıların yaş dağılımı ise 18 ile 60 yaş aralığındadır. Katılımcıların yaş olarak en yoğun olduğu grup, %23,7 ile '41-45 yaş' grubu ile yüzde %23,0 ile '31-35 yaş' grubudur. Tabloda, tekil olarak yaş dağılımına bakıldığında, 42 yaşında olan katılımcıların araştırmada diğer yaşlara göre daha yoğun bir şekilde yer aldığı görülmektedir.

Bireylerin ister erkek, ister kadın olarak, gereksinim duyulan tüm biyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarının karşılanması doğrultusunda başka bir kişi ile birlikte olmalarının resmi şekli, evlilik müessesesinin adı ile tanımlanmaktadır. Araştırmalarda medeni durum bireyin psikolojik durumunu etkileyebilecek bir değişkendir. (Dündar, Demirli, 2018)

Birçok çalışmada, İnsanın "kendini iyi hissetmesi ve iyi işlevde bulunması" olarak tanımlanan psikolojik iyi oluş ve medeni durum ile arasındaki ilişkili olduğu ortaya koyulmuştur. Birsal (2010)'a göre, birlikte oldukları kişi ile mevcut ilişkisinin kapsamı ve kalitesi, bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyini etkileyebilmektedir.

Buradan yola çıkarak ve araştırmamızın ilerideki sorularından birinde katılımcıların ruh halini incelemek amacıyla, demografik bilgiler kısmında katılımcıların medeni durumu hakkında bilgi alınmaya çalışılmıştır.

Tablo 15. Medeni Durum

Durum	Sayı	Oran
Bekâr	210	53
Evli	148	37,4
Nişanlı	28	7,1
Boşanmış	2	0,5
Cevap Vermek İstemiyorum	8	2
Toplam	396	100

Medeni duruma bakıldığında, katılımcıların %53,0 ile yarısından fazlasının bekâr olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların yaşları ile kıyaslandığında yaş ortalaması yüksek olmasına rağmen bekâr olma oranının da yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların

%37,4'ü (n=148) evli, %7,1'i (n=28) nişanlı, %0,5'i (n=2) boşanmış olmaktadır. Bu soruya cevap vermek istemeyenlerin oranı ise %2'dir.

Tablo 16. Katılımcı Dâhil Aile Üye Sayısı

Aile Üyesi	Sayı	Oran	Aile Üyesi	Sayı	Oran
1 kişi	5	1,3	5 kişi	116	29,3
2 kişi	65	16,4	6 kişi	47	11,9
3 kişi	50	12,6	7 kişi	11	2,8
4 kişi	92	23,2	8 kişi ve üzeri	5	2,6
Toplam				396	100

Öğrencilerin aile üye sayısı rakamlarına bakıldığında; en yüksek oran 5 kişilik (n=116 - %29,3) ve 4 kişilik aileler (n=92- %23,2) olmuştur. Katılımcıların %16,4'ü (n=65) iki kişilik aileye sahiptirler. Yüzde12,6 oranda (n=50) öğrencilerin ailesi 3 kişiden oluşmaktadır. Diğer ailelerin üye sayısı ise %11,9 oranda (n=47) 6 kişiden, %2,8'i (n=11) yedi kişiden oluşmaktadır. Diğer sayıların oranı ise %1,5 altında olarak görünmektedir. Aile büyüklüklerine bakıldığında, 5 kişilik ailenin %29,3 ile en sık rastlanan büyüklük olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Türkiye'ye Gelmeden Önce Yaşamınızın Büyük Bölümü Nerede Geçti?

Yerleşim Yeri	Sayı	Oran
Köy	18	4,6
Şehir	199	50,4
Büyükşehir	169	42,8
Yurtdışı	9	2,3
Toplam	395	100,0

Katılımcıların Türkiye'ye gelmeden önce %93,2 seviyesinde, şehir ya da büyükşehirlerde yaşadığı görülmektedir. Katılımcıların Türkiye'ye gelmeden önce, ailesi ile yaşadığı yer hakkında elde edilen verilere göre en çok yaşanan yerleşim birimi olarak; %50,3 şehir, %42,8 oranında yaşam yeri büyükşehir, %4,6 olarak köy ve %2,3 ise yurtdışı olarak belirtilmiştir.

Bireyin öğrenim hayatına bir bütün olarak baktığımızda, öğrenciler ilk eğitiminden sonuna kadar tüm aşamalarda, anne veya baba tarafından çeşitli destekler almaktadırlar. Ailelerin sosyo-ekonomik seviyesinin yüksek olması, öğrencilerin başarı olasılığını pozitif yönde etkilemektedir. (Coleman, 1988; Gregg and Machin, 1999; McNeal, 1999; Schiller vd., 2002; Ergün,1992).

Sui-Chu ve Willms (1996)'a göre, Sosyo-ekonomik seviyesi yüksek olan ebeveynler çocuklarının eğitim ile ilgili konularına, diğer sevilere nazaren, daha fazla müdahil olup yönlendirmede bulunmaktadır. Macbeth (1994)'e göre ise, Sosyo - ekonomik düzeyi düşük bazı ebevenler, öğrencilerine manevi destek ve sözel teşvikler ile, motivasyon sağlar ve eğitimlerinin ilerlemesi ve yükselmesini sağlar.

Ebeveynin eğitim seviyesi öğrencilerin eğitim konusunda isteklendirme (motivasyon) kaynaklarından biri olarak düşünülerek ölçmeye alınmıştır ve bu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 18. Anne- Babanızın Öğrenim Durumu Nedir?

Eğitim Durumu	Anne Öğrenim Durumu		Baba Öğrenim Durumu	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Okuryazar Değil	30	7,6	11	2,8
Okuryazar	43	10,9	23	5,8
İlkokul	13	3,3	9	2,3
Ortaokul	35	8,8	34	8,6
Lise	142	35,9	139	35,1
On Lisans	14	3,5	103	26
Lisans	85	21,5	24	6,1
Y. Lisans /Doktora	22	5,6	42	10,6
Diğer (Vefat)	12	3	11	2,8
Toplam	396	100	396	100

Katılımcıların annelerinin eğitim durumuna bakıldığında %7,6 okuryazar değil, %10,9 okuryazar, %3,3 ilkokul, (%8,8) ortaokul, %35,9 lise mezunu, %3,5 ön lisans mezunu, %21,5 üniversiteden lisans mezunu, %5,6 'si yüksek lisans veya doktoralı şeklindedir.

Katılımların %3'ünün ise annesi vefat etmiştir. Katılımcıların babalarının eğitim durumuna bakıldığında ise %2,8'i okuryazar değil, %5,8'i okuryazar, %2,3'ü ilkokul, %8,6'sı ortaokul seviyesinde eğitim gördükleri belirtilmiştir. Babaları lisansüstü eğitim seviyesine sahip olan katılımcı sayısı, toplam katılımcıların %10,6'sını, babaları lisans düzeyinde olanların oranı ise %6,1 oluştururken, babaları lise mezunu olanların oranı %35,1'dir. Ön lisans mezunu babaların oranı ise %26'dır. Babasının vefatını belirten ve kişinin eğitim durumunu belirtisiz bırakan katılımcı sayısı %2,8 olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların babalarının öğrenim durumuna bakıldığında ise liseden mezun olanların oranı, %35,1 ile anne öğrenim durumu ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ancak, baba öğrenim durumunda, lisans mezunu olanların oranı düşerken, ön lisans mezunu olanların %26,0 oranında olduğu görülmektedir. Öğrenim düzeyi bakımından rakamlar ve yüzdeler bakıldığında, katılımcıların anne ve babalarının büyük çoğunluğu formal eğitim almış olduğu görülürken, aldıkları eğitim ise lise ve ön lisans seviyelerinde yoğunlaşmaktadır.

Öğrencinin akademik başarısını etkileyen pek çok faktör arasında anne ve baba mesleği ve buna dayanarak istikrarlı gelir durumu da önemli etkenler arasında yer almaktadır. Bu doğrultuda ebeveyn mesleki durumu hakkında bilgi toplamaya çalışılmıştır.

Katılımcıların annelerinin %52'si (n=206) ev hanımı, %21,2'si (n=84) emekli, %9,3'ü (n=37) memur, %5,1 (n=20) öğretmen olduğu görünmektedir. Katılımcıların %4,3 annelerinin vefat ettiğini belirtmişken %1,3 oluşturan kitlenin annesi öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Çiftçi, özel şirket memuru, doktor, terzi, berber vs. gibi diğer mesleklere sahip olanların oranının %1 altında olduğu görülmektedir.

Katılımcıların babalarının çalışma durumu bakımından, %35,7 (n=141) emekli, %13,2 (n=52) memur, %13,1 (n=52) serbest meslek sahibi, %10,4 (n=48) esnaf oluşturmaktadır. Diğer meslekler ise %2,8 (n=11) öğretim üyesi, %4,3 (n=17) çiftçi, %2,3 öğretmen, %3,0 şoför, %2,5 mühendis, kalan kısım ise %1,5 oranı altında olanlar, farklı (diğer) işlerle uğraşmaktadırlar. Annelerin %21,2'sinin ve babaların ise %35,7'sini emekli olduğu görülmektedir. Annelerdeki ev hanımı oranı %52 ile oldukça yüksektir.

Uysal Şahin (2022)'a göre, yaşam kalitesi kavramı, çok boyutlu bir olgudur. Anlam olarak bu olgu nesnel (bilimsel ve istatistiksel bilgi) ve öznel (kişisel görüş) neteliği taşımaktadır. Yaşam kalitesi denilen terim, birçok unsurdan oluşmaktadır. Bunların arasında en önemliler ise, eğitim, ekonomi, sağlık, ulaşım vs. ve kişilerin bu unsurları nasıl algılayıp, değerlendirmeleri ve mevcut olanaklardan memnuniyet düzeyidir. Bunu dikkate alarak, eğitim kalitesinin üst düzeyde olan ülkelerin yaşam kalitesi göstergelerinin de yüksek olması görünme olasılığı yüksektir.

Bu doğrultuda yaşam kalitesi ile ilgili bir soru düşünülmüştür. Ellinci sorunun amacı İLÜ öğrencilerinin Türkiye'ye geldikleri andan itibaren yaşam kalitelerindeki değişimin ölçülmesidir. Katılımcıların, kendi ülkelerindeki yaşamları ile Türkiye'deki yaşamlarını karşılaştırmaları istendiğinde, İran'daki yaşamdan 'daha iyi' olduğunu belirtenlerin oranı %44,4 (n=176), 'aynı' olduğunu düşünenlerin oranı ise %42,7'dir (n=169).

Daha kötü diyenlerin oranı ise %12,9'dur (n=51). Genel bir bakışla buldukları ülkenin, İran ile aynı ve daha iyi olduğunu düşünenlerin toplam oranı %87,1'dir. Bu oran, İLÜ öğrencilerinin Türkiye'ye büyük ölçüde olumlu baktığını yansıtan bir başka göstergedir.

Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü tarafından açıklamalara göre, her eğitim yılında, Devlet, özel kurumlar ve şirketler, vakıf ve dernekler tarafından seçili öğrencilere, geri ödemesi gerekmeyen, maddi yardımlar (burs) sağlanmaktadır.

Diğer bir destek türü ise öğrenim kredisi adı altında, T.C. vatandaşı olan yükseköğrenim öğrencilerine geri ödeme şartıyla yapılan maddi desteklerdir. Bu desteklerin amacı öğrencilerin eğitim sürecinde refah ve gelişmelerine kısmi destek ve katkıda bulunmaktır. Uluslararası öğrencilere gelince bu desteklerin çeşiti ve sayısı, vatandan olan öğrencilere göre, oldukça kısıtlıdır ve her sene ükrekere göre yabancı burs kontenjanları değişmektedir. Araştırmamızda, katılımcılara, Türkiye'de eğitimlerini sürdürmek için hangi kanallardan maddi destek aldıkları sorulmuştur

Tablo 19. Öğrencilerin Aldıkları Eğitim Destekleri

İfadeler	Sayı	Oran	İfadeler	Sayı	Oran
Kendi İmkânlarımla	250	63,1	YTB Bursu	9	2,3
Kendi İmkânlarım ve Bilimsel Proje	17	4,3	Burslu	3	0,8
Çalışıyorum	12	3	Yukarıdakilerden En Az İkisi	105	26,5
Toplam				396	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%63,1'i (n=250)) kendi ve ailesinin imkânları ile eğitimini ve yaşamını Türkiye'de sürdürmektedir. Yüzde 3'lük bir kesim (n=12) sigortalı bir işte çalışarak, %4,3'lük (n=17) kesim ise üniversite veya Teknokentler tarafından yürütülen bilimsel projelere katılarak kendilerine gelir sağlamaktadır. YTB bursundan faydalanan katılımcı oranı ise %2,3'tür (n=9). Diğer maddi destek türlerinden faydalanan katılımcıların sayısı oldukça düşüktür. Ayrıca burs alan öğrenciler, aldıkları hibeye rağmen ailelerinin parasal yardımından da faydalandıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların geneline bakıldığında 396 öğrencinin büyük kısmı (%92,2)'si herhangi bir burs almamaktadır. Çeşitli parasal olanaklardan faydalanan katılımcıların oranı ise %7,8'dir (n=31). Maddi destek aldıkları tespit edilen 31 katılımcıya aldıkları burs miktarının yeterli olup olmadığı sorulduğunda, %19,4'ü aylık olarak ödenen maddi bursu 'çok yeterli' bulunduğunu, %54,8'i ise 'yeterli' bulunduğunu ve %25,8'inin de 'yetersiz' bulunduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğunun burs almadığı görülmektedir, bu oran %92,2'dir (n=365). Az sayıda burs alan katılımcının aldıkları burs miktarına bakıldığında, %58,1 oranında katılımcının 1000-1500 TL arası burs aldığı görülmektedir.

Tablo 20. Burs Alan Öğrencilerin Destek Miktarları

Burs Tutarı (TL)	Sayı	Oran
1000 TL'den az	3	9,7
1000 - 1500 TL arası	18	58,1
1501 - 2000 TL arası	3	9,7
2001 - 2500 TL ve üzeri	5	16,1
Diğer	2	6,5
Toplam	31	100

Toplam burs alan 31 öğrenciden %58,1'i 1000 ile 1500 TL arası aylık burs aldığını belirtmiştir. Burs alanların %54,8'i (n=17), aldıkları 1000-1500 TL arası bursu yeterli görmektedir. Burslu katılımcılara Türkiye'deki yaşamlarını sadece burs parası ile mi sürdürdükleri sorulduğunda, ilgili katılımcıların %66,7 (n=21) burs parasında daha para harcadıklarını belirtmişlerdir. Sadece burs parası ile yaşamını sürdüren katılımcıların oranı ise %33,3 (n=10) olarak tespit edilmiştir.

Katılımcılara aldıkları burslarının yanı sıra herhangi bir kişi veya kurumdan yardım alıp almadıkları, alıyorlarsa kimden aldıkları sorulmuştur. Burs alanların yarısından fazlasının (%58,6) ilave yardım aldığı görülmektedir. Ancak anlaşıldığı üzere, bu yardım büyük ölçüde %88,2 (n=15) ile aile desteği olarak görülmektedir. Buradaki elbette öğrenilmek istenen şey kurumsal destektir. Dolayısıyla sadece 2 katılımcı bursun yanında kurumsal destek aldığını belirtmiştir.

Tablo 21. Burs Dışında Herhangi Bir Kişi / Kurumdan Yardım Alma Durum

İfade	Sayı	Oran
Evet	17	58,6
Hayır	12	41,4
Toplam	29	100

Burs alan katılımcıların yarısından fazlası aldıkları burs miktarına ilave başka kaynaklardan da maddi destek aldıklarını belirtmişlerdir. Açıklamalara göre bu yardım çoğunlukla aileleri tarafından sağlanmıştır.

Tablo 22. Burs Alan Katılımcıların Maddi Destek Aldıkları Kişi ya da Kurumlar

İfade	Sayı	Oran
Aile	15	88,2
Yunus Emre Vakfı	1	5,9
İran MEB Yurtdışı Eğitim Bursu	1	5,9
Toplam	17	100

Katılımcılara öğrencilik döneminin yanı sıra ücret karşılığı herhangi bir ek iş yapıp yapmadıkları; yapıyorlar ise ne iş yaptıkları sorulmuştur. Toplam 396 katılımcıdan sadece 356'sı bu soruya cevap vermiştir. Gelen cevaplara bakıldığında; katılımcıların %68,8'i (n=245) herhangi bir ek işte çalışmadığını bildirirken, %31,2'si (n=111) bir işte çalıştığını belirtmiştir. Ek işte çalışanların oranının çok düşük olmadığı söylenebilir.

Yurtdışında yaşayan kişilerin Türkiye'ye yerleşmeden önce sıklıkla araştırdığı soruların birisi ise Türkiye'de yaşamının maliyetinin hesaplamasıdır. Yabancı öğrenciler ise eğitim masraflarını da göze almalıdırlar. Bu soruya cevap bulmak basit değildir ve yıllara göre değişmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü¹ tarafından 2014 ile 2022 yılları arası için aşağıdaki veriler açıklanmıştır:

Tablo 23: Türkiye'de Asgari Net Ücret Tutarları (2014 ile 2022 yılları arası)

Resmi Gazete Yayın Tarihi	Net Asgari Ücret	Resmi Gazete Yayın Tarihi	Net Asgari Ücret
31.12.2014	1.000,54 TL	27.12.2019	2.324,71 TL
31.12.2015	1.300,99 TL	30.12.2020	2.825,90 TL
30.12.2016	1.404,06 TL	17.12.2021	4.253,40 TL
30.12.2017	1.603,12 TL	1.07.2022	5.500,35 TL
27.12.2018	2.020,90 TL	29.12.2022	8.506,80 TL

Örneklem grubunu oluşturan İLÜ öğrencilerinden sadece 191'i aylık gelirini beyan etmiştir. Bu gelir tüm kaynaklardan elde edilen tutarı göstermektedir.

¹ - <https://www.csgeb.gov.tr/media/35787/yillar-itibariyle-net-brut-asgari-ucetler.pdf> , Erişim Tarihi: 28.01.2024

Tablo 24. Katılımcıların Türkiye’de Öğrenci Olarak Aylık Ortalama Gelir Düzeyleri

Miktar (TL)	Sayı	Oran	Miktar (TL)	Sayı	Oran
1,000’denAz	8	4,2	2,500 - 2,999	32	16,8
1,000 - 1,499	39	20,4	3000 - 3,999	15	7,9
1,500 - 1,999	58	30,4	4,000 - 4,999	2	1
2,000 - 2,499	35	18,3	5,000 ve Üzeri	2	1
Toplam				191	100

Değerlendirmenin daha verimli olması için gelir seviyesi tabloda görüldüğü gibi yedi guruba bölünmüştür. Yüzelere bakıldığında, katılımcıların %4,2’sinin aylık olarak gelirinin bin TL’den az olduğu, %20,4’ünün aylık 1000 ile 1,499 TL, %30,4’ünün gelirinin 1,500 ile 1,999 TL, %18,3’ünün ise 2,000 ile 2,499 arasında gelire sahip olduğu görülmüştür. Aylık ortalama 2,500 ile 2,999 TL geliri olan katılımcıların oranı %16,8 ve geliri 3,000 ile 3,999 TL olan kısmının oranı da %7,9’dur. Geliri 4,000 TL ve daha yüksek olan kısmın yüzdeleri düşük olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır.

Genel bir bakışla bir öğrencinin Türkiye’de eğitim hayatını sürdürmek için ortalama 1,500 ile 2,000 TL aralığında yaşam masrafı olduğu görünmektedir. Katılımcıların, burs, yardım ve ek iş olarak toplamda gelir durumlarının ne olduğunu sorduğumuzda, en yoğun grubunu %30,4 ile 1,500-2,000 TL arası geliri olduğu görülmektedir.

Katılımcıların aylık yeme, içme masraflarına ait veriler değerlendirildiğinde, şu sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 25. Öğrencilerin Aylık Ortalama Yeme-İçme Masrafları

TL	Sayı	Oran	TL	Sayı	Oran
1,000’den Az	36	14	2,000 - 2,499	52	20,2
1,000 -1,499	95	36,8	2,500 - 2,999	13	5
1,500 -1,999	55	21,3	3,000 ve Üzeri	7	2,7
Toplam				258	100

Katılımcıların %14'ü aylık 500 TL ile 1000 TL, yüzde 36,8'i aylık 1000 ile 1500 TL, yüzde 21,3'ü aylık 1500 ile 2000 TL, %20,2'si ise 2000 ile 3000 TL yeme içme gideri olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların aylık yeme-içme masrafları toplamda, %36,8 oranında 1000 ila 1500 TL arasında olduğu görülmektedir.

Katılımcıların büyük oranda aile imkânları ile yaşadıkları bilgisine önceki sorularda varılmıştır. Buna göre aylık büyük bir oranda para transferi İran'dan Türkiye'ye devam etmektedir. Yukarıdaki tutarlar İLÜ öğrencilerinin okul ve eğitim masraflarını içermemektedir. Ayrıca İran devletine karşı yapılan uluslararası ambargo ve yaptırımlara ilave olarak bankaların da, İran vatandaşlarının parasal işlemlerini dondurmakta olması öğrencileri ve ailelerini sürekli kaygıya itmektedir. Bu durumun sürekliliği ve her geçen gün ağırlaşması, öğrencilerin eğitim sürecinde başarısını ve istekliliğini düşürmekte ve bu durum da Türkiye'de yaşamdan memnun olmamalarına neden olmaktadır.

4.1.2. Türkiye'de Öğrenci Olma Süreci

Bulduğumuz modern ve teknolojik çağda, genel bir bakış olarak, nitelikli bir kişinin bir işe veya kuruma alınma süresinde, adayların hangi ülkeden veya üniversiteden mezun oldukları doğal olarak önemli bir kriter görünmektedir. Ancak hala tartışma konularından biri olan bir durumdur.

Kimi kurum / kuruluşlar sayılı ve adı duyulmuş üniversitelerden diploma alanlar arasından başvuru kabul ederken, kimisi de adayların hangi ülke ve üniversiteden mezun olduklarında bakmamaktadırlar. Ancak adayları sınava alarak, mülakat sırasında, kendini ve vasıflarını düzgün bir ifade ile tanıtan ve o alanda bilgi ve becerilerini geliştirmeye istekli olduğunu gösteren adayları değerlendirmeye almaktadırlar.

Türkiye'deki üniversitelerin başvuru koşullarına bakıldığında, adaylar için tek şart ise mezun oldukları üniversitelerin Türkiye Milli Eğitim bakanlığı tarafından denkliği onaylanmış olmasıdır.

Araştırmamızın bu kısmında, öğreni akımının menşesini tespit etme amacıyla katılımcıların son mezun olduğu ülke hakkında bilgi edinmeye çalışılmıştır ve aşağıdaki tablo'da gösterilmiştir.

Tablo 26. Lisans Mezuniyetiniz Hangi Ülkede Oldu?

Ülke	Sayı	Oran
İran	370	93,4
Türkiye	25	6,3
Kıbrıs	1	0,3
Toplam	396	100

Elde edilen verilere göre %93,4 oranında katılımcılar lisanslarını kendi ülkelerinde bitirerek bir lisansüstü programa katılmak amacıyla yurt dışına çıkmış ve Türkiye'de bir üniversiteyi tercih etmiştir. Yüzde 6,3 katılımcı ise Türkiye'de lisansını bitirmiş ve lisansüstü programına, yine Türkiye'deki bir üniversitede devam etmeye başlamıştır. Yüzde 0,3 altında bir kitle de Kıbrıs başta olmak üzere, diğer bir ülkeden mezun olmuş ve Türkiye'deki üniversitelerde bir lisansüstü programda kayıt hakkı kazanmıştır.

Uluslararası öğrencilerin misafir oldukları ülkede yaşadıkları süre bir etken olarak, ilgili öğrencilerin duygu ve sorunları üzerinde çalışan kimi araştırmalar tarafından ele alınmıştır. Eğitim sürecinde karşılaşılan sorular arasında uyum sorunu önemli bir konumdadır.

Lysgaard (1955) uyum sorunu konusu üzerinde çalışmasında, yabancıların geldiği ülkeden farklı bir kültürde yaşadıkları dönemde ve o topluma uyum sağlama sürecini gözlemlemek amacıyla "U-Eğrisi" yaklaşımını ortaya çıkarmıştır¹.

Lysgaard, bu yöntemde yabancı öğrencilerin eğitim aldıkları ülkede kalma süresi ile uyum sağlama aşamaları arasında ilişki olduğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Bu etkeni dikkate alarak ve araştırmamızın temel sorularından birisi olarak uyum sorunu hakkında doğru ilişkileri bulmak amacıyla İranlı öğrencilerin Türkiye'de yaşamakta oldukları süreyi tespit etmek hedeflenmiş ve anket soruları içinde yer verilmiştir.

¹ - Lysgaard, S. (1955). "Adjustment in a Foreign Society: Norwegian Fulbright Grantees Visiting the United States". *International Social Science Bulletin*, 7, 45-51.

Tablo 27: Kaç Yıldır Türkiye’de Bulunuyorsunuz?

Yıl	Sayı	Oran	Yıl	Sayı	Oran
0	8	2,0	6	33	8,4
1	51	12,9	7	12	3,0
2	98	24,9	8	1	0,3
3	80	20,3	9	3	0,8
4	55	14,0	10	2	0,5
5	48	12,2	11	3	0,8
Toplam				394	100,0

Elde edilen verilere bakıldığında araştırmaya katılanların çoğunluğu bir (1) yıldan uzun bir süredir Türkiye’de yaşamaktadır. En yüksek oran (%24,9) iki yıl olarak Türkiye’de yaşayan öğrencilere aittir. Bu oranı yakından takip eden oran ise 3 yıldır Türkiye’ye gelen İLÜ öğrencileridir (%20,3). Bu oranların diğer yıllara ait olan oranlar ile arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu durumun, yurt dışı öğrenci hareketinin bir dalgası olarak oluştuğunu söylemek olanaklıdır. Ancak 1 yıl ve bir yılın altı bir dönem Türkiye’ye yerleşen öğrenciler (sırayla %12,9 ve %2,0) sayısına bakıldığında bu hareketin yavaşladığı söylenebilir. Diğer değerlere bakıldığında, %14,0 oranında öğrenciler 4 yıl, %12,2’si 5 yıl, %8,4’ü ise 6 yıl ve %3,0’ü 7 yıldır Türkiye’de yaşamaktadırlar. 8 yıl ve üzeri Türkiye’ye yerleşen katılımcıların oranı ise %1’in altındadır. Bununla birlikte genel olarak bakıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun 5 ve altı yıl süre (%86,4) ile Türkiye’de öğrenci olarak kaldığı tespit edilmiştir. Sadece %13,6’sı 6 ve daha fazla yıldır Türkiye’de olduğunu belirtmiştir.

Genel olarak yüzdelerle bakıldığında 2015 ile 2018 arası yıllarında bir yoğunluk ve yükselme görülmektedir ve bunun anlamı da İran’dan yurt dışına yönelik bir öğrenci hareketi başlamasıdır. Ancak bir yıl ve altı Türkiye’ye yerleşen katılımcı oranının anlamlı düşüşüne neden aramak gerekirse; son 2 yılda İran’da yaşanan ekonomik kriz ve ardından enflasyonun artışı ve İran parası biriminin, Türkiye lirası başta olmak üzere birçok yabancı döviz karşısında değer kaybı, İranlı öğrenci akımını da olumsuz etkilemiştir. Katılımcıların Türkiye’de bulunma süresi en çok 2 ila 3 yıl arasında görülüyor. Bunların toplam oranı %45,2’dir.

Göç İdaresi Başkanlığı'nın kararı üzere, Türkiye'deki tüm uluslararası öğrencilerin öğrencilik süreleri boyunca öğrenci ikamet izni almaları gerekmektedir. Eğitimine devam eden yabancı uyruklu öğrenciler için ise, daha önceden verilen ikamet izini süreleri dolmadan, gerekli belgeleri okuldan temin etmeleri ve uzatma başvurusunda bulunmaları zorunludur.

Türkiye Göç İdaresi Başkanlığı resmi Web sayfasında yer alan açıklamalara göre “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”na (YUKK'a) göre “ikamet izni” Türkiye’de kalmak üzere verilen izin belgesini ifade etmektedir. Yetkili makamlar tarafından düzenlenen bu izin belgesi, yabancı ülke vatandaşına, belirli bir süreliğine ve belirli bir yerde yaşama hakkı sağlamaktadır. Kamusal düzenin sağlanması ve korunması açısından önem arz eden “ikamet izni” yabancı ülke vatandaşının talepte bulunması, istenilen evraklarla başvurusu ve talepte bulunduğu ikamet izni türünde şartları taşıması halinde düzenlenmektedir¹.

Başka bir deyişle Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na bağlı konsolosluklar tarafından yabancılara verilen ülkeye giriş izini süresinden daha uzun süre kalmayı planlayan tüm yabancıların, ellerinde bulunan yasal seyahat belgeleri ile ikamet izni başvurusunda bulunmaları mecburidir. Süresi belli olan izin belgeleri, kalma isteminde bulunan yabancılara geçici olarak ikamet hakkı tanımaktadır. Bu izin çeşitlerini dikkate alarak katılımcılara hangi ikamet türünden faydalandıkları sorulmuş yukarıdaki veriler elde edilmiştir.

Tablo 28. İkamet / Oturma İzninizin Türü Nedir?

İzin Türü	Sayı	Oran
Öğrenci Vizesi	344	86,9
Çalışma izni	45	11,4
İkinci Vatandaşlık	4	1
Vizesiz Giriş	2	0,5
Turistik Vize	1	0,3
Toplam	396	100

¹ - <https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri>, (Erişim Tarihi: 01.05.2022)

Katılımcıların ikamet ya da oturma izni türüne bakıldığında, büyük çoğunluğun, ‘öğrenci vizesi’ ile ikamet ettiğini belirttiği görülmüştür. Öğrencilerin Türkiye’de yaşama sürelerinin dağılımına bakıldığında ise %86,4 oranında katılımcı 1 ile 5 yıl arası süreyle Türkiye’de yaşamaya devam etmektedir. Yüzde 13,6 katılımcı ise 5 yıl ve üzeri süredir Türkiye’de bulunduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların oturma izni durumu verilerine göre; büyük bir oranda öğrenciler (%86,9) (n=344) ‘öğrenci vizesi’ ile Türkiye’de ikamet etmektedirler. Yüzde 11,4 (n=45) oranında katılımcı ise ‘çalışma izni’ başvurusunda bulunarak Türkiye’de iş ve eğitimlerine devam etmektedir. Yüzde 1,0 oranında katılımcı ‘ikinci vatandaşlık hakkını’ kazanarak yasal oturma izni elde etmiştir. ‘Turistik vize’ ve ‘üç aylık vize’ muafiyetini kullanarak Türkiye’de bulunan öğrenci oranı ise sırayla %0,3 ve %0,5’dir.

4.1.3. Türkiye’de Eğitim Yaşamı

Her ülkede verilen eğitim sistemi birbirinden farklı ve bazen o ülkeye özgüdür. Bazen bir kaç yılda bir eğitim sisteminin değişmesi, milyonlarca öğrencinin okul hayatını etkilemektedir. Türkiye’de ise son 20 yılda 16 kez eğitim sisteminin değiştirilmiş olduğu söylenmektedir¹. Bu durum, İran eğitim sisteminde, kısmen ve özellikle ders içerikleri konusunda da geçerlidir.

Günümüzde ise birçok eğitim kurumu yaşam boyu eğitim programlarını uygulamaktadır. Yaşam boyu öğrenme, bireylerin hayatlarında temel becerilerin geliştirilmesi ile onlara eğitim imkânları sağlayarak ileri bir düzeye yükselme öğrenim olanakları sunma anlamına gelmektedir. (Soran, Akkoyunlu ve Kavak, 2006, s.2).

Daha önceden 18-40 yaş aralığını dikkate alarak birçok kişiyi eğitim sistemi dışında bırakan yükseköğretim kurumları, şimdi ise çeşitli programlarla bireylerin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamak doğrultusunda, adayların yaşına bakmadan bu kitleyi eğitim sistemine dâhil etmiştir. Bu uygulamalara uluslararası öğrenciler de dâhil olunca çok geniş bir kitleyi kapsamaktadır. Bu doğrultuda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Hayat

1 - Ziya Selçuk Milli Eğitim Bakanı açıklaması, <https://tr.euronews.com/2019/05/23/egitim-sistemi-sil-bastan-2002-den-4beri-16-kez-degis-en-veni-modelde-ne-var>, (Erişim tarihi: 05.12.2021).

Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (HBÖGM) arasındaki işbirliği protokolü kapsamında, Türkiye’de yasal oturum iznine sahip olan yabancılara uygulanan programlarda, sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan topluma uyum sağlama yönünde kolaylıkların sağlanması amacıyla “Sosyal Uyum ve Yaşam Eğitimi (SUYE)” geliştirilmiştir.

Türkiye eğitim sistemine bakılınca, 1981 yılında 2547 sayılı kanun kapsamında Türkiye'nin yükseköğretim sistemi yeniden yapılandırılarak tüm yükseköğretim kurumları Yükseköğretim Kuruluna (YÖK) bağlanarak sistem merkezi bir hale getirilmiştir ve tüm yükseköğretim kurumları üniversite olarak adlandırılmıştır. Bu kurumlara başvuru ve giriş sınavları merkezleştirilmiştir. 1986 yılında ise Devlet üniversiteleri ile beraber, Türkiye'nin ilk vakıf üniversitesi aday kabul ederek öğrencilere eğitim olanağı sağlamıştır.

Günümüzde ise denkliği tanımlanan her hangi bir liseden mezun olan öğrenciler, Yükseköğretim sisteminin üç aşamalı Bologna sistemiyle uyumlu olan yükseköğretime geçiş yapabilmektedir¹.

1-<https://www.studyinturkiye.gov.tr/StudyinTurkey/ShowDetail?rID=i7OVutpiDyU=&&cId=PE4Nr0mMoY4=>
Erişim tarihi: 20.01.2024

4.1.3.1. Devam Edilen Program

Katılımcıların %45,7'si (n=181) yüksek lisans, %51,8'i (n=205) ise doktora öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu verilere göre Türkiye'de eğitimini sürdürmek isteyen lisans mezunu öğrencilerin çoğunluğunun tercihi doktora programıdır. Anketin diğer seçeneklerini işaretleyen katılımcıların oranı ise oldukça düşüktür. Bu kesim son aylarda mezun olanlar, post doktora öğrencileri ve bir üniversitede araştırma/öğretim görevlisi olarak çalışanlardan oluşmaktadır.

Tablo 29. Katılımcıların Türkiye'deki Kayıtlı Olduğu Üniversiteler

S/NO	Üniversite	Katılımcı	Oran	S/NO	Üniversite	Katılımcı	Oran
1	Atatürk	96	24	26	Bursa Teknik	2	0,5
2	Hacettepe	49	12	27	Üsküdar	2	0,5
3	Gazi	41	10	28	İzmir Ekonomi	2	0,5
4	Ankara	37	9,4	29	Anadolu	2	0,5
5	19.May	30	7,6	30	Sabahattin Zaim	2	0,5
6	ODTU	17	4,3	31	İzmir Kâtip Celebi	1	0,3
7	İstanbul Teknik	15	3,8	32	Selçuk	1	0,3
8	İstanbul Aydın	11	2,8	33	Okan	1	0,3
9	İstanbul	9	2,3	34	Sağlık Bilimleri	1	0,3
10	Ege	7	1,8	35	Osman Gazi	1	0,3
11	Beykent	6	1,5	36	Çankaya	1	0,3
12	Yıldız Teknik	6	1,5	37	Uluslararası Kıbrıs	1	0,3
13	Bilkent	5	1,3	38	Adnan Menderes	1	0,3
14	Boğaziçi	5	1,3	39	Kocaeli	1	0,3
15	Sabancı	4	1	40	Trakya	1	0,3
16	Marmara	4	1	41	Yedi Tepe	1	0,3
17	Bahçe Şehir	4	1	42	Bilgi	1	0,3
18	KTU	4	1	43	Yıldırım Beyazıt	1	0,3
19	Çukurova	3	0,8	44	Biruni	1	0,3
20	Koç	3	0,8	45	Dokuz Eylül	1	0,3
21	Yüzüncü Yıl	2	0,5	46	Mimar Sinan	1	0,3
22	Yalova	2	0,5	47	Gaziantep	1	0,3
23	Akdeniz	2	0,5	48	İstanbul Medeniyet	1	0,3
24	Atılım	2	0,5	49	Necmettin Erbakan	1	0,3
25	Sakarya	2	0,5		Toplam	396	100

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Bilgi Yönetim Sistemi verilerine ve yayınlanan yıllık değerlendirme raporlarına göre 2017-2018 öğretim yılında toplam 178 faaliyet gösteren yükseköğretim kurumdan 109'u devlet üniversitesi ve 69'u ise vakıf üniversitesi olarak belirtilmiştir. 2019 yılında aktif görünen 196 Yükseköğretim Kurumu Sayısı 2020 yılında 207'ye ulaşmıştır.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, katılımcılar 49 farklı üniversitede eğitim görmektedir. Sırasıyla en çok katılımcı bulunan üniversiteler; %24,2 oranıyla Atatürk Üniversitesi, %12,4 ile Hacettepe Üniversitesi, %10,4 ile Gazi Üniversitesi, %9,4 ile Ankara Üniversitesi, %7,6 ile ise On Dokuz Mayıs Üniversitesi'dir.

Daha düşük sayıda katılımcı bulunan üniversiteler ise %4,3 ile ODTÜ, yüzde 3,8 ile İstanbul Teknik Üniversitesi, yüzde 2,8 ile İstanbul Aydın Üniversitesi ve %2,3 ile İstanbul Üniversitesi gelmektedir. Diğer üniversitelerden katılanların oranı %2 ve daha altıdır. Katılımcıların Atatürk, Hacettepe ve Gazi Üniversitesi'nde yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 30. Katılımcıların Kayıtlı Olduğu Üniversitelerin İllere Göre Dağılımı

İl	Sayı	Oran	İl	Sayı	Oran
Ankara	153	38,7	Sakarya	2	0,5
Erzurum	96	24,3	Antalya	2	0,5
İstanbul	78	19,7	Van	2	0,5
Samsun	30	7,6	Yalova	2	0,5
İzmir	11	2,8	Gaziantep	1	0,3
Trabzon	4	1,0	Kıbrıs	1	0,3
Eskişehir	3	0,8	Aydın	1	0,3
Adana	3	0,8	Kocaeli	1	0,3
Konya	2	0,5	Edirne	1	0,3
Bursa	2	0,5	Toplam	396	100

Yukarıdaki tabloda katılımcıların illere göre dağılımına bakıldığında, Ankara'daki üniversitelere kayıtlı öğrencilerin oranı %38,7'dir. Bu oran İstanbul'da %19,7, Erzurum'da ise %24,3'dür. Bu dağılımdan illerdeki üniversitelerin yabancı öğrenci kabul kontenjanlarının kendine özgü bir durumunun olduğu söylenebilir.

Tablo 31. Özel Üniversitelerde Kayıtlı Öğrencilerin Dağılımı

Üniversite	Katılımcı	Oran	Üniversite	Katılımcı	Oran
Atılım	2	4,7	İstanbul Medeniyet	1	2,3
Çankaya	1	2,3	Okan	1	2,3
Sabancı	4	9,3	Yedi Tepe	1	2,3
Bahçeşehir	4	9,3	Bilgi	1	2,3
Beykent	6	14,0	Biruni	1	2,3
İstanbul Aydın	11	25,6	Uluslararası Kıbrıs	1	2,3
Sabahattin Zaim	2	4,7	İzmir Ekonomi	2	4,7
Üsküdar	2	4,7	Koç	3	7,0
Toplam				43	100

Katılımcıların kayıtlı olduğu üniversitelere özel ve devlet üniversitesi ayrımında bakıldığında, katılımcıların %89,1 (n=352) oranında devlet üniversitelerinde, %10,9 (n=43) oranında ise özel üniversite eğitimini sürdürdüğü görülmektedir. Özel üniversiteler arasında katılımcıların dağılımına bakıldığında en yüksek sayı İstanbul Aydın üniversitesine (%25,6) ve Beykent üniversitesi (%14) aittir.

Devlet üniversiteleri arasında katılımcı oranına bakıldığında Atatürk Üniversitesi (%27,3), Hacettepe Üniversitesi (%13,9), Gazi Üniversitesi (%11,6) ve Ankara Üniversitesi (%10,5) ilk sırada yer almaktadır. Atatürk Üniversitesi İran sınırına yakın olduğu ve İranlı öğrencilere yurt dışı eğitim imkânı altyapısını hazırlamış olduğundan öğrenciler tarafından en çok tercih edilen olmuştur denebilir.

Tablo 32. Devlet Üniversitelerindeki Katılımcıların Dağılımı

Üniversite	Katılımcı	Oran	Üniversite	Katılımcı	Oran
Atatürk	96	27,3	İstanbul	9	2,6
Hacettepe	49	13,9	Ege	7	2,0
Gazi	41	11,6	Yıldız Teknik	6	1,7
Ankara	37	10,5	Boğaziçi	5	1,4
19 Mayıs	30	8,5	Bilkent	5	1,4
ODTU	17	4,8	KTU	4	1,1
İstanbul Teknik	15	4,3	Marmara	4	1,1
Çukurova	3	0,9	N. Erbakan	1	0,3
Anadolu	2	0,6	Sağlık Bilimleri	1	0,3
Bursa Teknik	2	0,6	Osman Gazi	1	0,3
Sakarya	2	0,6	İzmir Kâtip Celebi	1	0,3
Akdeniz	2	0,6	Selçuk	1	0,3
Yalova	2	0,6	Gaziantep	1	0,3
Yüzüncü Yıl	2	0,6	Yıldırım Beyazıt	1	0,3
AdnanMenderes	1	0,3	Dokuz Eylül	1	0,3
Kocaeli	1	0,3	Mimar Sinan	1	0,3
Trakya	1	0,3	Toplam	352	100

Katılımcıların bağlı buldukları enstitü dağılımına bakıldığında ise farklı üniversitelerden araştırmaya katılanların %31,8 (n=126)'ı sosyal bilimler, %52 (n=206)'sinin ise fen bilimleri enstitülerine kayıtlı oldukları anlaşılmaktadır. Tıp fakültesi öğrencilerinin oranı ise %12,37'dir (n=49). En düşük katılımcı oranı ise güzel sanatlar enstitülerine %3,87 (n=15) aittir.

Fen bilimlerini tercih eden aday oranının yüksek olması, ileride kolay meslek edinme girişimi olarak değerlendirilebilir. Özellikle bu durum mühendislik bölümleri mezunları için de geçerlidir. Kolay iş bulma olanağı, mezun olan kişinin iş seçimi konusunda karar verirken mecbur olmadan, tercihlerine göre hareket etmesini sağlayacaktır.

Tablo 33. Fakültelere Göre Katılımcı Sayısı ve Dağılımı

Fakülte	Katılımcı	Oran	Fakülte	Katılımcı	Oran
İktisadi ve İdari Bilimler	72	18,2	Tip-Sağlık Bilimleri	18	4,5
Mühendislik	126	31,8	Hukuk	11	2,8
Fen-Edebiyat	63	15,9	Ulaştırma ve Lojistik	1	,3
Eğitim	8	2,0	Veterinerlik Ziraat	9	2,3
Mimarlık	16	4,0	Diş Hekimliği	14	3,5
Güzel Sanatlar	15	3,8	Eczacılık	8	2,0
İlahiyat	18	4,5	Gastronomi ve Turizm	2	,5
İletişim	8	2,0	Toplam	396	100
Spor Bilimleri	7	1,8			

Katılımcıların üniversitede bağlı oldukları fakültelere bakıldığında %31,8 oranında mühendislik fakültelerine devam ettikleri görülmektedir. Bunu, %18,2 oranıyla iktisadi ve idari bilimler fakültesi izlemektedir. Katılımcıların yarısından fazlası bu iki fakültede eğitimlerini sürdürmektedirler.

Katılımcıların eğitimlerinin hangi aşamada olduklarına ilişkin verilere bakıldığında¹; öğrencilerin %42,2'si ders dönemi, %32,6'sı ise tez döneminde olduklarını belirlemişlerdir.

Tablo 34. Hangi Dönem Öğrencisisiniz?

	Sayı	Oran
Ders Donemi	167	42,2
Tez Donemi	129	32,6
Yeterlilik Donemi	52	13,1
Mezun	30	7,6
Dil Hazırlık	10	2,5
Bilimsel Hazırlık	8	2
Toplam	396	100

Katılımcıların %2,5'i dil hazırlık, %2,0'si ise bilimsel hazırlık döneminde olduklarını işaretlemişlerdir. Yüzde 7,6 oranda katılımcı da mezun durumunda olup araştırmaya katılmış, görüş ve deneyimlerini paylaşmıştır. Katılımcıların %13,1'i (n=52) doktora öğrencisi olarak yeterlik döneminde olduklarını bildirmiştir.

1- Örneklem grubunda dil ve ders hazırlık dönemi dâhil tüm düzeylerdeki öğrencilere yer verilmiştir.

Katılımcıların aldıkları eğitim programının kendilerine zor gelip gelmediği konusunda alınan cevaplara bakıldığında, katılımcıların %26,3'ü (n=104) derslerin zor olduğunu, %30,8'i (n=122) ise ders konularının zor olmadığı ve rahatça anlaşılabilirliğini vurgulamıştır. Yüzde 42,9'u (n=170) ise derslerin orta derecede zor olduğunu ve bu durumu bekledikleri için de hazırlıklı oldukları görülmüştür. Katılımcılar, aldıkları eğitim programının, kendilerine %26,3 oranında zor geldiğini belirtmiştir.

Anketin 80'inci sorusunda katılımcıların kayıtlı oldukları programda kendilerini ne derecede başarılı buldukları sorulmuştur. Katılımcıların %47,2'si ders konusunda kendisini çok başarılı, %47,5'i kendini orta derecede başarılı bulmaktadır. Az derecede başarılı olduğunu düşünen katılımcı oranı ise %5,3'tür. Katılımcılar arasında kendisini başarısız bulan öğrenciye rastlanmamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğu kendini başarılı ve orta derecede başarılı bulmaktadır.

Aşağıdaki tabloda, genel olarak, başarıyı etkileyen faktörler, tüm katılımcılar tarafından cevap alınarak derlenmiştir. Örneklem grubuna başarısızlık nedenleri sorulduğunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir. Katılımcılara derslerdeki başarısızlıklarının nedenleri sorulmuş ve çok farklı cevaplar alınmıştır. Katılımcıların %58,3'ü aile özlemi, %45,5'i ekonomik sorunlar, %44,2'si yeteri kadar kitap ve ders materyali alamamalarına ve derslerin zor olmasına bağlı başarısız olduklarını belirtmiştir.

Tablo 35: Katılımcılara Göre Başarısızlık Nedenleri

İfade	Cevap – Tek Cevap		Birden Fazla Cevap
	Sayı	Oran	Oran
Aile Özlemi	231	15.7	58.3
Ekonomik Sorunlar	180	12.2	45.5
Dersler Zor	175	11.9	44.2
Materyal Yok	175	11.9	44.2
Türkçe Problem	156	10.6	39.4
Yalnızlık	148	10	37.4
Kapasitemi Kullanamıyorum	134	9.1	33.8
Beslenme ve Barınma Sorunları	119	8.1	30.1
Çevreye Uyum Sorunu	67	4.5	16.9
Hocalar İlgisiz	39	2.6	9.8
Bölüme Uyum Sorunu	27	1.8	6.8
Sağlık Sorunları	24	1.6	6.1
Toplam	1475	100	372.5

Katılımcıların %33,8'i kapasitelerini (ister kendisi ister hocaları tarafından) kullanmamaları nedeniyle başarısız olduklarını düşünmektedir. Katılımcıların %23,7'si ise yabancı uyrukluların karşı karşıya oldukları uyum sorununa dikkati çekerek, bu hususun da başarılı olma yolunda bir engel olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların %37,4'üne göre ise yalnızlık duygusu da başarıda önemli bir etkidir. Katılımcıların %30,1'ine göre beslenme-barınma problemi, %6,1'ine göre ise sağlık konusunda yaşanan problemlerin başarısızlığa neden olduğu ifade edilmiştir.

Çoklu yanıtın alındığı bu soruda, katılımcılar, başarısızlıklarına ilişkin ifade ettikleri nedenlerin benzer oranlarda olduğu ve farklı konularda dağılım gösterdiği görülmektedir. İlk sırada, 'aile özlemi' ve daha sonra benzer oranlarda 'ekonomik sorunlar,' 'ders zorluğu,' 'materyal yokluğu,' 'yalnızlık' gibi hususların öne çıktığı görülmüştür.

Sonuçlara bakıldığında, öğrencilerin üniversitedeki en büyük sorunlarının arasında akademik kitapların, öğretim malzemelerinin pahalı olduğu ve ders içeriklerini zorluğu gelmektedir. Bunun nedeni olarak Türkçe dilini yeteri kadar anlayamamak olduğu söylenebilir. Türkçe dil probleminin de yüzdesinin diğer sorunların yüzdesinden yüksek olduğu görülmektedir.

Okul dışında yaşanan sorunlardan aile özlemi ve yalnızlık duygusu en önemli sorunlardandır. Bu sorunlar da göç olgusunun taşıdığı sorunlardır. Dile getirilen sorunlara, ekonomik sorunlar da eklenince öğrencilerin kimi zaman akademik hayattan kısmen veya tamamen koparak, serbest bir mesleğe (ister ülkesinde ister yurt dışında) yönelebilmektedirler. Sağlık sorunlarının oldukça az olması, sigortadan faydalanarak hastanelerde tedavi ihtiyaçlarının ekonomik olarak çözüldüğü anlamını taşımaktadır.

Devam edilen bölüme uyum sorunu oranlarının düşük olması, öğrencilerin bilinçli bölüm ve okul tercihleri yaptığı anlamına gelmektedir. Bu bulguyu daha iyi şekilde kanıtlamak amacıyla öğrencilerin şehrine / okuluna / bölümüne karşı duyguları da sorulmuştur.

Katılımcıların eğitimleri ile ilgili aldıkları akademik danışmanlığın yeterli olup olmadığı konusunda, katılımcıların %71,1'i (n=280) eğitim sürecinde aldıkları akademik

danışmanlık hizmetini yeterli bulmuştur. Yüzde 9,6'sı (n=38) bu hizmetin kısmen yeterli olduğunu, %19,3'ü (n=76) ise de hocaları tarafından verilen danışmanlık hizmetin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu soruyu cevapsız bırakan katılımcı sayısı 2'dir. Katılımcılar, eğitimleri ile ilgili aldıkları akademik danışmanlık hizmetini büyük oranda yeterli bulmaktadır.

Tablo 36. Aldığı Eğitim Danışmanlık Hizmetini Yetersiz Bulan Katılımcılar

Durumlar	Sayı
Yeterli zamanı ayıramıyorlar	12
Danışman yeterli değil	5
Hocalar bölümde yok	3
Denk gelip görüşemiyoruz	3
İlgilenmiyorlar	2
İran ile kıyasladığımda buradakiler pek fazla yardımcı olmuyorlar	2
Ders konusunda yabancı öğrencileri daha fazla sıkıştırıyorlar	1
Ters davranabiliyor	1
Toplam	29

Akademik danışmanlık hizmetini yetersiz bulan öğrencilerden gelen cevaplara bakıldığında, bunun nedenleri kimisine göre hocaların bölümde bulunmadığı, kimisine göre de yakından ilgilenmedikleri ve yeteri kadar zaman ayıramamaları olmuştur. Bazı öğrencilere göre de danışman hocaların öğrencilerin çalışmak istedikleri tez konusu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, ancak o konuda beraber çalışmakta ısrarlı oldukları ifade edilmiştir.

Eğitimle ilgili alınan akademik danışmanlık hizmetini yeterli bulmayanların belirttikleri en sık neden, danışmanların yeterli zaman ayırmamaları, yetkin olmamaları ve bölümde bulunmamalarıdır.

Öğrencilerin lisansüstü eğitimde başarısız olmalarının kişiden kişiye göre değişebilen çeşitli etkenleri ve nedenleri vardır. Bu nedenler arasında motivasyon sorunları belirgindir. Bu motivasyon sorunlarının nedenlerinden biri, öğrencilerin görevlerini kısa

sürede bırakmalarına neden olan “öz yeterlik” inançlarının düşük olmasıdır (Margolis ve McCabe, 2003).

Katılımcılara, eğitim sırasında farklı nedenlerden dolayı öğrenimlerini yarıda bırakıp ülkelerine geri dönmeyi düşünüp düşünmedikleri sorulduğunda, %9,1’i “Evet” cevabı ile ülkelerine dönmek konusunda en az bir kere düşündüklerini, %90,9’u ise hiç düşünmediğini bildirmiştir. Hiç düşünmediğini belirten %90 oranındaki katılımcı oranı araştırma açısından değerli bir sonuçtur.

Tablo 37. Öğrenimini Yarıda Bırakıp Ülkesine Geri Dönme Düşünesi Nedenleri

Durumlar	Oran	Sayı	Durumlar	Oran	Sayı
Maddi sıkıntılardan dolayı	19.05	8	Zaman problemi	4.76	2
Aile özlemi	16.67	7	Gereksiz bulma, sıkılma	4.76	2
Yalnızlık duygusu	14.29	6	Öğrenciler arasında ayrımcılık yapmak	2.38	1
Eğitimsel sıkıntılar	9.52	4	Dilden dolayı zorlanma	2.38	1
Hocaların davranışı	7.14	3	Bölümü sevmeme	2.38	1
İş bulamama	7.14	3	Düşündüğüm gibi değil	2.38	1
Alternatif eğitim fırsatı	7.14	3	Toplam	100	42

Öğrenimlerini yarıda bırakıp ülkelerine geri dönmeyi düşünen katılımcılara bu düşüncelerinin oluşumundaki en önemli neden sorulmuştur. İlgili katılımcılardan gelen cevaplara bakıldığında; en belirgin nedenler arasında; maddi sıkıntılar, aile özlemi, yalnızlık duygusu, eğitimsel sıkıntılar, hocaların davranışı, iş bulamama, alternatif eğitim fırsatı, zaman problemi, gereksiz bulma, sıkılma, öğrenciler arasında ayrımcılık yapılması, dilden dolayı zorlanma, bölümü sevmeme, beklentilerinin karşılanamaması gibi cevaplara rastlanmıştır.

4.1.3.2. Üniversite, Bölüm ve Öğrenciler İle İletişimi

Öğrencilerin kayıtlı oldukları bölümde çalışan personel ile ilişkilerinin durumunu öğrenmek amacıyla katılımcılara 76'ncı soru sorulmuştur. Bu sorudan gelen cevaplardan elde edilecek sonuçlar, öğrencilerin bölümde geçirdikleri zaman içinde kendilerini ne derecede huzurlu hissettikleri ve bölüme daha sık uğramalarında motivasyon kaynağı olması açısından önemlidir.

Yüzelere bakıldığında, katılımcıların %68,'i (n=269) bölümdeki sorumlu çalışanların sorunları ile ilgilendiğini bildirirken, %21,8'i (n=86) bölümdeki çalışanlarla problem yaşadıklarını ve sorunları ile yakından ilgilenilmediğini ifade etmiştir. Gelen şikâyetler arasında herhangi bir ırkçılık ve ayrımcılık içerikli bir mağduriyete rastlanmamıştır. Yüzde 10,1 oranda katılımcı (n=40) da 'kısmen' şikâyetini işaretleyerek ve sorumlu çalışanların konu ve zamana göre ilgilerinin değiştiğini belirtmiştir.

Öğrenim gördükleri bölümlerin kendilerine yeterince ilgi gösterdiğini düşünen yanıtlayıcı oranı, 'kısmen' diyenlerle birlikte, %78,2'dir.

Tablo 38. Cevabı Olumsuz Olan Katılımcıların Yorumları

Durumlar	Sayı
Yeteri kadar ilgilenmiyorlar, sorun çözmiyorlar	14
Yardım almaya çekinme, sorunu paylaşmama	7
İranlı/ yabancı öğrencilerle fazla ilgilenmiyorlar	5
Bölümde çoğu zaman kimse bulunmuyor	5
Konuya göre değişiyor	2
Yazışmalarda gereksiz idari prosedürler var, uzuyor	2
Canları sık sık gibiler, pek yardım etmeyi sevmiyorlar	2
Çok eziyet ettiler, 2 yılını aldılar orada çalışanlar	1
Toplam	38

Bölümde çalışan personel tarafından, yabancı öğrencilere sunulan hizmetleri yetersiz bulan katılımcılardan gelen cevaplara bakıldığında, bazı katılımcılara göre sorumluların keyfi davranışları, bazılarının göre de yeteri kadar ilgili olmamaları ve yeteri kadar zaman ayırmamaları cevaplar arasında yer almaktadır. Bazı öğrencilere göre de sorumlu çalışanların idari işlerde ve mevcut yönergeler hakkında yeterli bilgiye sahip olmamaları

ve ihtiyaç halinde sürekli enstitülerden bilgi almaları ve bu nedenle de bazı öğrencilerin haklarının istem dışı da çiğnendiği durumlar oluşmuştur. Bazı katılımcılara göre de, personelin rutin ofis işlerinin yoğunluğu da kendileriyle yeteri kadar ilgilenmemelerine neden olmaktadır.

Bölümde, sorunları ile yeteri kadar ilgilenilmediğini belirtenler, büyük ölçüde, sorunlarını çözmek için yeteri kadar ilgi ve çaba gösterilmediğini düşünmektedir. Yine, bölümde yetkili kişilerin bulunmaması da önde gelen başka bir şikâyet konusu olmuştur.

Örneklem grubuna kayıtlı oldukları üniversitede Uluslararası Öğrenci Ofisi ile ilişkileri 78'inci soruda sorulmuştur. Bu sorudan elde edilecek sonuçlar üniversitelerde uluslararası öğrenci hareketi programı kapsamında faaliyet gösteren birimlerin, onlara devredilen misyon açısından ne derecede başarılı olduklarının simgesi olacaktır. Herhangi bir yabancı öğrencinin sorun yaşaması durumunda ilk olarak bu ofislere uğraması beklenirken, başka alternatif arayışına başvuran öğrenci varlığı, bu birimlerin sorumluluğunu yeterince yerine getiremediği anlamını taşımaktadır.

Araştırma kapsamında yer alan İLÜ öğrencilerinin uluslararası öğrenci birimleri ile ilişkisinin iyi durumda olduğu söylenebilir. Yüzelere bakıldığında %59,9 oranında katılımcı (n=236) söz konusu birimlerin, öğrenciler ve onların sorunları ile yeterince ilgilendiğini, %8,'lik bir kısım (n=34) bu birimlerin sorunlarla 'kısmen' ilgilendiğini, %31,5'ine (n=124) göre ise üniversitedeki Uluslararası Öğrenciler Ofisi'nin yabancı öğrencilerin sorunları ile asla ilgilenmediğini düşünmektedir. Cevap vermeyen katılımcı sayısı %2'dir. Katılımcılar Uluslararası Öğrenci Ofisi'nin sorunlarıyla %59,9 oranında yeterince ilgilendiğini düşünmektedir. Nerdeyse tüm yükseköğretim kuruluşları açısından uluslararası öğrencilerin varlığı, üniversite yaşamının vazgeçilmez ve değerli bir parçası olarak son derece önemlidir.

ISO¹ bünyesinde çalışan uluslararası öğrenci danışmanları, Türkiye'de yaşamının ve üniversite öğrencisi olmanın zorlukları ve bu zorlukların nasıl aşılabileceği konusunda iyi bir deneyime ve bilgi birikimine sahip olmaya çalışmaktadır.

1 - International Students Office

Uluslararası öğrenci danışmanlarının hizmetleri kimi üniversitelerde ilk başvuru, üniversiteye kayıt işlemleri ve ders danışmanlığı biçiminde daha kısıtlıyken, bu danışmanlar kimi üniversitelerde haftalık, aylık ve yıllık etkinlikler düzenleyerek binlerce uluslararası öğrenciyi bir araya getirmektedir. ISO faaliyetlerinin üniversite bünyesindeki önemi nedeniyle, katılımcılara üniversitelerinde uluslararası öğrenci danışma biriminin olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcıların %91,6 ‘Evet’, %7,4’ü ‘Hayır’ cevabı vermiştir. Yüzde 1 oranında katılımcı ise böyle bir birimin olup olmadığını bilmediğini belirtmiştir.

Bu dikkate değer rakamlar, üniversitelerde kurulmuş uluslararası ofislerin kendini ve programlarını yabancı öğrencilere tanıtmada başarılı konumda olduğunu göstermektedir. Bu ofisler etkinlikler vesilesi ile ilgili öğrencilerin arasındaki iletişimi artırmak ve onların karşılaştıkları sorunları azaltmak ve çözmek için çaba göstermektedir. Bu sonuç üniversitelerin misyon, vizyon ve değerlerinin ne derecede güncel olduğunu yansıtmaktadır.

Katılımcılara, üniversitelerinde uluslararası öğrenciler ofisi bulunmasının ne derecede önemli olduğu sorulduğunda; katılımcıların %23’ü bunu çok önemli bulduğunu, %52,9’u önemli bulduğunu, %24,1’inin ise hiç önemli bulmadığını ifade etmiştir. Uluslararası öğrenci ofisini önemsiz bulan katılımcıların görüşünü yorumlamak gerekirse; öğrencilerin bu birimlere müracaat ettiklerinde beklentilerinin yeterince karşılanamaması olabilir.

Katılımcılara, bölümdeki arkadaşları ile ilişkilerinin nasıl olduğu sorulduğunda, %72 oranında katılımcı, bölümdeki arkadaşlarıyla ilişkisinin oldukça iyi olduğunu belirtirken, %28 oranında katılımcı ise bazılarıyla iyi olduğunu, bazılarıyla iyi olmadığını belirtmiştir. Bölümdeki diğer öğrenciler ile ilişkisinin iyi olmadığını belirten katılımcı olmamıştır.

Bu veriler genel olarak değerlendirdiğinde, Türk öğrencilerin yabancı öğrencilere karşı (İranlı öğrenciler dâhil) derslerde ve sorunlarında yardımcı olma bakımından hoşgörülü yaklaşıma sahip oldukları söylenebilir. Bu yaklaşım, akademik ortamda evrensel bakışın güçlü olduğunun bir kanıtı olarak görülebilir. İlişkisi iyi olmayan öğrencilerle ilgili olarak

kişisel özelliklere bağlı özgün durumların olabileceği söylenebilir. Katılımcılar, bölüm arkadaşları ile ilişkilerinin %72,0 oranında (n=285) iyi olduğunu belirtmiştir.

Anketin 83'üncü sorusunda katılımcıların üniversiteleri ile ilgili görüşleri ve duyguları ele alınmıştır. Elde edilen verilere göre %8,9 (n=68) oranında öğrenci üniversitede kendini yalnız hissetmektedir. Yüzde 5,9 (n=45) oranında öğrenci kültürel yönden pasifleştiğini ifade etmiştir. Katılımcıların %16,4'üne göre (n=125) üniversitenin kendilerini kültürel yönden geliştirdiğini, %5,8'i (n=44) ise üniversitenin kendilerini sosyal yönden pasifleştirdiğini ve %26,4'ü (n=202) ise üniversitenin kendilerini sosyal yönden geliştirdiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların, %28,9'u (n=221) kayıtlı oldukları üniversitede öğrenci olmaktan memnun olduğunu ve üniversitesini sevdiğini bildirirken; %4,1'i (n=31) üniversitesini sevmediği ve o üniversitede öğrenci olmaktan memnun kalmadığını belirtmiştir. Yüzde 3,7 (n=28) oranında katılımcı ise bölümlerinden mezun olamayacakları kaygısını dile getirmiştir.

Sosyal ve kültürel olarak geliştiğini hisseden ve okulundan memnun kalan katılımcı oranının diğer seçeneklere göre yüksek olması, katılımcıların yeni topluma uyum sağladığının ve toplumsal aidiyetinin gittikçe güçlendiğinin işareti olarak değerlendirilebilir. Bu sonuç, katılımcının, ileriki yıllarda Türkiye'de kalmaya devam edip etmeme konusundaki kararını etkileyecektir.

Yaşam doyumu, araştırmanın diğer önemli konularından biridir. Genel tanımlara göre alan yazınında, ilk kez 1961 yılında "yaşam doyumu" kavramı Neugarten tarafından ortaya atılmıştır. Tanımlara göre yaşam doyumu, bir bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir biçimde, bireyin tüm yaşamını pozitif değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır. Yaşam doyumu, bireyin kendi yaşamına ilişkin sahip olduğu genel yargı ve değerlendirmeler olarak tanımlanmaktadır (Diener vd., 1985).

Çoğu güncel araştırmalarda bu konu ile ilgili veriler 'Yaşam Doyumu Ölçeği' ve 'Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeği' ile elde edilmektedir. Yaşam doyumu yüksek olan öğrencilerdeki başarı ihtiyacı, yaşam doyumu düşük olanlardan daha fazladır.

Bireylerin yaşamına ilişkin algı ve değerlendirmelerini yansıtan yaşam doyumu, özellikle yabancı öğrenciler için de önem taşımaktadır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi üniversite yılları, öğrencilerin en önemli ve kritik yılları olarak görülmekte ve ayrıca onların bir yetişkin rolüne girme, çalışma hayatına başlama ve hayatlarının önemli kararlarını vermeye hazırlık dönemi olarak görülmektedir. Diener (2000), çoğu ülkede benzer ölçek ile yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin büyük bir kısmı için mutluluğun ve yaşam doyumunun, paradan çok daha önemli olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 39. Katılımcıların Duygu Durumu

İfade	Sayı	Oran	İfade	Sayı	Oran
Memnunum	221	28,9	Kültürel Olarak Pasifleştim	45	5,9
Sosyal Olarak Geliştim	202	26,4	Sosyal Olarak Pasifleştim	44	5,8
Kültürel Olarak Geliştim	125	16,4	Memnun Değilim	31	4,1
Yalnız Hissediyorum	68	8,9	Mezun Olamamaktan Korkuyorum	28	3,7
Toplam				764	100

Yaşam doyumunu ölçmeyi hedefleyen bu soruda çoklu yanıt alınmıştır. Soruda katılımcılar kendilerini en iyi anlatan duruma ilişkin seçim yapmıştır. Soruda en sık ifade edilen cevap, %28,9 ile memnunumdur. Daha sonra yine olumlu anlamda, ‘sosyal olarak geliştim’ cevabı gelmektedir. Tabloda olumsuz olarak ifade edilen kriterlerden en yüksek oranda olanı, %8,9 ile ‘yalnız hissediyorum’ ifadesidir.

Bir üniversite kampüsünde yer alan peyzaj, sosyal ve kültürel tesisler gibi mekân ve donatılar eğitim yıllarında kentin imkânlarından faydalanmaya fırsat bulamayan öğrenciler için bir yaşam alanı olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda bu mekânlar sadece eğlence merkezleri değil, üniversiteliler için kariyerleri doğrultusunda gelişime, donanım ve tecrübeye sahip olmalarını sağlayarak geleceğe hazırlama mekânları olarak görülmesi gerekmektedir.

Bir öğrencinin yeteri kadar bu tür sosyal ortamlarda bulunması geçici de olsa çeşitli baskılardan uzaklaşarak zihinsel ve fiziksel aktiviteler neticesinde ruhsal sağlığı açısından rahatlamasını sağlayarak akabinde hızlıca sosyalleşmesini sağlamaktadır. Bu

olanaklar ister yerleşke içinde isterse kent merkezinde sağlansın, öğrencilerin bu ortamlara katılmasının eğitim ve öğretim kalitesini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Bu doğrultuda, katılımcılara yaşadıkları şehirdeki kültürel ve sosyal tesisleri kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %36,9'u (n=146) yaşadığı şehirdeki kültürel ve sosyal tesisleri düzenli olarak kullandığını, %40,9'u (n=162) bazen kullandığını ve %22,2'si ise (n=88) hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Eğitim süreci esnasında öğrencilerin fiziki sağlığı, duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını önemseyerek, karşılamak doğrultusunda, her üniversite kendi imkânları ve öğrenci sayısına göre; yurt, spor salonu, sağlık ocağı, yemekhane, kantin, AVM, kütüphane, etkinlik alanı ve çeşitli salonlar vs. gibi bir takım tesisler bünyesinde bulundurmaktadır.

Üniversitelerin imkânları ve durumuna göre bu tesisler kampüs içi ve dışında olabilir. Bu tesisler Fonksiyonel açıdan ne kadar verimli ve ulaşımı rahat ise, daha çok öğrencilerin buluşma ve vakit geçirme noktası haline gelmektedir. Bu tesislerin işletmesinde, üniversite idari kadrosu ve özel firmalar (taşeron) ile birlikte, Öğrenci temsilcileri ve dernekleri de rol almaktadırlar.

Sosyal tesislerin bulunması konusunu uluslararası öğrenciler tarafından değerlendirme ve kullanma seviyesi hakkında bilgi almak için farklı alanlar hakkında sorular hazırlanıp katılımcılara sunulmuştur.

“Üniversitenizin sosyal tesislerinden yararlanıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %20,7'si (n=82) öğrencilik döneminde yararlandıklarını, %42,1'i ise bazen bu imkânlardan yararlandıklarını ve %37,2'si de hiç yararlanmadığını belirtmiştir. Hiç yararlanmayanların oranının hayli yüksek olduğu söylenebilir.

Üniversitenin spor tesislerinden sıklıkla ya da hiç yararlanma imkânı bulamayan katılımcıların verdikleri cevaplar; öğrencilerin oturdukları semt ile yerleşke arası mesafenin fazla olması, zaman ayarlama sorunu, spor tesis imkânlarının yetersizliği ve ekonomik yetersizliktir denebilir.

Sağlık Tesislerinden Yararlanma konusu da öğrencilerin temel kaygı ve sorunlarından birisi olarak anket soruları arasında yer verilmiştir. “Üniversitenizin sağlık tesislerinden yararlanıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %28,5’i (n=113) sıklıkla bu olanaklardan faydalandığını, %38,9’u (n=154) bazen başvurduğunu ve %32,6’sı (n=129) ise üniversitedeki sağlık tesisleri imkânları ve hizmetlerinden hiç faydalanmadığını belirtmiştir. Katılımcıların üniversite tarafından sağlanan olanakları değerlendirmesi istenmiş ve katılımcılar tarafından eksik bulunan hususlar aşağıda sıralanmıştır.

Tablo 40. Üniversiteler Tarafından Sağlanan Olanaklar İçinde Eksik Bulunanlar

Durumlar	Sayı
Okul harç miktarı yüksek	95
Burs imkânlarının yetersizliği, YTB Azeri kökenli öğrencileri görmezden gelmesi	46
İnternet üzerinden işlem yapamamak, Normal bir işlem için defalarca bölüme veya enstitüye uğramak mecburiyeti	33
Kampüsler merkezden uzak ve ulaşım zor	29
Hocaların güncel konulara hakim olmaması	25
Öğrenci sayısına göre yerleşke içi tesisler yetersiz	23
Yemekhaneler kalabalık	20
Okul yemeklerinin düşük kalitesi	15
Spor olanakları yetersiz, düzgün spor aletleri bulunmuyor	15
Okul içindeki sağlık hizmetleri yetersiz, özel doktora gitme durumu, tedavi ücreti yüksek	13
Okul eski, alt yapı zayıf, derslikler bakımsız-yetersiz	10
Çok eksik şeyler var (eksikler belirtilmemiştir)	10
Öğrenci işleri ofisi her zaman kalabalık	7
Laboratuvar imkânları az, araştırma masraflı, BAP’ın (Bilimsel Araştırma Programı) öğrenci tezlerine destek sunmaması, TÜBİTAK projeleri kabul etmiyor,	6
Yurt yok, evli yabancı öğrencilere yurt vermiyorlar	4
Türkler bedava imkânlardan faydalanıyorlar yabancılar onların yerine harç ödüyorlar	3
Bölüm ve okulun internet sayfası çok kalabalık, duyuruları kaçırıyorum bazen	3
Kampüs içi zayıf internet ağı	2
Kütüphane içi alan darlığı, okuma ve ders çalışma yeri yetersizliği	2
Programsızlık, evli yabancı öğrencilere özel program yok	2
Lokantaların sayısı az ve fiyatları çok pahalı	2
Ders saatleri çalışan öğrencileri sıkıntıya sokuyor, seçmeli ders az	2
Bahar şenlikleri ve kültürel etkinlikleri iptal ediyorlar	2
Etkinliklerin çoğu Türklere yönelik, yabancıların geldiği ülkeler için programlar çok az	2
Yerleşke içindeki binaların arasındaki uzaklık	1
Bazı hizmetler tam zamanlı değil (belirtilmemiştir)	1
Evli öğrencilerin çocuklarına özel hizmetler yok	1

Örneklem grubundan gelen cevaplara bakıldığında 6 katılımcı Laboratuvar imkânlarının az olmasını, araştırma masrafları yüksek olması, BAP'ın (Bilimsel Araştırma Programı) öğrenci tezlerine destek sunmaması, TÜBİTAK projelerinin kabul şartlarının zorlaşmasını bildirmişler. Bu soruya cevap veren 46 katılımcı için ise Burs imkânlarının yetersizliği, YTB Azeri kökenli öğrencileri görmezden gelmesi bir sorun olarak söylenmiştir. Örneklem grubu arasından 33 katılımcı da internet üzerinden işlemlerin yapılamaması ve normal bir işlem için defalarca bölüme veya enstitüye uğramak mecburiyetini bir eksik olarak görmüşlerdir.

Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin çoğunluğu okul harçlarının yüksek olduğunu belirtmiştir. Aşağıdaki tablolarda karşılaştırmalı olarak verilen harç ücretlerinden harçların ne kadar yüksek olduğu görülmektedir ki araştırma sonucunda da katılımcıların en çok şikâyet ettiği husus yüksek harç ücretleri olmuştur. Araştırma sonuçlarına göre de bu konuda T.C. Hükümeti tarafından bir düzenleme yapılması önerilmektedir. 2018-2019 Güz yarıyılından itibaren kayıt yaptıran yabancı öğrenciler, Bakanlar Kurulu Kararı ile Türk öğrenciler için belirlenen katkı payının on iki (12) katı harç ödeyecektir. Örneğin; Hacettepe Üniversitesi'nde TC vatandaşı olan öğrencilerin harç ödemeleri şu şekildedir:

Tablo 41. TC Vatandaşı Öğrencilerin 2022-2023 Harc Miktarı

Azami Süreyi Aşan Doktora Öğrencileri	154 TL
Azami Süreyi Aşan Yüksek Lisans Öğrencileri	154 TL
Başka bir yükseköğretim kurumunda ikinci kaydı olanlar	154 TL
2018-2019 Güz Yarıyılından itibaren kayıt yaptıranlar	770 TL
2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı Güz Dönemi	1848 TL

Üniversitenin aynı bölümünde kayıtlı olan yabancı uyruklu öğrenciler için ödenek miktarları ise:

Tablo 42. Yabancı Öğrencilerin 2022-2023 Harc Miktarı

BÖLÜM	TUTAR	BÖLÜM	TUTAR
Tıp Fakültesi	46,632 TL	Hukuk Fakültesi	6,930 TL
Ankara Devlet Konservatuvarı	25,605 TL	Hemşirelik Fakültesi	6,159 TL
Diş Hekimliği / Eczacılık	16,821 TL	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	6,930 TL
Güzel Sanatlar Fakültesi	11,544 TL	Sağlık Bilimleri Fakültesi	6,159 TL
Mühendislik Fakültesi	9,171 TL	Eğitim Fakültesi	6,159 TL
Fen Fakültesi	7,686 TL	Meslek Yüksekokulları	4,617 TL

Bu tutarlar özel üniversitelerde ise ABD doları (\$) olarak hesaplanmaktadır. Örneğin Medipol Üniversitesi Yabancı öğrenci kayıt ücretleri 2021 yılında şu şekilde açıklanmıştır:

Tablo 43. Özel Üniversiteler Harç Miktarı

Uluslararası Tıp Fakültesi %100 İngilizce	32,500 \$
Tıp Fakültesi %30 İngilizce %70 Türkçe	25,000 \$
Diş Hekimliği Fakültesi %100 İngilizce	25,000 \$
Diş Hekimliği Fakültesi %30 İngilizce %70 Türkçe	20,000 \$
Eczacılık Fakültesi %100 İngilizce	15,000 \$
Eczacılık Fakültesi %100 Türkçe	10,417 \$
Hukuk Fakültesi %30 İngilizce %70 Türkçe	9,028 \$

Burs imkânlarının kısıtlı olduğu, özellikle Türk soylu İran öğrencilerin YTB burslarından faydalanamadıkları da gelen şikâyetler arasındadır.

Eğitim görülen üniversitelerde, öğrencilerin eksik bulduklarını belirttikleri hizmetler sıralamasında ön sıralarda yer alan diğer konulardan biri de okul yemeklerinin kalitesinin düşüklüğüdür. Bu soruna dikkat çekilmesinin sebebi, yabancı öğrencilerin farklı yemek kültürüne sahip olmalarına bağlı, Türk yemek kültürüne alışmakta zorlanmalarıdır. Bu

soruna bir de kalitesi düşük yemekler eklenince memnuniyet düzeyi daha da düşmektedir. Diğer olumsuzluklar arasında ulaşım sorunları ve okul içinde verilen sağlık hizmetlerinin yetersizliği de yer almaktadır.

Katılımcılara eğitim süreci içinde ihtiyaç duydukları kaynak, kitap, tez gibi dokümanları nasıl temin ettikleri sorulduğunda; katılımcıların %11,7'si (n=139) tez arkadaşlarından aldığını, %29,7'si (n=354) kaynakları satın aldığı veya fotokopi çektirdiğini bildirmiştir. Yüzde 21,5'i ise (n=256) üniversite kütüphanesinden temin ettiğini, %12,8'i (n=153) ise bölüm hocalarından ödünç aldığını bildirmiştir. Yüzde 24,3 (n=289) oranında katılımcı ise ihtiyaçlarını internet kullanarak, elektronik kaynaklar indirip kullandığını belirtmiştir.

Son yıllarda YÖK'ün Ulusal Tez Merkezi başta olmak üzere çoğu üniversitenin Açık Arşiv Sitesi ve e-kütüphaneleri kullanıma açılmış olması lisansüstü öğrenciler için büyük bir kolaylık sağlamıştır. Bu yollarla akademik e-posta ve kullanıcı hesabı üzerinden öğrenciler tüm yabancı ve Türkçe dilinde yayınlanmış olan tez, kitap ve makalelere erişebilmektedir.

Çoklu yanıt alınan bu soruda, toplamda 1191 işaretleme yapılmıştır. Katılımcıların en çok tercih ettiği yöntem %29,7 ile satın alma ve fotokopidir. Katılımcıların okullarındaki kütüphaneden faydalanıp faydalanmadıkları sorulduğunda; %49,0'u (n=194) kütüphaneyi düzenli şekilde kullandığını, %26,8'i (n=106) bazen kullandığını ve %24,2'si (n=96) ise hiç kullanmadığını belirtmiştir.

Eğitim alanındaki çoğu araştırmanın bulgusuna göre üniversite yıllarında öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Yüksek düzeyde okuma alışkanlığı beklenen üniversite öğrencilerin, çoğu zamanları kampüsün kütüphanesinde geçirdiği görülmektedir. Çoğu zaman ev/yurt dışında arkadaşlar ile buluşma veya vakit geçirme yeri olarak en çok tercih edilen mekân kütüphanedir.

Buradan hareketle katılımcıların kütüphanelerden faydalanma durumu öğrenilmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilere göre katılımcıların okuldaki kütüphaneden yararlanma oranı yaklaşık %75,8'dir.

Tablo 44. Okuldaki Kütüphaneden Faydalanmayan Katılımcıların Nedenleri
(Açık Uçlu Soru)

Durumlar	Sayı
Kütüphanede çalışma ortamı yeterli değil	51
Derslerimle, tezim ile ilgili çok az kitap var	38
Kaynak kitaplar eski, yeni kitap yok,	21
Dil problemimden dolayı kütüphaneyi kullanamıyorum	16
Zamanım olmuyor	12
Kütüphane ve genel mekânlarda ders çalışmak alışkanlığım yok	2
Yaşımdan dolayı genç ortama uyum sağlayamıyorum	1
Havalandırma sorunu var	1
Kampus uzak, gidiş dönüş zaman alıcı	1
Evde okumayı tercih ediyorum ve çok az kütüphaneyi kullanıyorum	1
Arşivlere erişmekte zorluk yaşıyorum	1

Katılımcıların kütüphane kullanımında yaşadıkları sorunlar sorulduğunda; kaynak kitapların eski olduğu ve yeni kitapların eklenmediği, ders başlıkları ve çalıştıkları tez konusu ile ilgili çok az kitabın bulunduğu cevapları verilmiştir. Kimi katılımcılar ise dil problemimden dolayı kütüphaneyi kullanamadığını belirtirken çoğu katılımcı da kütüphanede çalışma ortamının yeterli olmadığını belirtmiştir.

4.1.3.3. Türkiye’de Öğrenci Olmaktan Memnuniyet

Katılımcılara Türkiye’de okudukları üniversiteden memnun olup /olmadıkları ile ilgili sorulan soruya öğrencilerin %33,1’i (n=131) çok memnun olduklarını, %59,8’i (n=237) ise orta derecede memnun olduklarını ve %7,1’i (n=28) ise hiç memnun olmadıklarını belirtmişlerdir.

Çok ve orta derecede memnun kalan katılımcıların toplamının yüksek ortalama puana sahip olması olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Çünkü okudukları üniversiteden memnuniyetin yüksek olması İLÜ öğrencilerinin üniversiteleriyle özdeşleştikleri ve sevgi temelli bir duygusal bağ kurdukları anlamına gelmektedir. Katılımcıların Türkiye’de öğrenci olmaktan memnuniyet düzeyleri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Verilere bakıldığında öğrencilerin Türkiye’yi eğitim almak için seçtikleri kararından memnun kaldıkları oldukça yüksektir.

Tablo 45: Türkiye’de Öğrenci Olmaktan Memnuniyet

Cevap	Sayı	Oran
Evet	201	50.8
Kısmen	186	47.0
Hayir	9	2.2
Toplam	396	100

Örneklem grubunun yüzde50,8’i soruya kesin olumlu cevap verirken, yüzde 47 oranda katılımcı kısmen memnun kaldıklarını bildirmişlerdir. Türkiye’yi eğitim almak için tercihini yanlış bulan ve memnun kalmayan katılımcıların sayısı oldukça azdır. (n=9).

Memnun kalan Katılımcılara Türkiye’de öğrenci olmaktan memnuniyet nedenleri sorulduğunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Tablo 46. Memnun Kalan Katılımcıların Memnuniyet Nedenleri Dağılımı
(Açık Uçlu Soru)

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
İran’a yakınlık ve ailem için kolay seyahat	31	Sanat ve tasarıma önem veriyorlar. Özellikle İstanbul bir kültür başkenti	4
Rahat ve huzurlu bir yaşam daha fazla özgürlük	16	Vize'ye gerek yok	2
Güzel şehir, güzel ülke	15	Eğitim olanakları ve altyapısı daha gelişmiş	2
Ortak kültür	11	Hocalarım vasıtasıyla iş buldum	2
İyi üniversite, iyi hocalar	8	Eğitimimi tamamladım, istediğim işi buldum	2
Sosyal özgürlük,	6	İran’a göre üniversite kazanmak daha kolay	1
İş bulma olanakları çok ve umutluyum bu konuda	6	Ekonomik açıdan çok sıkıntılı, iş piyasası dolgun	1
İyi ama yeterli değil	5	Ucuzluk olsaydı daha güzel olurdu	1
Sevdiğim bölüm kazanmışım	5	Seçme ve tercih özgürlüğü	1
Masraflar uygun	4	Toplam	123

Katılımcıların, Türkiye’de öğrenci olmaktan çok yüksek oranlarda memnun oldukları görülmektedir. Sıraladıkları ilk üç neden ise şöyledir:

- İran’a yakınlık ve ailem için kolay seyahat,
- Rahat ve huzurlu bir yaşam,
- Daha fazla özgürlük, Güzel şehir, güzel ülke.

Memnuniyetsizliklerini belirten katılımcılara nedenleri sorulduğunda, aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

Tablo 47. Katılımcıların Türkiye’de Öğrenci Olmaktan Memnuniyetsizlik Nedenleri

Durumlar	Sayı
Türkiye dışında başka bir ülkede (özellikle AB) eğitim alabilirdim	5
Beklentilerim gerçekleşmedi	4
Aile özlemi burada kalmamı benim için zorlaştırıyor	4
Bir lisansüstü eğitime uygun davranılmıyor	2
İstanbul’da yaşasaydım daha iyi olurdu. Çalışma olanakları orada daha çok	2
Okunulan her bölümde iş bulma imkânı olmayabilir	1
Akademik Türkçe dili yazmakta sıkıntı olmasaydı daha verimli çalışırdım	1
İngilizce dil bilgime katkısı olmadı	1

Türkiye’de öğrenci olmaktan memnun olamayan katılımcıların eğitim gördükleri üniversiteden memnun olmama nedenlerinin başında Türkiye dışında başka ülkede eğitim alabilmek, beklentilerinin gerçekleşmemesi ve aileden uzak kalma sorunlarını aşamamak yer almaktadır.

Devam Edilen Üniversitede Öğrenci Olmaktan Memnuniyet düzeyi sorulduğunda; Katılımcıların, %7,1’i eğitim gördükleri üniversiteden memnun olmadıklarını belirtmiştir. Yüzde 92,9 oranında orta (%59,8) ve yüksek (%33,1) derecede memnun olduğu ifade edilmiştir. Katılımcıların Üniversitede Öğrenci Olmaktan memnuniyetsizlik nedenleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 48. Kendi Üniversitesinde Öğrenci Olmaktan Memnuniyetsizlik Nedenleri

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
Eğitim seviyesi düşük, gelişmemiş	8	Hocalar çok havalı	1
Hedeflerimden uzak	3	Proje kabulü çok az ve maddi destek sağlanmıyor	1
Benim güncel bilgiler elde etme beklentim karşılanmadı	2	İngilizce dil bilgime katkısı olmadı	1
Bulunduğu yerleşim yeri gelişmemiş	1	Çok kalabalıktır, kendimi güvende hissetmiyorum	1
Dersler zorluyor hocalar anlayış göstermiyor	1	Toplam	19

Katılımcıların memnuniyetsizlik nedenleri arasında, eğitim seviyesinin düşük olması ilk sırada dile getirilmiştir. Ayrıca katılımcılar hedeflerine uygun olamayan ve beklentilerini karşılamayan bir eğitim sisteminden de söz etmektedir.

Öğrencilerin okuduğu bölümden memnun olup olmadıkları sorulduğunda, öğrencilerin büyük kısmı (%74,5, n=295) memnun olduklarını belirtmiştir. Olumlu yanıtların nedeni olarak; kazandığı bölümü sevmek, lisans döneminin devamı ve gelecekte iyi ve yüksek geliri bir iş bulma olanağı gibi nedenlerle ilk sırada yer almıştır. Okuduğu bölümden kısmen memnun olan katılımcıların oranı ise %19,4 (n=77) ve hiç memnun kalmayanların oranı ise %6,1'dir (n=24).

Okudukları bölümden çok ve orta derecede memnun kalan katılımcıların toplamının yüksek ortalama puana sahip olması, olumlu bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Bu durum, İLÜ öğrencilerinin üniversiteye giriş öncesinde istekleri doğrultusunda bilinçli tercih yaptıkları ve gelecekleriyle ilgili doğru karar verdikleri anlamına gelmektedir. Eğitim görülen bölümden memnuniyet oranı toplamda, %93,9'dur.

Öğrencilerin okuduğu bölümden Memnuniyet Nedenleri sorulduğunda aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

Tablo 49. Katılımcıların Bölümden Memnuniyet Nedenleri

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
Sevdiğim bölüm	71	Gelecekte iyi bir iş bulma kanaatindeyim	2
İş ve para kazanma olanakları çok	12	Mesleğimde kariyere bir yol	2
Okuduğum bölüm çok yeni ve araştırmalar için önü açık	5	Bu bölüme yakın bir bölümün İran'da olmaması	1
Tercih edilen bölüm	3	Bilim ve sanatı birleştiren bir bölüm	1
İran'da okuduğum ve ders verdiğimin devamıdır	3	Eğitim sistemi çok düzgün	1
Kendimi geliştirmek ve yeni kişilerle tanışmak için iyi bir fırsat	2	Toplam	103

Katılımcıların memnuniyet nedenleri arasında sıklıkla verilen cevap olarak okudukları bölümden memnun olmaları ve bölümü sevmeleri gelmektedir. Mezuniyet sonrası kariyer yapma doğrultusunda okudukları bölüm ve uzmanlık alanı ile ilgili bir iş imkânları ve para kazanma olanakları da ikinci sırada belirtilmiştir. Ancak bu oran bölümü sevme oranına göre oldukça düşük seviyededir.

Öğrencilerin okuduğu bölümden memnuniyetsizlik nedenleri konusunda alınan cevaplara bakıldığında: Bölümü sevememe duygusu yaşayanlar (n=6), başka bölümde okumak isteyenler (n=5) ve aldığı eğitime uygun iş bulamama kaygısı yaşayanlar (n=4) olarak görünmektedir.

Tablo 50. Katılımcıların Bölümden Memnuniyetsizlik Nedenleri

Durumlar	Sayı
Bölümü sevemedim	6
Başka bölümde okumak istiyordum	5
İş bulma kaygım var	4

Bir yabancı öğrencinin bir üniversiteye yerleşmesinin ardından eğitim süreci, çevresi ile bağlantı kurmaya başlaması ve tercih ettiği okul ve bölümü deneyimlemesiyle başlamaktadır. İlk başlarda öğrenciyi kültürel şok ve mevcut heyecanlar, gerçeklerden uzak tutabilse de, zaman geçtikçe kendi kararlarını sorgulamaya başlayabilmektedir.

Bir öğrenci çeşitli nedenlerden dolayı seçtiği bölümden veya üniversitesinden memnuniyetsizliğinin farkına varmaktadır ve bu memnuniyetsizlikle, öğrenci, başka bir programa geçme, okuldan veya tamamen eğitimden ayrılmaya ve şahsın ilgi alanının değişebilmesine kadar gidebilmektedir. Bu arada öğrencinin, arkadaşlarının deneyimleri de kendi durumunu sorgulamasına yol açmaktadır.

Arkadaş grubu etkisinin kişinin kararları üzerine etkisi ise başka bir önemli konudur. Memnuniyetsizlik nedenleri arasında bölümü sevmeme ve bölüm değiştirme düşünceleri yer almaktadır. Bu nedenle özellikle yabancı öğrenciler için alan seçimine karar verme çok daha büyük öneme taşımaktadır.

Katılımcıların eğitim süreci içinde üniversite değiştirme isteğinde bulunup bulunmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların büyük kısmı (%92,4, n=366) bu konuyu hiç düşünmediklerini ve kayıtlı oldukları üniversitede devam etmek istediklerini bildirirken, %7,6 (n=30) oranındaki bir azınlık grup ise üniversitelerini değiştirmek için bir karar alarak işlem başlatacaklarını / başlattıklarını belirtmiştir. Katılımcılar %92,4 oranında üniversite değiştirme isteğinde bulunmadıklarını belirtmektedirler.

İlgili katılımcılara üniversite değiştirme isteklerinin nedenleri sorulduğunda şu cevaplar alınmıştır:

Tablo 51. Katılımcıların Üniversite Değiştirme İsteği Nedenleri

Durumlar	Sayı
Başka üniversiteye geçmek istiyordum	9
Üç büyük şehirden birinde okumak istiyordum -yaşamak ve çalışmak için.	8
Başka bölüm okumak istiyordum	4
Bölümümü sevmedim	4
İş olanakları az olduğu için	1

Katılımcılara okudukları bölümü değiştirme isteği olup olmadığı sorulduğunda; katılımcıların büyük kısmı (%93,2, n=369) bu konuda hiç düşünmedikleri ve kayıtlı oldukları bölümde eğitimlerine devam etmek istedikleri görülmektedir. Bölümünü değiştirmek isteyenlerin oranı ise %6,8'dir (n=27).

Okudukları bölümü değiştirme isteğinde bulunan katılımcılara isteklerinin gerçekleşip gerçekleşmediği sorulduğunda; ilgili katılımcıların %48,1'i isteklerinin olumlu ve %51,9'u isteklerinin olumsuz sonuçlandığını belirtmiştir.

Bir üniversitede lisansüstü eğitim programına katılan bir öğrenci, bölüm ve üniversite hakkında tüm ön araştırmalarına rağmen, çeşitli nedenlerden dolayı, ilk seçtiği programdan ayrılmaya ve başka bir programa geçmeye karar verebilir. Var olan nedenler sadece bölüm değiştirmeye değil, üniversite değiştirme ve hatta başka ülkeye gitme kararına kadar geniş bir yelpazededir.

Yurt dışından gelen öğrencinin bir üniversiteden bir program seçmesi ve kayıt şartlarına göre o bölümü kazanması oldukça zor bir süreçtir. Ancak elde edilen verilere bakıldığında, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun program değiştirme isteğinde bulunmadığı görülmektedir. Oldukça düşük oranda, üniversite değiştirme isteğinde bulunanların ise yarıya yakınının, bölüm ya da program değiştirme isteğinin gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Program (Bölüm) değiştirme isteğinin gerçekleştirilememe nedenlerine bakıldığında aşağıdaki cevaplar verilmiştir:

Tablo 52: Katılımcıların Bölüm Değiştirme İsteği Nedenleri

Durumlar	Sayı
Başka bölümün giriş sınavını kazanamamak	4
Bölüm değiştirme kararından vazgeçmek	4
Bölüm değiştirme sürecini bir zaman kaybı olarak görmek	3
Bölüm başkanlığı tarafından onaylanmamak	2
Yatay geçiş kabulünü alamamak	2
Geçilen derslerin sayılmaması	1
Üniversite tarafından kabul/onay alınamaması	1
Toplam	17

Örneklem grubunun çok az sayıda program değiştirme düşüncesine sahip olması oldukça dikkat çekicidir. Bölümü sevmek, öğrencilerin ileride meslekle ilgili olumlu görüşleri olması anlamına gelmektedir. İlgili katılımcılardan gelen çeşitli nedenler arasında, öğrencilerin çaresizlik yaşadığı ve açıkta kalmamak ve yurt dışında yaşamak için bir sebep üretmek adında sıradan bir bölüme kayıt yaptırıp sonra kararından vazgeçmek olasılığı oldukça düşüktür.

Görülen tabloda bu girişimlerin çoğu mezuniyet sonrası edinecek meslekle ilgili avantajlı ve sağlam gelirli olması düşüncesiyle değişim başvurusu yapılmıştır. Kimi katılımcılar için bölüm değiştirme ikamet izni sürecini uzatmak değil, tam tersi zaman kaybı olarak görmektedirler. Gelen ifadelerle göre, yatay geçiş, ders saydırma ve idari süreçlerin zorluğu da bölüm değişimi yolunda engel teşkil etmektedir.

4.1.3.4. Örneklemin Dil ve Eğitim Yaşamına İlişkin Bulgular

Eğitim amacıyla başka bir ülkeye yerleşen ergen bireylerin uyumlarıyla ilgili, dil güçlükleri ve okul başarısızlığı iki önemli faktör olarak öne çıkmaktadır (Sam, 1991). Yabancı öğrencilerin buldukları toplumun halkı ile kolayca iletişim kurması için, konuşulan dil hakkında bir ön bilgiye sahip olmaları ve o ülkeye geldiklerinde dil becerilerini mevcut olanaklarla güçlendirmeleri gerekmektedir.

Buradan hareketle İLÜ öğrencilerinin Türkçe dilinde okuma ve yazma becerilerinin tespitine yönelik sorular tasarlanmıştır ve elde edilen verilere göre; katılımcıların %18,4'ünün (n=73) Türkçe dil bilgisi seviyesini çok iyi, %65,7'sinin (n=260) iyi, %14,4'ünün (n=57) orta düzeyde, %1,5'i ise düşük düzeyde olduğunu belirtmiştir.

Bir toplumda dil, insanların birbirleriyle anlaşabilmeleri için en önemli araçlardan birisidir. Bireyler kendi toplumları dışına çıktığında karşılaştığı ilk sorunlardan birisi bulunduğu yeni ortamda diğerleri ile bağlantı kurmaktır. Yabancı öğrencilere gelince bu sorun akademik ve resmi kurumlara girişi ile daha öne çıkmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların Türkiye'ye gelmeden önceki Türkçe dil bilgisi düzeylerinin hangi oranda olduğu ve onların yeni bir dil öğreniminin Türkiye'ye gitme kararlarına etkisi olduğu düşünülmektedir, ölçüm yapılması planlanmıştır.

Tablo 53. Türkiye'ye Gelmeden Önce Türkçeyi Ne Derecede Biliyordunuz?

Durum	Sayı	Oran
Az Derecede Biliyordum	154	39
Orta Derecede Biliyordum	118	29,9
Hiç Bilmiyordum	62	15,5
İyi Derecede Biliyordum	61	15,4
Cevapsız	1	0,2
Toplam	396	100

Araştırmaya katılanlardan gelen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların %39'unun (n=154) az derecede, %29,9'unun (n=118) orta derecede ve %15,4'ünün (n=61) ise iyi derecede Türkçe bildiği tespit edilmiştir. Türkiye'ye gelmeden önce Türkçeyi hiç bilmeyenlerin oranı ise %15,7'dir (n=62). Katılımcıların yaklaşık %45'inin Türkiye'ye gelmeden önce de iyi ve orta derecede Türkçeyi bildiği görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türkçeyi, Türkiye'ye geldikten sonra geliştirdikleri görülmektedir.

Verilen cevaplara bakıldığında, Türkçeyi az, orta ve iyi derecede bilen öğrencilerin toplam oranının yüksek olması bir anlam taşımaktadır. Başka bir deyişle, oranlar göstermektedir ki İran'ın batı ve kuzey bölgelerinde yaşayan öğrencilerin (Azeri lehçesi ile Türkçe konuşan ve benzer dil/kültüre sahip olanları nedeniyle) Türkiye'de eğitime devam etmek isteği diğer bölgelere göre (Farsça dilinde konuşanlar) daha yüksektir. Burada Türkçe dilini bilme faktörünün, Türkiye'de eğitim alma tercihini pozitif yönde etkilediğini söylemek olanaklıdır.

Katılımcıların Türkçe dil kursuna katılıp katılmadıkları hakkında bilgi edinmek amacıyla sorulan 21'inci soruya verilen cevaplara göre, katılımcıların %74'ü bir kursa katılmıştır. Yüzde 24,2'lük bir kesim ise katılmadığını belirtmiştir. Anketin “diğer” şikkını işaretleyen öğrencilerden birkaçı Türkçeyi film ve dizilerden öğrendiğini (%0,5) veya İran'dayken bir Türkçe dil kursuna katıldığını (%1,3) beyan etmiştir.

Türkçe dil kurslarının yeterliliği hakkında bilgi almak için katılımcıların görüşleri alınmıştır. Katılımcıların, Türkiye'de dil kursuna devam etmiş ya da etmekte olanlarını oranı %83,0'tür (n=330). Türkçe dil kursuna giden grup içinde, aldıkları Türkçe eğitimini

yeterli bulanların oranı %86,4'tür (n=285). Yeterli bulmayanların oranı ise %12,1 (n=40) ve kısmen yeterli olduğunu düşünenlerin oranı ise %1,5'dir (n=5).

Öğrenciler tarafından gelen yanıtlar değerlendirdiğinde, kurslarda verilen Türkçe dil eğitiminin yetersiz olması durumunda, İranlı öğrencilerin günlük derslerinde ve gelecekte akademik terimleri anlayamamalarına neden olmaktadır. Bu durum katılımcıların Türkçe dil eğitimi ile ilgili karşılaştıkları en önemli sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca verilere bakıldığında anlaşılmaktadır ki Türkçe dil öğrenimi, üniversiteye giriş sınavlarının bir şartı olarak, ötekileşme ve yabancılık duygusunu gidermek doğrultusunda da öğrenciler tarafından önemsenmiştir. Öğrencilerin hızlı ve iyi şekilde Türkçe öğrenme çabaları da görünmektedir. Öğrencilerin, Türkçe dil yeteneklerini geliştirmesi toplum ile iletişimlerinin genişlenmesine ve çevre ile uyum sağlamalarına kolaylık sağlamaktadır.

Araştırmada Türkçe dil kurslarının yeterli olup olmadığına “hayır, yeterli değil” ya da “kısmen yeterli” diyenlere, bunun nedenleri açık uçlu olarak sorulduğunda, verilen cevaplara baktığımızda, ‘kursların süresinin uzun olduğu’ ve ‘okul, kurslardan daha önce başladığı için yeterli olmadığı’ en sık verilen cevap olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında, “medyayı ve dizi filmleri takip etmem dilimi daha çok geliştirdi,” “kendi çalışmam ve okumam daha yararlı oldu,” “kurs benim için pahalıydı,” “kitapların içeriği basit” “konuşmama faydası oldu,” “ortamda bulunmak daha çok yararlı oldu” şeklinde cevaplar da alınmıştır.

Türkçe dil kursuna giden grup içinde, aldıkları Türkçe eğitimini yeterli bulan katılımcılara, aldıkları Türkçe kursunun şimdiki eğitimlerinde olumlu etkisi olup olmadığı sorulmuş ve 330 katılımcı bu soruya cevap vermiştir. Görüşlerini bildirenlerin %86,4'ü kursların etkili olduğunu, %12,1'i kısmen etkili olduğunu ve %1,5'i de kursun herhangi bir olumlu etkisi olmadığını ifade etmiştir.

Bu sonuçlar, TÖMER merkezlerinde Türkçe dil eğitimi alarak sınavlara giren yabancı öğrencilerin, Türkçe dil eğitimi almayan öğrencilere nazaran daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılara uygulanan Türkçe dil kurslarının şimdiki

eğitimlerindeki etkisiyle ilgili görüşleri sorulduğunda; kimisi bu kursların çok faydalı olduğunu, kimi ise kursları zaman kaybı olarak değerlendirmiştir.

Gözlemlerden anlaşılmaktadır ki daha önce Türkçeyi hiç bilmeyen öğrenciler için dil kursları öğrenimlerini hızlandırmakla birlikte, aynı zamanda bir sosyalleşme aracı ve yeni toplumla bağlantı yolu olarak önemli rol oynamaktadır. Türkçeyi bilen ve iletişimde sıkıntıyı yaşamayan öğrencilere ise dil kursları gereksiz görünmektedir.

Alan yazınındaki birçok araştırmaya göre yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğu Türkçe diline yeteri kadar hâkim olmamaları nedeniyle, haftalık derslerini takip etmekte sorun yaşamaktadırlar. Bu takip edememe sorunu, özellikle Türkçe dilinde verilen derslerde daha çok rastlanmaktadır. Bu sorunlara, ders ortamında ve sunumlarda Türkçe dilinde kendini yeterince ifade edememek de eklenince, zaman içerisinde öğrencilerin okuldan uzaklaşma sorunu ortaya çıkabilmektedir.

Nasrin, (2001); Galloway ve Jankins, (2005); Polat, (2012); Sarıkaya, (2014); Alyılmaz, Biçer ve Çoban, (2015); İmamoğlu ve Çalışkan (2017) araştırmalarında bu durumu farklı şekillerde ortaya koymuşlardır. Karaoğlu'na (2007) göre göçmenler, bulunduğu yerin dilini yeterince kullanamamaları durumunda, önce uyum sorunu, ardından psikolojik rahatsızlık duygusuyla karşılaşabilmektedir. Kendini yetersiz ifade etmekten kaynaklanan sorunlar, bireylerin sosyal davranışlarını da olumsuz yönde etkilemektedir.

Katılımcıların Türkçe dili ile ilgili herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda katılımcıların %58,8'i (n=233) Türkçeyi anlama, konuşma ve yazmada herhangi bir problem yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların %24,5'i de belli oranda Türkçe konuşmaları anladıklarını ancak Türkçe yazımlarının zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Yüzde 9,3 oranında katılımcılar ise hem konuşma ve hem yazmada sorun yaşadıklarını ifade ederken; %2,0 oranda öğrenciler Türkçe yazmayı sorunsuz becerdikleri ancak Türkçe konuşmalarında sorun yaşadıklarını söylemektedirler. Diğer şikkını işaretleyen öğrenciler ise akademik yazıları anlamakta ve yazmakta sorun yaşadıkları, sadece Türkçe konuşabildikleri, ders konularını anlamakta bazen zorlandıkları vb. gibi sorunları belirtmiştir. Diğer bir değerlendirmede ise Türkçe ile sorunu olduğunu ifade edenlerin oranı yüzde 41,2'dir (n=163).

Tablo 54. Türkçe ile İlgili Yaşanan Problemler Dağılımı

İfadeler	Sayı	Oran	İfadeler	Sayı	Oran
Konuşmaları Anlıyorum Fakat Yazı Dilim Zayıf	97	59,5	Akademik Yazılarda Sorun Yaşıyorum	3	1,8
Hem Konuşma Hem Yazı Sorunlu	37	22,7	Okul Dersleri ile Dil Kursları Konuları Farklı	3	1,8
Ders Konularında Bazen Zorlanıyorum	9	5,5	Akademik Yazı Yazmakta Sorun Var	2	1,2
Konuşma Sorunlu Yazı Sorunsuz	8	4,9	Sadece Türkçe Konuşuyorum	1	0,6
Okulda Anlamakta Sorun Yaşıyorum	3	1,8	Toplam	163	100

Türkçe ile problemi olduğunu söyleyen katılımcıların %59,5'i (n=97), 'konuşmaları anlıyorum fakat yazı dilim zayıf' cevabını vermiştir.

Günümüzde İngilizce başta olmak üzere akademik yabancı dil sınavlarına katılarak belirli bir not üzeri dil yeterlilik belgesine sahip olmak yurt dışında eğitim almak isteyen öğrenciler için bir zorunluluktur.

Türkiye'de TÖMER, TOEFL, YDS, IELTS, TOEC, YÖKDİL gibi birçok dil kursları ve sınavları yapılarak aday öğrencilere üniversite öncesi yabancı dil yeterlilik belgesi kazanma imkânları sağlanmaktadır. Bu doğrultuda katılımcılara yabancı dil seviyesini gösteren bir belgeye sahip olup olmadıkları sorulmuştur. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere, katılımcıların büyük bir çoğunluğu hem Türkçe hem de İngilizce dil belgesine sahiptir. Var olan yabancı dil sertifikalarına bakıldığında katılımcıların %14,6'sı (n=58) sadece Türkçe, %12,6'sı (n=50) sadece İngilizce, %70,2'si (n=278) hem Türkçe hem de İngilizce sertifikasına sahiptirler.

Tablo 55: Yabancı Dil Belgesine Göre Öğrenci Dağılımı

Dil Bilgisi	Sayı	Oran
Türkçe	58	14,7
İngilizce	50	12,7
Hem Türkçe Hem İngilizce	278	70,6
Sertifika yok	8	2
Toplam	394	100

Katılımcıların yabancı dil seviyesini daha anlamlı tespit etmek doğrultusunda 7 farklı yaş grubu oluşturulmuştur. Bu gruplar; 18-25, 26-30, 31-35, 36-40, 41-45, 46-50 ve son olarak 50 yaş üzeri gruplarıdır. Bu gruplara göre elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Birinci yaş grubunda (18-25) %16,0 oranında katılımcılar sadece Türkçe, %8,0 katılımcılar sadece İngilizce, %72,0 büyüklüğünde bir katılımcı grubu hem Türkçe ve hem İngilizce sertifikasına sahiptirler. İkinci yaş grubundan (26 – 30 arası) elde edilen bilgiler ise %17,1'i Türkçe, %20,7'si İngilizce ve %57,3'ü her iki sertifikaya sahiptirler. Üçüncü grubun (31-35 yaş) yüzdeleri ise %21,1 Türkçe, %12,2 İngilizce ve %64,4 her ikisi görünmektedir.

Dördüncü grubun (36-40 yaş) değerleri ise %14,9 Türkçe, %17,0 İngilizce ve %66,0 her ikisidir. Beşinci yaş grubunda yer alan (41-45) katılımcıların Türkçe sertifikası olanların oranı %13,8, İngilizcesi olanların oranı %10 ve her iki dil sertifikası olanların oranı %75,5'dir. Altıncı gruba (46 -50 yaş) ait olan yüzde değerlerine bakıldığında %2,2'si sadece İngilizce diploması ve %97,8 oranda katılımcıların her iki sertifikaya sahip oldukları görülmektedir. Son grup olarak 50 yaş ve üzeri katılımcıların da %80,0'in her iki dil belgesine sahip oldukları tespit edilmiştir. Kalan kısmın yüzdeleri genellikle %5,0 altı olması nedeniyle değerlendirmede dikkate alınmamıştır.

Yaş azaldıkça her iki dilde sertifika sahip olma oranı azalmaktaysa da 18-25 yaş grubunda kısmen yine bir artış görülmektedir.

Tablo 56. Yabancı Dil Seviyelerini Gösteren Sertifikalar

Belge/ Sınav	Sayı	Oran	Belge/ Sınav	Sayı	Oran
TOMER-YDS	189	48,0	IELTS	6	1,5
TOMER- TOEFL	73	18,5	TOMER-UDS	2	0,5
TOMER-IELTS	3	0,8	YDS-ALES	1	0,3
TOEFL	33	8,4	TOMER-YOKDİL	2	0,5
TOMER	59	15,0	IELTS-GRE	1	0,3
TOMER-YOKDİL	1	0,3	TOEFL-GRE	1	0,3
TOEFL-YDS	2	0,5	TOMER-GRE	1	0,3
TOMER-IBT	3	0,8	Herhangi Bir Sertifikam Yok	10	2,0
TOMER-KPDS	2	0,5	KPDS	1	0,3
YDS	6	1,5	Toplam	396	100

Katılımcıların yabancı dil seviyelerini gösteren sertifikalara bakıldığında, %48,0 oranında (n=189) TOMER-YDS sertifikası sahibi oldukları, TÖMER-TOEFL belgesi olanların oranı ise %18,5'tir (n=73). Türkiye'de eğitim gören katılımcıların çoğunluğunun TÖMER belgesine sahip oldukları görülmüştür. Hiç sertifikası olmadığını söyleyenlerin oranı ise %2,0'dir (n=8).

Verilere bakıldığında YÖKDİL belgesine sahip olan öğrenci sayısı düşüktür. Yükseköğretim Kurumları Yabancı Dil Sınavı (YÖKDİL), adayların kendi alanlarındaki (Fen Bilimleri, Sosyal Bilimleri, Sağlık Bilimleri) dil becerilerini belirlemeye yönelik düzenlenen bir yabancı dil sınavıdır. Bu belge, Türkiye'deki üniversite kayıtlarında geçerli olmakla birlikte, diğer uluslararası sertifikaların bu öğrenciler tarafından çok tercih edilmediği tespit edilmiştir. Katılımcıların İngilizce [veya Almanca, Fransızca] dili Seviyesi sorulduğunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Tablo 57: İngilizce [veya Almanca, Fransızca] Dili Seviyenizi Ne Derecede?

Durum	Sayı	Oran
Çok İyi	98	24,8
İyi	226	57,2
Orta	62	15,7
Az	9	2,3
Toplam	395	100

Katılımcıların yabancı dil seviyelerine bakıldığında, katılımcıların %24,8'i yabancı dil olarak İngilizce [veya Almanca, Fransızca] dili seviyelerinin çok iyi, %57,2'si iyi, %15,7'si orta ve %2,3'ü ise düşük düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Araştırma grubunda ‘hiç İngilizce dil bilgisi olmayan’ bir öğrenciye rastlanılmamıştır.

Tablo 58. Cinsiyete Göre ile Yabancı Dil Seviyesi

		Yabancı Dil Seviyesi				Toplam
		Çok iyi	İyi	Orta	Az	
Erkek	Sayı	49	148	35	5	237
	Oran	%20,7	%62,4	%14,8	2,1%	%100
Kadın	Sayı	49	78	27	4	158
	Oran	%31,0	%49,4	%17,1	2,5%	%100
Toplam	Sayı	98	226	62	9	395
	Oran	%24,8	%57,2	%15,7	2,3%	%100

Yukarıdaki tabloya göre kız öğrencilerin %31'i “çok iyi” ve %49,4'ü de “iyi” seviyede yabancı dil yeteneği olduğunu belirtmiştir. Bu sonucun kız öğrenciler için oldukça iyi bir seviye olduğu düşünülmektedir. Buna göre, yabancı öğrenciler nezdinde kendi sorunlarını kolaylıkla gidermeye çalışmanın ilk kademesi, iletişim araçlarından birisi olarak anlaşılan bir yabancı dile yeterince hâkim olmaktır. Erkek öğrencilerin yabancı dil bilgisi seviye oranları da yüksek sayılabilir.

Bu soruda 238 erkek ve 158 kadın katılımcı tarafından gelen toplam 396 yanıtın oranına bakıldığında; erkek katılımcıların %59,7'i ve kadın katılımcıların ise %57,6'sının Türkçe ile ilgili bir problem yaşamadığı görülmektedir. Bu sonuç katılımcıların topluma uyum sağlama sürecinin tamamlanmasını takiben, uygun bir iş fırsatı yakalama ve bazen de uygun bir eş bularak evlilik yapabilme ihtimalinin olacağını göstermektedir.

Tablo 59. Cinsiyete Göre Türkçe Dilini Bilme Düzeyi

Cinsiyet		Hiçbir Problemi Yok	Konuşmayı Anlıyor Fakat Yazma Zayıf	Konuşma Sorunlu Yazı Sorunsuz	Hem Konuşma Hem Yazı Sorunlu	Okulda Anlamakta Sorun Yaşıyor	Akademik Yazılarda Sorun Yaşıyor	Sadece Türkçe Konuşuyor	Ders Konularında Bazen Zorlanıyor	Okul Dersleri ile Dil Kursları Konuları Farklı	Akademik Yazı Yazmakta Sorun Var	Toplam
Erkek	Sayı	142	56	4	22	2	1	1	7	1	2	238
	Oran	%59,7	%23,5	%1,7	%9,2	%0,8	%0,4	%0,4	%2,9	%0,4	%0,8	%100
Kadın	Sayı	91	41	4	15	1	2	0	2	2	0	158
	Oran	%57,6	%25,9	%2,5	%9,5	%0,6	%1,3	%0,0	%1,3	%1,3	%0,0	%10
Toplam	Sayı	233	97	8	37	3	3	1	9	3	2	396
	Oran	%58,8	%24,5	%2,0	%9,3	%0,8	%0,8	%0,3	%2,3	%0,8	%0,5	%10

Yukarıdaki tablo verileri de katılımcıların yarısından fazlasının Türkçe dilini anlama ve konuşmada herhangi bir problem yaşamadığını göstermektedir.

4.1.3.5. Üniversitede Yaşanan Sorunlar

Araştırmaya katılanların eğitim gördüğü üniversitelerinde yaşadıkları en önemli sorunlarının neler olduğu sorulmuştur. En yoğun dile getirilen sorunlar arasında, ekonomik sıkıntılar, sağlık sigortası ve ulaşım sorunu yer almıştır.

Tablo 60. Katılımcıların Üniversitede Yaşadığı En Önemli Sorunlar

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
Ekonomik sıkıntılar, yaşam masrafları	60	Sürekli sınavlara sokuluyoruz	2
Ulaşım sorunu	56	Sürekli kriter, koşul ve kuralların değişmesi.	2
Sağlık sigortası kapsamlı değil	47	Ülkeme uzaklık	2
Burs imkânları kısıtlı	26	Arkadaşlık kurmakta sorun yaşıyorum	2
Yemek kalitesi düşük	25	Kültürel etkinlikler yetersiz	2
Aile özlemi	16	Eğitim seviyesi düşük	2
Önemli bir sorun yaşamadım	14	Sağlık hizmetleri pahalı	1
Derslerle ilgili zorluk, az zaman kalması, çakışmaların olması	14	Dil kurslarının uzaması	1
Online işlemler, kayıt, öğrenci işlemleri, idari işlerin iyi işlememesi	7	İran'da bitirdiğim dersler saydırmak ve eşleştirmede sorun yaşadım,	1
Akademik Türkçeye hâkim olmamak	6	Pratik derslerde yeterli çalışma imkânı vermedi, okulun altyapısı laboratuvar imkânları yetersiz	1
İkinci sınıf vatandaş muamelesi	6	Ders çalışmak için az zaman kalıyor	1
Dışarıda Çalışma yasağı, Çalışma izni verilmemesi	6	Hocalardan memnuniyetsizlik	1
Dil sorunu ve toplumda insanlarla iletişimde zorlanma	5	Yurt olanakları az	1
İkamet uzatma işlemleri	3	Fuarlara katılım konusunda çok zayıf	1
Türk yemeklerine alışamamak	3	Lisans ve Yüksek lisans diploma Denklik	1
Kültürel uyumsuzluk	3	Pahalı Kafeterya	1
Eğitim sistemine entegre olamamak	3	Dinlenmek ve eğlenmek için zaman bulamamak	1
Harç ve ödemeler yüksek	3	Yalnızlık	1
Üniversite ortamını sevmemek	3	Öğrencilerin kişisel sorunları ile ilgilenmemek	1
Sağlık hizmetleri yetersiz	2	Kampüste otopark sorunu	1

Yukarıdaki tabloda yer alan cevaplara bakıldığında, katılımcıların eğitim sürecinde, sosyal yaşama ilişkin sorunlardan çok, ekonomik sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Ekonomik sorunların nedeni de birçok İLÜ öğrencisinin çeşitli engeller ve kısıtlamalar nedeniyle burs olanaklarından faydalanamamalarıdır. Çoğu öğrenci öğrenim masraflarını ailelerinin desteği ve/veya kendi maddi imkânları ile karşılamaktadır.

4.1.4. Sosyal İlişkiler ve Boş Zamanı Değerlendirme Faaliyetleri

Öğrencilerin eğitim saatleri dışında boş zamanlarını değerlendirme tarzı, onların kişisel karakteristikleriyle, kültürel değerleriyle, geldikleri toplum ve aile yapısı ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle katılımcıların cinsiyet, medeni durum, yaş, meslek, eğitim durumu ve gelire ilişkin verileri bu başlık altında karşılaştırmalı olarak irdelenmiştir.

Öğrencilik hayatının önemli konularından birisi boş zamanların değerlendirilmesidir. Yapılan faaliyetler sosyal ve bireysel deneyimlerin zenginleşmesi ile birlikte yaşanan uyum sorunların kısmen giderilmesinde etkilidir. Bu kapsamda katılımcılara bu zaman biçiminde ne yaptıkları sorulmuştur. Elde edilen cevaplar aşağıdaki tabloda yer almıştır:

Tablo 61. Boş Zamanlarınızda Ne Yaparsınız? (Çoklu Cevap)

İfadeler	Sayı	Oran	İfadeler	Sayı	Oran
Arkadaşlarımı Ziyarete Giderim	293	23	Uyurum	39	3,1
Müzik Dinlerim	195	15	Alışveriş Yaparım	30	2,4
Kafeye Pastaneye Giderim	192	15	Film İzleme / İnternet	30	2,4
Kitap Gazete Dergi Okurum	136	11	Hobilerimle Uğraşırım	24	1,9
Spor Yaparım	135	11	Ev İşi Yaparım	11	0,9
Sinemaya Tiyatroya Giderim	58	4,6	Ders Çalışırım	10	0,8
Okulun Kültürel Faaliyetlere Katılma	55	4,4	Ülkeme Giderim	1	0,1
Ailemle Vakit Geçiririm	55	4,4	Toplam	1264	100

Katılımcıların boş zamanlarını değerlendirme şekline bakıldığında %23,2'sinin (n=293) arkadaşlarıyla vakit geçirdikleri, %10,8'i (n=136) kitap, gazete ve dergi okumakla, %15,4'ü (n=195) müzik dinlemekle, %10,7'si (n=135) spor yapmakla, %15,2'si (n=192) ise kafe veya pastaneye gitmekle boş zamanlarını geçirdikleri görülmüştür. Düşük oranda olan faaliyetler ise sinema veya tiyatroya gitmek (%4,6), okuldaki kültürel programlara katılmak (%4,4), uyumak (%3,1), ailesi ile vakit geçirmek (%4,4), alışverişe gitmek (%2,4), film izlemek ve internette gezinme, (%2,4) olarak belirtilmiştir. Ayrıca ev işi yapmak (%0,9) ders çalışmak (%0,8), kişisel hobiler ile uğraşmak (%1,9), ülkelere seyahat (%0,1) de boş zaman faaliyetleri olarak belirtilmiştir.

Çoklu cevap alınan bu soruya, toplamda 1264 cevap verilmiştir. Katılımcıların boş zamanlarında yaptıkları faaliyetlerde ilk sırada, 23,2 ile ‘arkadaşlara ziyaret’ yer alması, daha sonra ise ‘müzik dinlemek’ ve ‘kafeye gitmek’ en çok öne çıkan aktiviteler olmuştur.

Katılımcılara Türkiye’de yaşam ve eğitimleri sürecinde, yakın görüştükları kişi / arkadaşları olup olmadığı sorulmuştur¹. Katılımcıların tamamına yakını, %96 (n=380) oranında, yakın görüştüğü arkadaşları olduğunu belirtmiştir. Bu soruya ‘‘hayır’’ cevabı verenlerin oranı ise %4,0’tür.

Öğrencilerin boş zamanların değerlendirilmesi tütü ve şekli, onların eğitim sırasında yaşadıkları sorunların kısmen olsa bile gidermesi ve duygularının boşalmasını sağlayan bir yöntemdir. Süzer (1997) üniversite öğrencilerin boş zaman değerlendirme konusunu ele alarak, öğrencilerin boş zamanlarında daha çok pasif faaliyetlerde bulunmalarını tespit etmiştir. Öğrencilerin boş zamanlarında tercih ettikleri faaliyetler arasında kitap okuma, müzik dinleme, maç izleme vs. görünmektedir. Grup daaliyetleri ise daha çok arkadaşlarına birlikte vakit geçirmeyi tercih etmelerini bildirmişlerdir.

Yukarıdaki sonuçları İranlı katılımcılar ile tekrar değerlendirmek ve yeni sonuçlara varmak âmâciya, katılımcıların boş zamanlarında ne tür faaliyetlerde buldukları sorulmuştur.

Otuz sekizinci soruda katılımcılara ‘‘Canınız sıkıldığında ne yapıyorsunuz?’’ sorusu sorulmuştur. Bu sorunun cevapları analiz edildiğinde öğrencilerin sıkıntılı anlarında psikolojik durumları ve günlük hayatlarında karşılaştıkları ruhsal sorunlara karşın verdikleri tepkileri ve bu sıkıntılardan kurtulmak için başvurdukları yolların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Katılımcılardan gelen cevaplara göre, %22,4’ü arkadaşlarıyla konuştuğunu, %17,8’ü yalnız dolaştığını, %14,4’ü müzik dinlediğini ve televizyon programlarını izlediğini,

¹ - Benzer araştırmalarda arkadaşlık ile ilgili sorularda ‘‘Sevgiliniz var mı?’’ sorusu doğrudan sorularak kız-erkek ilişkileri değerlendirmeyi alınır. Ancak, bizim araştırmamızda, kültürel farklılıklardan dolayı bu soru tasarlandığında yakın görüşülen kişiden kasıt hem sevgili/kız erkek arkadaşı ve hem çok samimi arkadaş olan kişileri de kapsamaktadır.

%10,4'ü de düşündüğünü belirtmiştir. Yüzde 7,3'ü sigara içtiğini ve %6,9'u da can sıkıntısını gidermek için içki içtiğini ifade ederken, %4,7'si ağladığını, %4,5'i ders çalıştığını, %4,5'i ailesi ile görüşme yaptığını ve %2,8'i ise ibadet ettiğini ifade etmiştir. Bu soruya cevap vermek istemeyenlerin oranı ise %4,3'tür. Çoklu cevabın alındığı bu soruda, katılımcılar en yüksek oranda canları sıkıldığında, %22,4 ile 'arkadaşlarımla konuşurum' cevabı vermişlerdir. Daha sonra ise %17,8 ile 'yalnız dolaşırım' cevabı verilmiştir.

Bireylerin hangi yaşta olursa olsun Arkadaş edinmesine ve önceden mevcut arkadaşlığı sürdürebilme becerileri, onların psikolojik sağlığı ile beraber, sosyal gelişimlerine de yardımcı olmaktadır. Ayrıca güçlü ve geniş bir kapsamda arkadaşlık ilişkisi, bireyin bulunduğu ortamda kendini değeri hissettiği, topluma aidiyet duygusunun güçlenmesi, özgüven artması, yaşanan sorunları çekinmeden paylaşması ve diğerlerinin sorunları çözümlenmesinde katkıda bulunması vs. gibi birçok kazanç sağlamaktadır.

Yabancılar için ise buluştukları kimler olduğu da çeşilliliğe sahiptir. Bu nedenle katılımcılara, bu konuda hassasiyetlerini dikkate alarak, kimler ile daha çok görüştüğü sorulmuştur.

Tablo 62: Arkadaşlarınız Çoğunlukla Kimlerden Oluşuyor?

İfadeler	Sayı	Oran	İfadeler	Sayı	Oran
Tüm Kişilerden	145	36,6	Kendi Vatandaşlarımdan / Türklerden	16	4
Kendi Vatandaşlarımdan	97	24,5	Türklerden / Diğer Ülke Vatandaşlarımdan	22	5,6
Türklerden	54	13,6	Kendi Vatandaşlarımdan / Diğer Ülke vatandaşlarımdan	15	3,8
Diğer Ülkelerin Vatandaşlarımdan	47	11,9	Toplam	396	100

Katılımcılara, yakın görüştükları arkadaşlarının kimlerden oluştuğu sorulmuş ve gelen cevaplara göre; %36,6'sı (n=145) tüm kişilerden, %24,5'i (n=97) kendi vatandaşlarından, %13,6'sı (n=54) Türklerden, %11,9'u (n=47) diğer ülke vatandaşlarından olduğu bildirilmiştir. Sorumuza birden fazla seçenikle cevap verenlerde olmuştur: Yüzde 3,8'i

Birinci yaş grubunda (18-25 yaş) bulunan katılımcıların %24'ünün arkadaşları tüm kişilerden oluşurken; %28'inin kendi vatandaşlarından; %24'ünün Türklerden ve %16'sının ise diğer ülkelerden gelen kişilerden oluşmaktadır. Kendi vatandaşlarını ve diğer ülke vatandaşlarını arkadaşlık için tercih edenlerin oranı %4, Türkler ile diğer ülke vatandaşlarını tercih edenlerin oranı ise yine %4'tür.

İkinci yaş grubunda (26-30 yaş) bulunan katılımcıların %39'u arkadaşlarını tüm kişilerden, %18,3'ü ise kendi vatandaşlarından oluştuğunu belirtmiştir. Katılımcıların, %14,6'sı Türkler ile arkadaşlık ilişkisine sahiptirler.

Diğer ülke vatandaşları ile arkadaş olanların oranı %15,9'dur. Bu grubun kendi vatandaşları ve diğer ülke vatandaşlarını arkadaş edinme oranı %7,3'dür. Kendi vatandaşları ve Türklerle arkadaşlığı olanların oranı %1,2 ve Türkler ve diğer ülke vatandaşları ile arkadaşlığı olanların oranı ise %3,7'tür.

Üçüncü yaş grubunda (31-35 yaş) bulunan katılımcıların ise, %31,9'unun arkadaşları tüm kişilerden, %34,1'i kendi vatandaşlarından, %11'i Türklerden, %9,9'u diğer ülkelerin vatandaşlarından oluşmaktadır. Kendi vatandaşları ve diğer ülke vatandaşları ile arkadaşlık yapan katılımcıların oranı %3,3, kendi vatandaşları ve Türkler ile arkadaşlığı olanların oranı %3,3, Türkler ve diğer ülke vatandaşları ile arkadaşlık yapan katılımcıların oranı ise %6,6'dır. Dördüncü grubun (36-40 yaş) değerlerine bakıldığında; katılımcıların %35,4'ü arkadaşlarını tüm kişilerden, %20,8'i kendi vatandaşlarından, %16,7'isi Türklerden, %12,5'i diğer ülke vatandaşları arasından seçmektedir.

Arkadaşlarını kendi vatandaşları ve diğer ülke vatandaşları arasından seçen katılımcıların oranı %2,1, kendi vatandaşları ve Türklerden seçenlerin oranı %10,4, Türkler ve diğer ülke vatandaşları ile arkadaşlık yapan katılımcıların oranı ise %2,1'dir.

Beşinci yaş grubunda yer alan (41-45 yaş) katılımcılar ise %42,6 oranında, arkadaşlarını tüm kişilerden, %22,3'ü kendi vatandaşlarından, %10,6'sı Türklerden ve %8,5'i ise diğer ülke vatandaşlarından seçtiğini belirtmiştir. Bu grubun %3,2'si arkadaşlarını kendi vatandaşları ve diğer ülke vatandaşlarından, %4,3'ü kendi vatandaşları ve Türklerden ve %8,3'ü de Türkler ve diğer ülke vatandaşlarından seçmektedir.

Altıncı (46 -50 yaş) grubuna ait olan değerlere bakıldığında sırasıyla, katılımcıların %30,4'ünün arkadaşları tüm kişilerden, %21,7'si arkadaşları kendi vatandaşlarından, %17,4'ü arkadaşları Türklere ve %15,2'sinin arkadaşları ise diğer ülke vatandaşlarından oluştuğu görülmüştür. Bu grupta, arkadaşlarını kendi vatandaşları ve diğer ülke vatandaşlarından seçenlerin oranı %2,2'dir. Yüzde6,5'inin arkadaşları ise kendi vatandaşları ve Türklere oluşmaktadır. Türklere ve diğer ülke vatandaşlarını tercih edenlerin oranı da %6,5'tir.

Son olarak yedinci yaş grubunun (50 yaş ve üzeri) oranlarına bakıldığında, katılımcıların %70'i arkadaşlarını tüm kişilerden seçtiğini ifade etmektedir. Yüzde30,0'u ise kendi vatandaşlarından arkadaş seçmektedir.

Katılımcıların bu konu ile ilgili genel görüşleri aşağıdaki gibidir:

- Arkadaşları, tüm kişilerden oluşan katılımcıların oranı, %36,6'dır.
- Sadece kendi vatandaşları ile arkadaşlık yapan katılımcıların oranı, %24,5'tir.
- Türklere arkadaşlık kuran katılımcıların oranı, %13,6'dır.
- Arkadaşları, diğer ülke vatandaşlarından oluşan katılımcıların oranı, %11,9'dur.
- Arkadaşları, kendi ve diğer ülke vatandaşlarından oluşan katılımcıların oranı, %3,8'dir.
- Kendi vatandaşları ve Türklere arkadaşlık için tercih eden katılımcıların oranı, %4,0'tür.
- Türklere ve diğer ülke vatandaşları ile arkadaşlık kurmayı seçen katılımcıların oranı, %5,6'dır.

Anketin 26 numaralı sorusunda katılımcılara “Yakın görüştüğünüz arkadaşınız var mı?” sorusu sorulmuştur ve elde edilen veriler cinsiyet faktörü dikkate alınarak analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 64. Cinsiyete Göre Başka Kişilerle İlişki Durumu

Cinsiyet		Evet	Hayır	Toplam
Erkek	Sayı	232	6	238
	Oran	%97,5	%2,5	%100
Kadın	Sayı	148	10	158
	Oran	%93,7	%6,3	%100
Toplam	Sayı	380	16	396
	Oran	%96,0	%4,0	%100

Her iki cinsiyet grubunun yanıtlarında yüksek oranda başka bir kişi ile ilişki (sevgili/partner / yakın arkadaş) kurabildiğini göstermektedir. Bu çerçevede ilişki kurmanın ne kadar önemli bir husus olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuç ise katılımcıları cinsiyet ayrımı, sorunu vb. yaşamadan ilişki kurabildikleridir.

Araştırmanın 28'inci sorusunda katılımcıların Türkiye'nin diğer üniversitelerindeki İranlı öğrencilerle ilişkilerinin olup olmadığı sorulmuştur. Elde edilen veriler göre; %58,4 bir çoğunluk (n=231) diğer üniversitedeki İranlı öğrenciler ile temasta olduklarını ifade etmişlerdir. Soruya "Hayır" cevabı vererek herhangi bir ilişkileri olmadığını söyleyenlerin oranı ise %34,8'dir (n=138). Yüzde 6,8 (n=27) katılımcılar da "bazen" cevabını vererek özellikle milli, kültürel (Nevruz vs. bayramlar gibi) veya bilimsel etkinliklerde diğer üniversitelerden gelen öğrencilerle görüştiklerini bildirmişlerdir.

Başka üniversitelerdeki İranlı öğrencilerle ilişkileri olduğunu söyleyen katılımcıların oranı %58,4'tür. Öğrencilerin sosyal ilişkilerinin genişliği ve kolaylığı onların yeni topluma uyum sağlamasında önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal ilişkilerin bir kısmı kişilerin karşı cinse karşı bakış ve düşüncelerinden oluştuğu görülmüştür.

Yirmi dokuzuncu soru ile elde edilen cevaplara bakıldığında, katılımcıların %33,1'i hemcinsleri ile daha iyi anlaştıklarını, %62,6'sı her iki cinsle de kolayca anlaştıklarını, %2,3'ü ise karşı cinsle daha iyi anlaştıklarını ve %1,3'ü de hiç kimse ile anlaşamadıklarını, %0,8'i ise bu soruya cevap vermek istememiştir.

Tablo 65. Cinsiyete Göre Başka Üniversitelerdeki İranlı Öğrencilerle İlişki

		Yanıtlar			
		Evet	Hayır	Bazen	Toplam
Erkek	Sayı	143	80	15	238
	Oran	%60,1	%33,6	%6,3	%100
Kadın	Sayı	88	58	12	158
	Oran	%55,7	%36,7	%7,6	%100
Toplam	Sayı	231	138	27	396
	Oran	%58,3	%34,8	%6,8	%100

Günümüzde öğrenci ağlarına aktif olarak katılma, bu ağların güçlenmesini sağlarken bu ağlar öğrencilerin de sosyal hayatının bir parçası haline gelmektedir. Bu ağlara yüksek katılım oranları, öğrencilerin günlük hayatlarında en düşük düzeyde uyum sıkıntıları yaşadıkları biçiminde yorumlanabilir. Tablo 71'deki yanıtlara göre, sırasıyla %60,1 oranında erkek ve %55,7 oranında kadın öğrenci diğer üniversitedeki öğrenciler ile görüşme veya temas halindedir. Yüzde 30 ile %35 arası kadın ve erkek katılımcı da herhangi bir neden sunmadan diğer üniversitelerdeki İranlılar ile bağlantı kurmaya pek olumlu bakmamaktadır. Katılımcıların %6 ile %7'si ise fırsat buldukça görüşmelerini gerçekleştirmektedir.

Türkiye'deki İLÜ öğrencilerinin sosyal özellikleri (sosyalleşme oranı) ve statüleri belirlenebilir. Yaş gruplarına bakıldığında bu araştırmaya katılanların çoğunluğu 1979 devrimi ve sonrası yıllarda doğmuş ve katı devrimci/İslami ilkeler üzerine kurulmuş bir eğitim sisteminde yetiştirilmişlerdir.

Okullarda ve üniversitelerde kız-erkek ayrımı ve toplumdaki ahlaki değeri koruma adına uygulamalar, bu genç kitle üzerinde bir baskı oluşturarak sosyal kimlik oluşumunu etkilemiş ve daha ileriki yıllarda da çoğu zaman bu politikalara karşı bir direnişe de yol açmıştır.

Bu sonuçta görüldüğü üzere "kimlerle çok daha iyi anlaşırınız?" sorusuna verilen cevapta genç katılımcılar büyük oranda her iki cins ile anlaştıklarını ifade ederek (%62,6), yıllarca İran'da kız ve erkekleri oldukça ayrı tutmaya çalışan sistemin başarıya ulaşmadığını göstermektedir denebilir.

Bu yeni kuşak, daha çok Batılı kültürden etkilenecek kendi yeni görüşlerini inşa etmiş ve diğer kişiler ile cinsiyet ayrımı olmadan, insani değerleri göz önünde tutarak rahatça sosyal bir ilişki ve irtibat kurmuştur. Özellikle, bu durum, kız öğrencilerde karşı cinse karşı bakış açısı ve önyargı değişimine neden olmuştur. Kız öğrenciler, eğitim sürecinde toplumsal faaliyetlere katılarak sosyalleşme süreçlerini hızlandırmış ve kendi yeteneklerini herkese kanıtlamak için iyi bir fırsat elde etmiştir.

Çoğu araştırmalara göre, kız ve erkek arkadaşlığının duygusal bağlarının temelleri, çocukluk döneminde atılmaktadır. Bu bağlar, ergenlik döneminde daha sıklaşmakta ve üniversite döneminde ise daha da güçlenmektedir. Ergenlik döneminin ilk yıllarında gençlerin ilişkileri çoğunlukla hemcinsleri ile olurken sonraki yıllarda ilişki tercihi genellikle karşı cinse yönelmektedir (Onur, 1995).

Bu bulgu, Türkiye ve benzer ülkelerde yapılan araştırmalarda da elde edilmiştir. Ancak İran eğitim öğretim sisteminde kız / erkek okullarının ayrı olması bu tür bağlantılara farklı boyutlar katmaktadır.

Karşı cins ile arkadaşlık türü ve arkadaşlık boyutları, kişilerin yetişmiş olduğu kültür, ortam ve topluma göre değiştiği ve şekillendiği ilkesi dikkate alınarak, İranlı öğrencilerin kimlerle çok daha iyi anlaştığı sorusuna ankette yer verilmiştir. Bu sorusunun amacı ise yurt dışında bulunan İranlı öğrencilerin ilişki durumuna ve bu konudaki düşüncelerine ışık tutmaktadır.

Tablo 66: Kimlerle Çok Daha İyi Anlaşıyorsunuz?

İfadeler	Sayı	Oran
Her İki Cinsle De Anlaşıyorum	248	63,1
Hem cinslerimle Daha İyi Anlaşıyorum	131	33,3
Karşı Cinsle Daha İyi Anlaşıyorum	9	2,3
Hiç Kimse İle Anlaşamıyorum	5	1,3
Toplam	393	100

Katılımcıların “kimlerle çok daha iyi anlaştığı” sorusunun dağılımına bakıldığında katılımcıların %63,1’inin (n=248) her iki cinsle de iyi anlaştığı görülmüştür. Hemcinsleri ile daha iyi anlaşılanların oranı ise %33,3’dır (n=131).

Bir ülkenin öğrencilerinin kendi toprakları dışında eğitim görmesi konusu kapsamında, ilgili kişilerin yaşadığı bireysel ve idari sorunları ile yakından ilgilenmesi, ülkelerin konsolosluk birimlerinin temel görevlerinden biri olarak bilinmektedir. Buna ilaveten yabancı öğrenciler buldukları ülkede de kurumlar ile bağlantılarını sürdürmek zorundadırlar. Bu doğrultuda katılımcıların idari bağlantıları ele alınarak, durumları hakkında bilgi ve görüşleri alınmıştır.

Yirmi altıncı sorunun devamında katılımcılara ‘Arkadaşlarınız çoğunlukla kimlerden oluşuyor?’ sorusu sorulmuş ve cevaplar cinsiyet faktörüne göre değerlendirilmiştir. Analizlere göre toplam 238 erkek katılımcıdan gelen yanıtlar arasında en yüksek oran %37 (n=88) ile ‘tüm kişilerden’ cevabına aittir. Bu yanıtı veren kadın katılımcıların oranı ise %36,1’dır (n=57). Kadınların milliyet, ırk vs. gibi ayrımcı yaklaşımları dikkate almayarak sağlam arkadaşlık kurma peşinde oldukları söylenebilir.

Erkek ve kadın katılımcılardan sadece İran vatandaşları ile ilişkisi olmasını isteyenlerin oranı sırasıyla %25,2 ve %23,4’tür. Sadece Türkler ile arkadaşlık peşinde olan katılımcıların oranı ise erkeklerde %11,8 ve kadınlarda %16,5’tir.

Tablo 67. Cinsiyete Göre Kişilerle İlişki Kurma İsteği

Cinsiyet		Tüm Kişiler	İranlılar	Türkler	Diğer Ülkeler	İranlı, Diğer Ülkeler	İranlı, Türkler	Diğer Ülkeler, Türkler	Toplam
Erkek	Sayı	88	60	28	26	9	13	14	238
	Oran	37%	25,2%	11,8%	10,9%	3,80%	5,5%	5,9%	100%
Kadın	Sayı	57	37	26	21	6	3	8	158
	Oran	36,1%	23,4%	16,5%	13,3%	3,8%	1,9%	5,1%	100%
Toplam	Sayı	145	97	54	47	15	16	22	396
	Oran	36,6%	24,5%	13,6%	11,9%	3,8%	4%	5,6%	100%

İranlı bir katılımcı tarafından, İranlıların kendi milletinden vatandaşlara mesafe koyarak, daha fazla başka ülke vatandaşları ile arkadaşlık kurarak vakit geçirmenin yaygın bir davranış olarak gözlemlendiği iddia edilse de bu gözlemin bu tablodaki verilere göre kısmen doğru bir tespit olmadığı söylenebilir.

“Türklerden / Diğer ülkelerden” arkadaş edinmeyi düşünen erkek katılımcı sayısı sadece 14’ tür (%5,9). Aynı oran kadın katılımcılarda 8’dir (%5,1). Katılımcıların kendi vatandaşlarından uzak durma düşüncesi oldukça düşüktür.

Tablo 68. Cinsiyete Göre Kimlerle Çok Daha İyi Anlaşıldığı

Cinsiyet		Hemcinsleriyle	Karsı Cinsle	Her iki Cinsle	Hiç Kimse ile	Toplam
Erkek	Sayı	67	7	159	4	237
	Oran	%28,3	%3,0	%67,1	%1,7	%100
Kadın	Sayı	64	2	89	1	156
	Oran	%41,0	%1,3	%57,1	%0,6	%100
Toplam	Sayı	131	9	248	5	393
	Oran	%33,3	%2,3	%63,1	%1,3	%100

Tablo 69’in sonuçları ile Tablo 70’in sonuçları yan yana getirilince ilginç bir başka tespit ortaya çıkmaktadır. İran’daki devrim sonrası yürütülen ağır propaganda ve kültürel / sosyal sıkıyönetim neticesinde karşı cins ile her tür görüşme ve ilişki haram ve ahlak dışı olarak değerlendirilmiş ve bu çerçevede bulunan her kişi Batı kültürüne yenilmiş ve dini kimliğini kaybetmiş olarak simgelenmektedir. Ancak yıllardır sürdürülen kısıtlamalar ve cezalandırmalara rağmen çoğu aile, çocuklarını daha demokrat ve özgür bir ortamda, karşı cins hakkında yeterli bilgi edinmesini ve sağlam bir ilişki / arkadaşlık kurması için zemin hazırlamıştır. Bunun kanıtı da Tablo 70’de görüldüğü gibi erkekler %67, kadınlar %57 oranında “her iki cinsle de anlaşırım” yanıtı vermiştir.

Diplomatik hukuk ve uluslararası sözleşmelere istinaden, yurt dışında yaşayan vatandaşların haklarının korunması, gereksinim halinde yardım edilmesi ve idari belgelerin temini ile onaylanması büyükelçilik ve başkonsoloslukların temel görevlerindedir.

Coğrafi yakınlığı, seyahat ve ticaret sıklığı nedeniyle, çok sayıda İranlı Türkiye’de ikamet etmektedir. Bu durum, İran konsolosluklarının Türkiye’deki önemini daha da belirgin

hale getirmiştir. Türkiye'deki İran Büyükelçiliği, Ankara, İstanbul, Erzurum ve Trabzon'da Türkiye'de yaşayan İranlılara çeşitli konsolosluk hizmetleri sunmaktadır. Buradan yola çıkılarak örneklem grubunun kendi ülkelerinin temsilcileri ile bağlantıları da ele alınmıştır.

Katılımcılar Türkiye'deki İran temsilci veya temsilcilikleri ile ilişki ve irtibat durumunu açıklarken, %12,1'i konsolosluğun onların sorunları ile çok yakından ilgilendiğini belirtmiştir. Katılımcıların %52,5'i ihtiyaçları olduğunda yetkililerin ilgilendiğini, %18,2'si ise ilgilenmediklerini bildirirken, %17,2 oranında bir kitle de kişisel nedenlerden dolayı cevap vermek istemediğini belirtmiştir.

Bazı katılımcılar, yaşadıkları sorunlara ilişkin, konsolosluğun sadece Ankara ve İstanbul'da olduğunu ve idari işler için oraya gitmelerinin masraflı ve sıkıntılı olduğunu bildirirken, gittiklerinde de kalabalık bir sıra ve uzun bekleme süreci ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların eğitim sürecinde ne sıklıkla ülkelerine gittikleri veya başka bir deyişle ne kadar süre Türkiye'de kalmak isteklerini ortaya çıkarmak, araştırmamızın diğer temel sorularından olan mezuniyet sonrası, Türkiye'de yaşamaya devam etme konusunda ne düşündükleri hakkında ipuçları verebilecektir.

Şu anda yaşadıkları toplum ile bağların güçlü olması veya hala anavatanlarıyla duygusal bağlarının kopmaması gibi durumlar, onların ileride verecekleri karar üzerinde etkili olacaktır. Eğer bir öğrenci sıklıkla ülkesine seyahat ediyor ise bundan, gelecek planlarında ülkesine dönmeyi düşündüğünü varsayabiliriz. Tersine, eğer bir öğrenci eğitim sürecinde ülkesine gitmek konusunda pek hevesli görünmüyor ise bundan da, onun kendi ülkesi ile bağlarını koparmak istediğini varsayabiliriz.

Elde edilen verilere bakıldığında %1,8 oranda katılımcılar ayda bir defa ve iki ayda bir defa ülkelerine gittiklerini, %5,3 oranda katılımcılar üç ayda bir defa, %8,6'sı dört ayda bir defa, %19,7'si 6 ayda bir defa ülkelerine gittiklerini belirtmiştir. Yüzde 19,4'lük bir kesim sadece yaz dönemi, %30,4 ise yılda bir defa ülkelerine seyahatlerini

gerçekleştirmektedirler. Katılımcıların %11,4'ü ise Türkiye'deki eğitimlerine başladıklarından beri İran'a hiç gitmediğini, % 1,5'i ise her iki yılda bir defa İran'a gittiğini belirtmiştir.

Katılımcıların ülkelerine seyahat sıklığıyla ilgili bilgi almaktaki amaç, ikamet süresi ile ilgili gelen cevaplar eşliğinde cinsiyete göre bir fark olup olmadığını değerlendirmektir. Bu amaçla Lysgaard (1955) tarafından tasarlanan "U-Eğrisi" yaklaşımına yer verilmiştir. Lysgaard bu yaklaşımında kadınların ve erkeklerin topluma nasıl uyum sağladığını inceleyerek, kültürel değişim şokunu nasıl atladıkları üzerinde çalışmıştır.

Tablo 69. Cinsiyete Göre Ülkelerine Seyahat Sıklığı

Cinsiyet		Ayda Bir Defa	2 Ayda Bir Defa	3 Ayda Bir Defa	4 Ayda Bir Defa	6 Ayda Bir Defa	Yaz Donemi	Yılda Bir Defa	Hiç gitmeyen	2Yılda Bir Defa	Toplam
		Erkek	Sayı	6	6	11	15	50	41	77	29
	Oran	2,5%	2,5%	4,6%	6,3%	21,0%	17,2%	32,4%	12,2%	1,3%	100%
Kadın	Sayı	1	1	10	19	28	36	44	16	3	158
	Oran	0,6%	0,6%	6,3%	12,0%	17,7%	22,8%	27,8%	10,1%	1,9%	100%
Toplam	Sayı	7	7	21	34	78	77	121	45	6	396
	Oran	1,8%	1,8%	5,3%	8,6%	19,7%	19,4%	30,6%	11,4%	1,5%	100%

Yukarıdaki tabloya göre erkekler (%32,4) ve kadınlar (%27,8) yılda en az bir kere ülkelerine seyahat etmektedir. Kadınlar ve erkekler arasında seyahat etme sıklığı açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Burada ülkesine hiç gitmeyen kadın (%10) ve erkek (%12) oranı birbirine yakınken, büyüklüğü de dikkate değerdir.

Cinsiyet faktörü ile birlikte değerlendirilecek olan kendi devletlerine bağlı bulunan örneklem grubunun cinsiyetine göre Türkiye’de bulunan İran konsoloslukları ve öğrenci temsilcileri ilişki durumu da ele alındığında bir takım sonuçlar elde edilmiştir.

Bu değerlendirmenin nedeni ise, İran İslam Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı’na bağlı olarak yurt dışında faaliyet gösteren tüm elçilikler, konsolosluklar, dernekler vb. kuruluşlar da ahlak yasaları kapsamında İran’da uygulandığı gibi hicabı (baş örtüsü) olmayan kadınlara ve kıyafeti uygun olmayan vatandaşlara hizmet vermemekle yükümlüdürler. İranlı vatandaşların uygun bir kıyafet temini yapmaması durumunda kurumlara girişleri engellenmektedir.

Tablo 70. Cinsiyete Göre Türkiye’deki İran Devleti Temsilcilikleri ile İlişkiler

		Çok Yakından İlgilenmektedirler	İhtiyaç Olduğunda İlgileniyorlar	Hiç ilgilenmiyor	Cevap Vermek İstemeyen	Toplam
Erkek	Sayı	34	119	51	34	238
	Oran	% 14,3	%50	%21,4	% 14,3	% 100
Kadın	Sayı	14	89	21	34	158
	Oran	% 8,9	%56,3	% 13,3	%21,5	% 100
Toplam	Sayı	48	208	72	68	396
	Oran	% 12,1	%52,5	% 18,2	% 17,2	% 100

Yurtdışı temsilcilikleri, İranlı öğrencilerin hukuki temsilcilik görevini taşımalarına rağmen onlarla yakından iletişim kuramamış ve onların sorunlarının takibinde de pek başarılı olamamış görünümü sergilemektedir. Yüzde 50 ile %56 oranında erkek ve kadına göre bu iletişim tek yönlü olarak görünmekte ve sadece öğrencilerin başvurusu ve müracaatı durumunda temsilciler öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenmektedir.

Cevap vermek istemeyen katılımcıların diğer seçeneklere göre dikkat çekici büyüklükte bir orana sahip olması, katılımcıların kendi devlet temsilcileri, işlevleri ve görevleri hakkında yorum yapmadığı görülmektedir. Bu durum kendi ülkesinin kurumlarına karşı güvensizlik duygusu bildirmek istendiği biçiminde yorumlanabilir.

Katılımcılara “Vize, ikamet veya yurt dışına çıkış izni gibi işlerinizde Göç İdaresi birimleri ile ilişkiniz nasıldır?” diye sorulduğunda, katılımcılar Göç İdaresi Birimleriyle çoğunlukla, (%69,2 (n=274)) problem yaşadıklarını belirtmektedir. Yüzde 30,8’lik bir kısım ise (n=122) Göç İdaresi’ndeki görevlilerle hiçbir problem yaşamadığını ifade etmiştir.

Tablo 71. Göç İdaresi ile Yaşanılan Problemler

Durum	Sayı	Oran	Durum	Sayı	Oran
Görevlilerle hiç bir problem yaşamıyorum	122	30,8	Türk Vatandaşlığım	3	0,8
Bazıları Çok Yardımcı Oluyor	59	14,9	Gereksiz Sigorta Parası Var	1	0,3
İşlemler Geç Oluyor	36	9,1	Yukarıdakilerden En Az İki	135	34,1
Online Başvurusu Sorunlu	23	5,8	Toplam	396	100
Bazıları Zorluk Çıkıyor	17	4,3			

Göç İdaresi’yle problem yaşadığını belirtilen katılımcılara ne gibi problemler yaşadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %14,9’u (n=59) ikamet konusunda bazı görevlilerin çok yardımcı olduğunu bildirirken, %4,3’ü (n=17) ise bazı görevlilerin zorluk çıkardığını ifade etmiştir. Katılımcıların %9,1’i (n=36) ise Göç İdaresi birimlerinin yabancı öğrenci işlemlerini çok geç yaptığını belirtmiştir. Yüzde %5,8 (n=23) oranında katılımcı ise oturma izni başvuru veya uzatması konusunda işlemlerin internet üzerinden yapılmasına bağlı sıkıntılar yaşadığını ifade etmiştir.

Katılımcılar bu sorunlara ilave olarak başvuru aşamasında Göç İdaresi internet sitesine belge yüklemekte sorun yaşadıklarını ve geç randevu verilmesi konularında şikâyetlerini dile getirmişlerdir. Katılımcıların %0,3’ü Türkiye vatandaşlığını kazandıkları için Göç İdaresi ile ilişkilerinin kalmadığını belirtmiştir. Yüzde 0,3 oranında katılımcı ise ikamet almak için sigorta şartının zorunlu olduğunu ancak sigorta belgesinin hastalanmaları halinde hiçbir işe yaramadığını, sigorta şirketlerinin tedavi masraflarını karşılamadığını belirtmiştir. Göç İdaresi ile yaşanan problemlere verilen cevaplara genel olarak bakıldığında, olumsuz olarak en çok ifade edilen sorun, işlemlerin geç olması ve online başvurunun sıkıntılı olması olmuştur.

Katılımcıların İran'a seyahat sıklığı ile yaş grupları arasındaki ilişki durumunu tespit etmek amacıyla yine 7'li yaş grubu ele alınarak değerlendirme yapılmıştır. Katılımcılardan gelen bilgilere bakıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 72. Ülkenize Ne Sıklıkta Gidiyorsunuz?

	Sayı	Oran		Sayı	Oran
Ayda Bir Defa Gidiyorum	7	1,8	Yaz Donemi Gidiyorum	77	19,4
2 Ayda Bir Defa Gidiyorum	7	1,8	Yılda Bir Defa Gidiyorum	121	30,6
3 Ayda Bir Defa Gidiyorum	21	5,3	Hiç Gitmiyorum	45	11,4
4 Ayda Bir Defa Gidiyorum	34	8,6	2 Yılda Bir Defa Gidiyorum	6	1,5
6 Ayda Bir Defa Gidiyorum	78	19,7	Toplam	396	100

Katılımcıların ülkelerine gitme sıklığı, %30,6 oranıyla 'yılda 1 kere gitme' şeklinde yoğun olarak gerçekleşmektedir.

Birinci yaş grubundaki (18-25 yaş) katılımcıların %24'ü sadece yaz dönemleri, %16'sı ise 6 ayda bir defa ülkelerine seyahat yapmaktadır. Bu grubun %28'lik katılımcısı Türkiye'ye yerleştikten sonra İran'a hiç gitmemiştir. Yüzde 16'sı yılda bir defa, %8'i ise 3 ayda bir defa ülkelerine seyahat yapmaktadırlar.

Bu grupta yer alan ancak farklı ay aralıkları ile seyahat yapanların oranının düşük olması nedeniyle analizlerde dikkate alınmamıştır. İkinci yaş grubundan (26-30 yaş) elde edilen bilgilere göre, katılımcıların %25,6'sı yılda bir defa, %22'si ise 6 ayda bir defa ve %17,1'i ise sadece yaz dönemi ülkelerine seyahat etmektedirler. Bu yaş grubundan İran'a hiç gitmeyenlerin oranı ise %11'dir. Üçüncü grup (31-35 yaş) katılımcıların %35,2'si yılda bir defa, %20,9'u yaz döneminde ve yine aynı oranda 6 ayda bir defa ülkelerine seyahat etmektedir. Bu yaş grubunun diğer verileri, yüzdelerinin %10'un altında olması nedeniyle analize alınmamıştır.

Dördüncü grubun (36-40 yaş grubu) değerlerine bakıldığında, en belirgin değerleri %29,2 oranla yılda bir defa ve %20,8 oranla ise yaz dönemi İran'a giden katılımcılardır. Diğer yüzdeler ise düşük değerdedir. Yaş olarak 40 ile 50 yaş arası öğrencilerin seyahat sıklığı

%34 ile %35 arası olurken hiç gitmeyenlerin oranı %10 olarak görülmektedir. Son olarak 50 yaş ve üzeri yaş grubunun yüzde oranlarına bakıldığında, katılımcıların %40'ı yaz dönemlerinde ve %20'si ise hiç gitmeyenler grubu arasında yer almaktadır.

Katılımcıların ülkelerine gitme sıklığı, %30,6'sı (n=121) 'yılda 1 kere,%19,7'si ise 6 ayda bir kere gidenler grubunda yer almaktadır. Yaz dönemi gidenlerin oranı ise %19,4'tür. Katılımcılar, çoğunlukla yılda bir kere ülkelerine gitmektedirler.

4.1.5. İran'a Gidiş Geliş Sırasında Yaşanan Problemler

Katılımcıların genel olarak ülkelerine gidiş gelişte problem yaşadıkları görülmektedir. 'Problemim var' diyenlerin oranı %56,8'dir (n=225). Hiçbir problemim yok diyenlerin oranı ise %43,2'dir (n=171). Problemi olduğunu belirtenlerin önemli ölçüde, ülkelerine gidiş geliş sıklığı üzerinde olumsuz yönde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 73. Ülkenize Geliş-Gidişlerde Hangi Sorunları Yaşıyorsunuz?

Durum	Sayı	Oran	Durum	Sayı	Oran
Pul Muafiyetinde Sorun Var	120	26,2	Ülkemden Kaynaklı Sorun Var	57	12,4
Bilet Fiyatları Çok Yüksek	93	20,3	Hiç Gitmiyorum	13	2,8
Ulaşım Araçları Bulmakta Sorun Var	82	17,9	Sınır Kapısında Yoğunluk Var	13	2,8
Gümrük Personeliyle Sorun Var	75	16,4	Türk Pasaportuyla Sorun Yaşıyorum	5	1,1
Toplam				458	100

Çoklu cevabın alındığı bu soruda, 'problemim var' diyenlerin belirttikleri problemlere bakıldığında, başlıca problemin %26,2 (n=120) ile 'yurtdışı çıkış harç (pul) muafiyeti' olduğu görülmektedir. Diğer cevaplara bakıldığında ulaşım aracı bulma sorunu (%17,9), bilet fiyatlarının yüksek olması (%23,3), gümrük personeliyle yaşanan sorunlar (%16,4), İran hükümetinden kaynaklanan sorunlar, Türk pasaport kontrol personeli ile yaşanan sorunlar, sınır kapısındaki yoğunluk vd. katılımcıların gözünde bir problem olarak görünmektedir.

4.1.6. Türkiye'deki Yaşam Deneyimi

Eğitim sistemi, akademik konular dışında, öğrencilerin sosyal ve özel hayatı ile de bire bir bağlantılıdır denebilir. Günlük beslenme, barınma ve ulaşım gibi temel meseleler ğrenci hayatının önemli konularıdır. Gözlemler ve araştırma sonuçlarına bakıldığında barınma sorunu, tüm yükseköğrenim ğrencilerinin ve özellikle de yurt dışından gelen öğrencilerin ilk karşılaştığı sorunlardan biridir.

lkesi ve ailesinden ayrılmış, yabancı bir ülkede eğitim alan ve düşük yaş grubunda yer alan ve genellikle bekâr olan niversite öğrencileri için gerek güvenlik gerekse sağlıklı yerleşme ve beslenme koşulları, akademik hayatta başarı elde etmek ve mezuniyete doğru ilerlemede temel bir öneme sahiptir. Buna ilaveten öğrencilerin niversite yaşamı sürecinde kişisel ve sosyal gelişmesi açısından da barınma konusu temel önemdedir. Bu nedenle araştırmada İranlı ğrencilerin barınma yeri ve barınma şekli ele alınmıştır.

Katılımcıların eğitim aldıkları dönemde, nerede kaldıkları / barındıkları hakkında bilgi almak amacıyla sorulan sorudan elde edilen verilere göre, katılımcıların %21,2'sinin arkadaşlarıyla birlikte kiralık evde, %21,2'si yalnız başına kiralık evde, %44,7'sinin ailesi ile birlikte kaldığı görülmektedir. Katılımcıların %4' devlet yurtlarında, %8,6'ısı özel yurtlarda ve %0,3' ise tanidik veya akraba yanında kaldıklarını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan İL ğrencilerinin dikkat çekici bir çoğunluğunun genellikle devlet/özel yurtları tercih etmek yerine kiralık evde, seçtikleri kişiler ile yaşamayı tercih ettikleri görülmektedir. Gereksinimleri halinde de sorunlarını paylaşabilecekleri arkadaşları ile yaşamlarını sürdürmeyi düşünmüşlerdir. Katılımcıların yaşı, eğitim düzeyi, cinsiyeti vd. etmenlerin bu tercihlerde güçlü etkisi olduğu düşünülmektedir. Buna ilaveten insanların daha zgr bir ortamda bulunma isteği, hayatlarını kendi yemek / yaşam kültürüne göre yaşama isteği, daha geniş bir anlamda yaşamlarını istedikleri şekilde düzenleme ve sürdürme istekleri bu tercihi mantıklı kılmaktadır.

Katılımcıların ğrenim döneminde ikamet ettikleri yer sorusuna, %44,7 oranında (n=177) 'ailemle' cevabı verdiği görülmektedir. Yzde42,4' (n=168) kiralık evlerde, %12,6'lık kesimi (n=50) ise yurtlarda kalmaktadır.

Tablo 74: Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Eğitim Döneminde Kaldıkları Yer

Kalınan yer	18-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	50+	Toplam
Kiralık Evde Arkadaşla	3	21	39	17	4	0	0	84
	12%	25.6%	42.9%	35.4%	4.3%	.0%	.0%	21.2%
Kiralık Evde Yalnız	6	24	16	7	29	2	0	84
	24%	29.3%	17.6%	14.6%	30.9%	4.3%	0.0%	21.2%
Devlet Yurdunda	5	7	3	1	0	0	0	16
	20%	8.5%	3.3%	2.1%	.0%	.0%	0.0%	4%
Özel Yurtta	9	13	4	6	1	1	0	34
	36%	15.9%	4.4%	12.5%	1.1%	2.2%	0.0%	8.6%
Aile ile	2	17	29	16	60	43	10	177
	8%	20.7%	31.9%	33.3%	63.8%	93.5%	100%	44.7%
Akrabalarıyla	0	0	0	1	0	0	0	1
	.0%	.0%	.0%	2.1%	.0%	.0%	.0%	0.3%
Toplam	25	82	91	48	94	46	10	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Katılımcılara barınma konusunda kendilerine yardım eden kişi veya kurum olup olmadığı sorulduğunda, çoğu “emlakçılar” (%51,5 (n=204)) cevabını vermiştir. İranlı arkadaşlardan yardım alanların oranı %28,1, Türk arkadaşlarından yardım alanların oranı ise %5,1’dir. Üniversiteler bünyesinde bulunan topluluklar veya kurumlardan yardım alanların oranı %4,5, YTB’den yardım alanların oranı %0,5, aile üyeleri vasıtasıyla yardım bulanların oranı %1,0’dır. İnternet aracılığıyla yardım alanların oranı ise %7,6’dır. Katılımcıların %1,3’ü, ev bulma konusunda hiç kimseden yardım almadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile Türkiye’de yaşamak için seçtiği yer arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin cinsiyeti ile Türkiye’de seçilen yaşam yeri türü arasındaki ilişkiyi araştırmak için Cramer's V testi kullanılmıştır. Test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.236	.001
	Cramer's V	.236	.001
N of Valid Cases		396	

Yukarıdaki tabloda görülebileceği gibi, elde edilen anlamlılık düzeyi ($\text{sig} = 0.001$, $V = 0.236$) istenen seviyede ($0.05 \leq \text{sig}$) ve anlamlıdır. Bu nedenle, öğrencilerin cinsiyeti ile Türkiye'de ikamet etmek için seçtikleri yer türü arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 75. Cinsiyet ile Öğrencilerin Türkiye’de Yaşadığı Yer Arasındaki İlişki

Yaşanılan Yer	Erkek	Kadın	Toplam
Ailemle	119	58	177
Kiralık Evde Arkadaşlarımla	57	27	84
Kiralık Evde Yalnız	39	45	84
Özel Yurtta	18	16	34
Devlet Yurdunda	4	12	16
Akrabalarımla	1	0	1
Toplam	238	158	396

Araştırma sonuçlarına göre Türkiye’ye gelen öğrencilerin çoğunluğu ($n=177$) ailesi ile kalmaktadır. Kız ve erkek katılımcılar neredeyse eşit oranda kiralık evde yalnız yaşamayı tercih etmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler arasında yurtlarda yaşayan katılımcı sayısının düşük olması dikkat çekmektedir. Oturma yeri seçimiyle ilgili olarak öğrencilerin zamanla güvenlik açısından olumsuz önyargılarının azalmasına ve aynı zamanda ekonomik şartlarının da iyileşmesine bağlı konforu ve rahatlığı dikkate alarak seçim yaptıkları gözlemlenmektedir. Ayrıca Türkiye’de İranlılara yapılan konut satış istatistiklerine bakıldığında öğrencilerin de konut sahiplilik oranının arttığı düşünülebilir.

Barınma yerinin bulunmasında, çoğunlukla, %51,5 ($n=204$) ‘emlakçı’ ve %28,5 ($n=113$) oranında ‘İranlı arkadaşlar’ cevabı verilmektedir. Web sayfaları üzerinden ev bulan katılımcıların oranı ise %7,6’dır ($n=30$). Bu da, öğrenciler arasında sosyal medya ve internet üzerinden iletişim ve bilgi edinmenin pek güçlü olmadığını göstermektedir.

Emlakçı vasıtasıyla ev bulanların yüksek oranda olması bunun bir göstergesidir. Türkiye’de emlak ofisleri ve bireysel olarak kişiler arasında çok yaygın olan birkaç ilan sitesinin, yabancı öğrenciler için ev veya ev arkadaşı bulmakta yardımcı oldukları söylenebilir.

Örnekleme grubunun barınma sorunu çözmek ve yer bulma konusunda, cinsiyet faktörü de dikkate alınmıştır ve aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir:

Erkek katılımcıların %55'i (n=131) emlakçı, %25,6'sı (n=61) İranlı arkadaşları, %3,4'ü (n=8) Türk arkadaşları aracılığıyla ev kiralaması yapmıştır. Erkek katılımcıların %10,9'u (n=26) web sitelerinden ve %2,1'i (n=5) üniversiteye bağlı birimlerden yardım alarak ev kiralama işlemi yapmışlardır.

Kadın katılımcıların %46,2'si (n=73) emlakçı, %32,9'u (n=52) İranlı arkadaşları, %7,6'sı (n=12) Türk arkadaşlardan yardım alarak ev kiralamıştır. Kadın katılımcılar web sitelerinden %2,5 (n=4) ve kayıtlı oldukları üniversite birimlerinden %8,2 (n=13) oranında yardım almıştır. Kadın öğrencilerinin erkeklere göre iki katı oranında üniversite birimlerinden faydalandıkları dikkat çekmektedir. Erkekler emlakçılardan, kadınlar ise İranlı arkadaşlarından daha fazla yardım almıştır.

Tablo 76. Barınma Yeri Bulma ve Cinsiyet Karşılaştırması

		Emlakçı	İranlı Arkadaş	Türk arkadaş	Üniversite	YTB	İnternet	Ailem	Hiç Kimse	Toplam
Erkek	Sayı	131	61	8	5	1	26	2	4	238
	Oran	55%	25,60%	3,40%	2,10%	0,40%	10,90%	0,80%	1,70%	100%
Kadın	Sayı	73	52	12	13	1	4	2	1	158
	Oran	46,20%	32,90%	7,60%	8,20%	0,60%	2,50%	1,30%	0,60%	100%
Toplam	Sayı	204	113	20	18	2	30	4	5	396
	Oran	51,50%	28,50%	5,10%	4,50%	0,50%	7,60%	1%	1,30%	100%

Öğrenciler ile ilgili yapılan çoğu çalışmada genel olarak öğrencilerin barınma sorunları, barınma yerlerinden memnuniyet düzeyi ve barınma yerine göre yaşam doyumu konu başlıklarına yer verilmiştir.

Tablo 77: Barınma Yerinden Memnuniyet Düzeyi

Durum	Sayı	Oran
Cok Memnun	145	36.6
Orta Derecede Memnun	242	61.1
Hiç Memnun Degil	9	2.3
Toplam	396	100

Elde edilen verilere göre, katılımcıların, barınma yerlerinden çok fazla memnun olmadıkları görülmektedir. Çoğunluk %61,1 (n=242) ile, orta derecede barınma yerinden memnun olduğunu belirtmektedir. Barınma yerinden çok memnun olanların oranı ise %36,6'dır (n=145).

Katılımcıların yaş gruplarına göre yaşadığı yerden memnuniyet düzeyi aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 78: Yaş Gruplarına Göre Barınma Yerinden Memnuniyet Düzeyi

	18-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	50+	Toplam
Çok Memnun	11	24	31	22	31	21	5	145
	44%	29.3%	34.1%	45.8%	33%	45.7%	50%	36.6%
Orta Derecede Memnun	14	56	56	24	62	25	5	242
	56%	68.3%	61.5%	50%	66%	54.3%	50%	61.1%
Hiç Memnun Degil	0	2	4	2	1	0	0	9
	.0%	2.4%	4.4%	4.2%	1.1%	.0%	.0%	2.3%
Toplam	25	82	91	48	94	46	10	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Katılımcıların barınma yerinden çok fazla memnun olmadığı görülmekle birlikte (%61,1), barınmayla ilgili yaşanan problemler sorulduğunda; “problemim var” diyenlerin oranı %29,5 (n=117) ile daha düşük bir orandadır.

Katılımcılar %70,5 oranında barınma ile ilgili herhangi bir problem yaşamadıklarını ifade etmektedir. Barınma sorunları olduğunu bildiren katılımcılardan %16,4'ü ev kirasının yüksek olduğunu belirtirken, %4,0'ü ev sahibi ile sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Katılımcıların %2'si oturdukları evlerin yapısı ve iç mimarisinin kültür ve alışkanlıklarına uyumlu olmadığını, %1,5'i oda arkadaşları ve %1'i de ev arkadaşları ile sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

Öğrencilerin eğitim süreci boyunca yaşadıkları önemli sorunlardan birisi barınma sorunudur. Bu sorun önceki kısımlarda ele alınarak, genel bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Burada yapılması düşünülen ise cinsiyet faktörü dikkate alınarak katılımcıların barınma yerinden memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını ortaya çıkarmaktır.

Filiz ve Çemrek (2007) üniversite öğrencilerin barınma durumunu ele alarak onların barındıkları yerin memnuniyet düzeyini ölçerek memnunietsizlik nedenlerini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmaya göre, kız öğrencilerin barındıkları yer konusundaki yaşadıkları sorunlar aşağıdaki konular olmaktadır:

- Barınma yeri ile ilgili masraf ve giderlerin temini konusunda zorluk yaşama
- Buldukları ortamda ders çalışmaya imkanı ve fırsatı bulunmaması
- Barındıkları yerde ortak arkadaşları ile anlaşamama sıkıntısı

Aynı araştırmada erkek öğrencilerden elde edilen verilere göre memnuniyetsizlik nedeni daha çok kendilerini rahat hissetmedikleri olarak bildirilmiştir.

Buradan yola çıkarak örneklem grubundan cinsiyetlerine göre elde edilen verilerin analizinde aşağıdaki bilgilere erişmiştir.

Tablo 79. Cinsiyete Göre Barınma Yerinden Memnuniyet

Cinsiyet		Çok Memnun	Orta Derece Memnun	Hiç Memnun Olmayan	Toplam
Erkek	Sayı	86	150	2	238
	Oran	%36,1	%63	%0,8	%100
Kadın	Sayı	59	92	7	158
	Oran	%37,3	%58,2	%4,4	%100
Toplam	Sayı	145	242	9	396
	Oran	%36,6	%61,1	%2,3	%100

Verilere bakıldığında erkek ve kadın katılımcıların barındığı yerden “çok memnun” olma oranı hemen hemen aynıdır (%36,1 ve %37,3). Barındığı yerden “orta derecede memnun” olan erkek oranı %63, kadın oranı ise %58,2’dir. Erkeklerin barındığı yerden memnuniyeti kadınlardan daha yüksektir. Bu sonuçlara dayanarak barınma yerinden memnuniyet duygusu ile katılımcıların cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenemez.

Barınma konusunda problem yaşadığını söyleyen katılımcıların ne tür problemler yaşadığı sorulduğunda, %55,6 oranı ile en sık yaşanan problemin, ‘ev kiralarının yüksek olması’ olduğu görülmektedir. Bunu izleyen diğer önemli sorun, %13,7 ile ‘ev sahibi ile yaşanan problemler’ olarak ifade edilmiştir.

Katılımcıların beslenme ihtiyaçlarını nerelerden karşıladıkları sorulduğunda (Soru:37) katılımcıların %27,3'ünün okul yemekhanesini kullandığı, %27,2'sinin ailesi ile birlikte yemek yediği, %22,8'inin ise öğrenci evinde beslenme ihtiyacını karşıladığı görülmüştür. Katılımcıların bir kısmı lokantadan (%17,4) ve bir kısmı da yurt yemekhanesinden (%5,3) faydalanmaktadır. Bazı katılımcıların ise, beslenme ihtiyaçlarını farklı olanaklardan yararlanarak karşıladıkları da görülmüştür. Okul yemekhanesini kullanan katılımcı oranının kısmen yüksek olmasının (%27,3) nedeni yemekhane fiyatlarının uygun olması olarak tespit edilmiştir.

Öğrenci evi dışında beslenme gereksinimini karşılayan öğrencilerin yüksek oranda olduğu zaman, öğrencilerin beslenme gereksinimi dışında kalan zamanı başka aktivitelere ayırabilecek imkânları olduğu söylenebilir. Ayrıca ailesi ile birlikte yemek yapmayı tercih eden katılımcı oranının yüksekliği de çeşitli nedenlerle açıklanabilir: Katılımcı öğrenciler içinde evli öğrencilerin fazla olması, ekonomik tasarruf ve yöresel İran yemeklerini evde hazırlama olanakları gibi nedenler buna örnek verilebilir.

Cinsiyete göre beslenme ihtiyacının karşılandığı yerler karşılaştırıldığında, kadın öğrenciler erkek öğrencilere göre besin ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla evde bulduklarını bildirirken, erkek öğrenciler ise daha fazla okul yemekhanesi ve lokantayı tercih etmektedir. Çoklu cevap alınan bu soruda, en sık tekrarlanan cevabın %27,3 ve yüzde 27,2 ile 'okul yemekhanesi' ve 'ailemle' cevapları olduğu görülmüştür.

Tablo 80. Katılımcıların Herhangi Bir Sorun Olduğunda İlk Önce Başvurduğu Kişi
(Çoklu Cevap)

İfadeler	Sayı	Oran	İfadeler	Sayı	Oran
Hiç Kimseye Başvurmam	115	18,4	Ülkemden Arkadaşlarıma	127	20,3
Sınıf Arkadaşlarıma	24	3,8	Tez Danışmanıma	44	7
Bölüm Hocalarıma	14	2,2	Ülkemin Temsilcilerine	21	3,4
Okul Psikoloğuna	17	2,7	Türk Arkadaşlarıma	34	5,4
Kız Erkek Arkadaşıma	197	31,5	Aileme	33	5,3
Toplam				626	100

Çoklu cevap alınan bu soruda, günlük yaşantısında sorun yaşayan katılımcıların %31,5'i öncelikle kız ya da erkek arkadaşı ile yaşadığı sorunu paylaştığını belirtirken %20,3'ü ise yaşadıkları sorunları kendi ülke vatandaşları ile paylaştığını belirtmiştir.

Katılımcıların %18,4'ü yaşadıkları sorunları hiç kimseyle paylaşmadığını, %7,0'si sorunlarını tez danışmanı ile paylaştığını, %5,4'ü Türk arkadaşlarından yardım aldığını bildirmiştir. Sorun çıktığı durumlarda ailesi ile paylaşmayı tercih edenlerin oranı %5,3, İran temsilcilikleri paylaşanların oranı ise %3,4'tür. Sorunlarını sınıf arkadaşlarıyla paylaşanların oranı %3,8 ve bölümdeki ders / danışman hocaları ile paylaşanların oranı ise %2,2 olmuştur. Okulun psikoloğu ile görüşmeyi seçen katılımcıların oranı ise %2,7'dir.

Katılımcılara iletişim konusunda bir sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunda, büyük çoğunluğun %72,0 (n=301) bir iletişim sorunu olmadığı görülmüştür. İletişim sorunu yaşadığını söyleyen katılımcıların oranı ise %28'dir (n=109).

Tablo 81. İletişim Sorunları Türü

İfadeler	Sayı	Oran
Kendimi Çok Yalnız ve Yabancı Hissediyorum	50	45,9
Hocalarımla Kolay İletişim Kuramıyorum	34	31,2
Arkadaşlarımla Kolay İletişim Kuramıyorum	23	21,1
Cevap Vermek İstemiyorum	2	1,8
Toplam	109	100

İletişim sorunu yaşayan katılımcıların %45,9'u kendini yalnız ve yabancı hissettiğini belirtirken, %21,1'i arkadaşlarıyla, %31,2'si ise hocalarıyla kolay ilişki kuramadıklarını belirtmiştir. İletişim sorunu yaşamayan katılımcı oranının yüksek olmasının nedenlerinden biri, çoğu öğrencinin Türkçe dil kurslarına katılması dolayısıyla, Türk toplumu ile ortak dili kullanarak rahatlıkla iletişim kurabiliyor olmasıdır denebilir.

Örneklem grubunun iletişim sorunu üzerine daha detaylı inceleme yapmak amacıyla yaş faktörü de ele alınmış, önceden belirtilen 7 yaş grubuna göre analizler yapılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Genel olarak yaş grupları oranlarına bakıldığında ortalama %70 ve üzeri oranda katılımcının herhangi bir iletişim sorunu yaşamadığı görülmüştür. Birinci yaş grubundaki (18-25 yaş) katılımcıların (n=25) %8,0'i hocalarıyla kolay iletişim kuramadıklarını belirtmiştir. Bu grubun %16'sı da kendini yalnız ve yabancı hissettiğini söylemiştir. Bu grupta herhangi iletişim sorunu yaşamayan katılımcıların oranı ise %68'dir.

İkinci yaş grubundaki (26-30 yaş) katılımcıların (n=82) %70,7'sinin herhangi bir iletişim sorunu yaşamadığı, %2,2'sinin arkadaşlarıyla kolay iletişim kuramadığı, %11,0'inin hocalarıyla iletişim sorunu yaşadığı, %13,4'ünün ise kendini çok yalnız ve yabancı hissettiği tespit edilmiştir.

Üçüncü gruptaki (31-35 yaş) katılımcıların (n=91) %78,0'inin herhangi bir iletişim sorunu ile karşılaşmadığı, %3,3'ünün hocalarıyla ve %5,5'inin de arkadaşlarıyla yakın iletişim kuramadığı görülmüştür. Bu yaş grubunda yer alan ve kendini çok yalnız ve yabancı hisseden katılımcıların oranı ise %9,9'dur. Diğer oranlar %1'in altında olduğu için değerlendirmeye alınmamıştır.

Dördüncü gruptaki (36-40 yaş, n=48) katılımcıların %83,3'ünün herhangi bir iletişim sorunu yaşamadığı, %2,1'inin arkadaşlarıyla ve %2,1'inin ise hocalarıyla iletişim sorunları olduğunu belirtmiştir. Yalnızlık ve yabancılık duygusunun kendileri için en belirgin iletişim sorunu olduğunu söyleyen katılımcıların oranı ise %6,2'dir. Beşinci yaş grubunda yer alan (41-45 yaş) katılımcılar (n=94) en yoğun katılımcı grubudur. Bu grubun, %73,4'ü iletişim sorunu yaşamadığını, %3,2'si arkadaşlarıyla iletişim sorunu yaşadığını, %10,6'sı hocalarıyla iletişim sorunu yaşadığını ve %9,6'sı da yalnızlık sorunu yaşadığını belirtmektedir.

Altıncı gruba (46 -50 yaş, n=46) ait olan yüzde değerlerine bakıldığında katılımcıların %80,4'ü iletişim sorunu yaşamadığını belirtmiştir. Yüzde4,3'ü arkadaşlık ilişkilerinde ve

%2,1'i de hoca-öğrenci yakın ilişkisinde sorun yaşadığını söylemiştir. Bu grupta yer alan ve kendini yalnız ve yabancı hisseden katılımcıların oranı ise %10,9'dur.

Son grup olarak 50 yaş ve üzeri (n=9) katılımcıların %90'ı herhangi bir iletişim sorunu olmadığını belirtirken, %10'u hem arkadaşları ve hocalarıyla iletişim kuramadıklarını ve dolayısıyla kendilerini yalnız ve yabancı hissettiklerini belirtmiştir. Grubun kalan kısmının yüzdelerinin %5'in altında olması nedeniyle değerlendirmede dikkate alınmamıştır.

Yabancı öğrencilerin uyum sorunu üzerine yapılan birçok araştırmada, birçok etken ilgili kişilerin ruhsal durumları üzerinde önemli derecede etkili olduğu belirlenmiştir.

Tablo 82. Cinsiyete Göre Katılımcıların Ruh Hali

		İletişim Sorunu Yok	Arkadaşlar İle Kolay İlişki Kuramıyor	Hocalarla Kolay İlişki Kuramıyor	Kendini Yalnız ve Yabancı Hisseden	2. 3. ve 4. şık	2. ve 4. şık	2. ve 3. şık	Cevap Vermeyen	Toplam
Erkek	Sayı	192	8	11	20	2	4	0	1	238
	Oan	80,7%	3,4%	4,6%	8,4%	0,8%	1,7%	0,0%	0,4%	100%
Kadın	Sayı	109	5	18	21	2	1	1	1	158
	Oan	69%	3,2%	11,4%	13,3%	1,3%	0,6%	0,6%	0,6%	100%
Toplam	Sayı	301	13	29	41	4	5	1	2	396
	Oan	76%	3,3%	7,3%	10,4%	1%	1,3%	0,3%	0,5%	100%

Cinsiyete göre katılımcıların ruh haline bakıldığında erkeklerin %80,7'si kadınların %69'u herhangi bir iletişim sorunu yaşamadığını belirtmiştir. Her iki grup için de oranlar oldukça yüksektir. Kısmen kadın oranı, erkeğe göre daha düşük olsa da bu durum daha muhazakar bir toplum olma özelliği taşıyan İran için beklenebilir durum olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların Türkiye'ye uyum konusuna bakıldığında, %2'si (n=8) kısmen uyum sorunu yaşadığını bildirmiştir. Yüzde 0,5 oranında katılımcı ise bu soruya cevap vermemiştir.

Katılımcıların yaş gruplarına göre uyum sağlama durumları aşağıdaki tabloda görülmektedir:

Tablo 83: Katılımcıların Yaş Gruplarına göre Uyum Sağlama Durumları

		18-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	50+	Toplam
Evet	Sayı	11	29	28	16	36	21	1	142
	Oran	45.8%	35.8%	30.8%	33.3%	38.3%	45.7%	10%	36%
Hayir	Sayı	12	51	62	30	56	24	9	244
	Oran	50%	63%	68.1%	62.5%	59.6%	52.2%	90%	61.9%
Kismen	Sayı	1	1	1	2	2	1	0	8
	Oran	4.2%	1.2%	1.1%	4.2%	2.1%	2.2%	.0%	2%
Toplam	Sayı	24	81	91	48	94	46	10	394
	Oran	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Katılımcıların cinsiyeti ve maruz kaldıkları uyum sorunu araştırmanın önemli konularından birisi olarak ele alınmıştır. Katılımcıların zorluklara maruz kalıp kalmama durumu, onların akademik başarılik duygusu seviyesini etkilemekle beraber ileride verecekleri karlar üzerinde önemli bir biçimde etki sağlamaktadır.

Tablo 84. Cinsiyete Göre ile Uyum Sorunu Yaşama

Cinsiyet		Evet	Hayır	Kismen	Toplam
Erkek	Sayı	76	157	4	237
	Oran	32,1%	66,2%	1,7%	100%
Kadın	Sayı	66	87	4	157
	Oran	42%	55,4%	2,5%	100%
Toplam	Sayı	142	244	8	394
	Oran	36%	61,9%	2%	100%

Yukarıdaki tablo değerlerine bakıldığında 157 kadın katılımcının %42'sinin uyum sorunu yaşadığı, %55,4'ünün ise herhangi bir uyum sorunu yaşamadığı görülmektedir. Erkek katılımcıların %66,2'si herhangi bir uyum sorunu yaşamadığını belirtirken %32,1'i ise uyum sorunu yaşadığını ifade etmiştir.

İki cins arasında uyum sorunu yaşamayan katılımcı oranının kısmen yakın olması nedeniyle uyum sorunu yaşayan katılımcıların cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir ilişkisinden söz edilemez. Ancak bu tespit sadece İLÜ öğrencilere özgüdür.

Diğer kadın- erkek İranlı göçmenlere veya başka uyruklu yabancı öğrencilerin durumunu açıklamamaktadır. Dolayısıyla sonuçların diğer kitlelere genellenmesi bilimsel bir açıklama olmayabilir.

Ancak buradaki diğer bir husus ise araştırma örnekleminde kadın ve erkek katılımcı oranının eşit ya da eşite yakın olmamasıdır. Erkekler daha büyük oranda temsil edilmiştir. Kadınlarla erkelerin eşit temsili halinde kısmen yüksek olan kadın katılımcıların uyum sorunu yaşama oranı daha da yüksek olabilirdi. Bu nedenle kadınların erkeklere göre kısmen daha fazla uyum sorunu yaşadığı söylenebilir. Nihai olarak ise uyum sorunu yaşamama oranlarının %55'lerin üzerinde olması, katılımcıların Türkiye ile önemli ölçüde bütünleştiği sonucunu çıkarmaktadır.

Uyum sorunu yaşayan öğrencilere hangi konuda uyum sorunu yaşadıkları sorulduğunda, bazı öğrencilerin günlük yaşamlarında en fazla karşılaştıkları uyum sorunu olarak, sokakta Farsça konuşmalarının yerel vatandaşlar tarafından olumsuz karşılanmasıdır. Ayrıca İranlı öğrencilerin, Arap (Suriyeli veya Iraklı) sığınmacılar sanılması da ön yargı olarak değerlendirilebilir. Bu durum katılımcılar tarafından kampüs dışındaki sosyal yaşamlarında sıkıntı yaratan bir durum olarak tespit edilmiştir.

Başka bir deyişle, son yıllarda Türkiye'nin komşu ülkeleri Irak ve Suriye'de ortaya çıkan olaylar ardından sığınmacıların Türkiye'nin büyükşehirleri başta olmak üzere birçok yerleşim yerine yoğun olarak yerleşmeleri nedeniyle bir takım istenmeyen olaylar meydana gelmiştir. Yaşanan bu olumsuz durumlardan dolayı, gün geçtikçe Türk halkı nezdinde yabancılara karşı olumsuz bakış açısı gelişmesine neden olmuştur. Tüm bu durumlar İranlı öğrenciler dâhil, birçok yabancı öğrencilere de ön yargıyla bakılması sonucunu doğururken, onların toplumla kaynaşması sancılı ve sıkıntılı bir süreç evrilmiştir.

Tablo 85. Uyum Sorunu Yaşayan Katılımcıların İfadeleri

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
Arkadaş bulmak ve güvenmek, insanlarla iletişim kurmak, arkadaşlık ilişkileri	16	Enerji tüketimi çok masraflı	1
Yabancı hissetme	15	Aile yapısı ve aile üyeleri arasındaki ilişki	1
Giyim tarzı	6	İranlı kadınların yaşamı hakkında önyargılı	1
Yemekler	3	Sorunların bu kadar çok olduğu aklımdan geçmemiştir	1
Ayrımcılık	3	Ankara yabancılara çok sıkıcı ama seviyorum	1
Öğrenci yurtlarına uyum sorunu	2	Eğitim sistemi	1
Türklerin kumar, sigara ve futbol sevdası beni şaşırtıyor bir türlü anlayamadım	1	İç mimarlıkları bizim ki ile farklı, İran evler daha geniş, canım sıkılıyor evde	1
Toplam			53

Uyum sorunu yaşadığını belirten katılımcıların açık uçlu cevapları derlendiğinde; ‘arkadaş bulmak, insanlarla iletişim’ uyum sağlayamama konusunda en çok belirtilen husustur. Bunu yine aynı düzeyde, kendini ‘yabancı ve yalnız hissetme’ sorunu izlemektedir.

Katılımcılara uyum sağlama programlarına katılıp katılmadıkları sorulduğunda %56,1’sinin herhangi bir uyum sağlama programına katılmadığını, %43,9’u ise katıldığını belirtmiştir. Uyum sağlama programlarına katılanların %51,15’i (n=89) üniversite ve bölümlerinin tanıtılmasına yönelik bir uyum programına katıldığı, %4,6’sının (n=8) yurda ilişkin bir uyum programına katıldığı görülmektedir. Katılımcıların %2,3’ünün buldukları şehirdeki yaşama (ulaşım, alış-veriş, iletişim, eğlence vb.) ilişkin bir uyum programına, %1,7’sinin ise sağlık konularına ilişkin bir uyum programına katıldığı görülmüştür. Ek bir veri olarak, %17 oranında katılımcının en az iki farklı uyum programına katıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 86. Uyum Güçlüğü Çeken Öğrencilerin Yardım Aldığı Kişiler

İfadeler	Sayı	Oran	İfadeler	Sayı	Oran
Bunlardan En Az İkisinden	147	37,1	Şehirdeki Arkadaşlarım	17	4,3
Hiç Kimseden	141	35,6	Bölümdeki Arkadaşlarımdan	5	1,3
Kendi Vatandaşlarımdan	53	13,4	Eşimden	4	1
Sınıf Arkadaşlarımdan	27	6,8	Türk Arkadaşlarımdan	2	0,5
Toplam				396	100

Katılımcılara uyum sorunu yaşadıklarında daha çok kimlerden yardım gördükleri ile ilgili soru sorulmuştur. Hiç kimseden yardım almadığını belirten katılımcı oranı %35,6 ile en yüksek oran olmuştur. Katılımcıların %13,4'ü kendi vatandaşlarından, %6,8'i sınıf arkadaşlarından ve %1,3 ise bölümdeki arkadaşlarından yardım aldıklarını belirtmiştir. Yüzde 4,3 oranındaki katılımcı ise yaşadıkları şehirdeki bulunan tanıdık / arkadaşlardan ve %0,5'i ise Türk arkadaşlarından yardım aldıklarını ifade etmiştir. Yüzde 37,1 oranda katılımcı belirtilen seçeneklerden en az ikisini tercih etmiştir. Yüzde 1 katılımcı ise eşinden yardım aldığını belirtmiştir.

Uyum güçlüğü konusunda, tüm katılımcıların yardım aldıklarını belirttikleri görülmektedir. Burada ön plana çıkan sonuç %35,6 ile 'hiç kimseden' yardım almadığını, belirtenler olmuştur.

Katılımcıların yaşadıkları kentten memnun olup olmadıkları sorulduğunda %33,3'ünün (n=132), yaşadıkları ve eğitim amacıyla yerleştikleri kentten memnun oldukları ve bu kenti sevdikleri görülmektedir. Buldukları kentin sosyal ve kültürel yönden kendilerini pasifleştirdiğini düşünenlerin oranı ise %5,8'dir, (n=23). Buldukları kentin sosyal ve kültürel yönden kendilerini geliştirdiğini düşünenlerin oranı %9,8'dir (n=39). Buldukları kentte yaşıyor olmaktan memnun olmayan ve o kenti sevmeyenlerin oranı ise %6,1 (n=24) olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 87: Katılımcıların Bulunduğu Kent ile Olan İlişki Türü

Duygu	Oran
Bu Kenti Seviyorum	60,9
Bu Kent Beni Geliştirdi	38,4
Bu Kentte Yalnız Hissediyorum	17,4
Bu Kenti Sevmiyorum	16,4
Bu Kent Beni Pasifleştirdi	13,1

Bazı katılımcılar bu soruya birden fazla cevap vermiştir. Yaşadıkları kentin onları sosyal ve kültürel yönden geliştirdiğini ve bu kentte yaşıyor olmaktan memnun olduklarını ve sevdiklerini belirten katılımcı oranı %27,5'tir, (n=109).

Yaşadığı kentte kendini yalnız hisseden ve o kentin kendilerini kültürel yönden pasifleştirdiğini düşünen ve bundan dolayı o kentte yaşıyor olmaktan memnun olmayan ve o kenti sevmediğini düşünen katılımcı oranı %7,3'tür, (n=29). Katılımcıların %3'ü (n=12) yaşadıkları kentte kendini yalnız hissettikleri ve bu kentte yaşıyor olmaktan memnun olmadıkları tespit edilmiştir. Ancak bu grup kültürel ve sosyal yönden herhangi bir pasifleşmeden bahsetmemiştir.

Yaşadığı kentte kendini yalnız hissettiği halde bu kentin aynı zamanda sosyal ve kültürel yönden kendini geliştirdiğini belirten katılımcıların oranı ise %1'dir, (n=4). Çoklu yanıt alınan bu soruda, katılımcıların buldukları kent ile ilişkileri konusunda verilen şıklar arasında öne çıkan cevap, %60,9 ile 'bu kenti seviyorum' cevabı olmuştur.

4.1.7. Türkiye'deki Yaşama Bakış ve Entegrasyon

Piyasa, ürün ve hizmet sektöründe müşteri tercihi ve memnuniyeti ile ilgili yapılan araştırmaların birçoğunda imajın önemi vurgulanmaktadır. Bilkey ve Nes'e (1982) göre: menşei ülkenin imajı bir ürün veya hizmeti satın alma sırasındaki kararı olumlu yönde etkileyebilmektedir (Bilkey ve Nes, 1982; Javalgi vd., 2001). Bu da bir ürün veya hizmeti diğerlerinden farklılaştıran güçlü bir potansiyel özelliktir (Srikatanyoo and Gnoth, 2002). Peterson ve Jolibert'e (1995) göre kalite algısının müşterilerin bir hizmeti satın alma niyeti ve tercihi üzerinde büyük etkisi vardır.

Aslında, ülke imajı insanların bir ülke hakkındaki ilk düşündüğü ve aklına gelen düşüncelerin bütünüdür. Bir ürünün değerlendirmesinde ise tüketicilerin ürün veya hizmetlere karşı tutumları menşei ülke hakkındaki kalıplaşmış düşünceleri ile (stereotip) ilgilidir (Peng vd., 2000). Her ne kadar araştırmalar, ülke imajının bir ürün veya hizmetin değerlendirilmesini etkilediğini göstermekte olsa da, Bhaskaran ve Sukumaran'ne (2007) göre bir ülkenin ürün veya hizmetlerinin değerlendirmesinde, (menşei) ülkenin imaj etkisi, diğer değişkenlerden çok daha güçlüdür.

Eğer bir ülkenin eğitim sistemi de bir nevi hizmet sektörü varsayılırsa, sunulan hizmet, ürün tercih ve satın alma açısından piyasa araştırmaları kapsamına da girmektedir. Ülke imajının eğitim hizmetleri üzerindeki etkisi göz ardı edilemez. Peng ve diğerleri (2000) ve Srikatanyoo ve Gnoth (2002), uluslararası öğrenci seçim modelinde ülke imajının etkisini tanımlayan ve vurgulayan ilk girişimci ve araştırmacılarıdır.

Bu araştırmacıların yaptıkları araştırmaların sonuçlarına bakıldığında, uluslararası eğitim konusunda, öğrencinin seçiminde ve öğrenci sayısında, hedef ülkenin imajının olumlu yönde olmasının önemli rol oynadığı tespit edilmiştir (Peng ve diğerleri, 2000'den alıntı yapan Lawley, 1998; Srikatanyoo ve Gnoth, 2002). Bu nedenle, aday öğrenciler de eğitim tercihi aşamasında ilk önce ülke ve ardından da üniversite imajını dikkate almaktadır (Bourke, 2000), (Srikatanyoo ve Gnoth, 2002). Buradan yola çıkarak katılımcıların Türkiye imajı hakkındaki düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Örneklem grubuna; Türkiye’yi nasıl bir ülke olarak gördükleri sorulmuştur ve gelen çoklu cevaplara bakıldığında aşağıdaki ifadeler verilmiştir:

Tablo 88: Türkiye’yi Nasıl bir Ülke Olarak Gördüklerine İlişkin Düşünceleri

	Cevap - Tek Seçenek		Birden Fazla Seçenek
	Sayı	Oran	Oran
Gelişmiş Ülke	81	9.1%	20.5%
Gelişmekte Olan Ülke	215	24.2%	54.3%
Gelişmemiş Ülke	12	1.4%	3%
Müslüman Ülke	233	26.2%	58.8%
Dinsiz Ülke	12	1.4%	3%
Siyasi Olarak İstikrarsız Ülke	104	11.7%	26.3%
Batılı Ülke	77	8.7%	19.4%
Ortadoğulu Ülke	69	7.8%	17.4%
Avrupaya Yakın Ülke	85	9.6%	21.5%
Toplam	888	100%	224.2%

Bu cevaplara göre katılımcıların %58,8’si Türkiye’yi “Müslüman ülke” olarak tanımlamaktadır. Yüzde 54,3’ü “Türkiye gelişmekte olan bir ülke” ve %20,5’i “gelişmiş modern bir ülke”, %26,3’ü için “siyaseten istikrarsız bir ülke”, %19,4’ü için “Batılı bir ülke”, %17,4’ü ise “Orta Doğulu” bir ülke olarak tanımlamaktadır. Türkiye’yi “dinsiz bir ülke” olarak tanımlayan katılımcıların oranı %3, Avrupa’ya yakın bir ülke olduğunu düşünenlerin oranı ise %21,5’tir. Katılımcıların %3’üne göre Türkiye “gelişmemiş bir ülke” olarak görülmektedir.

Anketin 65’inci sorusu “Öğrencilik döneminde karşılaştığınız insanlarda İranlı olduğunuz için, pozitif veya negatif bir davranış ile karşılaştınız mı?” şeklinde tasarlanmıştır. Sonuçlara bakıldığında katılımcıların %27,3’ü (n=108) böyle bir olayla sıklıkla karşılaştığını belirtmiştir. Yüzde 62,4’lük bir çoğunluk (n=247) ise öğrencilik döneminde Türk vatandaşları tarafından herhangi bir olumlu veya olumsuz davranışla karşılaşmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların %10,4’ü (n=41) ise ‘bazen’ seçeneğini işaretlemiş ve rahatsız edici davranışların çok sık olmadığını belirtmiştir. ‘Hayır’ cevabını veren katılımcı oranının dikkat çekici oranda yüksek olması, Türk toplumunun İranlı öğrencilere olumlu yaklaştıklarının göstergesi olduğu söylenebilir.

Katılımcılar, İranlı olmaları nedeni ile olumlu ya da olumsuz bir davranış ile karşılaşmış ve karşılaşmadıkları sorusuna, toplamda %37,7 oranında ‘evet’ ve ‘kısmen’ cevabı vermişlerdir. ‘Evet ya da kısmen’ diyen katılımcıların açık uçlu olarak verdikleri ifadelerle bakıldığında aşağıdaki davranış türleri görülmüştür.

Tablo 89. Öğrencilerin Karşılaştığı Davranışların Türü
(Açık-uçlu Soru Değerlendirmesi)

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
İran'ı tanımama, gelişmemiş bir ülke olarak görme, küçümseme, önyargılı davranma	20	Kişiden kişiye değişiyor olumlu ve olumsuz davranışlar	5
Yardımcı oluyorlar, çok iyi davranıyorlar, tanıyanlar bilenler iyi davranıyor	14	Arapça konuştuğumuzu sanıyorlar	3
İran ile bağlantılı siyasal konularda konuşmalar, sorular, tartışmalar	11	İran'ın baskıcı oluşunu yansıtma	2
İdam, kadınların idamı, taşlama, 4 eşlilik ile ilgili konu açma,	9	Yemek kültürü ile ilgili sorular	1
İranlı olmaktan dolayı ayrımcılık, şaşkınlık	9	Erkek tacizi	1
Yabancıları aşağılama, alaycı şakalar	7	Amerika'ya kafa tutuyoruz diye sevenler var	1
İran hakkında bilgisizlik	6	Toplam	89

En yoğun olarak “İran'ı tanımama, gelişmemiş bir ülke olarak görme, küçümseme, önyargılı davranma” ifadeleri cevap olarak verilmiştir.

Anketin 67'inci sorusunda katılımcıların Türkiye’de buldukları süre içinde İran’da yaygın dini inanç olarak görülen Şia inancında oldukları için, pozitif veya negatif bir davranışa maruz kalıp kalmadıklarıyla ilgili bilgi edinilmeye çalışılmıştır. İranlı öğrenciler çoğunlukla Şia’dır ve Türkiye ise çoğunlukla Sünni bir toplumdur. İranlılar genel olarak inançlarına bağlı ve ait olduğu toplumun dini değerlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Bu soruda bu durumun Türk toplumu tarafından herhangi bir olumsuz bakış açısı, davranış veya önyargıya neden olup olmadığı tespit edilmek istenmiştir.

Elde edilen yüzde değerlere bakıldığında %15,2’lik bir kesim Şia oldukları için vatandaşlar tarafından bazı (olumlu/olumsuz) davranışlarla karşılaştığını belirtmiştir. İstenmeyen herhangi bir durumla karşılaşmayanların oranı ise %84,8’dir (n=336).

Görülmektedir ki katılımcıların büyük çoğunluğunun İranlı olmaları yanında, Şia mezhebine mensup olmalarına bağlı olarak herhangi bir olumlu ya da olumsuz davranışa maruz kalmadıkları görülmüştür.

Şia olduğu için olumlu ya da olumsuz bir davranışa maruz kaldığını söyleyen %15,2'lik (n=60) kesimin verdiği cevaplara bakıldığında, olumsuz bakış açısının nedeni olarak İran ve halkına ilişkin genel olarak bilgi sahibi olmamaktan kaynaklı önyargılara ve duyumlara sahip olduğu söylenebilir.

Önceki soruda 'Evet' cevabı vererek Şia oldukları için Türk halk tarafından olumlu/olumsuz davranışa maruz kaldıklarını bildiren İLÜ öğrencilerinin ne tür bir davranış ile karşılaştıkları konusu hakkında bilgi vermeleri istenmiştir (S68). Gelen cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 90. Türkiye’de Şia Olduğu İçin, Pozitif veya Negatif Davranışa Maruz Kalma Türü (Açık-uçlu Soru Değerlendirmesi)

Karşılaşılan Durumlar	Sayı	Karşılaşılan Durumlar	Sayı
Aleviler ve İran’da Şariat ve idam, kadınlar konusunda sık sık sorular sorulması	6	İnanç özgürlüğü yerine oturmuş, insanlar düşüncelerini rahat ifade edebiliyorlar	2
Önyargılı bakış açıları	5	Namaz kıldığımında tuhaf bakıyorlar	1
Alevilik ile Şialığın aynı şey olduğunu düşünmeleri	5	Sınıftan birisi hala İran’ı DAEŞ’in merkezi sanıyor	1
İyi karşılıyorlar	3	Şialar Suriye’yi kana boğmuşlar diye düşünenler var	1
Yeni tanışan kişiler İranlı erkeklerin evlilik ve 4 karılı olmasını sormaları	3	Bazıları İranlı Müslüman olduğum için kapalı olmamı bekliyorlar	1
Toplam			28

Elde edilen veriler göre %84,8 gibi bir çoğunluk grup ‘‘Hayır’’ cevabı vererek Türkiye’de yaşadıkları süreçte çoğunlukla Sünni olan Türk vatandaşları tarafından herhangi bir olumlu veya olumsuz davranışa maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir.

Türkiye’de buldukları süreç içinde böyle bir durumla karşılaşmayan katılımcı sayısının yüksek oranda olmasını yorumlamak gerekirse, Türkiye’deki akademik camia insanları diğer kesimlere göre dini kriterler dışında daha farklı değerleri dikkate almakta

ve bakış açıları sergilemektedir. Üniversite ortamı dışındaki Türk halkı görüşleri ve önyargıları konusuna gelince bu sonucu başka bir şekilde yorumlamak olanaklıdır.

Türk Müslüman toplumu, İslam dünyasının son yıllarda DAESH gibi aşırı grupların yarattığı kaotik ve cinayetlerden hoşnutsuzluğunu göstererek, tüm Müslüman ülkeler arasında kardeşlik duygusunu güçlendirmeye yönelik bir hareket başlatmıştır. Bu düşünceden ortaya çıkan sonuç ise Müslüman ülkelere gelen tüm yabancılara daha olumlu ve iyimser davranışların gösterilmesidir.

Genel olarak yukarıdaki sorulara verilen ‘‘Hayır’’ cevabı veren katılımcıların dikkat çekici yüksek oranı, Türk toplumunun İranlı öğrencilere daha olumlu yaklaştığının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Katılımcılara Türkiye’deki yaşam sürecinde rahatsız edici bir duruma maruz kalıp kalmadıklarını sorulduğunda %60,1’i (n=238) kimsenin onları rahatsız etmediğini belirtmiştir. Buna karşılık %39,9’u (n=158) kendilerini rahatsız eden en az bir konu olduğunu belirtmiştir. Kendilerini rahatsız eden bir konu olduğunu belirtenlere, bu konunun ne olduğu sorulduğunda; %27,8’nin (n=44) İranlı olmalarına bağlı olarak kendilerine karşı siyasi önyargı olduğunu, %3,2 ise (n=5) İranlı olmalarına bağlı ırkçı/ayrımçı tavırlar ile karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Yüzde 2,5’i ise (n=4) kendilerini dinci grupların aralarına katma talebi olarak ifade etmektedir. İki farklı nedenle rahatsız olanların oranı %66,5’tir (n=105).

Toplam katılımcıların 158’i (%39,9) kadın olduğunu dikkate alarak, Kadın öğrencilere özgü olarak tasarlanmıştır. Bu soruda katılımcılara üniversitelerinde kadın oldukları için herhangi bir farklı uygulamaya maruz kalıp kalmadıkları sorulmuştur.

Kadın katılımcılar cinsiyet ayrımcılığı konusunda %67,7 oranında herhangi bir farklı uygulamaya maruz kalmadıklarını beyan etmiştir. Buna karşın, kamusal ortamlarda farklı bir uygulamaya maruz kaldıklarını belirtenlerin oranı toplamda, %32,3’tür. Bunun, %22,2’si ‘tamamen’ %10,1 ise ‘kısmen’ maruz kaldığını belirtenlerdir. Maruz kalınan ve istenmeyen tutumlar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Katılımcıların Türkiye’deki yaşantıları içerisinde kendilerini rahatsız eden herhangi bir konu olup olmadığı cinsiyet faktörü dikkate alınarak analiz edildiğinde; erkek ve kadın katılımcılar yaklaşık aynı oranda, çoğunlukla (%59,7 ve %60,8) kimse tarafından rahatsız edilmediğini belirtmiştir.

Tablo 91. Cinsiyete Göre Türkiye’de Öğrencileri Rahatsız Eden Konular

		Kimse Beni Rahatsız Etmedi	Uyruğum Nedeniyle Önyargı Yaşadım	Dinci Gruplar Kendilerine Katılmamı İstedi	Uyruğum Nedeniyle Ayrımcılık Yaşadım	Yukarıdakilerden En Az ikisi	Toplam
Erkek	Sayı	142	24	3	4	65	238
	Oan	59,7%	10,1%	1,3%	1,7%	27,3%	100%
Kadın	Sayı	96	20	1	1	40	158
	Oan	60,8%	12,7%	0,6%	0,6%	25,3%	100%
Toplam	Sayı	238	44	4	5	105	396
	Oan	60,1%	11,1%	1,0%	1,3%	26,5%	100%

İranlı olduğu için önyargıyla karşılaşanların içinde erkeklerin oranı %10,1, kadınların oranı ise %12,7 ile oldukça düşüktür ve cinsiyet açısından fark yoktur. Ayrımcılığa uğrayanların oranı ise her iki grupta %2’nin altındadır (erkekler %1,7, kadınlar %0,6).

Kamusal alanlarda rahatsız edici davranışlara maruz kalan kadın öğrencilerin belirttikleri konularda, yine ‘erkeklerin bakış ve davranışlarından rahatsız olma’ en sık belirtilen cevap olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, katılımcıların ifadelerine göre bu tip davranışlara defalarca ve sürekli olarak maruz kalmaktadırlar.

Tablo 92. Bir Uygulamaya Maruz Kalan Kadın Katılımcıların Yorumları
(Açık-uçlu Soru Değerlendirmesi)

Durumlar	Sayı
Erkeklerin bakış ve davranışlarından rahatsız olma	15
Giyim tarzına ve başörtüye olumsuz bakış	3
Yabancı olma veya Farsça konuşma nedeniyle dışlanma	3
Batılı giyim ya da rahat giyim tarzına olumsuz bakış	2
Sokakta kadınların güvende olmadığı algısı	2
İranlı kadınlara önyargılı bakış	1
Toplam	26

Katılımcılara Türkiye’de yaşarken kendilerine ters gelen (giyinme, sokakta dolaşma veya gündelik yaşamlarındaki davranışlar gibi) herhangi bir kültürel zorluk yaşayıp yaşamadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %11’i (n=43) bu konuda sorun yaşadığını belirtirken ve %89 (n=347) gibi büyük bir çoğunluk belirtilen konularda herhangi bir kültürel zorluk yaşamadığını belirtmiştir.

Kültürel zorluk yaşayan katılımcılara nasıl bir kültürel zorluk yaşadıkları sorulmuştur ve gelen cevaplar aşağıdadır:

Tablo 93: Katılımcıların Türkiye’de Yaşadığı Kültürel Zorluklar
(Açık-uçlu Soru Değerlendirmesi)

Karşılaşılan Durumlar	Sayı	Karşılaşılan Durumlar	Sayı
Erkeklerin kadınlara bakışı ve davranışı	3	Çoğu Türk halkı özellikle küçük şehirlerde yabancılara yönelik olumlu bakışları yoktur	2
Giyim ve davranışlar	2	Kampüs dışını güvenli bulmama	1
Önyargılı davranışlar	2	Bazı türbanlı kızların kapanmayı bir araç olarak kullanmaları	1
Genç kızlar ve erkekler aşırı sigara ve alkol kullanımı	2	İran’da kadınlar hakkında sürekli sorular sorulması	1
Vatandaşlar genç kızların Batılı tarzı hayatlarından pek hoşlanmamaları	2	Yaşadığım yerde toplum kapalı gibi geliyor	1
Toplam			17

Yaşanılan kültürel zorluklarda, erkeklerin kadınlara olan davranışı ilk sırada gelmektedir. Giyim ve davranış konusu, İstanbul ve diğer illere göre değişim göstermekle birlikte yine de ilk sıralarda ifade edilen konular olarak görülmektedir.

Anketin 69’uncu sorusu öğrencilerin İran’daki ailelerinin Türk kız ve erkekleri hakkındaki görüşlerini tespit etmek amacıyla tasarlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için ailelerin Türkiye’ye gönderdikleri çocuklarının bir Türk vatandaşı ile evlilik yapması durumuna nasıl yaklaştıkları sorulmuştur. Evlilik her iki toplum için de yaşamın en önemli aşamalarından biri olarak kabul edilmektedir.

Tablo 94. Bir Türk Vatandaşı ile Evlenme Durumunda Aile Tepki Durumu

İfadeler	Sayı	Oran
Evliyim	132	33,3
Hiç Karışmaz	128	32,3
İzin Verir	87	22,0
İzin Vermez	37	9,3
Nişanlıyım	12	3,0
Toplam	396	100

Sonuçlara bakıldığında katılımcıların %32,3'ü ailelerinin bu konuya hiç karışmadığını bildirirken, %22'ü ise bu konuda ailesinin kendilerine izin verdiğini bildirmiştir. Ancak %9,3 oranında düşük bir oranda katılımcı ise ailelerinin onlara bir Türk vatandaşı ile evlenmesine onay vermeyeceğini/vermediğini belirtmektedir.

Eğer bu konuya hiç karışmayan aileleri de evlenmeye karşı çıkmayacakları varsayılırsa, olumlu bakış açısına sahip grubun oranı hayli yüksektir. İran aileleri ile Türk aileleri arasında ahlakı değerlerin benzeştiğini söylemek olanaklıdır. Nitekim aileler karşılıklı anlaşabileceklerini düşündükleri için çocuklarının bir Türk ile evlenmesine izin verebilmektedirler. Katılımcıların %36,3'ü önceden evli ve nişanlı olmaları nedeniyle ailelerinin bu konuda ne düşündüğünü bildirmemiştir. Katılımcılar, bir Türk vatandaşı ile evlenmek isterse, ailelerinin izin vermeyeceğini söyleme oranı %9,3'tür.

4.1.8. Katılımcıların Geleceğe İlişkin Bakışları, Beklentileri

Araştırmanın diğer bir konusu katılımcıların umut duygusudur. Birçok araştırmada ele alınan üniversite öğrencilerinin geleceğe umutla bakması kavramını, daha iyi anlamak için kaygı veya daha açık olarak ‘umutsuzluk oranı’ başlığı altında ele alınmış ve bu açıdan değerlendirmesi yapılmıştır. İnsanın hayatında belirli dönemlerde yaşadığı duygu ve deneyimler, kaygı hissinin oluşumunda etkindir.

Katılımcılara gelecek ile ilgili umutlu olup olmadıkları sorulduğunda, geleceğinden umutlu olduğunu söyleyenlerin oranı %65,9 (n=261), geleceğinden umutlu olmayanların oranı %13,9 (n=55) ve geleceğe karşı ilgisiz olduğunu belirtenlerin oranı ise %20,2’dir (n=80). Katılımcıların büyük çoğunluğunun gelecekte umutlu olduğu görülmektedir.

Bilinçli ve bir amaca yönelik olarak ülke ve üniversite seçimi, olumlu bir etken olarak öğrencilerin geleceğe karşı umutlu olmasını ve bu umudu güçlü tutmasını sağlamaktadır. Katılımcıların cevapları 7’li yaş grubu kapsamında değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- 18-25 yaşları arasında olan 25 katılımcının görüşlerine göre 18 katılımcı (%72) geleceğinden umutlu, bir katılımcı (%4) geleceğinden umutsuz ve 6 katılımcı (%24) geleceğe karşı ilgisizdir.
- 26-30 yaşları arasında olan 82 katılımcının görüşlerine göre 46 katılımcı (%56,1) geleceğinden umutlu, 13 katılımcı (%15,9) geleceğinden umutsuz ve 23 katılımcı da (%28) geleceğe karşı ilgisizdir.
- 31-35 yaşları arasında olan 91 katılımcının görüşlerine göre 56 katılımcı (%61,5) geleceğinden umutlu, 15 katılımcı (%16,5) geleceğinden umutsuz ve 20 katılımcı (%22) geleceğe karşı ilgisizdir.
- 36-40 yaşları arasında olan 48 katılımcının görüşlerine göre 32 katılımcı (%66,7) geleceğinden umutlu, 9 katılımcı (%18,8) geleceğinden umutsuz ve 7 katılımcı (%14,6) geleceğe karşı ilgisizdir.
- 41-45 yaşları arasında olan 94 katılımcının görüşlerine göre 69 katılımcı (%73,4) geleceğinden umutlu, 8 katılımcı (%8,5) geleceğinden umutsuz ve 17 katılımcı (%18,1) geleceğe karşı ilgisizdir.

- 46-50 yaşları arasında olan 46 katılımcının görüşlerine göre 35 katılımcı (%76,1) geleceğinden umutlu, %13 katılımcı geleceğinden umutsuz ve 5 katılımcı (%10,9) geleceğe karşı ilgisizdir.
- 51 yaş ve üzeri yaş olan 10 katılımcının görüşlerine göre ise 5 katılımcı (%50) geleceğinden umutlu, 3 katılımcı (%30) geleceğinden umutsuz ve 2 katılımcı (%20) geleceğe karşı ilgisizdir.

Yabancı öğrencilere ev sahipliği yapan ülkenin göç ve eğitim konusunda uyguladığı olumlu politikalar, o ülkeyi tercih eden yabancı öğrencilerin gelecekleriyle ilgili umutlu olmasını sağlayabilecektir. Böylece bireysel ve toplumsal açıdan öğrencilerin yaşadıkları yerle duygusal bağları güçlenecek, dolaylı olarak da kendilerini geliştirmelerini sağlayarak, topluma daha hızlı uyum sağlamalarına neden olacaktır.

Aynı zamanda bu uyum süreci eğitim için gelinen ülkenin kurallarına, örf ve adetlerine saygılı yaklaşıma neden olacaktır. Son yıllarda yabacılara vatandaşlık, iş olanakları, oturma izni vs. gibi konularda sağlanan kolaylıkların etkisi katılımcıların verdiği cevaplara açıkça yansımaktadır. Geleceğe karşı umutsuz olanların oranı düşük olmasına rağmen, yine de dikkat çekici büyüklüktedir. Yanlış okul ve bölüm seçimi, iş veya burs bulamama gibi sonuçlar bu duygunun oluşumunu tetiklemiş olabilecektir.

Son yıllarda hem İran'da hem de Türkiye'de ortaya çıkan ekonomik kriz ve enflasyon artışı gibi olayların öğrencilerin hayatlarına yansıdığı düşünüldüğünde, öğrencilerin geleceklerine karşı umutsuz olması beklenen bir durumdur. Ancak tüm bu koşullara rağmen umutlu olma oranı çok daha yüksekse bunun nedeni, Türkiye piyasasının çoğu İranlı öğrenciye mezuniyet sonrası uygun bir iş ve huzurlu bir yaşam olanağı sağlayabilme potansiyeline sahip olduğu kanaatidir. Bu kanaat İranlı öğrencilerde büyük oranda mevcuttur.

Geleceğine karşı ‘‘ilgisiz’’ olduğunu ifade eden katılımcılar hakkında yorum yapmak gerekirse, iki olasılık düşünölmüştür: Birinci olarak, bu görüşteki öğrenciler yaşlarının küçük olması ve eğitim süreçlerinin daha ilk aşamasında olmalarına bağlı olarak Türkiye toplumu ve iş piyasası hakkında yeterli bir fikre sahip olamamalarıdır.

Bu gruptaki katılımcılar öncelikle topluma uyum sağlamak, derslerini aksatmadan tamamlamak amacına yönlenmiştir. İkinci olarak ise ilgili öğrencilerin ailelerinden gelen güçlü kaynak desteğine dayanarak ve güvenerek, kendi gelecekleriyle ilgili beledikleri koşulları bulamamalarıdır. Nihai olarak bu grup aile desteği avantajını kullanarak eğitim ile birlikte eğlenceli hayatlarını sürdürmeye devam etmektedir.

Birey, yaşamının farklı dönemlerinde kendine, hayattan beklentisinin ne olduğu sorusunu sormaktadır ve sorduğu bu soruya sürekli cevap arayışındadır. Bu soruya verilen cevapların tatmin edicilik düzeyine göre bireyin mutluluk oranı da değişmektedir. Genel olarak bir bireyin beklentilerini sıralamak gerekirse; sağlıklı hayat, huzurlu yaşam, iyi bir meslek seçerek kazanç elde etme, mutlu bir aile kurmak ve üretken, başarılı çocuklar yetiştirmektir. Bireyin gelecek beklentileri, hayatının farklı dönemlerinde oluşturduğu arkadaş çevresi, mensup olduğu aile fertlerinin yaşam tarzı, özgün karakter ve kişiliği, bulunduğu iş ortamı ve yakın ilişki kurduğu insanlardan oldukça etkilenmektedir.

Akademik açıdan ise beklenti içeriğinin, duygusal süreç ve hayat koşulların değişmesine bağlı olarak belli aralıklarla değişmesi nedeniyle, gelecek beklentisinin boyut ve birim olarak ölçülebilmesi oldukça zordur. Ancak Türkiye’de yaşamlarına başlamadan önce öğrencilerin ne tür beklentilerinin olduğunu ortaya koymak üzere bir soru tasarlanmıştır.

Cinsiyete göre geleceğe bakış durumu değerlendirilmek istendiğinde, geleceğinden umutlu olan katılımcıların cinsiyet oranları yüksek ve birbirine oldukça yakındır (%68,5 ve %62).

Tablo 95. Cinsiyete Göre Geleceğe Bakış

Cinsiyet		Geleceğimden Umutluyum	Geleceğimden Umutlu Değilim	Geleceğe Karşı İlgisiz	Toplam
Erkek	Sayı	163	33	42	238
	Oran	68,5%	13,9%	17,6%	100%
Kadın	Sayı	98	22	38	158
	Oran	62%	13,9%	24,1%	100%
Toplam	Sayı	261	55	80	396
	Oran	65,9%	13,9%	20,2%	100%

Değerlere bakıldığında İranlı öğrencilerin cinsiyeti ile gelecekte umutlu olmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Geleceğine karşı ilgisiz olan kadınların erkeklere göre kısmen fazla görünmesinin nedenlerini yorumlamak gerekir ise kadınların maddi açıdan büyük ölçüde ailelerine veya eşlerine bağlı oldukları düşünüldüğünde gelecekte iş bulma, güvence sahibi olma, aile kurma vs. gibi konular nedeniyle kaygı yaşadıkları düşünülebilir.

Tablo 96. Öğrencilerin Türkiye'ye Gelmeden Önce Beklenti Türü

İfadeler	Sayı	Oran
İs İmkânları	36	9,1
Üniversite İmkânları	20	5,1
Toplumsal Özgürlük	13	3,3
Eğlence İmkânları	9	2,3
Yurtdışı seyahat	8	2,0
Hepsi	47	11,9
En Az İki	263	66,4
Toplam	396	100

Katılımcıların Türkiye üniversitelerini tercih ederken ne tür beklentileri olduğu sorulduğunda, katılımcıların üniversitelerin imkânlarından yararlanmak, Türkiye'deki toplumsal özgürlüklerden faydalanmak, başka ülkelere seyahat imkânı, iyi bir iş bulma imkânı ve eğlence imkânları gibi beklentilerden bahsetmişlerdir. Yüzde 66,4 oranında katılımcı ise bu beklentilerden en az ikisini seçmiştir. Bu imkânların tümüne sahip olmak isteyen katılımcı oranı ise %11,9'dur.

Tablo 97: Yaş Gruplarına Göre Türkiye'ye Gelmeden Önce Beklenti Türü

	18-25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	50+	Toplam
Üniversite imkânları	0	4	8	2	2	2	2	20
	.0%	4.9%	8.8%	4.2%	2.1%	4.3%	20%	5.1%
Toplumsal Özgürlük	0	3	3	2	4	1	0	13
	.0%	3.7%	3.3%	4.2%	4.3%	2.2%	.0%	3.3%
Yurtdışı Seyahat	1	1	0	2	1	3	0	8
	4%	1.2%	.0%	4.2%	1.1%	6.5%	.0%	2%
İş İmkânları	1	5	5	6	14	5	0	36
	4%	6.1%	5.5%	12.5%	14.9%	10.9%	.0%	9.1%
Eğlence İmkânları	1	1	2	1	2	2	0	9
	4%	1.2%	2.2%	2.1%	2.1%	4.3%	.0%	2.3%
Hepsi	3	8	9	6	13	6	2	47
	12%	9.8%	9.9%	12.5%	13.8%	13%	20%	11.9%
En Az İki	19	60	64	29	58	27	6	263
	76%	73.2%	70.3%	60.4%	61.7%	58.7%	60%	66.4%
Toplam	25	82	91	48	94	46	10	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Türkiye'ye gelmeden önce, sıralanan beklenti türlerine bakıldığında, %78,3 oranında 'hepsi' ya da 'en az ikisi' oranında cevapların verildiği görülmektedir. İçeriksel olarak en çok belirtilen cevaba baktığımızda, %9,1 ile 'iş imkânlarının geldiği' görülmektedir. 41-45 yaş arasında iş imkânı %14,9 ile en yüksek orana sahiptir. Bunu 36-40 yaş arasında yine %12,5 ile iş imkânı takip etmektedir. Türkiye'deki eğitimin devamında katılımcıların en önemli beklentisinin iş imkânına kavuşmak olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Türkiye'ye gelmeden önce düşünceleri ve Türkiye'den beklentileri daha önceki kısımlarda yorumlanmıştır. Burada ise cinsiyet faktörüne göre yeni bir sonuç elde edilmesi düşünülmüştür.

Tablo 98. Cinsiyet ile Türkiye'ye Gelmeden Önceki Beklentiler Arasındaki İlişki

Cinsiyet		Üniversite İmkânları	Toplumsal Özgürlük	Yurtdışı Seyahat	İş İmkânı	Eğlence İmkânları	Hepsi	En Az İkisi	Toplam
Erkek	Sayı	15	5	4	21	5	35	153	238
	Oran	6,3%	2,1%	1,7%	8,8%	2,1%	14,7%	64,3%	100%
Kadın	Sayı	5	8	4	15	4	12	110	158
	Oran	3,2%	5,1%	2,5%	9,5%	2,5%	7,6%	69,6%	100%
Toplam	Sayı	20	13	8	36	9	47	263	396
	Oran	5,1%	3,3%	2%	9,1%	2,3%	11,9%	66,4%	100%

Cinsiyete göre Türkiye'ye gelmeden önce beklentilerin neler olduğuna bakıldığında erkek (%64,3) ve kadın (%69,6) katılımcıların en az iki beklentisinin olduğu ve bununda çoğunlukla üniversite imkânlarından yararlanmak, toplumsal özgürlüğe sahip olmak ve iş imkânlarından faydalanmak olduğu açık uçlu cevaplardan elde edilmiştir. Ancak "hepsi" seçeneğini seçen katılımcıların oranları arasında açık bir fark gözlemlenmiştir. Erkekler %14,7 (n=35) ve kadınlar ise 12 kişidir (%7,6).

Tablo 99. Türkiye'de Bu Beklentilerinizin Ne Kadarı Gerçekleşti?

İfadeler	Sayı	Oran
Beklentilerimin Bir Kısmı Gerçekleşti	255	64,4
Beklentilerimin Hepsi Gerçekleşti	120	30,3
Beklentilerimin Hiçbiri Gerçekleşmedi	18	4,5
Bir Beklentim Yok	3	0,8
Toplam	396	100

Türkiye'de eğitimlerine devam ederken bu beklentilerinin ne kadarının gerçekleştiği sorusuna verilen cevaplara bakıldığında, katılımcıların %30,3'ü 'beklentilerimin hepsi gerçekleşti' cevabını verirken, %64,4'ü ise 'beklentilerimin bir kısmı gerçekleşti' cevabını beyan etmiştir. Beklentilerinin hiçbirinin gerçekleşmediğini ifade eden grup oranı ise %4,5 ile oldukça düşüktür. 'Bir beklentim yok' cevabı verenlerin oranı ise %0,8'dir.

Elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirdiğinde; İLÜ öğrencilerinin Türkiye'ye gelmeden önce var olan beklentilerinin, önemli düzeyde gerçekleştiğini ya da gerçekleşme süreci içinde olduğunu görülmektedir. Halen eğitim sürecinin devam etmesi de göz önünde bulundurulursa beklentilerinin daha yüksek oranda gerçekleşme olasılığından söz edilebilir.

İLÜ öğrencilerinin beklentilerinin tümünün gerçekleşmemesine yönelik şöyle bir değerlendirme yapabiliriz: Son yıllarda Türkiye'nin iç politikalarındaki değişim, aydın kitleler üzerindeki baskı, toplumsal özgürlüklerin kısıtlanmaya çalışılması ve laiklik ilkelerinin çığnemesi toplumda ve yabancılarda kaygı yaratmıştır.

Bu değişimlere ilaveten 15 Temmuz darbesinin ardından olağanüstü hâl ilanı ve iktidarı korumak adına T.C. Hükümeti tarafından uygulanan kısıtlamalar, ister istemez Türkiye'de yaşayan ve olayları yakından takip eden yabancı öğrencilerin de bakışının değişmesine yol açmıştır.

Ayrıca iktidar tarafından yürütülen İslami politikalar ve programlar, muhalif kişiler ve basın mensuplarına yapılan baskı ve cezalandırmalar ve toplumun çoğunluğunun bu yaklaşıma olumlu bakışı, özellikle İranlı öğrenciler nezdinde İslami bir muhafazakârlık politikası olarak değerlendirilmiştir. Bu durumu İranlı öğrenciler, kendi ülkelerindeki yıllarca uygulanan baskıcı İslami politikalara benzetmiştir. Nihai olarak Türkiye'nin bu dönüşümü öğrenciler nezdinde hayal kırıklığı yaratarak kaygıya neden olmuştur.

Beklentilerin gerçekleşme oranlarına baktığımızda, katılımcıların 'beklentilerimin bir kısmı gerçekleşti' cevabını verenlerin oranı %64,4'tür. Beklentilerin hepsi gerçekleşti ile birlikte düşünüldüğünde, %94,7 gibi bir oranla beklentilerin belli ölçülerde gerçekleştiği görülmektedir. Hiçbir beklentisinin gerçekleşmediği yolundaki cevapların oranı ise oldukça düşüktür (%4,5).

Anketin 108'inci sorusunda katılımcılara Türkiye'deki eğitimlerini tamamladıktan sonra ne yapmayı düşündükleri sorulmuştur. Bu soru araştırmanın temel sorularından birisidir. Varsayımların kabulü ya da reddi için bu soru, çeşitli faktörler ile karşılaştırılıp

değerlendirilmiştir. İlk olarak oranlara bakıldığında, katılımcıların %27,3'ünün (n=108) İran'a dönmeyi düşündüğünü, %30,8'i (n=122) Türkiye'de kalacağını, %21,0'i (n=83) Türkiye'deki eğitimini tamamladıktan sonra başka bir ülkeye gitmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Yüzde 20,5 oranında (n=81) katılımcı ise bu konuyu henüz düşünmediğini bildirmiştir. Ankette 'başka' şıkını işaretleyen katılımcıların cevaplarına bakıldığında da mezuniyet sonrası başka bir ülkeye gidemedikleri takdirde Türkiye'de kalacakları gibi bir görüşlere rastlanmıştır (%0,5).

Katılımcıların Türkiye'de eğitimini tamamladıktan sonra, %52,3'ünün İran'a geri dönmek istemediği görülmektedir. İran'a dönme niyetinde olanların oranı ise %27,3'tür.

Tablo 100. İran'a Dönmeyi Düşünen Katılımcıların Dönme Nedenleri

Durumlar	Sayı
Daha rahat iş imkânları bulmak, kendi ülkesinde çalışma isteği	39
Aile yanında olmak isteği	15
İran'da çalışmakta	8
Evlenmek	5
Kendi bölümümde eğitimi devam etmek istiyorum	4
Türkiye'de kalmak sıkıntılı olacak	3
Aile isteği üzerine	2

Mezun olduktan sonra İran'a dönmeyi düşünen katılımcılara düşüncelerinin oluşumundaki en önemli neden sorulmuştur. İlgili katılımcılardan gelen cevaplara bakıldığında; kolay iş bulma imkânı, iş talebi ve aile birleşimi güçlü nedenler olarak ifade edilmiştir. Aile baskısı (veya isteği) nedeniyle kendi ülkesine dönme kararı oranı çok az düzeydedir.

Belki de ilk bakışta öğrencilerin mezuniyet sonrası ülkelerine dönmek istemesi bir mutsuzluk veya başarısızlık simgesi olarak görülebilir ancak Leong, Kao, ve Lee (2004), tarafından yapılan araştırma sonuçlarına bakıldığında bir öğrencinin tercihleri ve mezuniyet sonrası kariyerini planlama konusunda ailesinin önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda mezuniyet sonrası Türkiye'de kalmayı düşünen katılımcılara düşüncelerinin oluşumunda nedenler sorulmuştur.

Tablo 101. Türkiye’de Kalmayı Düşünen Katılımcıların Nedenleri
(Açık Uçlu Cevap)

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
İş imkânlarına bağlı, iş imkânları iyi, iş bulursam dönmem	54	Türkiye'de yaşamayı çok seviyorum	3
Sosyal, kültürel imkânlar, kaliteli ve özgür yaşam	13	Evlenmek	2
Vatandaş olmak istiyorum, olacağım	10	Duruma bağlı	2
Akademik kariyerin devamı için	7	Kadınların rahat yaşayabileceği bir toplum	1
Çalışıyorum	6	İstanbul hariç Türkiye kalacak bir ülke değil	1
Evim, ailem burada	4	Sevgilim bir Türk vatandaşı	1
Sanatsal faaliyet için İstanbul ve Türkiye uygun	4	Toplam	108

Katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkiye’de kalma nedeni, Türkiye’deki iş imkânlarıdır. Eğitimlerini tamamladıktan sonra başka ülkeye gitmeyi düşünen katılımcıların kararlarının oluşumundaki en önemli nedenler de sorulmuştur.

Tablo 102. Başka Ülkeye Gitmeyi Düşünen Katılımcıların Nedenleri

Durumlar	Sayı	Durumlar	Sayı
İş imkânları için	30	Evlenmek	1
ABD'ye veya AB'ye gitmek istiyorum eğitim imkânları için	22	Türkiye'de oturma izni uzatamazsam AB ülkelerinden birine gitmeyi düşünürüm	1
Daha iyi bir yerde, daha kaliteli yaşamak için	14	Yeni bir dil ve kültür ile tanışmak isterim	1
Vatandaşlık almak için	2	Daha iyi ve refahlı bir hayat için	1
Perspektifler	2	Türkiye’yi seviyordum ancak burada sıkıcı geliyor	1
Göçmenleri rahat kabul eden bir ülkeye gitmek istiyorum	1	İstediğim işi bulamazsam Türkiye'den giderim	1
Toplam			71

Yine bu soruda da katılımcılar başka ülkeleri iş imkânları nedeniyle tercih ettiklerini belirtmiştir. İran’a dönme durumu olasılığını dikkate alarak katılımcılara ileriki yıllarda herhangi bir nedenle İran’a dönme durumları olduğunda hangi sektörde çalışmak istedikleri sorulmuştur ve aşağıdaki veriler elde edilmiştir:.

Tablo 103. Ülkesine Gitmek Durumunda Olanların Çalışmak İstedikleri Alanlar

Alan	Sayı	Oran
Eğitim	141	35,6
Özel Sektör	137	34,6
Kamu	100	25,3
Kendi İş Yerim	97	24,5
Düşünmedim	91	23,0
Toplam	566	

Çoklu cevap verilen bu soruya katılımcıların %25,3'ü devlet ve kamu kurumunda, %35,6'sı üniversitelerde, %34,6'sı özel sektör ve şirketlerde çalışmak isteklerini belirtmiştir. Yüzde 24,5 oranında katılımcı ise kendi iş yerini kurmayı düşündüğünü, Yüzde 23 oranında katılımcının ise iş konusunda henüz bir karar vermediğini belirtmiştir.

Çoklu cevap alınan 112. soruda, Türkiye'den mezun olarak ülkesine döndükten sonra, kendi ülkesinde hangi alanda çalışmak istedikleri sorusuna %35,6 ve %34,6 ile en sık verilen yanıtlar, sırasıyla, 'eğitim' alanı ve 'özel sektördür.'

Katılımcılara mezuniyet sonrası ülkelerine döndüğü veya başka bir ülkeye gitmeleri durumunda mezun oldukları üniversite ile ilişkilerini sürdürmeyi düşünüp düşünmedikleri ve nedenleri 113. soruda sorulmuştur. Katılımcıların %70'e yakını Türkiye ile ilişkilerini sürdüreceğini belirtirken, %10 civarındaki katılımcı ise kararsız olduğunu, %20 civarındaki katılımcı ise Türkiye ile ilişkisini sürdürmek istemediğini belirtmiştir.

Katılımcılara kendi yurttaşlarından Türkiye'de eğitim hakkında soru sorduklarında onlara Türkiye'de eğitim almalarını önerip önermedikleri sorulmuştur. Katılımcıların yaklaşık %80'i diğer öğrencilere Türkiye'de lisansüstü eğitim önermektedir. Yüzde 20 civarında katılımcı ise önermemektedir.

Önermeyen katılımcıların önermeme nedenleri arasında plansız ve düzensiz eğitim sisteminin olması, sistematik eğitim yerine tamamen kişiye bağlı eğitim sisteminin olması biçiminde açıklamalar yapılmıştır. İngilizce bilenlerin, Avrupa Birliği üniversitelerine başvurmaları öneriliyor.

Masrafların yüksek olması nedeniyle de, Türkiye’de eğitim önerilmemektedir. Avrupa üniversitelerinde daha iyi ve daha ucuz hizmetler sunulduğu ifade edilmiştir. Katılımcılar ayrıca (115.soru) aşağıda belirtilen konuları önemli gördüklerini belirtmişlerdir:

- Yabancı uyruklu öğrencilerin sağlık sigortası ve sosyal hizmetlerden yararlanma yönündeki engellerin kaldırılması,
- Öğrencilere yönelik Türkiye kültürü ve sanatı hakkında bilgilendirme etkinliklerinin olması,
- Öğrencilerin SGK sorunlarına ve mezuniyet sonrası çalışma izni alma konusunda çözüm sağlanması,
- Öğrenciler için Erasmus kontenjanının artırılması ve okul masraflarının düşürülmesi veya burs verilmesi,
- Mezun olduktan sonra Türkiye’de iş vizesi almanın kolaylaştırılması,
- Kadınlara özel ve yaşadıkları toplumsal sorunların çözümüne dair önlemler alınması gerektiği ifade edilmiştir.

4.2. MEZUNİYET SONRASINA İLİŞKİN DÜŞÜNCE VE BUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, yaşadıkları yer, yurtdışında kalma süresi ve yabancı dil seviyesi faktörleri çeşitli değişkenlerle karşılaştırmalı analiz bulguları sunulmuştur.

4.2.1. Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki.

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların yaş faktörü dikkate alınarak yaş gruplarına göre sonuçlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın ana sorusu katılımcıların mezuniyet sonrası kararlarının ne olacağıdır. Öğrencilerin yaş aralığına göre mezun olduktan sonraki kararları arasındaki ilişkiyi araştırmak için Eta Testi kullanılmıştır. Elde edilen test sonuçları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 104. Yaş Aralığı ile Mezun Olduktan Sonra Verilen Karar Arasındaki İlişki

		İran'a Dönecek	Türkiye'de Kalacak	Başka Ülkeye Giden	Daha Düşünmedi	Başka Ülkeye Gidemezse Türkiye'de Kalacak	Toplam
18-25	Sayı	2	10	12	1	0	25
	Oran	1.9%	8.2%	14.5%	1.2%	0.0%	6.3%
26-30	Sayı	14	26	27	14	1	82
	Oran	13%	21.3%	32.5%	17.3%	50%	20.7%
31-35	Sayı	20	20	25	25	1	91
	Oran	18.5%	16.4%	30.1%	30.9%	50%	23%
36-40	Sayı	21	10	7	10	0a	48
	Oran	19.4%	8.2%	8.4%	12.3%	0.0%	12.1%
41-45	Sayı	33	36	8	17	0	94
	Oran	30.6%	29.5%	9.6%	21%	0.0%	23.7%
46-50	Sayı	16	17	4	9	0	46
	Oran	14.8%	13.9%	4.8%	11.1%	0.0%	11.6%
50+	Sayı	2	3	0	5	0	10
	Oran	1.9%	2.5%	0.0%	6.2%	0.0%	2.5%
Toplam	Sayı	108	122	83	81	2	396
	Oran	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Örneklemin Yaşları ile Mezuniyet Sonrası Kararları Arasındaki İlişkinin Anova ile analizi yapılmıştır. Buna göre yaş değişkeniyle ve Türkiye'de eğitimini tamamladıktan

sonra öğrencilerin karar durumu arasında (sig = 0.010, Eta = 0.372) anlamlı bir ilişki vardır ($0.05 \geq \text{sig}$). Bu ilişkiyi ortaya koymak adına yaş gruplarına göre değişim aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Aşağıda, yaş gruplarına göre katılımcıların Türk üniversitelerinde öğrenim gördükten sonraki kararlarının sıklık dağılımı verilmiştir.

1. Toplamda 108 katılımcı İran'a dönmek istediğini belirtmiştir. Bunların %1,9'u 18-25 yaş grubunda, %13'ü 26-30 yaş grubunda, %18,5'i 31-35 yaş grubunda, %19,4'ü 36-40 yaş grubunda, %30,6'sı 41-45 yaş grubunda, %14,8'i 46-50 yaş grubunda ve %1,9'u ise 50 yaş ve üzerinde gruptadır. İran'a dönmeyi en çok isteyen grup %41-45 yaş arası gruptur (%30,6).

2. Katılımcılardan toplam 122 kişi Türkiye'de kalma isteğinin belirtmiştir. Bunların %2,8'i 18-25 yaş grubunda, %21,3'ü 26-30 yaş grubunda, %16,4'ü 31-35 yaş grubunda, %8,2'si 36-40 yaş grubunda, %29,5'i 41-45 yaş grubunda, %13,9'u 46-50 yaş grubunda ve %2,5'i de 50 yaş ve üzeri gruptadır. Türkiye'de kalmayı en çok isteyen grup %41-45 yaş arası gruptur (%29,5).

3. Toplam 83 katılımcı başka bir ülkeye gideceğini belirtirken, bunların %14,5'i 18-25 yaş, %32,5'i 26-30 yaş, %30,1'i 31-35 yaş, %8,4'ü 36-40 yaş, %9,6'sı 41-45 yaş ve %4,8'i ise 46-50 yaş grubundadır. 26-30 yaş grubu başka ülkeye gitmeyi en çok isteyen gruptur.

4. Katılımcıların 81'i verecekleri karar hakkında henüz hiçbir fikre sahip olmadığını belirtmiştir. Bunların %1,2'si 18-25 yaş, %7,3'ü 26-30 yaş, %30,9'u 31-35 yaş, %12,3'ü 36-40 yaş, %21'i 41-45 yaş, %11,1'i 46-50 yaş ve %2,6'sı da 50 yaş ve üzeri gruptadır. 31-35 yaş grubu henüz karar vermediğini belirten en yüksek orana sahip gruptur.

Öğrencilerin üniversiteye hangi yaşta girdiği bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin yaşı ile mezuniyet sonrası kararları arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur.

Katılımcıların yaş gruplarına göre Türkiye'de eğitimini tamamladıktan sonra neye karar verecekleri konusu aynı zamanda bir araştırma sorusu olarak da ele alınmış ve verilere bakıldığında aşağıdaki tespitler elde edilmiştir.

18 ile 25 yaş grubunda bulunan katılımcıların İran'a dönme ihtimalinin düşük olmasına karşın Türkiye'de kalma ve/veya başka ülkeye gitme düşüncesinin yüksek olması dikkat çekicidir. Bu düşünce ikinci yaş grubunda da (26-30 olarak) devam etmektedir. Ancak birinci yaş grubuna göre daha düşük görünmektedir. Üçüncü yaş grubunda (31-35 yaş) katılımcıların bakış açılarında bir denge görünmektedir. Dördüncü grupta ise (36-40 yaşları) çoğu öğrenciler, eğitiminin sonlarına doğru hem evlilik, hem iş ve hem de kariyer kaygısındadır.

Bu nedenle İran'a dönmeyi tüm zorluklarına rağmen göz önünde bulundurmaktadırlar. Bu grupta diğer üç seçeneğin oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. 40 yaş ve üzeri gruplarda ise öğrenciler nasıl olsa istikrarlı bir duruma geldikleri varsayımı altında kararlarının alt yaş gruplarına göre daha kesinlik taşıdığı düşünülebilir.

Ancak bu kesim göçmenler ile ilgili yasaların her an değişmesi ile de yön ve karar değiştirebilir. Bu bölümde medeni durum faktörüne göre karşılaştırmalı analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Bu bağlamda oluşturulan araştırma sorusu aşağıdaki gibidir:

Öğrencilerin eğitim sırasında medeni durumları bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda "Öğrencilerin medeni durumları ile mezuniyet sonrası kararları arasında anlamlı bir ilişki vardır." hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin medeni durumu ile mezun olduktan sonraki kararları arasındaki ilişkiyi araştırmak için Cramer's V testi kullanılmıştır. Test sonuçları aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.211	.348
	Cramer's V	.105	.348
N of Valid Cases		396	

Yukarıdaki tabloda görülebileceği gibi, öğrencilerin medeni durumu ve eğitimini tamamladıktan sonraki kararları için elde edilen önem düzeyi zayıf bir durumdadır

(sig = 0.348, V = 0.105) ve anlamlı değildir (0.05 < sig). Bu nedenle, öğrencilerin eğitimini tamamladıktan sonraki kararları ile medeni durumları arasında ilişkinin anlamlı olmadığı sonucuna varılabilir.

Tablo 105. Medeni Durumu ile Mezuniyet Sonrası Kararları Arasındaki İlişki

	İran'a Dönecek	Türkiye'de Kalacak	Başka Ülkeye Gitmek	Düşünmedi	Başka Ülkeye Gidemezse Türkiye'de Kalacak	Toplam
Bekâr	53	55	55	45	2	210
	25.2%	26.2%	26.2%	21.4%	1%	100%
Evli	42	54	21	31	0	148
	28.4%	36.5%	14.2%	20.9%	.0%	100%
Nişanlı	9	9	6	4	0	28
	32.1%	32.1%	21.4%	14.3%	.0%	100%
Bosanmış	0	1	1	0	0	2
	.0%	50%	50%	.0%	.0%	100%
Cevap Vermeyen	4	3	0	1	0	8
	50%	37.5%	.0%	12.5%	.0%	100%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	27.3%	30.8%	21%	20.5%	.5%	100%

Tablo 105'e göre, bekâr olanların %25,2'si, evli olanların %28,4'u, nişanlı olanların %32,1'i, mezuniyet sonrası İran'a dönmeyi düşünmektedir. Yüzde 21,4 oranında bekâr katılımcı da İran'a dönmek konusunda görüşünü bildirmemiştir. Katılımcıların %27,3'ü İran'a dönmeyi düşünmektedir.

Bekâr olan katılımcıların %26,2'si; evli katılımcıların %36,5'i; nişanlı katılımcıların %32,1'i mezuniyet sonrası Türkiye'de kalacaklarını belirtmiştir. Katılımcıların %2,5'si de Türkiye'de kalmak konusunda görüşlerini bildirmemişlerdir. Türkiye'de kalma konusunda evli ve bekârların oranlarının toplamı nerdeyse katılımcı sayısının yarısı olduğu görülmektedir. Bekâr katılımcıların %26,2'si, evli katılımcıların %14,2'si, nişanlı katılımcıların %21,4'ü, mezuniyet sonrası başka ülkeye gitmeyi planlamaktadır. Mezuniyet sonrası başka ülkeye gitmeyi planlayanların arasında bekâr katılımcıların oranı en yüksektir.

Araştırmanın bu kısmında katılımcıların İran'da yaşadıkları yerleşim yeri statüsüyle eğitimlerini tamamladıktan sonra nerede yaşamayı seçecekleri arasında ilişki bulunmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda oluşturulan araştırma sorusu aşağıdaki gibidir:

Öğrencilerin yurtdışı eğitime gelmeden önce doğduğu, yetiştiği ve yaşadığı yerin özellikleri bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin İran'daki yerleşim yeri statüsüyle, mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

İranlı öğrencilerin ailelerinin İran'da ikamet ettikleri yerleşim yeri tipi ile öğrencilerin mezun olduktan sonra aldığı kararlar arasındaki ilişkiyi incelemek için Cramer'in V Testi kullanılmıştır. Test sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Symmetric Measures		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.261	.008
	Cramer's V	.151	.008
N of Valid Cases		395	

Yukarıdaki tabloya göre öğrencilerin İran'daki yerleşim yeri statüsüyle Türkiye'deki eğitimlerini tamamladıktan sonra alacakları karar arasında anlamlı bir ilişki ($\text{sig} = 0.008$, $V = 0.151$) bulunmuştur. ($0.05 \geq \text{sig}$).

İnsanların doğduğu ve yetiştiği yerleşim yeri kişilerin bakış açılarının oluşumunda büyük bir etkiye sahiptir. Bu bakış açısı da kişilerin hayatlarındaki verecekleri kararlara doğrudan yansımaktadır. Kırsal yerleşim alanlarında yetişmiş, ancak büyükşehirlerde veya yurt dışında hayatını sürdüren bireylerin, aile bağları ve sosyal ilişkileri, kırsal alanda yaşayan akrabaları kadar güçlü ve kenetlenmiş olmasa da onlar için hala önemini taşımaktadır denebilir.

Son yıllarda İran'da tıpkı Türkiye'deki gibi kırsal kesimin otorite yapısında büyük değişiklikler söz konusu olsa da köylerdeki aile yapılarında çok fazla değişiklik

yaşanmamıştır. Aile kurumu içinde babalar son sözü söyleyen kişi konumunu (ataerkil) sürdürmektedir.

Tablo 106.İran'da Yaşadığı Yer Türü ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki

Yerleşim Yeri		İran'a Dönecek	Türkiye'de Kalacak	Başka Ülkeye Gidecek	Daha Düşünmedi	Başka Ülkeye Gidemezse Türkiye'de Kalacak	Toplam
Köy	Sayı	9	3	3	3	0	18
	Oran	50%	16.7%	16.7%	16.7%	0.0%	100%
Şehir	Sayı	67	56	35	41	0	199
	Oran	33.7%	28.1%	17.6%	20.6%	0.0%	100%
Büyükşehir	Sayı	31	60	40	36	2	169
	Oran	18.3%	35.5%	23.7%	21.3%	1.2%	100%
Yurtdışı	Sayı	0	3	5	1	0	9
	Oran	0.0%	33.3%	55.6%	11.1%	0.0%	100%
Toplam	Sayı	107	122	83	81	2	395
	Oran	27.1%	30.9%	21%	20.5%	0.5%	100%

Bu durumun en belirgin kanıtı, geçmişte köyde yaşadığı halde mezuniyet sonrası İran'a dönmeyi düşünenlerin oranının %50 (n=9) olmasıdır.

Bu dönüş isteğinin kişi isteğine mi yoksa aile baskısıyla mı gerçekleşeceği başka bir araştırmanın konusu olabilir. Sırayla %33,7 şehirlerde ve %18,3 büyükşehirlerde yaşayan katılımcının İran'a dönmek istemesi dikkat çekicidir. Bu karara kültürel etkenlerden daha çok ekonomik etkenlerin neden olduğu düşünülmektedir.

Katılımcılar arasında toplam 122 kişi (%30,9) Türkiye'de kalmayı düşünmektedir. Bunların arasında şehirde yaşayan 56 katılımcı (%28,1), büyükşehirde yaşayan 60 katılımcı (%35,5) vardır. Köyde yaşayan kişi sayısı ise 3 ile en düşüktür.

Geçmişte yurt dışında yaşayanların çoğunluğunun da yine yurtdışında başka ülkeye gitmek istediği görülmektedir (%55,6). Büyükşehirde yaşayanların çoğunluğu (%35,5) Türkiye'de kalmayı tercih ederken, şehirde yaşayanların çoğunluğu ise (%33,7) İran'a geri dönmek istediklerini belirtmiştir.

Öğrencilerin okul dışında, sosyal ilişkiler kurmalarının, özel hayat ve eğitim dönemi başarıları üzerindeki etkisi, çeşitli araştırmalarla tespit edilmiştir. Kişilerin iletişime açık olması beraberinde sosyal ilişkilerinin güçlü olması da genel olarak toplumsal

becerilerinin artmasına neden olmaktadır. Buradan yola çıkarak öğrencilerin üniversiteye ve yaşamakta olduğu ülkeye aidiyet duygusu ile sosyal iletişim becerisi arasında ilişkisel bir bağ olduğu söylenebilir.

Tablo 107. Katılımcıların Yakın İlişkide Olduğu Kişiler ile Bağlantısı ve Mezuniyet Sonrası Kararları Arasındaki İlişki

Yakın ilişkisi var	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Evet	104	120	80	74	2	380
	96.3	98.4	96.4	91.4	100	96.0
Hayır	4	2	3	7	0	16
	3.7%	1.6%	3.6%	8.6%	0.0	4.0
Toplam	108	122	83	81	2	396
	100	100	100	100	100	100

Katılımcıların birbirleri ile yakın ilişkide bulunması ile mezuniyet sonrası kararları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

İran'a dönme kararı verenlerin arasında %96,3 oranında büyük bir çoğunluğun (n=104) diğer kişilerle yakın ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Mezuniyet sonrası Türkiye'de kalma kararı verecek olan katılımcılardan, %98,4'ü (n=120) diğer kişilerle yakın ilişkide olduğunu belirtmiştir.

Diğer kişilerle ilişkisi devam etmekte olan ve mezuniyet sonrası başka ülkeye gitme düşüncesinde olan katılımcıların oranı ise %96,4'tür (n=80). Mezuniyet sonrasına ilişkin karar vermemiş ve plan yapmamış ancak diğer kişilerle ilişkisini sürdüren katılımcıların oranı da %91,4'tür (n=74). Genel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, katılımcıların %96'sının (n=380) diğer kişilerle yakın ilişkide olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin Türkiye'ye giriş yattığı ve yerleştiği andan itibaren bulunduğu çevresi ile kurduğu iletişim bağının türü ve düzeyi bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararları üzerinde etki sağladığı ve yön verdiği düşünülmektedir. Bu kapsamda "Öğrencilerin sosyal iletişim durumu ile mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır." hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 108. İletişim Becerileri ile Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararları

	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka Ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka Ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Herhangi Bir iletişim Sorunum Yok	80	95	62	62	2	301
	74.1%	77.9%	74.7%	76.5%	100%	76%
Arkadaşlarımla Kolay İlişki Kuramıyorum	8	2	2	1	0	13
	7.4%	1.6%	2.4%	1.2%	.0%	3.3%
Hocalarımla Kolay İlişki Kuramıyorum	8	12	4	5	0	29
	7.4%	9.8%	4.8%	6.2%	.0%	7.3%
Kendimi Çok Yalnız ve Yabancı Hissediyorum	8	9	12	12	0	41
	7.4%	7.4%	14.5%	14.8%	.0%	10.4%
Diğer (2-3-4)	3	4	2	1	0	10
	2.8%	3.2%	2.4%	1.2%	.0%	2.6%
Cevap Vermek İstemiyorum	1	0	1	0	0	2
	0.9%	.0%	1.2%	.0%	.0%	.5%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Katılımcılardan mezuniyet sonrası İran'a döneceğini bildirenlerin oranlarına bakıldığında; %74,1'i (n=80) herhangi bir iletişim sorunu olmadığını, %7,4'ü (n=8) kendini yalnız hissettiğini, %7,4'ü arkadaşlarıyla kolay ilişki kuramadığını, %7,4'ü ise hocalarıyla yakın ilişki kuramadığını belirtmiştir.

Türkiye'de kalmayı düşünen katılımcı grubunun iletişim durumuna bakıldığında; katılımcıların %77,9'u (n=95) herhangi bir iletişim sorunu olmadığını, %7,4'ü (n=9) kendini yalnız hissettiğini, %1,6'sı arkadaşlarıyla kolay ilişki kuramadığını, %9,8'i (n=12) de hocalarıyla yakın ilişki kuramadığını belirtmiştir.

Mezuniyet sonrası başka bir ülkeye yerleşmeyi planlayan katılımcı grubun iletişim durumuna bakıldığında; katılımcıların %74,7'si (n=62) herhangi bir iletişim sorunu olmadığını, %14,5'i (n=12) kendini yalnız his ettiğini, %2,4'ü arkadaşlarıyla kolay ilişki kuramadığını, %4,8'i (n=4) hocalarıyla yakın ilişki kuramadığını belirtmiştir. Mezuniyet sonrası dönemi hakkında henüz karar vermediğini belirten katılımcıların %76,5'inin

(n=62) herhangi bir iletişim sorunu olmadığı, %4,8'i (n=12) kendini yalnız hissettiğini, %1,2'si arkadaşlarıyla kolay ilişki kuramadığını, %6,2'si (n=5) hocalarıyla yakın ilişki kuramadığını belirtmiştir.

İletişim durumu ve mezuniyet sonrası verilecek kararlar hakkında bir değerlendirme yapmak gerekirse; iletişim sorunu yaşamayan katılımcı oranının yüksek olması mezuniyet sonrası Türkiye'de kalma ihtimalini yükseltmektedir. Bunun da nedenlerinden biri, çoğu öğrencinin Türkçe konuşmak ve iletişim kurmakta sıkıntı yaşamadığı için yeni topluma uyum sağlayacakları ve rahatlıkla iş piyasasına giriş yapabilecek olmalarıdır.

Öğrencilerin üniversite hayatı sürecinde günlük duygusal yaşantılarının bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin günlük ruh halleri durumu ile mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Katılımcıların günlük hisleri ve yaşadıkları duygu durumlarıyla mezuniyet sonrası verecekleri kararın analizi sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 109. Katılımcıların Günlük Ruh Halleri ile Mezuniyet Sonrası Verecekleri Kararları

Günlük Ruh Hali	İran'a Dönme	Türkiye'de Kalma	Başka ülkeye Gitme	Düşünmedi
Yalnız Hisseden	9.8%	6.8%	11.6%	7.7%
Kültürel Pasifleşen	6.5%	4.5%	8.7%	3.9%
Sosyal Pasifleşen	7 %	3.6%	8.7%	3.9%
Kültürel Gelişen	12.6%	19.5%	14.5%	18.1%
Sosyal Gelişen	27.1%	27.6%	23.3%	27.7%
Memnun olan	26.6%	32.6%	26.2%	30.3%
Memnun olmayan	5.1%	2.7%	3.5%	5.2%
Mezun Olamamaktan Korkan	5.1%	2.7%	3.5%	3.2%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında öğrencilerin yaşadıkları günlük duygu başlıkları arasında en dikkat çekici olan; sosyal ve kültürel olarak geliştiğini düşünen katılımcıların oranlarının İran'a dönme ve Türkiye'de kalma oranlarının yaklaşık benzer olduğu görülmektedir.

Yalnızlık hissi, mezun olamamaktan korkma hissi, sosyal ve kültürel pasifleşme gibi olumsuz hislerin oranları düşüktür. Bu gruplar içinde ülkesine dönen grup, Türkiye'de kalmak isteyen grup ve başka bir ülkeye gitmek isteyen grup için bu oranların düşük olması başarı simgesi olarak değerlendirilebilir. Eğer bu verilerde sosyal ve kültürel pasifleşme oranları yüksek olsaydı, yabancılara karşı bir tepki olgusundan söz edilebilirdi ki böylesi bir durumun olmaması, büyük bir toplumsal sorunun olmadığı anlamını gelmektedir.

4.2.2. Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle Türkiye'deki Yaşam Arasındaki İlişki

Katılımcıların Türkiye'de kalma sürelerinin mezuniyet sonrası kararlarına etkili olduğu düşünülerek değerlendirilmeye alınmıştır. Bu kapsamda “Öğrencilerin Türkiye'de kalma süresi ile mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin Türkiye'de kalma süresi ile mezuniyet sonrası verecekleri kararlar arasında ilişki olup olmadığı da yapılan analizler arasında yer almıştır. Elde edilen verilere göre Türkiye'ye yeni gelen ve bir yıldan daha az süreyle Türkiye'de bulunan katılımcıların %0,9'u İran'a dönmeyi, %0,8'i Türkiye'de kalmayı, %4,9'u başka ülkeye gitmeyi düşünmektedir. Yüzde 2,5'i ise bu konuyu henüz düşünmediğini belirtmiştir. En yüksek oran başka ülkeye gitme biçimindedir.

Tablo 110: Türkiye’de Kalma Süresi ile Mezuniyet Sonrası Verilen Karar

Türkiye’de Kalma (Yıl)	İran’a Dönecek	Türkiye’de Kalacak	Başka Ülkeye Gitmek	Düşünmedi	Başka Ülkeye Gidemeyse Türkiye’de Kalacak	Toplam
0	1	1	4	2	0	8
	.9%	.8%	4.9%	2.5%	.0%	2%
1	12	14	13	11	1	51
	11.1%	11.5%	16%	13.6%	50 %	12.9%
2	25	36	22	15	0	98
	23.1%	29.5%	27.2%	18.5%	.0%	24.9%
3	21	28	14	17	0	80
	19.4%	23%	17.3%	21%	.0%	20.3%
4	18	14	7	15	1	55
	16.7%	11.5%	8.6%	18.5%	50 %	14%
5	20	13	9	6	0	48
	18.5%	10.7%	11.1%	7.4%	.0%	12.2%
6	6	12	8	7	0	33
	5.6%	9.8%	9.9%	8.6%	.0%	8.4%
7	3	2	2	5	0	12
	2.8%	1.6%	2.5%	6.2%	.0%	3%
8	0	0	0	1	0	1
	.0%	.0%	.0%	1.2%	.0%	.3%
9	1	1	0	1	0	3
	.9%	.8%	.0%	1.2%	.0%	.8%
10	1	0	0	1	0	2
	.9%	.0%	.0%	1.2%	.0%	.5%
11	0	1	2	0	0	3
	.0%	.8%	2.5%	.0%	.0%	.8%
Toplam	108	122	81	81	2	394
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bir yıl Türkiye’de yaşamış olan katılımcıların %11,1’i İran’a dönmeyi, %11,5’i Türkiye’de kalmayı, %16,0’i başka ülkeye gitmeyi düşünmektedir. Yüzde 13,6’sı ise bu konu hakkında henüz düşünmediğini belirtmiştir. En yüksek oran, ‘başka ülkeye gitme’ kararı yönündedir. İki yıl Türkiye’de yaşamış olan katılımcıların %23,1’i İran’a dönmeyi, %29,5’i Türkiye’de kalmayı, %27,2’si ise başka ülkeye gitmeyi düşünmektedir. Yüzde 18,5’i ise bu konuyu daha düşünmediğini ifade etmiştir. En yüksek oran ‘Türkiye’de kalma’ kararı yönündedir. Üç yıl Türkiye’de yaşamış olan katılımcıların %19,4’ü İran’a dönmeyi, %23,0’ü Türkiye’de kalmayı, %17,3’ü başka ülkeye gitmeyi düşündüğünü belirtmişler; %21’i ise bu konuyu henüz düşünmediğini söylemiştir. En yüksek oran ‘Türkiye’de kalma’ kararı yönündedir.

Dört yıl Türkiye’de yaşamış olan katılımcıların %16,7’si İran’a dönmeyi, %11,5’i Türkiye’de kalmayı, %8,6’sı başka ülkeye gitmeyi düşündüğü ve %18,5’i ise henüz bu konuyu düşünmediğini belirtmiştir. Bu grupta en yüksek oran henüz bu konuyu düşünmemiş olanlara aittir.

Beş yıl Türkiye’de yaşamış olan katılımcıların %18,5’i İran’a dönmeyi, %10,7’si Türkiye’de kalmayı, %11,1’i başka ülkeye gitmeyi düşünmediğini, %7,4’ü ise bu konuyu henüz düşünmediğini belirtmiştir. Bu grupta en yüksek oran İran’a dönmek isteyenlere aittir. Altı yıl Türkiye’de yaşamış olan katılımcıların %5,6’sı İran’a dönmeyi, %9,8’i Türkiye’de kalmayı, %9,9’u başka ülkeye gitmeyi düşündüğünü, %8,6’sı ise daha bu konuyu düşünmediğini belirtmiştir. Bu grupta en yüksek oran başka ülkeye gitmek isteyenlere aittir.

Konu hakkında daha detaylı bir değerlendirme yapılmak istenirse, Türkiye’de ikamet etme süresi 5 yıl altı ve 5 yıl üzeri olacak şekilde iki farklı grupta incelenebilir. Beş yıl olarak belirtilen bu süre yüksek lisans ve doktora programları için azami eğitim süreci olarak baz alınmıştır. Yapılan ki kare analizinde Türkiye’de kalma süresi ile mezuniyet sonrası karar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Tablo 111. Türkiye’de İkamet Süresi ile Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararlar

Süre (Yıl)		İran’a Dönme	Türkiye’de Kalma	Başka Ülküye Gitme	Düşünmedi	Başka Ülküye Gidemezse Türkiye’de Kalma	Toplam
0 ile 5	Sayı	97	106	71	66	2	342
	Oran	28.4%	31%	20.8%	19.3%	0.6%	100%
6 ile 11	Sayı	11	16	12	15	0	54
	Oran	20.4%	29.6%	22.2%	27.8%	0.0%	100%
Toplam	Sayı	108	122	83	81	2	396
	Oran	27.3%	30.8%	21%	20.5%	0.5%	100%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında toplam katılımcının 342’si 0-5 yıl arası ve 54’ü ise 6 - 11 yıl arası bir süreyle Türkiye’de ikamet etmektedir.

Verilere göre 0 ile 5 yıl Türkiye’de eğitim maksadıyla ikamet eden katılımcıların %28,4’ü mezuniyet sonrası İran’a dönmeyi, %31’i Türkiye’de kalmayı, %20,8’i başka ülkeye gitmeyi düşünürken %19,3’u ise bu konu hakkında daha bir fikre sahip olmadığını belirtmiştir. Beş yıl ve daha az süre ikamet edenler İran’a dönmeyi ve Türkiye’de kalmayı daha çok tercih ederken, 6-10 yıl ikamet edenler başka ülkeye gitmeyi ya da henüz karar vermediklerini belirtmişlerdir. Buradan da görülebileceği gibi mezuniyetten sonra Türkiye’de kalmak kararının ikamet süresinin uzunluğu ya da kısalığıyla ilgili olmadığıdır.

Beş yılın altında ikamet süresi olan ve Türkiye’de kalma niyeti olan katılımcı oranı %31 (n=106) iken, başka ülkeye gitme niyetini bildiren katılımcıların oranı ise %20,8’dir (n=71). Altı yıl ve üzeri Türkiye’de yaşayan ve mezuniyet sonrası başka ülkeye gitmeyi düşünenlerin oranı ise %22,2’dir. (n=12). Beş yıl ve daha az süreyle Türkiye’de ikamet eden katılımcılar (%31) arasında Türkiye’de kalma isteği oranı ile 6 ile 11 yıl arası Türkiye’de ikamet eden katılımcıların oranı (%29,6) neredeyse eşittir. Nihai bulgu olarak söylenecek olursa, yapılan ki kare analizinde ikamet süresiyle mezuniyet sonrası karar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p>0.05$).

Yaşadığı ülke dışında bir üniversiteye girme hakkı kazanan öğrenciler için barınma sorunu diğer bütün sorunlara göre en ön sırada yer almaktadır. Özellikle, ödenen kira bedeli yabancı kur üzerinden belirlenmekte ve ülkelerde yaşanan enflasyon ve para değeri kaybı en çok yabancı öğrencilerin eğitim hayatını ve memnuniyet düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda 8. araştırma sorusu ele alınmıştır.

Öğrencilerin barınma yeri türü ve barındığı yerden memnuniyet düzeyi bir faktör olarak ele alınmış ve bu etkenin mezuniyet sonrası kararları üzerine etkili olduğu düşünülerek “Öğrencilerin barındığı yerden memnuniyeti ile mezuniyet sonrasına ilişkin verecekleri karar arasında bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Öğrencilerin barındıkları yerden memnuniyet durumlarına göre mezuniyet sonrası verdikleri kararların dağılımı aşağıdaki tabloda yer almıştır.

Tablo 112: Barınma Yerinden Memnuniyeti ile Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararlar Arasındaki İlişki

	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka Ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka Ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Çok Memnun	41	56	25	23	0	145
	38%	45.9%	30.1%	28.4%	.0%	36.6%
Orta Derecede Memnun	64	65	55	56	2	242
	59.3%	53.3%	66.3%	69.1%	100%	61.1%
Hiç Memnun Değil	3	1	3	2	0	9
	2.8%	.8%	3.6%	2.5%	.0%	2.3%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Katılımcıların barındıkları yerden memnuniyeti ile mezuniyet sonrası kararları arasında bir ilişki vardır. Çok memnun olanların %45,9'u Türkiye'de kalmak isterken, orta derecede memnun olanların %59'u İran'a dönmek istemektedir. Yapılan ki kare analizinde barınma yerinden memnuniyet ile mezuniyet sonrası karar arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($P>0.05$).

Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceleri İle Türkiye'ye Gelmeden Önceki Öğrencilerin Beklentileri Arasındaki İlişki olması da diğer bir hipotez olarak oluşturulmuştur.

Öğrencilik döneminde beklentilerin karşılanması da gelecekteki ikamet yeri seçiminde büyük bir etkiye sahiptir. Bu doğrultuda İLÜ öğrencilerinin beklentileri sınıflandırılarak, verdikleri karar arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda oluşturulan araştırma sorusu aşağıdaki gibidir:

Öğrenciler üniversiteye girdiğine karar verme aşamasında bir takım beklentileri düşüncelerinde barındırarak yola çıkmaktadırlar. Bu beklentilerin ne derecede karşılanması ve gerçekleşmesi bir memnuniyet oluşturarak dikkate alınıp ve bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin beklentileri ile mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 113. Katılımcıların Beklenti Gerçekleşme Düzeyleri ile Verecekleri Karar Arasında İlişki

	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka Ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka Ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Beklentilerimin Hepsini Gerçekleşti	31 28.7%	44 36.1%	19 22.9%	26 32.1%	0 .0%	120 30.3%
Beklentilerimin Bir Kısmını Gerçekleşti	67 62%	76 62.3%	62 74.7%	48 59.3%	2 100%	255 64.4%
Beklentilerimin Hiçbiri Gerçekleşmedi	9 8.3%	2 1.6%	2 2.4%	5 6.2%	0 .0%	18 4.5%
Bir Beklentim Yok	1 0.9%	0 0.0%	0 .0%	2 2.5%	0 .0%	3 .8%
Toplam	108 100%	122 100%	83 100%	81 100%	2 100%	396 100%

Elde edilen verilere göre, beklentilerinin hepsinin gerçekleştiğini belirten katılımcıların %28,7'si, beklentilerinin bir kısmı gerçekleşen %62,0'si, beklentilerinin hiçbirini gerçekleştirilmeyen katılımcıların %8,3'ü İran'a dönmeyi düşünmektedir.

Türkiye'de kalmaya kararlı olan katılımcı grubunun yüzde oranına bakıldığında; katılımcıların %36,1'i beklentilerinin tümünün, %62,3'ü ise beklentilerinin bir kısmının gerçekleştiğini belirtmiştir. Yapılan ki kare analizi sonucunda değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($P>0.05$).

Öğrencilerin geleceğine yönelik görüş ve düşünceleri mezuniyet sonrası verecekleri karar üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu doğrultuda İLÜ öğrencilerinin geleceğe ilişkin umut oranları ile verdikleri karar arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda oluşturulan “Öğrencilerin geleceğine yönelik görüş ve düşünceleriyle mezuniyet sonrası kararları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.” hipotezi oluşturulmuştur.

Tablo 114. Katılımcıların Umut Düzeyi ile Verecekleri Kararlar Arasındaki İlişki

Soru41*Soru108	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka Ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka Ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Geleceğimden Umutluyum	73	82	48	56	2	261
	28%	31.4%	18.4%	21.5%	.8%	100%
Geleceğimden Umutlu Değilim	10	17	13	15	0	55
	18.2%	30.9%	23.6%	27.3%	.0%	100%
Geleceğe Karşı ilgisizim	25	23	22	10	0	80
	31.2%	28.8%	27.5%	12.5%	.0%	100%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	27.3%	30.8%	21%	20.5%	.5%	100%

Elde edilen verilere göre İran'a dönmeyi düşünen katılımcıların %67,6'sı geleceklere karşı umutlu, %9,3'ü umutsuz ve %23,1'i bu konuya ilgisizdir. Türkiye'de kalma kararı olan katılımcıların %67,2'si geleceğine karşı umutlu, %13,9'u umutsuz ve %18,9'u bu konuya ilgisizdir. Mezuniyet sonrası başka ülkeye gitme düşüncesinde olan katılımcıların umut oranlarına bakıldığında; %57,8'i geleceklere karşı umutlu, %15,7'si umutsuz ve %27,5'i bu konuya ilgisizdir.

Henüz karar vermediğini belirten katılımcıların dağılımına bakıldığında; bu grubun %21,5'i geleceğine karşı umutlu, %27,3'ü umutsuz ve %12,3'ü de bu konuya ilgisizdirler. Nihai olarak iki değişken arasında ilişki olduğu söylenebilir. Geleceğinden umutlu olmayan katılımcıların Türkiye'de kalma isteği daha kuvvetlidir. Değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($P>0.05$).

4.2.3. Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle Akademik Yaşam Arasındaki İlişki

Üniversitelerin yabancı öğrencilere sunduğu imkânların katılımcıların genel anlamda Türkiye’de öğrenci olmaktan duyduğu memnuniyet düzeyini etkilediği ve bu durumun da mezuniyet sonrası verilecek karara yön vereceği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin üniversitede öğrenci olmaktan duyduğu memnuniyet düzeyi ile verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Üniversitelerin sunduğu eğitim ve sosyal hizmetlerin kalitesi ve kapsamı konusunda yapılacak çalışmalar üniversite yönetim kurullarının ve uluslararası öğrenci ofis yetkilileri tarafından belirlenmeden önce öğrencilerin ne tür hizmetlere ihtiyaç duyduğu kapsamlı araştırmalar ve analizlerle ortaya çıkarılmalıdır.

Yabancı öğrencilerin değişen ihtiyaçları da işin içine öğrenciler katılarak kapsamlı olarak tespit edilmelidir. Ayrıca mevcut hizmetlerin de ne derecede faydalı olup olmadığı tespiti gerekli hususların revize edilmesi için gereklidir. Bu hususları tespit etmek içinse dönemsel olarak öğrenci memnuniyet araştırmaları yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Öğrenciler sürdürdüğü eğitim hayatında çeşitli deneyimler yaşamaktadır. Eğer bu eğitim imkânı başka bir şehir veya ülkede sağlanır ise öğrenciler bu deneyimi gerçekleştirme sürecinde bireysel ya da arkadaş grubu halinde birçok aktiviteye katılarak, yeni kişiler ve yerler tanıma fırsatını bulurlar. Ayrıca öğrenciler farklı ülke ve bölgelerden gelen diğer öğrenciler ile buluşarak da diğer kültürler hakkında bilgi elde edebilirler.

Öğrenciler yaşadıkları bu deneyimlerinden memnun olarak eğitim sürecini tamamlarlarsa gelecek yıllara, yaşadıkları bu memnuniyeti aktarırlar. Bu nedenle öğrencinin pozitif okul deneyimi, okul sonrası süreçteki memnuniyeti üzerinde de önemli etki yaratmaktadır.

Bazı araştırmalar da, yabancı öğrencilerin eğimleri ile ilgili olumlu algı ve karşılanan beklenti düzeyleri, mezuniyet sonrası okulunu tavsiye etme potansiyelini arttırdığını

göstermektedir. Bu olumlu algı ayrıca eğitim alınan ülkeyi tekrar ziyaret ederek arkadaşlık ilişkilerini sürdürmelerini de sağlayabilmektedir.

Katılımcıların üniversitelerinde öğrenci olmaktan duydukları memnuniyet düzeyi ile mezuniyet sonrası verdikleri karar analiz edilerek aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 115. Katılımcıların Üniversitelerinden Memnuniyet Düzeyi ile Mezuniyet Sonrası Verecekleri Karar Arasındaki İlişki

Memnuniyet Düzeyi	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Çok Memnun	31	47	29	24	0	131
	28.7%	38.5%	34.9%	29.6%	0.0%	33.1%
Orta Memnun	71	70	47	48	1	237
	65.7%	57.4%	56.6%	59.3%	50%	59.8%
Memnun Değil	6	5	7	9	1	28
	5.6%	4.1%	8.4%	11.1%	50%	7.1%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tablodaki oranlara bakıldığında öğrenci hayatından çok memnun kalan katılımcıların %38,5 Türkiye'de kalmayı düşünmektedir. Yüzde 29,6 oranında çok memnun kalan katılımcı ise daha karar aşamasına gelmemiştir. Öğrenci olmaktan orta derecede memnuniyet bildiren 122 katılımcının %57,4'ü sorunlarına rağmen Türkiye'de kalmayı tercih ettiğini belirtmiştir. Memnuniyet düzeyiyle mezuniyet sonrası karar arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çok memnun olan katılımcıların bile %34,9'u başka ülkeye gitmeyi düşünmektedir. Değişkenler arasında anlamlı ilişki vardır ($P < 0.05$).

Bir eğitim kurumunun uluslararasılaşma politikalarının iyi işlediğini gösteren önemli kriterlerinden birisi, uluslararası üniversite sıralamasında yerini koruması veya derecesini yükseltmesidir. Bu kriterin göstergesi ise yıllık yabancı öğrenci kayıt sayısı ve mezuniyet oranıdır. Bu doğrultuda geleneksel yönetim sistemleri yerini daha modern, bilimsel ve teknolojik sistemlere dayanan yöntemlere bırakarak, okullar performansını artırmak çabasıdadır.

Ayrıca kabul edilen yabancı öğrenci profilinin takip edilebildiği detaylı bilgi sistemi oluşturmak ve bir takip / haberleşme sistemi ile onların tüm ihtiyaçlarını öngörerek, zamanında öğrenciye destek olarak çözüm odaklı çalışmak bu danışmanlık ofislerinin önemli görevlerindedir. Bunun yanında bazı öğrencilerin akademik danışmanlarının da tecrübesi ve yeteneği yabancı öğrencilerin danışmanlık ihtiyacını kısmen karşılayabilmektedir.

Danışmanlar tarafından öğrencilerin kişisel sorunlarına gösterilen ilgi ve duyarlılık vb. etkenler bir öğrencinin yaşamakta olduğu topluma yönelik bakışını büyük bir oranda etkilediği düşünülmektedir. Öğrencilerin memnuniyeti ve danışmanlık hizmetinin kalitesi, bir eğitim kurumunun, uluslararası arenada ne kadar başarılı olduğunun göstergesi sayılabilir. Bu nedenle günümüzde uluslararasılaşma yönünde yatırım yapan üniversitelerin, yabancı öğrencilerin eğitim konularında memnuniyetini kazanma politikalarına zemin hazırlayan stratejiler hayata geçirmesi önemli bir duruma gelmiştir. Bu konuda memnuniyet düzeyini ölçme araştırmalarına bıkıldığında yazarlara göre sonuçlar net ve somut değildir.

Eğer bu araştırmamızın ana eksenini, yabancı öğrencilerin memnuniyet oranını detaylı ölçmek olsaydı, öğrenci memnuniyetini etkileyen faktörleri ve boyutlarının ortaya çıkarılması gerekirdi. Çünkü kişiden kişiye, kalite ve memnuniyet kavramı da değişmektedir. Piyasa araştırmacısı olan Yoshio'a (2001; s.87) göre, kalite ve hizmet memnuniyeti insanların bakış açılarına göre değişmektedir ve bu açıdan çok farklı görüşler bulunmaktadır.

Araştırmanın bu kısmında öğrencilerin aldığı danışmanlık hizmetlerinden memnuniyet ile mezuniyet sonrası kararları arasında ilişki olup olmadığının tespiti hedeflenmiştir. Bu bağlamda oluşturulan araştırma sorusu aşağıdaki gibidir:

Öğrencilerin üniversite hayatı kayıt esnasında bir danışman eşliğinde başlayıp ilerlemesini sürdürüp, bitmektedir. Bu danışmanlara akademik bir plan oluşturması ve bu program kapsamında seçeceği dersler ve mezuniyete doğru ilerleme konusunda gerekli tavsiyeleri ile öğrenciye yol göstermektedir.

Öğrenci - danışman ilişkisinin düzeyi bir faktör olarak öğrencilerin mezuniyet sonrasında ilişkin kararların etkilendiği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin aldığı danışmanlık hizmeti ile mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 116. Alınan Danışmanlık Hizmeti ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki

		İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka ülke'ye gitme	Düşünmedi	Başka ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Evet	Sayı	76	89	56	57	2	280
	Oran	71%	73.6%	67.5%	70.4%	100%	71.10
Hayır	Sayı	24	17	21	14	0	76
	Oran	22.4%	14%	25.3%	17.3%	0.0%	19.30
Kısmen	Sayı	7	15	6	10	0	38
	Oran	6.5%	12.4%	7.2%	12.3%	0.0%	9.60
Toplam	Sayı	107	121	83	81	2	394
	Oran	100%	100%	100%	100%	100%	100

Yukarıdaki tabloya göre toplam %71,1 oranında katılımcı, (n=280) aldığı danışmanlık hizmetlerden memnun olduğunu bildirmiştir. Mezuniyet sonrası İran'a dönmeye karar veren katılımcıların %71'i aldığı hizmetlerden 'çok memnun,' %22,4 ise 'memnun değil,' %6,5'i de danışmanlık hizmetlerinden 'kısmen' memnundur.

Mezuniyet sonrası kararı belirsiz olan katılımcıların (n=81) danışmanlık hizmetlerinden memnuniyet oranı ise %70,4'tür (n=57). Türkiye'de kalma kararına sahip katılımcılar ise büyük oranda (%73,6, n=89) aldığı danışmanlık hizmetlerinden memnundur.

Sonuç olarak danışmanlık hizmetinden memnuniyet düzeyi ile mezuniyet sonrası alınacak karar arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($P>0.05$). Danışmanlık hizmetlerinden memnun olan katılımcılar arasında İran'a dönmek isteyen ya da Türkiye'de kalmak isteyen grubun oranları yaklaşık aynıdır. Ancak danışmanlık hizmetinden memnun olmayan grup içinde Türkiye'de kalma isteğine sahip grubun oranı en düşük (%14) ve başka ülkeye gitmek isteyen grubun oranı en yüksektir (%25,3).

Öğrencilerin okula aidiyet duygusu konusunu ele alan çalışmalar tarandığında;

Arastaman, (2006); Bilgiç, (2009); Cemalcılar, (2010); Sarı, (2012a, 2013); Büyüksahin-Çevik ve Çelikkaleli, (2010); Sarı, (2012b); Bellici, (2015) gibi yazarların araştırmalarına rastlanmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre bir topluluk veya topluma aidiyet duygusu tüm yaş grupları içinde özellikle ergenlik ve gençlik döneminde daha büyük önem taşımaktadır. Aidiyet seviyesinin düşmesi, zaman içerisinde o kişinin o ortamdan ayrılmasına yol açmaktadır.

Birey kendini bir topluluğa ait hissettiği durumda ancak ruhsal olarak kendini güvende bulur ve o toplulukta önemli bir rol aldığını hisseder (Hamm ve Faircloth; 2011). Özellikle erken yaşlardaki kişilerde güven duygusunun güçlü olması, bireyin günlük ve sosyal yaşamında olumlu büyük etki sağlarken, kişisel yeteneklerinin de ortaya çıkarmasını sağlar. Psikolojik rahatsızlığı olan ya da riskli davranış eğilimi gösteren kişilerin, depresyon vb. durumlarının derinleşmesine karşı, ruh halinin normal tutulması önem taşımaktadır. Nichols'ın (2008) araştırmalarına göre, okula karşı aidiyet duygusu güçlü olan öğrencilerin diğerlerine göre okul içi ve okul dışı ötekileşme, depresyon vb. gibi problemleri yaşama oranının daha düşük olduğu görülmektedir (Anderman, 2002).

Ayrıca araştırmalara göre lise ve üniversite eğitimi dönemi öğrencileri arasında okul aidiyetinin güçlü olması oldukça önemlidir. Bir öğrencinin okuluna aidiyet duygusu beslemesi, kendini mensup olduğu okulun bir parçası olarak görmesini sağlamaktadır. Aidiyet duygusu yüksek olan öğrenci kendini okulda daha huzurlu, mutlu ve güvende hissederken, uyumsuz, şiddete başvurma eğilimi ve madde kullanımı gibi günümüzde sık görülen olumsuz davranış ve eylemlerin daha az rastlanmasına neden olmaktadır (Mcneely, Nonnemaker ve Blum, 2002).

Ayrıca bu yüksek aidiyet duygusu öğrencilerin akademik, sosyal ve psikolojik gelişimlerinin de önünü daha kuvvetli açmaktadır. Gökşen, Cemalcılar ve Gürlesel, (2006) tarafından yapılmış olan okul terki konulu araştırma sonuçlarına göre, okul terkinin nedenleri; sosyal, kültürel, ekonomik, ailevi, bürokratik, siyasal, eğitim sistemi ve okulla ilgili koşullar şeklinde ifade edilmektedir.

Öğrenciler yurt dışında yaşamları sırasında çeşitli nedenlerden dolayı günden güne bir farklı duyguya bürünmektedirler. Birçok yaşanan geçici veya uzun vadeli duyguların arasında ise, eğitime son verme ve okul ile ilişki kesmeye yönelik bir duygudur. Bu duygunun bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararların etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin okulu yarıda bırakıp İran’a dönme düşüncesi ile mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Çalışmanın bu kısmında öğrencilerin okulu yarıda bırakıp İran’a dönme düşüncesi ile gelecekte verecekleri karar analizi yapılmış ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 117. Okulu Yarıda Bırakıp İran’a Dönme Düşüncesi ile Verilen Karar Arasındaki İlişki

	İran’a dönme	Türkiye’de kalma	Başka ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka ülkeye gidemezse Türkiye’de Kalma	Toplam
Evet, (Bırakmayı düşünenler)	18	5	5	8	0	36
	16.7%	4.1%	6%	9.9%	0%	9.1%
Hayır, (Bırakmayı düşünmeyenler)	90	116	78	73	2	359
	83.3%	95.9%	94%	90.1%	100%	90.9%
Toplam	108	121	83	81	2	395
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında katılımcılardan %16,7’si (n=18) okulu yarıda bırakıp İran’a dönmeyi düşünürken, %83,3’u bunun üzerine hiç düşünmemiştir. Katılımcıların %4,1’i (n=5) okulu bırakıp başka bir yöntemle Türkiye’de oturum izni almaya ve yaşama hakkına sahip olmayı düşünmüştür.

Toplam olarak katılımcıların arasından sadece %9,10 (n=36) okulu bırakmayı ve %90,9’u da (n=359) her ne olursa olsun okuldan mezun olmayı planlamaktadır. Mezun olmadan okulu terk edip Türkiye’de kalma veya başka ülkeye yerleşmek isteyen katılımcıların oranının düşük olması bilindiğinde, katılımcıların çoğunluğu ne pahasına olursa olsun üniversiteden mezuniyet diploması almaya azimlidir. Okula aidiyet duygusu düşük

olanların büyük çoğunluğu İran'a dönmeyi düşünmektedir. Ki kare analizi sonucunda aidiyet duygusu ile mezuniyet sonrası alınacak karar arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur ($P<0.05$).

Öğrencilerin cinsiyeti ile İran'a dönme kararları arasındaki ilişkiyi araştırmak için Cramer's V testi kullanılmıştır. Test sonuçları aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 118. Mezuniyet Sonrası Karar ile Katılımcıların Cinsiyeti Arasındaki İlişki

Durumlar	Erkek	Kadın	Toplam
Türkiye'de Kalacağım	75	47	122
İran'a Döneceğim	66	42	108
Başka Bir Ülkeye Gideceğim	47	36	83
Daha Düşünmedim	48	33	81
Başka Ülkeye Gidemezse Türkiye'de Kalacak	2	0	2
Toplam	238	158	396

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	.069	.752
	Cramer's V	.069	.752
N of Valid Cases		396	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, cinsiyet değişkeni ve öğrencilerin eğitimini Türkiye'de tamamladıktan sonra verdikleri karar için elde edilen önem düzeyi ($\text{sig}=0.752$, $V=0.069$) anlamlı değildir ($0.05<P$). Bu nedenle, bu çalışmada öğrencilerin mezuniyet sonrası kararları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılabilir. Ancak dağılıma bakıldığında mezuniyet sonrası erkeklerin kadınlara göre Türkiye'de kalma isteklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

“Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceleri İle Akademik Başarısı Arasındaki İlişki Vardır.” Diğer bir hipotez olarak oluşturulmuştur.

Başarı kavramı kişiden kişiye, dönemden döneme ve hatta yıldan yıla değişen bir kavramdır. İnsanoğlunun hedeflerine ulaşmak uğrunda başarıları yanında bir takım

başarısızlığı da bulunmaktadır. Yıllardır başarı kavramı en çok eğitim ile ilgili alanda yan yana gelmektedir. Ne kadar yanlış bir bakış açısı olsa bile, çoğu kişinin gözünde eğitimini iyi bir şekilde devam ettiren ve bitiren kişiler başarılı olarak tanımlanmaktadır.

Öğrencilerin fiziksel durumları ve zekâ gibi zihinsel yetenekleri dışında, başarı duygusunu etkileyen sosyal, ruhsal ve duygusal özellikleri ve olgunlaşma düzeyleri gibi faktörler yer almaktadır. Ayrıca okul ve grup ortamı, hocaların öğrencilere karşı davranış ve tutumları da bahsi geçen başarı duygusunu etkileyen faktörler arasındadır. Bu bağlamda oluşturulan araştırma sorusu aşağıdaki gibidir:

Öğrencilerin öğrenim sırasında aldıkları derlere yönelik başarı duygusu düzeyi bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin derslerdeki başarı seviyesi ile mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir. Öğrencilerin derslerdeki başarı seviyesi ile mezuniyet sonrası verecekleri karar analizi yapıldığında aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

Tablo 119. Derslerdeki Başarı Seviyesi ile Mezuniyet Sonrası Verilecek Karar Arasındaki İlişki

Başarılık Duygusu	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Çok	49	63	34	39	2	187
	45.4%	51.6%	41%	48.1%	100%	47.2%
Orta	53	53	45	37	0	188
	49.1%	43.4%	54.2%	45.7%	.0%	47.5%
Az	6	6	4	5	0	21
	5.6%	4.9%	4.8%	6.2%	.0%	5.3%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Yukarıdaki tablo değerlerine bakıldığında derslerinde başarılı olan grup içinde İran'a dönecek olanlar ile Türkiye'de kalanlar arasında oransal olarak çok belirgin bir fark görülmemiştir. Bu açıdan katılımcıların kendini çok başarılı veya orta derecede başarılı hissetmesi ile Türkiye'de kalıp kalmama kararı arasında anlamlı ilişki yoktur ($P>0.05$).

“Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle Yabancı Dil Seviyesi (İngilizce, Almanca, Fransızca) Arasındaki İlişki Vardı” diğer bir hipotez olarak oluşturulmuştur.

Çalışmanın bu kısmındaki hedeflenen amaç, üniversitelerdeki İranlı öğrencilerin dil bilme sorununa bağlı yaşamış oldukları zorlukların verecekleri kararlar üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda oluşturulan araştırma sorusu aşağıdaki gibidir: Öğrencilerin yabancı dil yetenek seviyesi bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin yabancı dil yetenek seviyesi (İngilizce, Almanca, Fransızca) ile gelecekle ilgili verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Analiz yaparken yabancı dil bilgisi yeteneği, Batı dilleri ve Türk dili olarak iki grup halinde ele alınmış ve değerlendirilmiştir. Katılımcıların yabancı dil yetenek seviyesi (İngilizce, Almanca, Fransızca) ile gelecekle ilgili verdikleri karar arasında ilişki olup olmadığı yapılan analizler sonucunda ortaya çıkmıştır.

Tablo 120: Yabancı Dil Yetenek Seviyesi (İngilizce, Almanca, Vs.) ile Geleceğe İlişkin Verdikleri Kararlar Arasındaki İlişki

	İran'a Dönecek	Türkiye'de Kalacak	Başka Ülkeye Gitmek	Düşünmedi	Başka Ülkeye Gidemezse Türkiye'de Kalacak	Toplam
Cok İyi	21	29	26	21	1	98
	19.4%	24%	31.3%	25.9%	50%	24.8%
Iyi	67	70	39	49	1	226
	62%	57.9%	47%	60.5%	50%	57.2%
Orta	15	21	17	9	0	62
	13.9%	17.4%	20.5%	11.1%	.0%	15.7%
Az	5	1	1	2	0	9
	4.6%	.8%	1.2%	2.5%	.0%	2.3%
Toplam	108	121	83	81	2	395
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

İran'a dönme düşüncesinde olan 108 katılımcının %19,4'ünün (n=21) yabancı dil seviyesi çok iyidir. İran'a dönecek olan bu 108 kişilik grup arasında az dil bilenlerin oranı %4,6 ile oldukça düşüktür (n=5).

Türkiye’de kalma niyeti olan katılımcıların (n=121) yabancı dil seviyesi oranları %24 (n=29) çok iyi, %57,9 (n=70) iyi, %17,4 (n=21) orta ve %0,8 (n=1) düşük olarak tespit edilmiştir.

Başka ülkeye gitme niyetini bildiren katılımcıların sayısı ise 83 kişidir. Bunlardan %31,3 çok iyi (n=26), %47,0 (n=39) iyi, %20,5 (n=17) orta derecede yabancı dil bilgilerine sahiptir. Düşük derecede yabancı dil bilgisine sahip olanların oranı ise %1,2’dir (n=1).

İleriki yıllarda ikamet yeri hakkında bir fikre sahip olmayan katılımcı sayısı ise 81 kişidir. Bu grubun %25,9’u (n=26) yabancı dilde çok iyi iken %60,5’i (n=49) iyi derecede olduğunu düşünürken, %11,1’i (n=9) orta derece ve %2,5’i de (n=2) düşük derecede yabancı dili konuşup anlayabilmektedir.

Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi ki kare analizi sonucunda göre değişkenler arasında anlamlı ilişki yoktur ($P>0.05$) ancak yabancı dil yeteneğinin iyi düzeyde olması ikamet yeri olarak Türkiye’nin tercih edilmesinde çok büyük bir etkiye sahip olmasa da, yine de bir etken olarak değerlendirilebilir.

Türkiye’de yabancı öğrencilerin akademik seviyede Türkçe dilinde okuma ve yazma becerisine sahip olmalarına imkân sağlayan uygulamalardan birisi Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen “Yabancılar İçin Türkçe” modüler programıdır. Bu program “Avrupa Dilleri İçin Ortak Çerçeve Metnine” uygun biçimde geliştirilmiş bir uygulamadır. Bu uygulama sayesinde, yabancı öğrenciler başta olmak üzere Türkiye’de yaşayan binlerce yabancı uyruklu yetişkin, uyum süreci devamında Türkçe öğrenme ve konuşma şansına sahip olmaktadır. Buradan hareketle, katılımcıların Türkçe dil beceri seviyesi ile mezuniyet sonrası kararları arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 121. Türkçe Dil Yeteneği ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki

	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka Ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Çok İyi Türkçem var	19	20	22	10	2	73
	17.6%	16.4%	26.5%	12.3%	100%	18.4%
İyi Türkçem var	77	82	42	59	0	260
	71.3%	67.2%	50.6%	72.8%	0.0%	65.7%
Orta derecede Türkçem var	12	19	15	11	0	57
	11.1%	15.6%	18.1%	13.6%	0.0%	14.4%
Az Türkçem var	0	1	4	1	0	6
	0.0%	0.8%	4.8%	1.2%	0.0%	1.5%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Yukarıdaki tabloya göre Türkçe dilini çok iyi bilen 73 katılımcıdan %17,6'sı (n=19), iyi derecede bilen 260 katılımcıdan %71,3'ü (n=77), orta derecede bilen 57 katılımcıdan %11,1'i (n=12) İran'a dönmeyi düşünmektedir.

Türkçe dilini iyi derecede bilen 260 katılımcıdan %67,2'si (n=82), orta derecede bilen 57 katılımcıdan %15,6'sı (n=19) Türkiye'de kalacaklarını belirtmiştir.

Başka ülkeye gitme niyetini bildiren katılımcılardan %26,5 çok iyi (n=22), %50,6 (n=42) iyi, %18,1 (n=15) orta ve %0,8 (n=1) düşük derecede Türkçe dil bilgisine sahiptir. Değişkenler arasında anlamlı ilişki yoktur ($P>0.05$).

Normalde bir ülkenin dilini iyi şekilde konuşan bir yabancı öğrencinin, o ülke ile güçlü, duygusal ve kültürel bir bağlantı kurması beklenmektedir. Bu bağlantılar nedeniyle o toplumda yaşamaya hazırlıklı ve kısa sürede adapte olabilmesi makul bir beklenti gibi görünmektedir.

Ancak araştırma sonuçları bu durumla bire bir örtüşmemektedir. Bu soruya cevap veren 333 katılımcının sadece 83'ü Türkçeyi çok iyi düzeyde bildiğini belirtirken, %26,5'i ve iyi derecede bildiğini belirten %50,6'sı başka ülkeye gitmeyi düşünmektedir. İran'a dönme kararı veren 108 katılımcıdan ise %17,6'sı (n=19) Türkçeyi çok iyi konuştuğunu belirtmiştir. Sonuç olarak, Türkçeyi çok iyi bilmek ile gelecekte Türkiye'de kalma kararı arasında ilişki yoktur.

4.2.4. Mezuniyet Sonrasına İlişkin Düşünceler İle İran'la Temas Arasındaki İlişki

Bir toplum ile devamlı olarak olumlu temasın sürdüren kişilerin, bağlantılı olduğu ülkede uzun süre kalma isteğinin güçlü olması çoğunlukla kabullenilmiş bir gerçektir. Bunun göstergesi de kişinin ülkesine seyahat sıklığı veya göçmen ise ikamet süresinin kısa veya uzun olmasıdır. Bu doğrultuda katılımcıların doğdukları ülkeye seyahat sıklığı bilgileri toplanarak bir sonuç elde etmeye çalışılmıştır.

Yabancı öğrenciler eğitim süzreçinin çoğunu buldukları ülkede geçirselerde ara sıra kendi ülkelerine seyahat etmektedirler. Bu doğrultuda seyahat isteği ve sıklığı bir faktör olarak ele alınmış ve bunun katılımcıların mezuniyet sonrası kararları üzerine etkili olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin sıklıkla İran’a gitmeleri ile mezuniyet sonrasına ilişkin verecekleri kararlar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 122. Katılımcıların Hangi Sıklıkla İran’a Gittikleri ve Mezuniyet Sonrasına İlişkin Kararları Arasındaki İlişki

Seyahat	İran’a dönme	Türkiye’de kalma	Başka ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka Ülküye gidemezse Türkiye’de Kalma	Toplam
Ayda Bir Defa	5	1	0	1	0	7
	4.6%	.8%	.0%	1.2%	.0%	1.8%
2 Ayda Bir Defa	3	0	3	1	0	7
	2.8%	.0%	3.6%	1.2%	.0%	1.8%
3 Ayda Bir Defa	7	11	2	1	0	21
	6.5%	9%	2.4%	1.2%	.0%	5.3%
4 Ayda Bir Defa	9	11	10	4	0	34
	8.3%	9%	12%	4.9%	.0%	8.6%
6 Ayda Bir Defa	24	21	13	20	0	78
	22.2%	17.2%	15.7%	24.7%	.0%	19.7%
Yaz Donemi	21	22	10	24	0	77
	19.4%	18%	12%	29.6%	.0%	19.4%
Yılda Bir Defa	26	41	30	22	2	121
	24.1%	33.6%	36.1%	27.2%	100%	30.6%
Hiç Gitmeyen	10	14	14	7	0	45
	9.3%	11.5%	16.9%	8.6%	.0%	11.4%
2Yılda Bir defa	3	1	1	1	0	6
	2.8%	.8%	1.2%	1.2%	.0%	1.5%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Ki kare analiz sonucuna göre katılımcıların mezuniyet sonrası kararlarıyla ülkelerine seyahat etme sıklıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($P>0.05$). İran'a dönme, Türkiye'de kalma, başka ülkeye gitme kararı verenlerin, ülkelerine seyahat sıklıkları yılda bir defa cevabında yoğunlaşmaktadır.

Diğer bir önemli konu ise öğrencilerin yurt dışında evlenmesidir. Bu nedenle İranlı ailelerin bir yabancı ile evlilik yapılmasına bakış açısının, katılımcıların eğitim sonrası kararları üzerindeki etki düzeyi ölçülmüştür ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Öğrencilerin yurtdışında yaşam sırasında, kendi vatandaşları dışında olan kişilere yönelik tutumu ve görüşü ve onlarla kurduğu bağlantıların kapsamında bulunan evlilik yapması, kişi ve ailesinin, o öğrencinin eğitim amacıyla yerleştiği ülkenin halkına yönelik algısının ne olduğunun bir simgesidir. Bekâr olan öğrencilerin bir yabancı ile evlilik yapma isteği ve aile izni bulunması bir faktör olarak mezuniyet sonrası kararların hangi yönde olmasını belirlemeye kabiliyeti olan bir etken olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda “Öğrencilerin bir yabancı ile evlilik yapma kararıyla mezuniyet sonrası verecekleri karar arasında anlamlı bir ilişki vardır.” hipotezi oluşturulmuştur. Bu hipotezin testine ilişkin bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 123: Katılımcıların Türkler ile Evlilik Düşüncesi ile Mezuniyet Sonrası Karar Arasındaki İlişki

	İran'a dönme	Türkiye'de kalma	Başka ülkeye gitme	Düşünmedi	Başka ülkeye gidemezse Türkiye'de Kalma	Toplam
Hiç Karışmaz	35	43	23	27	0	128
	27.3%	33.6%	18%	21.1%	.0%	100%
İzin Verir	26	22	20	17	2	87
	29.9%	25.3%	23%	19.5%	2.3%	100%
İzin Vermez	7	8	15	7	0	37
	18.9%	21.6%	40.5%	18.9%	.0%	100%
Evliyim	37	44	22	29	0	132
	28%	33.3%	16.7%	22%	.0%	100%
Nişanlıyım	3	5	3	1	0	12
	25%	41.7%	25%	8.3%	.0%	100%
Toplam	108	122	83	81	2	396
	27.3%	30.8%	21%	20.5%	.5%	100%

Ailesi Türklerle evlilik kararına hiç karışmayan katılımcıların %27,3'ü İran'a döneceğini, %33,6'sı Türkiye'de kalacağını, %18'i başka bir ülkeye gideceğini ve %21'i de bu konu hakkında daha düşünmediğini beyan etmiştir. Ailesi bir Türk ile evlilik yapmasına izin veren katılımcıların ise; %29,9' u İran'a döneceğini, %25,3'ü mezuniyet sonrası Türkiye'de ikamet etmeye devam edeceğini, %23'ü başka bir ülkeye gideceğini ve %19,5'i bu konu hakkında henüz düşünmediğini belirtmiştir.

Ailesi bir Türk ile evlenmesine izin vermeyen katılımcı oranlarına bakıldığında ise; %18,9'unun İran'a döneceği, %21,6'sının Türkiye'de kalacağı tespit edilmiştir. Dikkat çekici veri, ailesi evliliğe izin vermeyen grup içinde %40,5 oranında bir katılımcının başka bir ülkeye gideceği görülmektedir. Yüzde 21 oranında katılımcı grubun ailelerinin evlilik konusunda henüz bir karar vermediği görülmüştür.

Son grup ise daha önce evlenmiş, ancak mezuniyet sonrası Türkiye'de ikametini devam edip etmeyeceği belli olmayan evli/ nişanlı öğrencilerdir. Araştırmamızda medeni durumu evli veya nişanlı olan kişilerin yanıtları ayrı tutulmuştur.

Ancak İran medeni hukukuna göre nişanlanma bir tür evlilik sayılmaktadır. Evli ve nişanlı kişiler arasındaki fark sadece düğün yapılıp yapılmadığıdır. Bu nedenle analizde bu iki grup birleştirilerek değerlendirilmeye yapılmıştır. Yüzde 27,8 oranında evli olan katılımcı, dersleri bittikten sonra, ailesi ile birlikte İran'a döneceğini, %34 oranındaki katılımcı ailesi ile birlikte Türkiye'de kalacağını, %17,4 oranında bir katılımcı ise ailesiyle birlikte başka bir ülkeye yerleşeceğini belirtmiştir.

Katılımcıların ailelerinin Türk vatandaşı ile evlenmesine izin vermeme ve o öğrencilerin mezuniyet sonrası başka ülkeye gitme seçeneğini seçen katılımcıların diğerlerine göre yüksek oranda olması dikkat çekicidir. Buradan çıkan tespit ise yurt dışı eğitim planı çoğunlukla ebeveyn kontrolü altındadır. Türkiye'deki üniversitelerin tercih edilmesi, olasılıkla, diğer ülkelerdeki üniversitelere kabul veya vize işlerinde problem çıkması ihtimaline karşı geçici olarak Türkiye'ye yerleşim kararı verilmesidir. Bu, katılımcıların, uygun koşullarda, ister mezun olunca, isterse eğitimlerini yarıda bırakarak, başka ülkeye geçmek istemeleri anlamına da gelmektedir.

SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Türkiye’de 2014 ile 2019 yılları arasında lisansüstü eğitim gören İran uyruklu öğrencilerin, Türkiye’deki eğitim deneyimleri, beklentileri ve Türkiye’de kalma niyetleri bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Yapılan alan araştırmasından önce, YÖK verilerine göre Türkiye’de eğitim gören İran uyruklu lisansüstü öğrencilerin 2014-2015 döneminden itibaren, diğer ülkelerden gelen yabancı öğrencilerin oranları ile karşılaştırıldığında göreceli olarak azaldığı tespit edilmiştir. Bunda Türkiye’nin İran’lı öğrencilere verdiği bursların azalması ve Türkiye’deki Suriyeli öğrenci sayısının artması etkili olmuş olabilir.

Bu çalışmada alan araştırmasına toplam katılan lisansüstü öğrenci sayısı 396’dır. Bu sayı, Türkiye’de öğrenim gören tüm İranlı öğrencilerin %11’ini oluşturmaktadır. 396 lisansüstü öğrencinin cinsiyete göre dağılımında, kadınlar %39,9, erkekler ise %60,1 oranında çalışmada temsil edilmişlerdir. Araştırmanın temel amacı İran uyruklu lisansüstü eğitim öğrencilerinin, yaşadıkları sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarının tespit edilmesi ve söz konusu öğrencilerin yaşadıkları koşullara göre oluşan algıları, düşünceleri ve bunların öğrencilerin yaşamları üzerinde sağladığı olumlu veya olumsuz etkilerin analizidir.

Demografik temsiliyetlere bakıldığında, çalışmaya katılan katılımcıların, 40 yaş altının oranı %62,1 ve 40 yaş üstünün oranı 37,9’dur. İranlı öğrencilerden, kırsal alandan gelenlerin oranı oldukça düşüktür (%4,6); büyük çoğunluğu, şehir ve büyükşehirlerden gelmektedir.

İranlı öğrenciler, Türkiye’ye gelmeden önce belli düzeylerde Türkçeyi bildikleri, aynı zamanda, %80 üzerinde Türkçe kursuna gittikleri ve %84 düzeyinde de Türkçe ile iletişime girebildikleri, araştırmanın sonuçları olarak ortaya çıkmıştır. Ancak, katılımcıların Türkçe dil bilgisine sahip olmaları, tamamıyla Türkiye’ye öğrenci olarak gelmelerinin sonucu değildir. Çünkü Türkiye’ye gelmeden önce, katılımcıların %39’unun az, %29,9’unun orta ve %15,4’ünün ise iyi derecede Türkçe bildiğini ifade ettiği görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında, bu öğrencilerin Türkçe dil bilgisi, Türkiye’ye gelmelerinin bir sonucu olmaktan çok, belli bir ölçüde, nedeni olarak da ele alınması gereken bir bulgu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca göre, Türkiye’ye gelmeden önce

Türkçe dilini belli ölçülerde bilmek, Türkiye'ye öğrenci olarak gelmenin belirleyici nedenlerinden biri olarak değerlendirilmek olanaklı görünmektedir.

İranlı öğrenciler, sosyal yaşam ve yakın arkadaşları açısından ele alındığında ve cevaplara bakıldığında, %36,6'sının tüm kişilerden yakın arkadaşı olduğu görülmektedir. Yüzde 24,5'i ise kendi vatandaşlarının en yakın arkadaşı olduğunu belirtmiştir. Yabancı ülkede iken, aynı milletten insanlar, arkadaş olunmasa dahi arkadaş gibi davranma eğiliminde olabilirler. Bu nedenle, belli bir kesimin en yakın arkadaşının kendi vatandaşlarından oluşması oldukça normaldir. Burada, ilk sırada, yakın arkadaşlarının her türden insandan oluştuğunun belirtilmesi, İranlı öğrencilerin bir sosyal izolasyon içinde olmadığını göstermektedir.

Katılımcılar, %62,4 oranında, İranlı oldukları için pozitif veya negatif bir davranış ile karşılaşmadıklarını, %27,3'ü ise karşılaştıklarını belirtmiştir. Ancak, bu oranın tamamı olumlu ya da olumsuz değildir. Olumsuz olarak öne çıkan, İran'ı tanımama, gelişmemiş bir ülke olarak görme, küçümseme, önyargılı davranma davranışı olmaktadır. Bunun yanında, İran devletinin kadınlara ilişkin tutumlarında ve siyasal konularda sorguya çekilme hissiyatının oluşturulması, İranlı öğrencilerin sahip olduğu negatif tutumlar olarak dile getirilmiştir. Pozitif tutum olarak ise kendilerine yardım edilmesi, tanıştıktan sonra insanların iyi, çok iyi davranmaları örnek olarak gösterilmektedir.

Önemli konu burada bir sorunsal olarak üniversitelerde yerli öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık algıları düzeyidir. Özellikle son yıllarda yoğun göç ve uluslararası öğrenci hareketi ile birlikte Türkiye'ye gelen yabancı uyruklulara yönelik Türk vatandaşlarının algılarını ele alan çalışmalar artmıştır (Yıldırım, Çağlayan, 2020). Kardeş, Banko ve Akman (2017) çalışmalarında, sığınmacılara yönelik sosyal medyada oluşan algıyı, güvensizlik ortamı ve huzursuzluk yaratanlar olarak saptamışlardır. Bu düşüncelerin oluşum kaynağı ise onlarla yaşanan deneyimler ve yabancılar ile ilgili gündeme gelen haberlerin geniş bir çapta topluma yansması olarak bildirilmiştir. Bu algıların doğru yönde oluşmasının çeşitli yollarından biri ise üniversitelerde kültürlerarası duyarlılık düzeylerin artması yönündeki çalışmalardır.

Deardorff (2004) ifadesine göre, toplumda mevcut olan eksikliklerinin giderilmesi yönünde üniversitelerin önemli bir rolü vardır. Üniversiteyi kazanan gençleri eğitim

sırasında, farklı kültürlere saygı duyan ve yabancıların bulunduğu ortama kolayca uyum sağlayabilen bireylerin yetişmesinde gerekli programların uygulanması gerekmektedir. Buna ilaveten Harari (1992)'e göre üniversitelerde uluslararası öğrencilerin çok sayıda kabul edilmesi, yerli ve yabancı öğrencilerin bir araya gelme noktasını sağlamak o üniversitelerin kültürlerarası olması anlamına gelmemektedir. Bu niteliği kazandıran şey, çeşitli eğitim programlarıyla zaman içerisinde kültürlerarası duyarlılığı kimliklerinde yansıtan öğrencilerin yetiştirilmesi ve sayısının artmasıdır.

Yine, dinsel konularda, İran devletinde halkın büyük çoğunlukla Şii olmasından kaynaklı olarak, İranlı öğrencilerin bir sorun yaşamadığı görülmektedir. Elde edilen yüzde değerlere bakıldığında az da olsa %15,2'lik bir kesimin Şia oldukları için vatandaşlar tarafından bazı (olumlu/olumsuz) davranışla karşılaştığını belirtmiştir. Ancak, istenmeyen herhangi bir durumla karşılaşmayanların oranı ise %84,8'dir.

Yakut (2022)'e göre, Şia'nın İnanç Esasları diğer İslami mezheplerden pek farklı değildir. Ancak bu inanca yönelik alışıklar kişiye ve topluma göre değişmektedir. İran İslami Devrim ardından, hükümet temelini Şia mezhebinin ahlaki kuralları üzerine kurmuş ve İslam dünyasında İran'ın Şii kimliği ön plana çıkarılmıştır. Bazı araştırmalara göre, özellikle son yıllarda dini yönetimin baskısının artması, İran'daki üniversite öğrencilerin modern yaşam tarzına ters gelmiştir ve gençlerin dini davranışları tehlikeli yönde değişmeye başlamıştır. (Mahdevi, 1999). Müzik, eğlence vb. gibi konularda Şia örfüne göre haram ve ahlaka aykırı olması algısı, aile ve toplumdan aldığı bu kimliği taşıyan gençleri rahatsız etmekte ve buldukları ortamlarda rahat etmelerine engel teşkil etmiştir. Özellikle bu algı yurt dışında bulunan İranlı öğrenciler için daha fazla rahatsız edici duruma gelmiştir. Bu ortamdaki kaçma olanağı sağlayan ve daha özgürlükçü bir ortamda eğitim imkanı sağlayan Türkiye'ye geldiklerinde öğrencilerin küçük de olsa bir kısmının inanları gereği olumsuz davranışa maruz kalması, bu durumdan kaçan öğrenciler için bir kısır döngü oluşturmaktadır.

Bunların dışında, İranlı öğrencilerin, kültürel olarak Türk toplumu ile kültürel olarak da yakınlık kurabildiği görülmektedir. Katılımcıların %89'u kültürel farklılıklarla ilgili bir zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Sorun yaşadığını belirtenlerin oranı ise sadece %11'dir.

İranlı öğrencilerin, Türkiye'den ülkelerine gidiş geliş sıklığı da Türkiye'deki yaşam ile

uyum içerisinde olup olmadıklarına bir gösterge olabilir. Katılımcıların, ülkelerine gidip gelme sıklığına bakıldığında, yoğunlukla, %50 oranında yılda bir kere ve %11,4 oranında hiç gitmiyorum cevabı verildiği görülmektedir. Yüzde 37,2 oranında ise 6 ay ve daha az sürelerde ülkelere gidenler olmaktadır. Bu gidiş gelişler ile ilgili, ulaşım ile ilgili araç ve ücret sıkıntısı yaşandığını da belirtmek gerekir. Ülkesine gidiş geliş konusunda problem yaşadığını söyleyenlerin oranı %56,8'dir. İlk sırada belirtilen sorunlar, pul muafiyetinde yaşanan sorun, bilet fiyatlarının yüksek olması ve ulaşım aracı bulmaktaki sıkıntıdır.

Büyük ölçüde kiralık evde kalan katılımcıların, bu durumdan orta derecede memnun oldukları görülmektedir. Burada dikkat çeken durum, İranlı öğrencilerin sadece %12,6'sının özel ya da kamu yurtlarında kalmasıdır. Burada bunun bir tercih mi olduğu yoksa yurtlarda yer mi bulamadıkları üzerinde durulması gereken bir konudur.

Kara, Aykul ve Pulat (2019), araştırmalarından elde ettiği sonuçlara göre, üniversite öğrencilerinin çoğu barınma konusunda fiyatları dikkate alarak yurtlara yerleşmeyi tercih etmektedirler. Ancak bu etken ne kadar cazip olsada yurt yaşamında karşılaştıkları kısıtlamalar ve kurallar, oda arkadaşları ile yaşanan sorunlar vs. zaman içerisinde memnuniyetsizliklerine ve yeni arayışa bulunmalarına sebep olmaktadır. Araştırmaların çoğunun verileri, öğrencilerin üniversite hayatında barınma ihtiyacını gidermek konusunda maddi açıdan sıkıntı yaşadıklarını göstermektedir. Özer ve Kurtaran (2009:2), İstanbul Bilgi Üniversitesinde gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin aylık harcamalarının büyük kısmını barınma yeri ile ilgili olduğunu belirlenmiştir. Literatürdeki bu sonuçlar, araştırmanın barınma konusundaki bulguları ile örtüşmektedir.

Yabancı bir ülkede öğrenci olmak, barınma, beslenme sorunları yanında önemli bir sorun alanı olarak iletişim görülebilir. Bununla birlikte, iletişim aynı zamanda, sosyal ve kültürel kodlar da içermektedir. Bu açıdan bakıldığında, büyük çoğunluğun (%72,0) bir iletişim sorunu olmadığını ifade ettiği görülmüştür. Ancak iletişim sorunu yaşadığını söyleyenler ise bu durumun, kendisini yalnız hissetmesine yol açtığını, hocalarıyla ve arkadaşlarıyla anlaşmakta sorun yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların yarısından fazlası Türkiye'deki öğrencilik döneminde de herhangi bir uyum sorunu yaşamadığını belirtmiştir. Uyum sorunu yaşayanların ise en çok arkadaş edinmekte zorlandığı ve bu nedenle de yalnızlık hissettikleri şeklindedir.

Bayraktaroğlu ve Mustafayeva, (2010:290), Sakarya Üniversitesi'nde yaptıkları araştırmada, yabancı öğrencilerin Türk öğrenciler ile iletişim durumunu ele almışlardır. Elde edilen sonuçlara göre, yabancı öğrencilerin üst düzeyde memnun olduklarının önemli sebeplerinden birisi, kültürel ve dini benzerliklerden dolayı, Türk öğrenciler ile kolay iletişim kurmalarındır. Bu araştırmanın sonuçlarında Türk halkının misafirperver olduğu ve yabancı öğrencilerin sorunlarına özen göstermeleri de dikkat çekmektedir.

Babadağ vd. (2014), Eskişehir Sağlık Yüksekokulunda yabancı öğrencilerin sağlık sorunları üzerinde çalışmasında, ilgili öğrencilerin sağlık hizmetleri ve tedavi sırasında yaşadıkları iletişim zorlandıklarını bildirmiştir. Ayrıca bu araştırmaya katılan yabancı öğrenciler, kendi ülkeleri ile kıyasla, Türkiyedeki sağlık kurumlarından daha az danışmanlık hizmeti aldıklarını bildirmişlerdir. Beşel vd. (2017), Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri üzerinde çalışmalarında dikkat çekici sonuçlara varmışlardır. Elde edilen verilere göre; yabancı öğrencilerin %64.9'u, Türkler ile iletişim kurmakta herhangi bir problem yaşamadığı ve zorlanmadığını bildirmişlerdir. Bizim araştırmamızın sonuçlarında da literatüre benzer şekilde örneklemin büyük kısmı iletişim sorunu yaşamamaktadır.

Katılımcıların gelecekte ne derece umutlu oldukları, araştırma sorularından birisidir. Örneklemin yarıdan fazlası gelecekte umutlu olduğunu belirtmiştir. Traş ve Güngör (2011), çalışmalarında “öğrencilerin öğrenim döneminde herhangi bir sorunla karşılaşmadıkları, buldukları ortamdan yeterli düzeyde sosyal destek aldıkları, kendilerini üniversitedeki diğer öğrenciler ile uyum içinde gördükleri ve sosyal açıdan aidiyet duygularının yüksek olduğu” sonucuna varmıştır.

Katılımcılara Türkiye'deki yaşam sürecinde rahatsız edici bir duruma maruz kalıp kalmadıklarını sorulduğunda %60,1'i kimsenin onları rahatsız etmediğini söylemiştir. Buna karşılık %39,9'u kendilerini rahatsız eden en az bir konu olduğunu belirtmiştir. Bu konu ise kadınlara özgü bir sorun olarak, erkeklerin bakış ve davranışlarından rahatsız olma olarak belirtilmiştir.

İranlı öğrencilerin, Türkiye'ye gelmeden önce, iş imkânları, üniversite eğitimi, toplumsal özgürlük olarak öne çıkan beklentilerine yönelik, gerçekleşme durumu oldukça olumlu olarak bulgulanmıştır. Bütün beklentilerinin gerçekleştiğini söyleyenlerin oranı %30,3,

kısmen gerçekleştiğini söyleyenlerin oranı ise 64,4'tür. Hiçbir beklentisinin gerçekleşmediğini söyleyenlerin oranı ise %4,5'tir. Bu oranlara bakıldığında, beklentiler konusunda memnuniyetsizlik oranının çok düşük olduğu görülmektedir. Salt bu veri dahi, İranlı öğrencilerin, Türkiye'deki lisansüstü eğitimden amaçlanan yararı elde ettikleri anlaşılmaktadır.

Başarı durumlarına yönelik düşüncelerini değerlendirdiğimizde, İranlı öğrencilerin sadece yüzde beşlik bir kesimi kendisini az derecede başarılı gördüğünü belirtmiştir. Derslerde başarıyı olumsuz etkileyen faktörler olarak ise daha çok aile özlemi, ekonomik sorunlar, derslerin zorluğu, ders materyallerin olmaması, Türkçe konuşma ve anlamada problem yaşama şeklindedir. Bu sonuçlardan dil yeterliği konusu Kılıçlar, Sarı ve Seçilmiş (2012)'in daha önce yaptıkları çalışmalarından elde ettiği akademik alanda başarılı olmaları ve Türkçe dil problemi arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu yönündeki sonuçlar ile benzerdir.

Bayramdurdyeva (2019) uluslararası öğrencilerin akademik alanda başarı duygularını etkileyen faktörleri çalışma konusu olarak ele almış ve sonuç olarak bir takım tespitlere varmıştır. Bunların arasında önemli olan etkenler ise bir yabancı öğrencinin aldığı aile desteği, bulunduğu arkadaş ortamının niteliği, öğrencinin üst düzeyde özgüvene sahip olması, boş zamanını iyi değerlendirme, düzenli ve disiplinli çalışma gibi etkenlerin önemli olduğu tespit edilmiştir. Yine bizim çalışmamızın sonuçları da bu bulgular ile örtüşmektedir.

İranlı öğrencilerin sadece yüzde yedilik bir kısmı Türkiye'de öğrenci olmaktan dolayı mutlu değildir. Memnuiyeti oranının bu kadar yüksek olmasında ise ön plana çıkan faktörler ise şunlardır: "İran'a yakınlık ve ailem için kolay seyahat, rahat ve huzurlu bir yaşam daha fazla özgürlük, güzel şehir, güzel ülke, ortak kültür, iyi üniversite, iyi hocalar". İş bulma konusu, istihdam konusu ise dile getirilen cevaplar arasında yer almakta ama daha az katılımcı tarafından ifade edilmektedir.

Genel olarak yaşadıkları sorunların neler olduğu sorulduğunda ise öne çıkan cevaplar, sırasıyla, ekonomik sıkıntılar ve yaşam masrafları, sağlık sigortası sorunu, ulaşım sorunu, ülkelerine gidip gelmekte sıkıntı yaşadıkları, burs imkânlarının kısıtlı olması, yemek kalitesinden memnun olmama, aile özlemi ve derslerle ilgili zorluk, az zaman kalması,

ders saatleri çakışmaların olması gibi sorunlardır.

Kıroğlu, Kesten ve Elma (2010) araştırmaları çerçevesinde, uluslararası öğrencilerin sosyal ve kültürel uyum sorunlarının çözümlenmesine yönelik hizmet veren uluslar - üstü kuruluşların, öğrencilerin iletişim sorunları, ekonomik sıkıntıları, barınma ve yemek ihtiyaçları, ev özlemleri ile baş edebilmeleri ve ülkenin gelenek ve görenekleri hakkında bilgilendirilmeleri kapsamında desteklenmelerinin önemli olacağı belirlemede bulunmuşlardır. Bizim araştırma sonuçlarımızda da öğrenciler yaşadıkları temel sorunlar arasında ekonomik sorunlar ve yaşam masrafları gelmektedir. Bu açıdan uluslararası öğrencilerin temel yaşadıkları sorunlar ekseninde ekonomik sorunların daha merkezi bir yerde olduğu söylenebilir.

Şanlı ve Poyraz (2018)'e göre, uluslararası öğrencilerin ilk geldikleri bir iki ay içinde kendilerini yalnız hissetmeleri görülmektedir. Bu sorun sonraki aylarda arkadaşlık ağı genişledikçe rotadan kalkmaktadır. Huntley (1993)'e göre uluslararası öğrencilerin, sosyal ve kültürel sorunları aşmak amacıyla, aynı ülkeden geldikleri uluslararası öğrencilerle arkadaş olmayı tercih etmektedirler. Kimi öğrenciler ise aynı ülkeden geldikleri uluslararası öğrencilerle aynı evde kalarak, sosyal ve kültürel sorunlarla çok daha kolay baş edebildikleri görülmektedir.

Aydın Kartal, Işık ve Yazıcı (2018)'e göre, uluslararası öğrencilerin Türkiye'ye uyum durumlarının yüksek olduğunu ve önceden Türkçe dilinin bilinmesi, cinsiyet, ekonomik durumunun akademik ve sosyal uyumu etkilediklerini belirtmişlerdir. Bizim araştırmamızda da daha düşük düzeyde de olsa aileye özlem ve kültürel uyum sorunları olduğu görülmektedir.

Ancak özetlemek gerekirse yapılan çalışmada İranlı öğrencilerin Türkiye'de öğrenci olmaktan memnun oldukları görülmüştür. Gerek yaşadıkları şehirden gerek üniversitelerinden ve gerekse de bölümlerinden memnundur. Benzer şekilde, sosyal hayata ve ilişkilere uyum konusunda, iletişim konusunda, belli oranlarda sorunlar ifade etmeleriyle birlikte bunun oldukça düşük oranda olduğu görülmektedir.

Uluslararası öğrenci hareketliliği araştırmalarının çoğunda, itme-çekme teorisi araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanıldığını (Almeida, 2020; Altbach, 1998; Chen ve Craig, 2006; Lee ve Stewart, 2022; Li ve Bray, 2007). Mazzarol ve Soutar (2002)'e göre,

uluslararası eğitim alma kararını başlatan etmenler iten faktörler olarak öğrencilerin kendi ülkelerindeki koşullardan kaynaklanarak oluşmaktadır. Çeken faktörler ise öğrencilerin gidilecekler hedef ülkede oluşmaktadır.

Benzer bir düşünceyle, Altbach (1998)'a göre, itici faktörleri öğrencilerin kendi ülkelerindeki olumsuz koşullar oluştururken, çekici faktörler ise gidilmesi istenen ülkenin cazip görünümü ve olumlu yanlar olmasıdır. Uluslararası öğrenci hareketliliği ile ilgili çeşitli çalışmaların çoğun analizlerinde, itme-çekme teorisi temel alınmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen İranlı öğrenciler arasında mezuniyet sonrası Türkiye'de kalmak ve çalışmak isteyenlerin daha yüksek orana sahip olması Türkiye'de istihdam piyasasının çekiciliği ile açıklanabilir. Bunun yanı sıra Türkiye'deki kültürel ortamın da yine çekici faktörler arasında olduğu söylenebilir.

İtme - çekme teorisinden yararlanarak birkaç uluslararası öğrenciler konulu araştırmalara bakıldığında, Chen (2017) Kanada üniversitelerinde öğrenim gören Çin uyruklu öğrencileri iten ve çeken faktörleri ele almıştır. Araştırmacıya göre Çinli öğrencilerin yurt dışına gitme kararlarını etkileyen ve devamında Kanada üniversitelerini tercih etme kararlarının oluşumunda, Kanada toplumu ve üniversitelerinin hakkında popüler söylemlerin etkin olduğunu belirtmiştir. Bu karara varmak doğrultusunda kişisel olarak da yabancı dil gelişmesi ve bu niteliği kazanan öğrencilerin mezuniyet sonrası dönemde iş dünyasında kariyer yapmalarında etkili olduğu nedeniyle Kanada'da eğitim almaya istekli olmaları sonucu elde edilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlarda Türkiye'de kullanılan eğitim dilinin anadil olan Türkçe olması ve bunun da dünyada yaygın kullanılan dillerden olmaması nedeni ile böyle bir sonuca ulaşılmamıştır. Türkiye'ye öğrencileri çeken yönler daha çok istihdam piyasasında yer bulabilme şansı, coğrafi yakınlık, kültürel yakınlık gibi değişkenlerdir.

Eder ve diğerleri (2010)' göre ABD üniversitelerinde eğitim gören öğrencileri iten faktörler arasında; kendi ülkelerinde yetersizliğin algısı, kişisel gelişimi hedefleyen, dil yeteneği ve kariyere istekli olmasıdır. Çeken faktörler ise ABD'deki üniversitelerin bilim ve teknolojik açıdan üst düzeyde olması, eğitim sisteminin kalitesi, küresel çapta ABD'nin coğrafi ve jeopolitik açıdan önemli konumu ve ülkenin modern kültürü olmuştur. Bizim araştırmamızda ise iten faktör İran'daki kültürel, sosyal ve iş yaşamı olduğu görülmüştür. Bu ekseninde Türkiye'nin sunduğu iş imkanları, kültürel ve sosyal

ortam ise çeken faktörleri oluşturmaktadır. Bu açıdan araştırma sonuçları Maringe ve Carter (2007)'nin öğrencileri iten faktörlerin, kendi ülkelerindeki yaşanan krizler ve devam eden ekonomik sorunlar ile beraber siyasi istikrarsızlık ve güvenlik sorunu olması ile benzerdir. Bu öğrencileri İngiltere üniversitelerini tercih etme konusunda çeken faktörler ise İngiltere'deki yabancı öğrencilere eğitim programlarına devam ederken yarı-zamanlı çalışma imkânları sağlanması ve uluslararası öğrencilere mezuniyet sonrası tanımlanan çeşitli iş fırsatları ve ikamet olanakların bulunması olmuştur. Gbollie ve Gong (2020),

Çin üniversitelerinde eğitim alan Afrikalı ve Asyalı öğrencilerin düşünceleri ve tercih sebepleri üzerine çalışmalarda, kaliteli eğitim imkânlarının sunulması ile beraber, Çin devleti ve üniversiteleri tarafından yabancı öğrencilere sağlanan burs imkanları, öğrencilere vize ve ikamet kolaylığı sağlanması vs. bu üniversitelerin en önemli çekme faktörleri olduğu sonucuna varmıştır. Bizim araştırma sonuçlarımızdaki Türkiye'deki iş imkanı ve bu nedenle de mezuniyet sonrasında Türkiye'de kalma isteği konusundaki sonuçlar Maringe ve Carter (2007) ve Gbollie ve Gong (2020)' un araştırma sonuçları ile benzerlik taşımaktadır.

Türkiye'nin son yıllarda eğitim politikalarında başladığı düzenlemeler kapsamında uluslararası öğrenci ve beyin göçü akımından yeterli ölçüde pay alma çabası, burs ve çeşitli maddi destekler sağlayarak yabancı öğrenci çekme konusunda gayret ettiği görülmektedir. (Levent ve Karaevli: 2013). Bu açıdan bizim araştırma sonuçlarımız da İranlı öğrenciler için Türkiye'de eğitim almanın çekici faktörlerinin fazla olmasının etkili olduğunu göstermiştir. Genel olarak değerlendirdiğinde, Türkiye'de lisansüstü öğrenim gören İranlı öğrencilerin, sayısı yıllar içinde artmaktadır. Ancak bu artış, diğer yabancı uyruklu öğrenci oranlarına göre düşük düzeydedir. Bu görece düşüşü, İranlı öğrencilerin Türkiye'ye gelmesinde düşüş olarak görmemek gerekir. İran'dan gelen öğrenciler cinsiyet bakımından, kadın erkek eşitliğini yakalaması, diğer deyişle, kadınların Türkiye'ye öğrenci olarak gelme oranlarının yükselmesi, muhafazakâr bir toplum olma özelliği olan İran için, Türkiye'de lisansüstü eğitime ilişkin olumlu bir bakışın yansıması olarak değerlendirilebilir görünmektedir.

Geri dönme kararı, ekonomik ve diğer maliyet ve faydaların hesaplanmasına dayalı olarak bireysel düzeyde verilmektedir. Geri dönen uluslararası öğrencilerle ilgili tartışmalarda,

girişimcilere ve akademisyenlere özen gösterilmektedir. Bunun sebebi ise Ar-Ge ilgili nitelikli kişilerin yeniliğe istekli oldukları ve projelerde öncülük yapmaları bunu bir ticari fikir ve ürünlere dönüştürme kabiletine sahip olmaları ve rolleridir. (Nunn, 2005) Bu doğrultuda çalışmanın temel amaçlarından olan İranlı öğrencilerin Türkiye’de öğrenimleri sonrasında ne yapacaklarıdır.

Bu kapsamda elde edilen İran’a dönmeyi düşünen, Türkiye’de kalmak isteyen ve bir ülkeye gitmeyi düşünenlerin oranı görece olarak birbirine yakındır. İranlı öğrencilerde mezuniyet sonrası ilk tercih, Türkiye’de kalmaya devam etmek ve iş gücü piyasasına katılmaktır. Türkiye açısından, bu bulgu, kalifiye iş gücünün Türkiye’de kalacak olması olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir görünmektedir. Türkiye’de kalmak istemelerinin nedenlerine bakıldığında ise öne çıkan cevap iş imkanlarıdır.

Karar türü ile cinsiyet faktörü arasında ilişki durumuna bakıldığında, İranlı öğrencilerin mezuniyet sonrası kararları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Radmard¹ 2011-2012 yılında, Ankara’daki üniversitelerde yükseköğretim gören uluslararası öğrenciler arasından oluşturduğu 545 örneklem grubu üzerinde araştırmasına göre; katılımcıların yarısına yakını, mezun olduktan sonra ülkelerine dönmek istediklerini belirtirken, öğrencilerin %22.4’ü mezun olduktan sonra ne yapacaklarından emin olmadıklarını belirtmişlerdir.

Gu ve Schweisfurth (2015) geri dönen Çinli öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, onların kendi ülkelerinde işgücü piyasasındaki bir takım avantajlardan yararlandığını tespit edilmiştir. Yurt dışı mezunların kozmopolit yeterlilikler, geniş bir dünya görüşü, profesyonellik ve iletişimsel açıdan içgüven ve kültürlerarası empati gibi özelliklere sahip olduklarından dolayı, yerli işverenler tarafından istihdam konusunda öncelik tanınmasıdır. Gu ve Schweisfurth’un tespitleri, mezuniyet sonrası İran’a dönen mezunlar için de geçerli ve bir motivasyon kaynağı olduğu düşünülmektedir.

Ancak olumlu bulguların aksine, bazı çalışmalar uluslararası eğitim kapsamında mezuniyet sonrası geri dönenlerin istihdam ve kariyer yapma konusunda beklentilerinin karşılanması ve bu konuda zorluklar yaşadığını ortaya koymuştur (Hao ve Welch, 2012).

¹ - <https://www.yugev.org/tr/turk-uni-versitelerindeki-uluslararasi-ogrencilerin-yuksekogretim-taleplerini-etkileyen-etkenlerin-inceleme-si>, Erişim Tarihi:15,02,2024.

Yurt dışında eğitim gören Çinli öğrencilerin kariyer konusu üzerine yapılan bir araştırmada, katılımcıların üçte birinden fazlasının becerilerine ve isteklerine uygun bir iş bulma konusunda sorun yaşadığı tespit edilmiştir (Hu, 2008).

Bu doğrultuda mezuniyet sonrası ikamete devam etme konusu ele alınmıştır ve birtakım veriler elde edilmiş ve ilgili analizler yapılmıştır. Türkiye’de kalmayı düşünen ve cevaplarda kararını bu yönde bildiren katılımcıların oranı örneklem grubunun üçte biridir. Sonuçlara bakıldığında mezuniyet sonrası erkeklerin kadınlara göre Türkiye’de kalma isteklerinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

Göç olgusu bağlamında, Tuncer (2016)’in tespitine göre Türkiye’ye gerçekleşen göç olgusunun büyük bölümünün kalıcı olduğu görülmektedir. Araştırmamızın sonuçlarına göre ise, İranlı öğrencilerin üçte biri mezuniyet sonrası Türkiye’de kalmayı düşünmektedir. Gomes, (2015) ve Wen (2016) araştırmalarında, OECD (2008) istatistiklerine dayanarak, göçmenlerin yüzde 20 ile 50’sinin ilk göçten sonraki beş yıl içinde ya ülkelerine dönmek ya da üçüncü bir ülkeye göç etmek için tekrar harekete geçtiğini tespit etmişlerdir. Bu oranlar, araştırmamızdaki bulgularla çok benzerdir. Yine Hu (2008)’nin araştırmaları sonucunda tespit edilen kaygılar (%35) ile araştırmamızda, Türkiye’de kalanlar (%30,8) ve mezuniyet sonrası başka ülkeye gidenler (%21) oranı çok yakın olarak tespit edilmiştir.

İran İstatistik Merkezi 2021 yılı açıklamalarına göre, İşsizlerin yüzde 40’ı (n=924,394) üniversite mezunlarından oluşmuştur¹. Kadınlarda bu oran erkeklere göre daha yüksektir (%9,4 ve %22,4). Bu İranlı öğrenciler arasında kadın öğrencilerin Türkiye’de kalmayı düşünenlerin oranının erkeklerden yüksek olması ile birlikte düşünüldüğünde, kadınların daha yüksek oranda Türkiye’de kalmak istemelerinin nedeni anlaşılmaktadır. Bu aynı zamanda kadınların İrandaki statüsü ile de ilgilidir. Sosyal ve kültürel yaşam içindeki kadının Türkiye’deki kadınlarla aynı haklara sahip olmaması da kadınların Türkiye’de kalmayı isteme oranının erkeklerden yüksek olmasının nedenleri arasındadır.

Katılımcıların kayıtlı olduğu üniversite’de öğrenci olmaktan duyduğu memnuniyet ile başka ülkeye gitmeyi düşünme arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Benzer bir çalışmanın sonucuna bakıldığında, Çalışmada tespit edilen çeşitli sorunlar, Türkiye

¹ - <https://www.aa.com.tr/> Erişim Tarihi: 10,02,2024

genelinde uluslararası öğrenci hareketliliği alanında daha önceden yapılmış araştırmaların literatüründe karşılaşılan sorunlarla da örtüştüğü söylenebilir. Ekonomik ve kültürel zorluklar, uyum ve iletişim sorunu, eğitim kalitesi ve memnuniyet düzeyi vs. gibi bir takım faktörler etkisinden dolayı yaşanan sorunlar Türkiye’de öğrenci hareketliliğini zorlaştıran faktörler arasında yer almaktadır. Bu sorunların aynı şekilde sürekliliği tüm üniversitelerin uluslararası öğrenci hareketliliğini olumsuz yönde etkileme potansiyelini de barındırmaktadır.

Uluslararası öğrenci hareketliliği olgusunun bir geniş piyasa olduğunun tartışılmaz olduğunu hatırlayarak, Türkiye’nin bu pazardaki payını koruması ve artırması, ayrıca ön görülen hedeflere hızlıca ulaşmak doğrultusunda, mevcut politikalar ve stratejilerini tekrar gözden geçirmesi ve yeni hedeflerin belirlenmesi gerekmektedir. Ancak günümüzdeki ülke bazında uygulanan göç politikalarına bakıldığında hala uluslararası öğrencilerin özellikle vize uygulaması ve bunun geçerlik süresi konusunda son derece katı olduğu adeta ülkeye gelen vasıfsız yabancı göçmenlerle benzer olduğu söylenebilir. Eğer nitelikli iş gücüne sahip olan öğrencileri Türkiye’ye çekme ve mezuniyet sonrası ülkede tutabilmeye yönelik bir hedef tasarlanmış ise, üniversitelerin geniş ve esnek bir bakışla bu konuya yaklaşmaları ve mevcut politikaların buna göre düzenlenmesi önem taşımaktadır.

Bu doğrultuda devletin uluslararası eğitim konusunda sahip olduğu güçlü özellikleri ön plana çıkararak, iş dünyası ihtiyaçlarını dikkate alması, oluşturacağı esnek ve hoşgörülü politikalar sayesinde, Türkiye’nin teknolojik konumunun yükselmesi ile birlikte, uluslararası eğitimde önemli bir yere sahip olma hedefini gerçekleştirmesi olasıdır.

KAYNAKÇA

- Açıklın, A., Demirel, Ö., Önsoy, R., (1996), Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Sorunları. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Açık, Fatma., (2008), Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, “Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.
- Adams, Dale.W., (1969), Rural Migration and Agricultural Development in Colombia, *Economic Development and Cultural Change* 17:4, 527-539.
- Altbach, P.G., (1998), The University as Center and Periphery. Philip G. Altbach (Ed.). *Comparative Higher Education: Knowledge, the University and Development* (s. 49-65). Hong Kong: Comparative Education Research Center, The University of Hong Kong.
- Altbach, P.G., (2004), Globalisation and the University: Myths and Realities in an Unequal World. *Tertiary Education and Management* 10, 3-25.
- Altbach, P.G., Knight, J., (2007), The Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities. *Journal of Studies in International Education*, 11 (3-4), 290-305.
- Almeida, J., (2020), *Understanding Student Mobility in Europe: An Interdisciplinary Approach* (1st ed.). Routledge. doi:10.4324/9781315098265
- Al -Youssef, J., (2013), An International Approach to Teaching and Learning from a UK University Management Perspective: Implications for International Students’ Experience on Campus. *International Students Negotiating Higher Learning: Critical Perspectives*. Editors: Sovic, S. ve Blythman, M., New York: Routledge.
- Anderman, E.M., (2002), School effects on psychological outcomes during adolescence. *Journal of educational psychology*, 94(4), 795-809.
- Andrade, Maureen Snow., (2006), International Students in English-Speaking Universities Adjustment Factors. *Journal of Research in International Education*, V5 N2 P131-154.
- Andrade, M.S., (2007), International Student Persistence: Integration or Cultural Integrity? *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 8(1), 57-81.

- Annaberdiyev, D., (2006), Türkiye'de Eğitim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Türk Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Yardım Arama Tutumları, Psikolojik İhtiyaçları ve Psikolojik Uyumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arastaman, G., (2006), Ankara İli Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Arambewela, R., Hall, J., (2009), An Empirical Model of International Student Satisfaction. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 21 (4), 555-569.
- Araujo, Abrahao., (2011), Adjustment Issues of International Students Enrolled in American Colleges and Universities: A Review of the Literature. *Higher Education Studies*. 1. 10.5539/Hes.V1n1p2.
- Arlı, E., (2013), Barınma Yerinin Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Gelişim ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkilerinin Odak Grup Görüşmesi ile İncelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 173-178.
- Alyılmaz, S., Biçer, N., Çoban, İ. (2015), Atatürk Üniversitesinde Öğrenim Gören Kırgız Öğrencilerin Türkçe ve Türkiye'ye Yönelik Görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 4(1), 328-338.
- Aydın Kartal, Y., Işık C., ve Yazıcı S., (2018), Bir Kamu Üniversitesinde Öğrenim Gören Uluslararası Öğrencilerin Sosyal ve Akademik Uyumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 49(1), 1-5.
- Babadağ, B., Çulha, I., ve Köşgeroğlu, N., (2014), "Bir Sağlık Yüksekokulu'nda Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sağlık Alanında Karşılaştığı Sorunların Belirlenmesi", *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt: 3(1), ss.622-631.
- Badke, William., (2002), International Students: Information Literacy or Academic Literacy. *Academic Exchange Quarterly*. 6.
- Banjong, Delphine, N., Olson, Myrna.R., (2016), Issues and Trends of International Students in the United States, *International Journal of Education* Vol. 4.
- Bayraktaroğlu, S., Mustafayeva, L., (2010), "Türk Yüksek Öğretim Sistemi ve Türk Dünyası İlişkileri: Sakarya Üniversitesi'nde Eğitim Gören Yabancı Uyruklu Öğrenciler Örneği", *Journal of Azerbaijani Studies*, ss. 223-239.

- Bayramdurdyeva, G., (2019), Uluslararası Öğrencilerin Başarılarını Etkileyen Faktörler, Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi.
- Beine, Michel., Docquier, Frédéric., Rapoport, Hillel., (2001), Brain Drain and Economic Growth: Theory and Evidence, Journal Of Development Economics, Vol. 64, Issue 1, 275-289
- Beine, Michel., Docquier, Frédéric., Rapoport, Hillel., (2008), Brain Drain and Human Capital Formation in Developing Countries: Winners and Losers, The Economic Journal, Vol.118, Issue 528, 1 April 2008, Pp. 631-652,
- Beine M., Docquier F., Oden-Defoort, C., (2011), A Panel Data Analysis Of The Brain Gain. World Development, 39 (4), 523-532.
- Bektaş, D.Y., (2008), Counselling International Students in Turkish Universities: Current Status and Recommendations. International Journal for the Advancement of Counseling, 30(4), 268-278.
- Bellici, N., (2015), Ortaokul Öğrencilerinde Okula Bağlanmanın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(1), 48-65.
- Berry, J.W., (1997), Immigration, Acculturation, and Adaptation. Applied Psychology, 46: 5-34.
- Bhaskaran, Suku., Sukumaran, Nishal., (2007), Contextual and Methodological Issues in COO Studies. Marketing Intelligence & Planning. 25.
- Biçer, N., Çoban, İ., Bakır, S., (2014), Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Karşılaştığı Sorunlar: Atatürk Üniversitesi Örneği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(29), 125-135.
- Bilgiç, S., (2009), İlköğretim Öğrencilerinde Okul Yaşam Kalitesi Algısının Arkadaşlara Bağlılık ve Empatik Sınıf Atmosferi Değişkenleriyle İlişkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Birsel, M., (2010), Esenlik. Güler İslamoğlu (Ed.), Kurumlarda iyilik de var içinde (s.91-110). İstanbul: Nobel Yayınları.
- Boyer, George. R., Hatton, Timothy., (1997), Migration and Labour Market Integration in Late Nineteenth-Century England and Wales, Economic History Review, Vol. 50, Issue 4, 697-734.
- Buchanan, A., Keohane, R.O., (2006), The Legitimacy of Global Governance

- Institutions. *Ethics & International Affairs*, 20 (4), 405-437.
- Becker, Rosa., Kolster, Renze., (2012), *International Student Recruitment: Policies and Developments in Selected Sayiries*.
- Bilkey, W.J., Nes, E., (1982), "Sayiry of Origin Effects on Product Evaluations", *Journal of International Business Studies*, Vol. 13 No. 1, Pp. 89-99.
- Bourke, A., (2000), 'A Model of the Determinants of International Trade in Higher Education', *The Service Industries Journal*, 20(1), Pp. 110–138.
- Böhm, A., Follari, M., Hewett, A., Jones, S., Kemp, N., Meares, D., Pearce, D. ve Van Cauter, K., (2004), *United Kingdom Vision 2020 – Forecasting International student Mobility a UK Perspective*. British Council İnternet Sitesi: <https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/vision-2020.pdf>, Erişim: 15.02.2019.
- Bulut, Y. ve Eraldemir, Z. (2015). Göç olgusunun farklı boyutlarıyla Hatay ili İskenderun ve Dörtyol ilçeleri ölçeğinde incelenmesi. Y. Bulut (Ed.), *Uluslararası göç ve mülteci sorununun çözümünde kamu yönetiminin rolü*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Büyükaşahin-çevik G. & Çelikkaleli, Ö., (2010), *Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı Ve İnternet Bağlılığının Cinsiyet Ebeveyn Tutumu ve Anne Baba Eğitim Düzeylerine göre İncelenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(3), 225-240.
- Can, N., (1996), *Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sorunları ve Örgütsel Yapı*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(7).
- Castles, S., (2003), 'Towards a Sociology of Forced Migration and Social Transformation', *Sociology*, 37(1): 13-34.
- Cemalcılar, Z., (2010), *Schools as Socialisation Contexts: Understanding the Impact of School Climate Factors on Student’s Sense Of School Belonging*. *Applied Psychology: An International Review*, 59 (2), 243–272.
- Chen, C.H., ve Craig Z., (2006), *Understanding Taiwanese students' decision-making factors regarding Australian international higher education*. *International Journal of Educational Management* 20(2): 91-100
- Chen, L.H., (2007), *East-Asian Students’ Choice of Canadian Graduate Schools*. *International Journal Of Educational Advancement*, 7, 271-306.

- Coleman, J.S., (1988), Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Coşkunserçe, O., Erişti, S.D.B. (2017), Uluslararası Öğrencilerin Kültürel Uyum Sürecine Yönelik Tasarım Tabanlı Araştırma Yaklaşımına Dayalı Çevrimiçi Oryantasyon Uygulamasının Geliştirilmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(1), 83-104.
- Coles, R., Swami, V., (2012), The Socio-Cultural Adjustment Trajectory of International University Students and the Role of University Structures: a Qualitative Investigation. *Journal of Research in International Education*, 11(1), 87-100.
- Çağlar, Ali. (1999), Türk Üniversitelerinde Öğrenim Gören Türk Cumhuriyetleri ve Akraba Toplulukları Öğrencilerinin Sorunları, *Todaie Amme İdaresi Dergisi*, 32 (4), 133-169.
- Çalık, T. ve Sezgin F. (2005), “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, *Gazi Üniversitesi Tesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, Mart 2005 Cilt:13 No:1, Ss.55-66.
- Çetinsaya, G., (2014), Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası. *Doktora Eğitimi Çalıştay*. İstanbul Üniversitesi, 20-21 Mayıs, İstanbul.
- Çöllü, E.Fazil., Öztürk, Y.E., (2009), Türk Cumhuriyetleri, Türk ve Akraba Topluluklarından Türkiye’ye Yüksek Öğrenim Görmek Amacıyla Gelen Öğrencilerin Uyum ve İletişim Sorunları (Konya Selçuk Üniversitesi Örneği). *Journal Of Azerbaijani Studies*, 223-239.
- Danzer, A.M., Ulku, H., (2011), ‘Integration, Social Networks and Economic Success of Immigrants: A Case Study of the Turkish Community in Berlin’. *Kyklos* 64: 342-365.
- Davis, R.W. (Ed.). (1995), *The Origins of Modern Freedom in the West*. Stanford University Press.
- Deardorff, D.K., (2004), *The Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in The United States* (Unpublished doctoral dissertation). North Carolina State University, North Carolina.
- De Haas, H., (2010), Migration and Development: a Theoretical Perspective. *The International Migration Review*, 44(1), 227–264.

- Deressa, B., Beavers, I., (1988), Needs Assessment of International Students in a College of Home Economics. *Educational Research Quarterly*, 12(2), 51-56.
- Dewey, Patricia., Duff, Stephen., (2009), "Reason Before Passion: Faculty Views on Internationalization in Higher Education." *Higher Education* 57, No. 10 (October): 491-504.
- De Wit, H. (2011). *Internationalization of Higher Education: Nine Misconceptions*. Massachusetts: Center for International Higher Education Publishing.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R. J., Griffin, S., (1985), The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Diener, E., (2000), Subjective Well-Being: The Science of Happiness and a Proposal for Anational Index. *American Psychologist*, 55 (1), 34-43.
- Dreher, A., Poutvaara, P., (2010), Foreign Students and Migration to the United States. *World Development*, 39, 1294-1307.
- Dündar, Z., Demirli, C., (2018), Medeni durumları farklı olan çalışanların psikolojik iyi olma düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Educational Reflections*, 2(2). 1-10.
- Eder, J., Smith, W.W., ve Pitts, R.E., (2010), Exploring Factors İnfluencing Student Study Abroad Destination Choice. *Journal of Teaching in Travel ve Tourism*, 10(3), 232–250
- Elkatmış, M. ve Yiğit, M., (2022), Ortaöğretim Öğrencilerinin Topluluk Karşısında Konuşmaya İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *E- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 313-328.
- Erdoğan, M.M., (2015), Avrupa’da Türkiye Kökenli Göçmenler ve ‘Euro-Turks-Barometre’ Araştırmaları. *Göç Araştırmaları Dergisi* (1), 108-148.
- Ergönül, H., (2014), Identity Construction and Negotiation of Asylum Seekers / Conditional Refugees in Turkey (Van): Iranian Baha'is. / Türkiye'deki (Van) Sığınmacıların / Şartlı Mültecilerin Kimlik İnşası ve Müzakeresi: İranlı Baha'iler. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antropoloji Ana Bilim Dalı.
- Ersoy, A.F., Arpacı, F., (2003), Üniversite Öğrencilerinin Konut Koşullarının ve Konutta Yaşamayı Tercih Etme Nedenlerinin İncelenmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 158, Bahar 2003, ([Http://Yayim.Meb.Gov.Tr/Dergiler/158/Ersoy.Htm](http://Yayim.Meb.Gov.Tr/Dergiler/158/Ersoy.Htm)).
- Ertürk, Y.E., Beşirli, H., Tuncay, D., (2004), *Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Türk Dünyasına Bakışları*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Evans, C., Stevenson, K., (2011), The Experience of International Nursing Students Studying For A Ph.D in the U.K: A Qualitative Study. *Bmc Nurs* 10, 11.
- Feast, V., (2002), The Impact of IELTS Scores on Performance at University. *International Education Journal*; 3(4): 70-85.
- Filiz, Z., Çemrek, F., (2007), Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunlarının Uygunluk Analizi İle İncelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 207-224.
- Fraenkel, J.R., Wallen, N.E., Hyun, H.H., (2012), *How to Design and Evaluate Research in Education* (8th. Edition), Usa: Mcgraw - Hill.
- Frame, J.D., (1983), *International Business and Global Technology*. Lexington, Massachusetts: Lexington Books.
- Gaffariye, D., (1992), Türkiye'deki İranlı öğrencilerin sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasi durumları, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Galloway, Fred., Jenkins, John., (2005), The Adjustment Problems Faced by International Students in The United States: A Comparison of International Students and Administrative Perceptions at Two Private, Religiously Affiliated Universities. *Naspa Journal*. 42.
- Gargano, Terra., (2015), "Grounded Identities, Transient Lives: The Emergence of International Student Voices in an Era of Cosmopolitan Learning." *Journal of International Students* 2, 144-56.
- Garner, L.H., (2002), *Education for the Twenty-First Century: Leadership For Globalization*.
- Li, A., & Gasser, M.B., (2005), Predicting Asian International Students' Sociocultural Adjustment: A Test of Two Mediation Models. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(5), 561-576.
- Gebhard, Jerry., (2012), International Students' Adjustment Problems and Behaviors. *Journal of International Students*. 2. 184-193.
- Gbollie, C., ve Gong, S., (2020), Emerging Destination Mobility: Exploring African and Asian International Students' Push-Pull Factors and Motivations to Study in China. *International Journal of Educational Management*, 34(1), 18–34.
- Gökşen, F., Cemalcılar, Z., Gürlesel, C.F., (2006), Türkiye'de İlköğretim Okullarında Okulu Terk ve İzlenmesi ile Önlenmesine Yönelik Politikalar. İstanbul: ERG.

- Gomes, C., (2015), Where To Next After Graduation? International Students In Australia and Their Aspirations for Transnational Mobility, *Crossings: Journal of Migration and Culture*, 6 (1) (pp.41–57).
- Gömleksiz, M. N., Öner, Ü., Bozpolat, E., (2011), Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Derslerini Yürütmelerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 10 (3), 872-893.
- Grayson, Andrea., (2008), "Reaching College Students Where They Live:" Graduate College Dissertations and Theses. 93.
<https://scholarworks.uvm.edu/graddis/93>
- Gregg. P. & Machin, S. (1999). The Relationship between Childhood Experiences, Subsequent Educational Attainment and Adult Labour Market Performance. Centre for Economic Performance, London School of Economics.
- Grimshaw, Trevor., (2011), Concluding Editorial: ‘The Needs of International Students Rethought-Implications for the Policy and Practice of Higher Education’, *Teachers and Teaching*, 17:6, 703-712.
- Gu, Q., & Schweisfurth, M., (2015), Transnational Connections, Competences and Identities: Experiences of Chinese International Students after their Return ‘Home’, *British Educational Research Journal*, 41(6) (pp.947–970).
- Güçlü, N., (1996), Yabancı Öğrencilerin Uyum Problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 101-110.
- Haghdooost A. A. (2005), Durations of Studies of Iranian Ph. D Students Graduated From Uk and Ireland Universities Between 1995 and 2001. *Strides in Development of Medical Education*;1(2): 1-9.
- Haghdooost, Aa., Pourkhandani, A., Afzalan, F., (2006), Evaluation of Effective Factors on Educational Length in Iranian Overseas Students in Britain. *Research and Programming in Higher Education* 2006; 42: 107-24. [Persian]
- Hamm, J.V., Faircloth, B.S., (2011), ‘The Dynamic Reality of Adolescent Peer Networks and Sense of Belonging’. *Merrill-Palmer Quarterly*, 57(1), 48-72.
- Hao, J., & Welch, A., (2012), A Tale of Sea Turtles: Job-Seeking Experiences of Hai Gui (High-Skilled Returnees) in China. *Higher Education Policy*, 25(2), 243-260.
- Harari, M., (1992),. The Internationalization of the Curriculum. in C.B. Klasek (Ed.), *Bridges to the Future: Strategies for Internationalizing Higher Education* (Pp. 52-

- 79). Carbondale, IL: Association of International Education Administrators.
- Hatakenaka, S., (2007), Japon Yükseköğretim Politikası. Uluslararası Yükseköğretim Konferansı iç. (S. 136-143), Yükseköğretim Kurulu: Ankara.
- Hayes, R.L., Lin, H. R., (1994), Coming to America: Developing Social Support Systems For International Students. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 22: 7-16.
- Hendrickson, B., Rosen, D., Aune, R.K., (2011), An Analysis of Friendship Networks, Social Connectedness, Homesickness, and Satisfaction Levels of International Students. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(3), 281-295.
- Hellsten, M., Prescott, A., (2004), Learning at University: The International Student Experience. *International Education Journal*; Vol: 5(3): 344-51.
- Hofman, A., Den Berg, Mv., (2000), Determinants of Study Progress: The Impact of Student, Curricular and Contextual Factors on Study Progress in University Education. *Higher Education in Europe*; Vol: 25(1): 93-110.
- Huang, Rong., (2008), Mapping Educational Tourists' Experience in the Uk: Understanding International Students.
- Hu, X., (2008), Analysis on Educated Unemployment matters in China, *Journal of Yangzhou University, Humanities and Social Sciences*, 12(3) (pp.40–45).
- Hung, H.L., Hyun, E., (2010), East Asian International Graduate Students' Epistemological Experiences in an American University. *International Journal of Intercultural Relations*, 34, 340-353.
- Hunter, Shireen.T., (2010), Iran's Foreign Policy in the Post-Soviet Era: Resisting the New International Order.
- Huntley, H.S., (1993), Adult International Students: Problems of Adjustment. Eric Document Reproduction Service No. Ed 355 - 886.
- Huxur, G., Mansfield, E., Nnazor, R., Schuetze, H., Segawa, M. (1996), Learning Needs and Adaptation Problems of Foreign Graduate Students. CSSHE Professional File. Faculty of Education University of British Columbia. U.S. Department of Education Office of Educational Research And Improvement educational Resources Information Center (ERIC)
- İmamoğlu, H.V., Çalışkan, E., (2017), Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Devlet Okullarında İlkokul Eğitimine Dair Öğretmen Görüşleri: Sinop İli Örneği. *Karabük*

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(2), 529-546.
- Istaiteyeh, Rasha., (2011), Combination of Pushing and Pulling Factors. (p. 22).
- Jackson, Michelle., Ray, Sukanya., Bybell, Danica., (2013), International Students in The U.S.: Social and Psychological Adjustment. *Journal of International Students*. 3. 17-28.
- Javalgi, R.G.(R)., Cutler, B.D., Winans, W.A. (2001), "At Your Service! Does Country of Origin Research Apply to Services?", *Journal of Services Marketing*, Vol. 15 No. 7, Pp. 565-582.
- Jenkins, J.R., Galloway, F., (2009). The Adjustment Problems Faced by International and Overseas Chinese Students Studying in Taiwan Universities: A Comparison of Student and Faculty / Staff Perceptions". *Asia Pacific Education Review*, 10, 159-168.
- Jiao, Q.G., Onwuegbuzie, A.J., (2001), Sources of Library Anxiety among International Students: Study of Undergraduates at an Urban University in the Northeast. *Urban Library Journal*, 11(1), 16-26.
- Jochems, W., Snippe, J., Smid, H., Verweij, A., (1996), The Academic Progress of Foreign Students: Study Achievement and Study Behaviour. *Higher Education*; 31(3): 325-40.
- Kara, H.Z., Aykul, M., Pulat, A.B., (2019), Neden ve Sonuçları İtibariyle Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunu, *Pesa International Journal of Social Studies*, Vol: 5, Issue:2
- Karaoğlu, F., (2007), Yabancı Uyruklu Öğrencilerde Uyuma Davranışı: Tömer Örneği. (Yayımlanmamış Y.Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kardeş, S., Banko, Ç., Akman, B., (2017), Sosyal Medyada Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algı: Bir Sözlük Değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 4(2), 185-200.
- Kıroğlu, K., Kesten, A. Ve Elma, C., (2010), Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Lisans Öğrencilerinin Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Sorunları.
- Kehm, B.M., (2005), The Contribution of International Student Mobility to Human Development and Global Understanding. *Online Submission*, 2(1),18-24.
- Kılıçlar, S., Sarı, Y. ve Seçilmiş, C. (2012). Türk dünyasından gelen öğrencilerin yaşadıkları sorunların akademik başarılarına etkisi: turizm öğrencileri örneği. *Bilig*, 67, 157-172.

- Kondakcı, Y., Van Den Broeck, H., Yıldırım, A., (2008), Challenges of Internationalization from Foreign and Local Students' Perspectives: the Case of Management School. *Asia Pacific Education Review*, 9(4), 448–463.
- Korolev, S., (2001), Chemical Information Literacy: Integration of International Students Graduate Students in the Research. *Science and Technology Libraries*, 19(2),35-42.
- Kumar, S.R., (2015), “Neoliberalism and the New Race Politics of Migration Policy: Changing Profiles of the Desirable Migrant in New Zealand”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 41(7): 1172- 1191.
- Kuo, Y.H. (2011), Language Challenges Faced By International Graduate Students in the United States. *Journal of International Students*, 1(2), 38-42.
- Küçükcan, T., Gür, B.S., (2009), Türkiye’de Yükseköğretim: Karşılaştırmalı Bir Analiz, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Ankara. Seta.
- Kyvik, Svein., (2004), Structural Changes in Higher Education Systems in Western Europe. *Higher Education in Europe*. 29. 393-409.
- Lee, J.S., Koeske, G.F., Sales, E., (2004), Social Support Suffering of Acculturative Stress: A Study of Mental Health Symptoms among Korean International Students. School of Social Work. *International Journal of Intercultural Relations*, 28, 399-414.
- Lee, J. J., Rice, C., (2007), Welcome to America? International Student Perceptions of Discrimination. *Higher Education*, 53, 381- 409.
- Lee, K., ve Stewart, W.H., (2022), Destination, Experience, Social Network, and Institution: Exploring Four Academic Exchange Pull Factor Dimensions at a University in the Republic of Korea. *Journal of International Students*, 12(4).
- Leong, F.T.L., Kao, E.M.C., Lee, S.H., (2004), “The Relationship Between Family Dynamics and Career Interests Among Chinese Americans and European Americans” *Journal of Career Assessment*; 12(1): S. 65-84.
- Levent, F., Karaevli, Ö., (2013), Uluslararası öğrencilerin eğitime yönelik politikalar ve Türkiye için öneriler, *Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt-Sayı:38,ss: 97-117.
- Lewthwaite, M., (1996), A Study of International Students' Perspectives on Cross-Cultural Adaptation. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 19,167-185.

- Li, M., Bray, M., (2007), Cross-border flows of students for higher education: Push-Pull factors and motivations of mainland Chinese students in Hong Kong and Macau. *High Education* 53, 791-818.
- Lin, J.G., Yi, J.K., (1997), Asian International Student's Adjustment: Issues and Program Suggestions. *College Student Journal*, 31(4), 473–479.
- Lysgaard, S. (1955), "Adjustment in a Foreign Society: Norwegian Fulbright Grantees Visiting The United States". *International Social Science Bulletin*, 7, 45-51.
- Macbeth, A. (1994). Involving parents in : Pollard, A., Bourne, J. (Eds.). *Teaching and Learning in the Primary School*. Routledge, London and New York in Association with open University, (pp. 304- 313).
- Mahdevi, M.S., (1999), "Sencesh Paibendi Dini Daneshjoyan (Üniversite Öğrencilerinin Dini Bağımlılıklarının Ölçülmesi)", *Felsefe ve Kelam: Shenakht, Shomareh* 26, Payiz ve Zemestan 1378/1999, s. 66.).
- Mallinckrodt, Brent., Leong, Frederick., (1992), International Graduate Students, Stress, and Social Support. *Journal of College Student Development*. 33. 71-78.
- Manthei, Rj., Gilmore, A., (2005), The Effect of Paid Employment on University Students' Lives. *Education and Training*; 47(3): 202-1.
- Margolis, H., McCabe, P., (2003), Self-Efficacy: A Key to Improving the Motivation of Struggling Learners. *Preventing School Failure*. 47(4), 162-169.
- Maringe, F., ve Carter, S., (2007), International Students' Motivations for Studying in UK HE: Insights into the Choice and Decision Making of African Students. *International Journal of Educational Management*, 21(6), 459–475.
- Mazzarol, T., Soutar, G.N., (2002), 'Push-Pull' Factors Influencing International Student Destination Choice, *International Journal of Educational Management*, Vol.16(2), Pp.82-90.
- McNeal, R.B., (1999), Parental involvement associal capital: differential effectiveness in science achievement, truancy and drop out. *Social Forces* , 78(1), 117-144.
- McMahon, M.E., (1992), Higher Education in a World Market: An Historical Look at The Global Context of International Study. *Higher Education*, 24, 465-482.
- Mcneely, A.C., Nonnemaker, J., Blum, R.W., (2002), "Promoting School Connectedness: Evidence From The National Longitudinal Study of Adolescent Health". *Journal of School Health*, 72 (4), 138-146.

- Medvedeva, T.A., (2014), University Education: The Challenges of 21st Century. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 166, 422-426.
- Metin, Barış, (2019), Türkiye’de Burslu Olarak Okuyan İranlı Öğrenciler (1934-1950), *CTAD*, Yıl 15, Sayı 30 (Güz 2019), s. 417-452.
- Mittal, M., Wieling, E., (2006), Training Experiences of International Doctoral Students in Marriage and Family Therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 32, 369-383.
- Musaoğlu, N. B., (2016), Yerel ve Uzun Dönemli Uluslararası Öğrencilerin Uyum Süreci ve Uluslararasılaşma Üzerine Deneyimleri (Y.Lisans Tezi), Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Nasrin, F., (2001), International Female Graduate Students’ Perceptions of Their Adjustment Experiences and Coping Strategies at An Urban Research University, *Speeches/ Meeting Papers*. www.eric.com , E.T: 5 Mart 2018.
- Nichols, S.L., (2008), An Exploration of Students’ Belongingness Beliefs in One Middle School. *Journal of Educational Research*, 76, 145-169.
- Nunn, A., (2005), The ‘Brain Drain’: Academic and Skilled Migration to the UK and its Impact on Africa – Report to AUT and NATFHE. Leeds: Policy Research Institute, Leeds University.
- Onur, B., (1995), *Gelişim Psikolojisi*. (Yedinci Baskı). Ankara: İmge Yayınları.
- Özçetin, Seçkin., (2013), Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özer, B., Kurtaran, Y., (2009), “Gençler ve Barınma.” <https://tr.scribd.com/document/38680934/UniversiteOgrencilerinin-Barinma-Sorunlari-Arastirma-Raporu> - et: 10.02.2019.
- Özgür, Ergün., (2013), Yaşa Göre Değer Farklılıkları ve Siyasi Kuşak Aidiyeti, *Sosyoloji Dergisi*, 3.Dizi, 26.Sayı, 2013/1, 45-76.
- Özkan, G., Acar Güvendir, M., (2015), Uluslararası Öğrencilerin Yaşam Durumları: Kırklareli ve Trakya Üniversiteleri Örneği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 174-190.
- Özoğlu, M., Gür, B. S. ve Coşkun, İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler*. Ankara: SETA Yayınları.

- Özyürek, Rasim., (2009), Türk Devlet ve Topuluklarından Türkiye Üniversitelerine Gelen Türk Soylu Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenimlerinde Karşılaştıkları Sorunlar, *Turkish Studies, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/3.
- Paksoy, H.M., Paksoy, S., Özçalıcı, M., (2012), Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Sorunları: Gap Bölgesi Üniversiteleri Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 85-94.
- Paarlberg, R.L. (2004), Knowledge As Power. *International Security*, 29 (1), 122-151.
- Park, S.S., Son, J.B. (2011), Language Difficulties and Cultural Challenges of International Students in an Australian University Preparation Program. *Language, Culture and Social Connectedness*. Editors: Dashwood, A. ve Son, J. B., Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Penninx, R., (2005), ‘Integration of Migrants: Economic, Social, Cultural and Political Dimensions’, M. Macura, A. L. Macdonald ve W. Haug (Der.), *The New Demographic Regime. Population Challenges and Policy Responses*. New York/Geneva: United Nations, 137-152.
- Peng, Z., Lawley, M., Perry, C., (2000), “Modelling and Testing Effects of Sayiry, Corporate and Brand Images on Consumers’ Product Evaluation and Purchase Intention”, Paper Presented at the Anzmac 2000 Visionary Marketing For the 21st. Century: Facing The Challenge Conference.
- Perrucci, R., Hu, H., (1995), Satisfaction with Social and Educational Experiences Among International Graduate Students. *Res High Educ* 36, 491-508.
- Peterson, R.A., Jolibert, A.J., (1995), “A Meta Analysis of Sayiry of Origin Effects”, *Journal of International Business Studies*, Vol. 26 No. 4, pp. 883-900.
- Piper, N., (2009), ‘The Complex Interconnections of the Migration-Development Nexus: A Social Perspective’, *Population, Space and Place*, 15(2), Pp. 93-101.
- Polat, F., (2012), Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. (Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Poyrazlı, S., Grahame, K.M., (2007), Barriers to Adjustment: Needs of International Students Within a Semi-Urban Campus Community. *Journal of Instructional*

- Psychology, 34(1), 28-46.
- Radmard, S., Türk Üniversitelerindeki Uluslararası Öğrencilerin Yükseköğretim Taleplerini Etkileyen Etkenlerin İncelenmesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü. <https://www.yugev.org/tr/turk-universitelerindeki-uluslararasi-ogrencilerin-yuksekogretim-taleplerini-etkileyen-etkenlerin-incelemesi>
- Reisberg, Liz., (2015), Where did all the International Students Go?. International Higher Education. 10.6017/Ihe.2004.37.7444.
- Rickwood, Debra., Deane, Frank., Wilson, Coralie., Ciarrochi, Joseph., (2005), Young People's Help-Seeking For Mental Health Problems. Advances In Mental Health, 4, 218-251. Advances in Mental Health. 4. 1446-7984. 10.5172/Jamh.4.3.218.
- Rienties, B., Beusaert, S., Grohnert, T., (2012), Understanding Academic Performance of International Students: The Role Of Ethnicity, Academic and Social Integration. High Educ 63, 685-700.
- Roberston, M., Line, M., Jones, S. ve Thomas, S. (2010). International Students, Learning Environments and Perceptions: A Case Study Using the Delphi Technique. Higher Education and Development,19, 89 – 102.
- Ryan, J., (2011), 'Teaching and Learning for International Students: Towards a Transcultural Approach', Teachers and Teaching: Theory and Practice,17(6), pp. 631-648.
- Sarı, M. (2012a). Sense of school belonging among elementary school students. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41(1), 1-11.
- Sam, D.L., (1991), Acculturation of İmmigrant: A Psychological Survey Among Young İmmigrant in Norway. Bergen: Bergen University Press.
- Sarı, M. (2013). Lise Öğrencilerinde Okula Aidiyet Duygusu. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(1), 147-160.
- Sarıkaya, H.S., (2014), Belçika Flaman Bölgesi Eğitim Sisteminde Türk Kökenli Çocukların Yaşadığı Temel Eğitim Sorunların İncelenmesi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 8: 246-260.
- Savaşan, F., (2015), Renkli Kampüsler. Pesa Görüş Yazısı (Şubat).
- Sawir, E., Marginson, S., Forbes-Mewett, H., Nyland, C., Ramia, G., (2012), International Student Security and English Language Proficiency. Journal of

- Studies in International Education, 16(5), 434-454.
- Schartner, Alina., Wright, Clare., (2013), 'I Can't ... I Won't?' International Students at The Threshold of Social Interaction. *Journal of Research in International Education*. 12. 113-128.
- Schiller, K.S., Khmelko, V.T., & Wang, X.Q., (2002), Economic Development and the Effects of Family Characteristics on Mathematics Achievement. *Journal of Marriage and Family*, 64, 730-742.
- Shah, Iqtidar., Fakhr, Zainab., Ahmad, Muhammad Shakil., Zaman, Khalid., (2010), Measuring Push, Pull and Personal Factors Affecting Turnover Intention: A Case Of University Teachers in Pakistan. *Review Of Economic and Business Studies*. 3. 167-192.
- She, Qianru., Wotherspoon, Terry., (2013), International Student Mobility and Highly Skilled Migration: A Comparative Study of Canada, The United States, and The United Kingdom. *Springerplus*, 2(1), 5-14.
- Solé, C., (2004), Immigration Policies in Southern Europe. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30, 1209-1221.
- Soran, H., Akkoyunlu, B., ve Kavak, Y., (2006), Yaşam Boyu Öğrenme Becerileri ve Eğitimcilerin Eğitim Programı. Hacettepe Üniversitesi Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 201-210.
- Srikatanyoo, N., Gnoth, J., (2002), "Sayiry Image and International Tertiary Education", *Journal of Brand Management*, Vol. 10 No. 2, 139 46.
- Schwartz, S.H., Bilsky, W., (1987), Towards a Psychological Structure of Human Values, *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, s. 550-562.
- Schweisfurth, M., Gu, Q., (2009), Exploring The Experiences of International Students in Uk Higher Education: Possibilities and Limits of Interculturality in University Life. *Special Issue of Intercultural Education* 20, No. 2.
- Shahid, Hassan., Shafique, Owais., Bodla, Omair Hassan., (2012), What Factors Affect A Student's Choice of A University For Higher Education. *Research on Humanities and Social Sciences*. 2. 64-67.
- Spaulding, S., Flack, M.J., (1976), *The World's Students in The United States*. New York: Praeger Publisher Inc.
- Stewart, E., Mulvey, G., (2014), *Seeking Safety Beyond Refuge: The Impact of*

- Immigration and Citizenship Policy Upon Refugees in The UK. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40 (7), 1023-1039.
- Sui-Chu, E.H., & Willms, J.D., (1996), Effects of Parental Involvement on Eight Grade Achievement. *Sociology of Education*, 69 (2), 126-141.
- Sullivan, F.R., (2008), Robotics and Science Literacy: Thinking Skills, Science Process Skills and Systems Understanding. *Journal of Research in Science Teaching: The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 45(3), 373-394. <https://people.umass.edu/florence/jrst.pdf> Sayfasından Erişilmiştir.
- Sungur, M.A., Şahin, M., Can, G., Şahin, M. F., Duman, K., Pektaş, B., Doğan, S., Alkan, A. Ö., ve Onuk, H., (2016), Düzce Üniversitesinde Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yaşam Doyumları ve Sosyal Uyumlarını Etkileyen Faktörler. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 101-109.
- Suter B., Jandl, M., (2006), Comparative Study on Policies Towards Foreign Graduates: Study on Admission and Retention Policies Towards Foreign Students in Industrialized Sayiries. *International Center for Migration Policy Development (Icimpd)*, Vienna.
- Süzer, M., (1997), Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Ve Ekonomik Özelliklerine Göre Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Biçimleri (Pamukkale Üniversitesi Örneği). *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y.R., Fırat, N.Ş., (2011), Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçları, Eğitsel Hedefleri Üniversite Öğreniminden Beklentileri ve Memnuniyet Durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(3), 429-452.
- Şanlı, E., Poyraz, Y., (2018), Uluslararası Öğrencilerin Yalnızlık Düzeyleri. *Disiplinler arası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 49-58.
- Şimşek, B., ve Bakır, S., (2016), Uluslararası Öğrenci Hareketliliği ve Atatürk Üniversitesinin Uluslararasılaşma Süreci. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [Taed]* 55, Erzurum S:509-542.
- Takahashi, Y., (1989), Suicidal Asian Patients: Recommendations For Treatment. *Suicide and Life. Threatening Behavior*, 19, 305- 313.
- Tananuraksakul, Noparat., Hall, David., (2011), International Students' Emotional Security and Dignity in an Australian Context: an Aspect of Psychological Well-

- Being. *Journal of Research in International Education*. 10. 189-200.
- Taylor, J. (2010). *The Management of Internationalization in Higer Education. Globalization and Internationalization in Higer Education: Theoretical, Strategic and Management Perspectives*. Editors: Maringe, F. ve Foskett, N., New York: Continuum International Publishing.
- Teichler, Ulrich., (2004), “The Changing Debate on Internationalism of Higher Education”, *Higher Education*, 48: 5-26.
- Tok, M., Yığın, M., (2013), *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenlerine İlişkin Bir Durum Çalışması*. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*. 8, 132-147.
- Toulmin, Stephen., (1999), *The Ambiguities of Globalization*, Vol. 31, Issues 9-10, Pp. 905-912.
- Topsakal, Cem., (2003), *Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sisteminin Uyumu*. (Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul.
- Traş, Z., Güngör, H.C. (2011), *Avrupa Ülkelerinden Gelen Türk Asıllı Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Sosyal Bağlılıkları Üzerine Nitel Bir Araştırma*. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25, 263-271.
- Trilokekar, Roopa., Kizilbash, Zainab. (2013), *IMAGINE: Canada as a Leader in International Education. How Can Canada Benefit from the Australian Experience?*.
- Tuncer, M. (2016). *Göçmenlere yönelik eğitim ve eğitim programları*. *Eğitime Bakış Dergisi*, 12(36), 9-13.
- Yang, Ruby P. J., Kimberly A. Noels, Kristie D. Saumure (2006), “Multiple Routes to Cross-Cultural Adaptation for International Students: Mapping the Paths between Self-Construals, English Language Confidence and Adjustment.” [In:] *International Journal of Intercultural Relations*. Volume 30/4. Amsterdam
- Yardımcıoğlu, F., Beşel, F., Savaşan, F., (2017), “Uluslararası Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Problemleri ve Çözüm Önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği)”. *Akademik İncelemeler Dergisi* 12/1 (Nisan), 203-254.
- Yıldırım. K., Çağlayan, S., (2020), *Üniversite Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık Algıları*, *SDU Faculty of Arts and Sciences Journal of Social Sciences*, No: 50, Pp. 77-103.

- Yoshio K., (2001), "Customer Satisfaction: How Can I Measure it?", *Toplam Quality Management*, Vol. 12, No: 7-8, 867- 872.
- Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)., (2016), Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi. [https://İstatistik.Yok.Gov.Tr/](https://istatistik.yok.gov.tr/) (Erişim .Tarihi.: 18.01.2017).
- YÖK, (2024), <https://istatistik.yok.gov.tr/> (Erişim .Tarihi.: 20.01.2024).
- UNESCO, [https://Uis.Unesco.Org/](https://uis.unesco.org/) (2019),
- Uysal Şahin, Ö., (2022), Yaşam Kalitesi ve Eğitim İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Awareness*. 7(4): 179-197.
- Valka, Sintija., (2015), Management of International Students' Academic Adjustment: Challenges and Solutions, *European Scientific Journal* February, Special Edition,7, Vol.3.
- Waever, Ole, et all. (1993), *Identity, Migration and The New Security Agendas in Europe*. London: Pinter.
- Wen, Wen., (2016), After Graduation: the Contribution of Former International Students in their Home Countries. IEAA Research Digest.
- Wierstra, R.F.A., Kanselaar, G., Linden, J.L., Lodewijks, H.G.L.C., Vermunt, J.D., (2003), The Impact of the University Context on European Students' Learning Approaches and Learning Environment Preferences. *Higher Education* 45, 503-523.
- Wilson, R., Gunawardena, H., (2012), *International Students at University: Understanding the Student Experience*. Bern: Peter Lang AG.
- Wood, D., (1998), 'How Children Think and Learn', (2nd ed.). Oxford, UK: Blackwell.
- Yakunina, E.S., Weigold, I.K., Weigold, A., Hercegovac, S., Elsayed, N., (2013), International Students' Personal and Multicultural Strengths: Reducing Acculturative Stress and Promoting Adjustment. *Journal of Counseling and Development*, 91(2), 216-223.
- Yakut, İ., (2022), *Üniversite Öğrencilerinde Din Anlayışı*, Tahran Üniversitesi Örneği, İksad Publishing House.
- Yılmaz, E., (2019), Uluslararası Beyin Göçü Hareketleri Bağlamında Türkiye'deki Beyin Göçünün Durumu. *Lefke Avrupa Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2), 220-232.
- Ziguras, Christopher., Law, Siew., (2005), Recruiting International Students as Skilled

Migrants: The Global 'Skills Race' as Viewed from Australia and Malaysia. *Globalisation, Societies and Education*. 4. 10.1080/14767720600555087.

Zaharia, S., (2002), "A Comparative Overview of Some Fundamental Aspects of University Management as Practiced in Several European Countries," *Higher Education in Europe*, 27(3), 301-311.

Zeller, W.J., Mosier, R., (1993), Culture Shock and the First - Year Experience. *Journal of College and University Student Housing*, 23(2), 1 - 2.

Zhou, Y., Jindal-Snape, D., Topping, K., Todman, J., (2008), "Theoretical Models of Culture Shock and Adaptation in International Students in Higher Education." [In:] *Studies in Higher Education*. Volume 33/1. New York, Oxfordshire: Taylor & Francis; 63-75.

EK 1. DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
FRM-DR-21 Doktora Tezi Orjinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>		Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev. Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA	
Tarih: 20/03/2024	
Tez Başlığı: Türkiye'de Lisansüstü Öğrenim Gören İnanlı Öğrencilerin Deneyimleri, Beklentileri ve Türkiye'de Kalmaya Yönelik Düşünceleri	
Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*	
Yukarıda başlığı verilen tezin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 268 sayfalık kısmına ilişkin, 22/03/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 3 'dir.	
Uygulanan filtrelemeler**: 1. ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2. ☒ Kaynakça hariç 3. ☒ Alıntılar hariç 4. ☐ Alıntılar dâhil 5. ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim. Ad-Soyad/İmza SHAHRAM PAYAMI	

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	SHAHRAM PAYAMI	
	Öğrenci No	N11143681	
	Enstitü Anabilim Dalı	Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı	
	Programı	Siyaset Bilimi Programı	
	Statüsü	Doktora ☒	Lisans Derecesi ile (Bütünleşik) Dr

DANIŞMAN ONAYI

Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR
 UYGUNDUR.
 (Unvan, Ad Soyad, İmza)

*Tez Almanca veya Fransızca yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-DR-21
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.01.2023
	FRM-DR-21 Doktora Tezi Orijinallik Raporu <i>PhD Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF POLITICAL SCIENCE AND PUBLIC ADMINISTRATION

Date:20/03/2024

Thesis Title (In English): The Experiences, Expectations and Intentions of Staying in Turkey of the Iranian Post-Graduates Students

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 22/03/2024 for the total of **268** pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 3 %.

Filtering options applied**:

- Approval and Declaration sections excluded
- References cited excluded
- Quotes excluded
- Quotes included
- Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name-Surname/Signature
SHAHRAM PAYAMI

Student	Name-Surname	SHAHRAM PAYAMI	
	Student Number	N11143681	
	Department	Department of Political Science and Public Administration	
	Programme	Political Science	
	Status	PhD ☒	Combined MA/MSc-PhD ☐

SUPERVISOR'S APPROVAL

Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR
APPROVED
(Title, Name and Surname, Signature)

**As mentioned in the second part [article (4)/3] of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding reference, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

EK 2. ETİK KOMİSYON İZİN FORMU

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172/

433-4039

30 Kasım 2017

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 06.11.2017 tarih ve 7259 sayılı yazınız.

Enstitünüz Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı doktora programı öğrencilerinden **Shahram PAYAMI**'nın **Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR** danışmanlığında yürüttüğü "**Türkiye'de Öğrenim Gören İranlı Lisansüstü Öğrencilerin Deneyimleri, Beklentileri ve Türkiye'de Kalma Niyetleri**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **22 Kasım 2017** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

EK 3. ANKET FORMU

TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN İRANLI LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİN DENEYİMLERİ, BEKLENTİLERİ VE TÜRKİYE'DE KALMA NİYETLERİ

ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Ekteki anket formu Türkiye Cumhuriyeti Üniversitelerinde eğitimlerini sürdürmekte olan sizlerin, eğitimleri süresince karşılaştıkları sosyal, psikolojik, kültürel, ekonomik, politik ve eğitimsel sorunları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Ankete cevap vermek gönüllülük esasına dayanmaktadır. Soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Önemli olan size en uygun gelen seçeneği işaretlemektir. Açık-uçlu soruları ise size uygun gelen şekilde cevaplayınız. Ayrıca özel ve kişisel kimlik bilgilerinize de ihtiyaç yoktur, internet üzerinden (Google Form) yapılan online ankete katılan kişilerin kimliği, IP ve e-posta adresi gizli ve erişilmezdir.

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından onaylanmıştır. Vereceğiniz cevaplar, analiz edilerek bulgular tamamen bilimsel amaçlı olarak (doktora tezi kapsamında) kullanılacaktır. Bu çalışmanın bulguları, bundan sonra sizlerin sorunlarının çözümüne yönelik olarak alınacak karar ve politikalara ışık tutacaktır. Dolayısıyla, yardımınızı esirgemeyeceğinizi düşünerekten şimdiden teşekkür ediyorum.

Çalışma bittikten sonra olası sorular, öneriler ve sonuçlar hakkında bilgi almak için aşağıda iletişim bilgileri mevcuttur.

Saygılarımla

Shahram PAYAMI

Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi Doktora Programı Öğrencisi

Tez Danışmanı / Sorumlu Araştırmacı: **Prof. Dr. Ali Çağlar**

Hacettepe üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
Beytepe, Ankara

1. CİNSİYETİNİZ?

- 1) Erkek 2) Kadın

2. YAŞINIZI LÜTFEN BELİRTİNİZ?**3. MEDENİ DURUMUNUZ?**

- 1) Bekâr
 2) Evli
 3) Nişanlı
 4) Boşanmış
 5) Cevap vermek İstemiyorum
 6) Diğer Belirtiniz.....

4. SİZ DÂHİL AİLENİZİN ÜYE SAYISI KAÇ KİŞİDİR?

- 1) Bir 2) İki
 3) Üç 4) Dört
 5) Beş 6) Altı
 7) Yedi ve daha Fazla Belirtiniz.....

5. TÜRKİYE'YE GELMEDEN ÖNCE YAŞAMINIZIN BÜYÜK BÖLÜMÜ NEREDE GEÇTİ?

- 1) Köy 2) İlçe
 3) Kent 4) Yurtdışı
 5) Başka Belirtiniz.....

6. ANNENİZİN ÖĞRENİM DURUMU NEDİR? (Bu soruyu son mezuniyeti durumuna göre cevaplayınız)

- 1) Okuryazar değil 2) Okuryazar
 3) İlkokul mezunu 4) Ortaokul veya dengi okul mezunu
 5) Lise veya dengi okul mezunu 6) Ön lisans mezunu
 7) Üniversite mezunu 8) Master veya doktoralı
 9) Başka Belirtiniz.....

7. BABANIZIN ÖĞRENİM DURUMU NEDİR? (Bu soruyu son mezuniyeti durumuna göre cevaplayınız)

- 1) Okuryazar değil 2) Okuryazar
 3) İlkokul mezunu 4) Ortaokul veya dengi okul mezunu
 5) Lise veya dengi okul mezunu 6) Ön lisans mezunu
 7) Üniversite mezunu 8) Master veya doktoralı
 9) Başka Belirtiniz.....

8. ANNENİZİN MESLEĞİ?**9. BABANIZIN MESLEĞİ?****10. KAÇ YILDIR TÜRKİYE'DE BULUNUYORSUNUZ? YIL****11. İKAMET / OTURUM İZİNİNİZİN TÜRÜ?**

- 1) Öğrenci vizesi 2) Çalışma izni
 3) İkinci vatandaşlık 4) Vizesiz giriş (3 aylık)
 5) Diğer Belirtiniz.....

12. LİSANS MEZUNİYETİNİZ HANGİ ÜLKEDE OLDU?

- 1) İran 2) Türkiye 3) Diğer Belirtiniz.....

13. ŞİMDİKİ DEVAM ETTİĞİNİZ PROGRAM?

- 1) Yüksek Lisans 2) Doktora
 3) Bütünleşik doktora 4) Post doktora
 5) Diğer Belirtiniz.....

14. ÖĞRENCİ OLDUĞUNUZ TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE?**15. ÖĞRENCİSİ OLDUĞUNUZ BÖLÜM?****16. HANGİ DÖNEM ÖĞRENCİSİ SİNİZ?**

- 1) Dil Hazırlık 2) Bilimsel Hazırlık
 3) Ders Dönemi 4) Yeterlilik Dönemi
 5) Tez Dönemi 6) Mezun

17. YABANCI DİL SEVİYENİZİ GÖSTEREN BİR YABANCI DİL BELGESİ VAR MI?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....

18. YABANCI DİL OLARAK İNGİLİZCE [VEYA ALMANCA, FRANSIZCA] DİLİ SEVİYENİZİ NE DERECEDE BULUYORSUNUZ?

- 1) Çok İyi 2) İyi
 3) Orta 4) Az
 5) Hiç Yok

19. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE DİLİ SEVİYENİZİ NE DERECEDE BULUYORSUNUZ?

- 1) Çok İyi 2) İyi
 3) Orta 4) Az
 5) Hiç Yok

20. TÜRKİYE'YE GELMEDEN ÖNCE TÜRKÇEYİ NE DERECEDE BİLİYORDUNUZ?

- 1) Hiç bilmiyordum 2) Az derecede biliyordum
 3) Orta derecede biliyordum 4) İyi derecede biliyordum
 5) Başka Belirtiniz.....

21. TÜRKİYE'DE BİR DİL KURSUNA DEVAM ETTİNİZ Mİ VEYA EDİYOR MUSUNUZ?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....

22. CEVABINIZ EVET İSE, SİZCE ALDIĞINIZ TÜRKÇE DİL KURSUNUZ ŞİMDİKİ EĞİTİMİNİZ İÇİN YETERLİ OLDU MU?

- 1) Evet 2) Kısmen 3) Hayır

23. CEVABINIZ KISMEN VEYA HAYIR İSE, NEDENİNİ BELİRTİNİZ?

.....

24. TÜRKÇE İLE İLGİLİ HERHANGİ BİR SORUNUNUZ VAR MI?

- 1) Hiçbir problemim yok
 2) Konuşmaları anlıyorum fakat yazı dilim zayıf
 3) Konuşmaları yeteri kadar anlamıyorum ama Türkçe yazı yazmada bir problemim yok
 4) Hem konuşma ve hem yazı dilinde problemim var
 5) Başka Belirtiniz.....

25. BOŞ ZAMANLARINIZDA NE YAPARSINIZ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 1) Kitap, gazete, dergi vb. okurum 2) Müzik dinlerim
 3) Arkadaşlarımı ziyarete giderim 4) Spor yaparım
 5) Kahve, pastane vs. gibi yerlere giderim 6) Sinemaya, tiyatroya giderim
 7) Okuldaki kültürel faaliyetlere katılırım 8) Başka Belirtiniz.....

26. YAKIN GÖRÜŞTÜĞÜNÜZ ARKADAŞINIZ VAR MI?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....

27. CEVABINIZ EVET İSE ARKADAŞLARINIZ ÇOĞUNLUKLA KİMLERDEN OLUŞUYOR?

- 1) Tüm Kişilerden 2) Kendi vatandaşlarımdan
 3) Türklerden 4) Diğer ülkelerin vatandaşlarından
 5) Başka Belirtiniz.....

28. BAŞKA ÜNİVERSİTELERDEKİ İRANLI ÖĞRENCİLERLE İLİŞKİLERİNİZ VAR MI?

- 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....

29. KİMLERLE ÇOK DAHA İYİ ANLAŞIYORSUNUZ?

- 1) Hemcinslerimle daha iyi anlaşırım 2) Karşı cinsle daha iyi anlaşırım
 3) Her iki cinsle de anlaşırım 4) Hiç kimse ile anlaşamıyorum
 5) Başka Belirtiniz.....

30. TÜRKİYE'DEKİ İRAN TEMSİLCİ VEYA TEMSİLCİLİKLERİ SİZİNLE NE DERECEDE İLGİLENMEKTEDİR?

- 1) Çok yakından ilgilenmektedirler 2) İhtiyacım olduğunda ilgileniyorlar
 3) Hiç ilgilenmiyorlar 4) Cevap vermek istemiyorum
 5) Başka Belirtiniz.....

31. ÜLKENİZE NE KADAR SIKLIKLA GİDİYORSUNUZ?

- 1) Ayda bir defa gidiyorum 2) İki (2) ayda bir defa gidiyorum
 3) Üç (3) ayda bir defa gidiyorum 4) Dört (4) ayda bir defa gidiyorum
 5) Altı (6) ayda bir defa gidiyorum 6) Yaz dönemi gidiyorum
 7) Yılda bir defa gidiyorum 8) Hiç gitmiyorum
 9)) Başka Belirtiniz.....

32. ÜLKENİZE GELİŞ-GİDİŞLERDE YAŞADIĞINIZ BİR SORUN VAR MI? (Birden fazla seçenek işaretleye bilirsiniz)

- 1) Hiçbir problemim yok
 2) Ulaşım araçları (uçak, otobüs veya tren) bulmakta sorun yaşıyorum
 3) Bilet fiyatları çok yüksek
 4) Gümrük kapılarında görevli personel bizlere problem çıkarıyor
 5) Kendi ülkemden gelirken, kendi ülkemden kaynaklanan problemler yaşıyorum
 6) Başka Yaşadığınız sorunu belirtiniz.....

33. ÖĞRENİM DÖNEMİNDE NEREDE KALİYORSUNUZ?

- 1) Kiralık evde (arkadaşlarımla birlikte) 2) Kiralık evde (yalnız başına)
 3) Devlet (üniversite) yurdunda 4) Özel yurttta
 5) Aile yanında 6) Otel veya pansiyonda
 7) Tanıdık veya akraba yanında 8) Diğer Belirtiniz.....

34. BARINMA YERİNİZİN SAĞLANMASINDA HANGİ KİŞİ VEYA KURUM SİZE YARDIMCI OLDU? LÜTFEN BELİRTİNİZ:

- 1) Emlakçı 2) İranlı Arkadaşlarım
 3) Türk Arkadaşlarım 4) Üniversite
 5) YTB (Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı)
 6) Başka Belirtiniz.....

35. BARINMA YERİNİZDEN NE KADAR MEMNUNSUNUZ?

- 1) Çok memnunum 2) Orta derecede memnunum
 3) Hiç memnun değilim 4) Başka Belirtiniz.....

36. BARINMA KONUSUNDA HERHANGİ BİR PROBLEM YAŞIYOR MUSUNUZ?

- 1) Barınma ile ilgili problemim yok
- 2) Yurda kayıt ve kabulde problemler yaşıyorum
- 3) Ev arkadaşlarımla problemler yaşıyorum
- 4) Oda arkadaşlarımla problemler yaşıyorum
- 5) Ev sahibi ile problemler yaşıyorum
- 6) Yurt görevlisi ile problemler yaşıyorum
- 7) Başka Belirtiniz.....

37. BESLENME İHTİYACINIZI ÇOĞUNLUKLA NEREDEN KARŞILIYORSUNUZ?

- 1) Öğrenci evinde
- 2) Okul Yemekhanesinde
- 3) Yurtta
- 4) Lokantada
- 5) Başka Belirtiniz.....

38. CANINIZ SIKILDIĞINDA NE YAPIYORSUNUZ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 1) Sigara içerim
- 2) İçki içerim
- 3) Dışarıda yalnız dolaşırım
- 4) Düşünürüm
- 5) Müzik dinlerim, TV seyredirim
- 6) Ders çalışırım
- 7) Ağlarım
- 8) İbadet ederim
- 9) Arkadaşlarımla konuşurum
- 10) Cevap vermek istemiyorum
- 11) Başka Belirtiniz.....

39. GÜNLÜK YAŞAMINIZDA HERHANGİ BİR SORUN OLDUĞUNDA İLK ÖNCE KİME BAŞVURUYORSUNUZ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 1) Hiç kimseye başvurmam
- 2) Sınıf arkadaşlarıma
- 3) Bölüm hocalarıma
- 4) Okul psikoloğuna
- 5) Kız-erkek arkadaşlarıma
- 6) Ülkemden arkadaşlarıma
- 7) Tez danışmanıma
- 8) Ülkemin Türkiye'deki temsilcilerine
- 9) Başka Belirtiniz.....

40. AŞAĞIDAKİ DURUMLARDAN HANGİSİNE SAHİPSİNİZ?

- 1) Her hangi bir iletişim sorunun yok
- 2) Arkadaşlarımla kolay ilişki kuramıyorum
- 3) Ders hocalarımla kolay ilişki kuramıyorum
- 4) Kendimi çok yalnız ve yabancı hissediyorum
- 5) Başka Belirtiniz.....

41. AŞAĞIDAKİ DURUMLARDAN HANGİSİ SİZE EN UYGUN OLANDIR?

- 1) Geleceğimden umutluyum
- 2) Geleceğimden umutlu değilim
- 3) Geleceğe karşı ilgisizim
- 4) Başka Belirtiniz.....

42. TÜRKİYE'DEKİ YAŞAMINIZDA UYUM SORUNU YAŞADINIZ MI?

- 1) Evet
- 2) hayır
- 3) Kısmen

43. EĞER YAŞADIYSANIZ EN ÇOK HANGİ KONUDA UYUM SORUNU YAŞADINIZ? LÜTFEN BELİRTİNİZ.....**44. TÜRKİYE'YE GELDİĞİNİZ ANDAN İTİBAREN NE TÜR UYUM SAĞLAMA PROGRAM(LAR)INA KATILDINIZ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).**

- 1) Hiçbir uyum sağlama programına katılmadım
- 2) Üniversite ve birimlerini tanıtmaya ilişkin bir uyum programına katıldım
- 3) Yurda ilişkin bir uyum programına katıldım
- 4) Şehirdeki yaşama (ulaşım, alış-veriş, iletişim, eğlence vb.) ilişkin bir uyum programına katıldım
- 5) Sağlık birimlerine ilişkin bir uyum programına katıldım
- 6) Başka Belirtiniz.....

45. EĞER UYUM GÜÇLÜĞÜ ÇEKİYSENİZ VEYA ÇEKİYORSANIZ BU KONUDA KİMLERDEN YARDIM GÖRDÜNÜZ?

- 1) Sınıf arkadaşlarımdan
- 2) Bölümdeki arkadaşlarımdan
- 3) Kendi vatandaşım olan arkadaşlarımdan
- 4) Ders hocalarımdan
- 5) Tez danışmanımdan
- 6) Şehirdeki tanıdıklarım ve arkadaşlarımdan
- 7) Okul Psikolog veya Sosyal Hizmet Uzmanından
- 8) Hiç kimseden
- 9) Başka Belirtiniz.....

46. YAŞADIĞINIZ ŞEHİRDE KÜLTÜREL VE SOSYAL TESİSLERİ KULLANIYOR MUSUNUZ?

- 1) Evet
- 2) Bazen
- 3) Hayır
- 4) Başka Belirtiniz.....

47. BULUNDUĞUNUZ KENT İLE OLAN İLİŞKİLERİNİZ, AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİSİNE UYGUNDUR? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

- 1) Bu kentte kendimi yalnız hissediyorum
- 2) Bu kent beni, sosyal ve kültürel yönden pasifleştirdi
- 3) Bu kent beni, sosyal ve kültürel yönden geliştirdi
- 4) Bu kentte yaşıyor olmaktan memnunum, bu kenti seviyorum
- 5) Bu kentte yaşıyor olmaktan memnun değilim, bu kenti sevmiyorum
- 6) Başka Belirtiniz.....

48. TÜRKİYE'YE GELMEDEN ÖNCE NE TÜR BEKLENTİLERİNİZ VARDI? LÜTFEN BELİRTİNİZ.

- 1) Üniversitelerin imkânlarından yararlanmak
- 2) Toplumsal özgürlük
- 3) Başka ülkelere seyahat imkânı
- 4) İyi bir iş bulma imkânı
- 5) Eğlence imkânları
- 6) Başka Belirtiniz.....

49. TÜRKİYE'DE BU BEKLENTİLERİNİZİN NE KADARI GERÇEKLEŞTİ?

- 1) Beklentilerimin hepsi gerçekleşti
- 2) Beklentilerimin çok azı gerçekleşti
- 3) Hiçbir beklentim gerçekleşmedi
- 4) Başka Belirtiniz.....

50. TÜRKİYE'DEKİ YAŞAM STANDARDINIZ İLE ÜLKENİZDEKİ YAŞAM STANDARDINIZI KARŞILAŞTIRDIĞINIZDA, TÜRKİYE'DEKİ YAŞAMINIZ;

- 1) Daha iyi
- 2) Aynı
- 3) Daha kötü
- 4) Diğer Belirtiniz.....

51. TÜRKİYE'DE EĞİTİMİNİZİ HANGİ KANAL ARACILIĞI İLE (maddi destek olarak) SÜRDÜRÜYORSUNUZ?

- 1) Kendim ve ailemin imkânları ile
- 2) YTB bursu
- 3) Kendi ülkemin bursu ile
- 4) Özel bir Türk şirketi bursu ile
- 5) Kendi ülkemin özel bir şirketinin bursu ile
- 6) Bir Türk vakfı bursu ile
- 7) Kendi ülkemdeki bir vakfın bursu ile
- 8) Sigortalı çalışma
- 9) Bilimsel proje
- 10) Başka Belirtiniz.....

52. (Bu soruyu burslu olanlar cevaplayacak) AYLIK NE KADAR BURS ALIYORSUNUZ? Lira
53. (Bu soruyu burslu olanlar cevaplayacak) SİZE VERİLEN AYLIK BURS NE DERECEDE YETERLİDİR?
 1) Çok yeterli 2) Yeterli
 3) Çok yetersiz 4) Başka Belirtiniz.....
54. (Bu soruyu burslu olanlar cevaplayacak) TÜRKİYE'DEKİ YAŞAMINIZI SADECE BURS PARASI İLE Mİ SÜRDÜRÜYORSUNUZ?
 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
55. (Bu soruyu burslu olanlar cevaplayacak) BURSUNUZUN YANI SIRA HERHANGİ BİR KİŞİ VEYA KURUMDAN YARDIM ALIYOR MUSUNUZ? (Cevabınız evet ise kimden aldığınızı lütfen belirtiniz)
56. ÖĞRENCİLİĞİNİZİN YANI SIRA PARA KARŞILIĞI HERHANGİ BİR EK İŞ YAPIYOR MUSUNUZ? (Cevabınız evet ise ne iş yaptığınızı lütfen belirtiniz)

57. TÜRKİYE'DE ÖĞRENCİ OLARAK AYLIK ORTALAMA GELİRİNİZ NE KADARDIR?
TL
58. AYLIK ORTALAMA YEME-İÇME MASRAFINIZ NE KADARDIR? TL
59. TÜRKİYE'Yİ NASIL BİR ÜLKE OLARAK GÖRÜYORSUNUZ? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)
 1) Gelişmiş modern bir ülke 2) Gelişmekte olan bir ülke
 3) Gelişmemiş bir ülke 4) Müslüman bir ülke
 5) Dinsiz bir ülke 6) Siyaseten istikrarsız ülke
 7) Batılı bir ülke 8) Orta Doğulu bir ülke
 9) Avrupa'ya yakın bir ülke 10) Başka Belirtiniz.....
60. TÜRKİYE'DE SİZİ RAHATSIZ EDEN BİR KONU OLDU MU?
 1) Kimse beni rahatsız etmedi
 2) İranlı olmam nedeni ile siyasi anlamda önyargı yaşadım
 3) Sol gruplar kendilerine katılmamı istediler
 4) Dinci gruplar kendilerine katılmamı istediler
 5) İranlı olmam nedeni ile bazen ırkçılık/ ayrımcı tavırlar ile karşılaşmaktayım
 6) Başka Belirtiniz
61. (Bu soruyu kadın öğrenciler cevaplayacak) ÜNİVERSİTENİZDE KADIN OLDUĞUNUZ İÇİN HERHANGİ BİR FARKLI UYGULAMAYA MARUZ KALDINIZ MI?
 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
62. CEVABINIZ EVET İSE NASIL BİR UYGULAMAYA MARUZ KALDINIZ?

63. (Bu soruyu kadın öğrenciler cevaplayacak) SOKAKTA, ALIŞVERİŞTE VEYA RESTORAN GİBİ KAMUSAL ALANLARDA İNSANLAR TARAFINDAN OLUMSUZ - İSTEMEDİĞİNİZ BİR UYGULAMAYA MARUZ KALDINIZ MI?
 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
64. CEVABINIZ EVET İSE, NASIL BİR UYGULAMAYA MARUZ KALDINIZ? LÜTFEN BELİRTİNİZ.....
65. ÖĞRENCİLİK DÖNEMİNDE KARŞILAŞTIĞINIZ İNSANLARDA İRANLI OLDUĞUNUZ İÇİN, POZİTİF VEYA NEGATİF BİR DAVRANIŞ İLE KARŞILAŞTINIZ MI?
 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....

66. CEVABINIZ EVET İSE NASIL BİR DAVRANIŞ İLE KARŞILAŞTINIZ? LÜTFEN BELİRTİNİZ.....
67. TÜRKİYE'DE BULUNDUĞUNUZ SÜRE İÇİNDE ŞİİA OLDUĞUNUZ İÇİN, POZİTİF VEYA NEGATİF BİR DAVRANIŞA MARUZ KALDINIZ MI?
1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
68. CEVABINIZ EVET İSE, NASIL BİR DAVRANIŞA MARUZ KALDINIZ? LÜTFEN BELİRTİNİZ.....
69. EĞER BİR TÜRK VATANDAŞI İLE EVLENMEK İSTERSENİZ AİLENİZ BUNA NE TEPKİ VERİR?
1) Hiç karışmaz 2) Evlenmeme izin verir
3) Evlenmeme izin vermez 4) Başka Belirtiniz.....
70. TÜRKİYE'DE YAŞARKEN SİZE TERS GELEN GİYİNME, SOKAKTA DOLAŞMA VEYA GÜNDELİK YAŞAMINIZDAKİ DAVRANIŞLAR GİBİ HERHANGİ BİR KÜLTÜREL ZORLUK YAŞADINIZ MI?
1) Evet 2) Hayır 3) Başka elirtiniz.....
71. CEVABINIZ EVET İSE, NASIL BİR KÜLTÜREL ZORLUK YAŞADINIZ? LÜTFEN BELİRTİNİZ.....
72. VİZE, İKAMET VEYA YURT DIŞINA ÇIKIŞ İZİNİ GİBİ İŞLERİNİZDE GÖÇ İDARESİ BİRİMLERİ İLE İLİŞKİNİZ NASILDIR?
1) Görevlilerle hiçbir problem yaşamıyorum
2) Bazı görevliler çok yardımcı oluyorlar
3) Bazı görevliler zorluk çıkarıyorlar
4) Göç idaresi birimleri işlerimi çok geç yapıyorlar
5) Online başvurularımda sorun yaşıyorum
6) Başka Belirtiniz.....
73. EĞİTİM PROGRAMINIZA DÜZENLİ BİR ŞEKİLDE DEVAM EDİYOR MUSUNUZ?
1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
74. EĞİTİMİNİZ İLE İLGİLİ ALDIĞINIZ DANIŞMANLIK HİZMETİ SİZCE YETERLİ MİDİR?
1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
75. CEVABINIZ HAYIR İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:
.....
76. BÖLÜMÜNÜZ SİZİN SORUNLARINIZLA YETERİNCE İLGİLENİYOR MU?
1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
77. CEVABINIZ HAYIR İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:
78. ULUSLARARASI ÖĞRENCİ OFİSİ SİZİN SORUNLARINIZLA YETERİNCE İLGİLENİYOR MU?
1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
79. ALDIĞINIZ EĞİTİM PROGRAMI SİZE ZOR-AĞIR GELİYOR MU?
1) Evet 2) Hayır
3) Ne zor nede kolay 4) Başka Belirtiniz.....
80. DERSLERİNİZDE BAŞARILI MISINIZ?
1) Çok başarılıyım 2) Orta derecede başarılıyım
3) Az derecede başarılıyım 4) Başarısızım
5) Çok başarısızım 6) Başka Belirtiniz.....
81. EĞER BAŞARISIZSANIZ, SİZCE NEDENLERİ NELERDİR? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 1) Derslerin zorluğu
- 2) Türkçe konuşma veya yazma problemi
- 3) Ders hocaların ilgisizliği
- 4) Yeteri kadar kitap ve ders materyali alamama
- 5) Kapasitemi kullanmama
- 6) Üniversiteye veya bölümüme uyum sağlamamam
- 7) Bulduğum çevreye uyum sağlamama
- 8) Bölümü sevmemem
- 9) Yalnızlık duygusu
- 10) Ekonomik sıkıntılar
- 11) Aile – sıla özlemi
- 12) Sağlık problemlerim
- 13) Beslenme-barınma problemlerim
- 14) Yurt yöneticileri ile problemlerim
- 15) Kendi ülkemizin temsilcilikleri ile problemlerim
- 16) Arkadaşlarımla problemler
- 17) Başka Belirtiniz.....

82. BÖLÜMDEKİ ARKADAŞLARINIZLA İLİŞKİLERİNİZ NASILDIR?

- 1) Bölümdeki arkadaşlarımla ilişkilerim oldukça iyidir
- 2) Bazılarıyla iyi bazılarıyla iyi değil
- 3) Bölümdeki arkadaşlarımla ilişkilerim kötü
- 4) Başka Belirtiniz.....

83. AŞAĞIDAKİLERDEN HANGİLERİ SİZİN İÇİN UYGUNDUR? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 1) Üniversitede kendimi yalnız hissediyorum
- 2) Üniversite beni, kültürel yönden pasifleştirdi
- 3) Üniversite beni, sosyal yönden pasifleştirdi
- 4) Üniversite beni kültürel yönden geliştirdi
- 5) Üniversite beni, sosyal yönden geliştirdi
- 6) Bu üniversitede öğrenci olmaktan memnunum, üniversitemi seviyorum
- 7) Bu üniversitede öğrenci olmaktan memnun değilim, üniversitemi sevmiyorum
- 8) Mezun olmayacağım diye korkuyorum
- 9) Başka Belirtiniz.....

84. ÜNİVERSİTENİZİN SOSYAL TESİSLERİNDEN YARARLANIYOR MUSUNUZ?

- 1) Evet
- 2) Bazen
- 3) Hayır
- 4) Başka Belirtiniz.....

85. ÜNİVERSİTENİZİN SAĞLIK TESİSLERİNDEN YARARLANIYOR MUSUNUZ?

- 1) Evet
- 2) Bazen
- 3) Hayır
- 4) Başka Belirtiniz.....

86. ÜNİVERSİTENİZİN SİZE SAĞLADIĞI OLANAKLARDAN EKSİK BULDUKLARINIZ NELERDİR?

87. TÜRKİYE'DE ÖĞRENCİ OLMAKTAN MEMNUN MUSUNUZ?

- 1) Evet
- 2) Kısmen
- 3) Hayır
- 4) Diğer Belirtiniz.....

88. CEVABINIZ EVET İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:

89. CEVABINIZ HAYIR İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:

- 90. ÜNİVERSİTENİZDE ÖĞRENCİ OLMAKTAN NE DERECEDE MEMNUNSUNUZ?**
 1) Çok memnunum 2) Orta derecede memnunum
 3) Hiç memnun değilim 4) Başka Belirtiniz.....
- 91. HİÇ MEMNUN DEĞİLSENİZ NEDEN(LER)İNİ BELİRTİNİZ:**

- 92. OKUDUĞUNUZ BÖLÜMDEN MEMNUN MUSUNUZ?**
 1) Evet 2) Kısmen
 3) Hayır 4) Diğer Belirtiniz.....
- 93. CEVABINIZ EVET İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:**.....
- 94. CEVABINIZ HAYIR İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:**

- 95. ÜNİVERSİTE DEĞİŞTİRME İSTEĞİNDE BULUNDUNUZ MU?**
 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
- 96. CEVABINIZ EVET İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:**
- 97. PROGRAM (BÖLÜM) DEĞİŞTİRME İSTEĞİNDE BULUNDUNUZ MU?**
 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
- 98. CEVABINIZ EVET İSE PROGRAM (BÖLÜM) DEĞİŞTİRME İSTEĞİNİZ GERÇEKLEŞTİ Mİ?**
 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
- 99. PROGRAM (BÖLÜM) DEĞİŞTİRME İSTEĞİNİZ GERÇEKLEŞTİRİLMEDİ İSE NEDENİNİ BELİRTİNİZ:**
- 100. DERS, TEZ, KİTAP GİBİ DOKÜMANLARINIZI NASIL TEMİN EDİYORSUNUZ? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)**
 1) Tez arkadaşlarımdan temin ediyorum
 2) Satın alıyor veya fotokopi çektiriyorum
 3) Üniversite kütüphanesinden temin ediyorum
 4) Bölüm hocalarımdan temin ediyorum
 5) Elektronik kaynaklardan faydalaniyorum
 6) Başka Belirtiniz.....
- 101. OKULUNUZDAKİ KÜTÜPHANEDEN FAYDALANIYOR MUSUNUZ?**
 1) Evet 2) Bazen
 3) Hayır 4) Başka Belirtiniz.....
- 102. CEVABINIZ HAYIR İSE NEDENİ NEDİR?**
 1) Kaynak kitaplar eski, yeni kitap yok
 2) Derslerimle, tezim ile ilgili çok az kitap var
 3) Dil problemimden dolayı kütüphaneyi kullanamıyorum
 4) Kütüphanede çalışma ortamı yeterli değil
 5) Başka Belirtiniz.....
- 103. ÜNİVERSİTENİZDE YAŞADIĞINIZ EN ÖNEMLİ SORUNUNUZ NEDİR?**

- 104. ÜNİVERSİTENİZDE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERLE İLGİLİ BİR DANIŞMA BİRİMİ VAR MIDIR?**

- 1) Evet 2) Hayır 3) Diğer Belirtiniz
- 105. ÜNİVERSİTENİZDE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER OFİSİ OLMASI SİZİN İÇİN NE DERECEDE ÖNEMLİDİR?**
- 1) Çok önemli 2) Önemli
3) Hiç önemli değil 4) Başka Belirtiniz.....
- 106. ÖĞRENİMİNİZİ YARIDA BIRAKIP ÜLKENİZE GERİ DÖNMEYİ DÜŞÜNDÜĞÜNÜZ OLDU MU?**
- 1) Evet 2) Hayır 3) Başka Belirtiniz.....
- 107. CEVABINIZ EVET İSE EN ÖNEMLİ NEDEN NEDİR?**
-
- 108. TÜRKİYE’DEKİ EĞİTİMİNİZİ TAMAMLADIKTAN SONRA NE YAPMAYI DÜŞÜNÜYORSUNUZ?**
- 1) İran’a dönmeyi düşünüyorum
2) Türkiye’de kalmayı düşünüyorum
3) Başka bir ülkeye gitmeyi düşünüyorum
4) Daha bu konuyu düşünmedim
5) Başka Belirtiniz.....
- 109. EĞER İRAN’A DÖNMEYİ DÜŞÜNÜYORSANIZ LÜTFEN NEDENİNİ BELİRTİNİZ:**
-
- 110. EĞER TÜRKİYE’DE KALMAYI DÜŞÜNÜYORSANIZ LÜTFEN NEDENİNİ BELİRTİNİZ:**
-
- 111. EĞER BAŞKA ÜLKEYE GİTMİYİ DÜŞÜNÜYORSANIZ LÜTFEN NEDENİNİ BELİRTİNİZ**
- 112. EĞER MEZUNİYET SONRASI HERHANGİ BİR NEDENLE ÜLKENİZE GİTMEK DURUMUNDA OLSANIZ DÖNDÜĞÜNÜZDE HANGİ ALANDA ÇALIŞMAK İSTERSİNİZ?**
- 1) Kamu 2) Özel Sektör
3) Eğitim Kurumu 4) Kendi İş Yerimde
5) Daha Düşünmedim 6) Başka Belirtiniz.....
- 113. MEZUNİYETİNİZDEN SONRA ÜLKENİZE DÖNDÜĞÜNÜZDE VEYA BAŞKA BİR ÜLKEYE GİTTİĞİNİZDE ÜNİVERSİTENİZ İLE İLİŞKİNİZİ SÜRDÜRMEYİ DÜŞÜNÜYOR MUSUNUZ? (Cevabınız ve nedenini lütfen belirtiniz)**
-
- 114. İRAN’DAKİ ÖĞRENCİLERE TÜRKİYE’DE ÖĞRENCİ OLMAYI ÖNERİR MİSİNİZ? (Cevabınız ve nedenini lütfen belirtiniz)**
-
- 115. ANKETE KATILDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ. BAHSEDİLMEMİŞ ANCAK ÖNEMLİ GÖRDÜĞÜNÜZ KONULARI LÜTFEN AŞAĞIYA YAZINIZ:**
-